

ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΚΗΠΟΣ / Γράφει ο «ΚΗΠΟΥΡΟΣ»

Ένας Φειδίας στη χώρα της Φαιδράς Πορτοκαλέας

Κεκτημένη ταχύτητα

Ασφαλώς και δεν τίθεται θέμα σκοπιμότητας, αγαπητοί φρεντις οφ δε γκάρντεν. Ουδεμία σκοπιμότητα, παρά μόνο κεκτημένη ταχύτητα. Αναφέρομαι στην ανακοίνωση του πορίσματος για το σκάνδαλο «Video Gate» και στο χρόνο που επιλέχθηκε -ανήμερα της επετείου της 20ης Ιουλίου- να δοθεί στη δημοσιότητα. Και αποδίδω σε «κεκτημένη ταχύτητα» την αλλόκοτη στοχοπροσήλωση στο χρονοδιάγραμμα, καθώς σ’ αυτό το νησί που ρουφά απ’ τη μύτη αφρούς κυμάτων κι αίματα, δεν προσφέρεται καταλληλότερη ημέρα από την 20η Ιουλίου για αερολογίες και φλαφλα-ταδισμούς. Εντός και εκτός...

Χουνέρι

Η πατριδοκαπηλία όταν συνοδεύεται από ιστορική αμάθεια και επιτήδευση, δημιουργεί ένα εκρηκτικό συνδυασμό. Τέτοιοι που μπορεί να πάρει και να σηκώσει ακόμα και το -κατά τον Λουκά Φουρλά- ... «καλό πράγμα». Στην περίπτωση της Αφροδίτης Λατινοπούλου, η επιφανειακή προσπάθεια εντυπωσιασμού και εκμετάλλευσής του κοινωνικού αυτοματισμού επισφραγίστηκε με ένα επικό πολιτικό αυτογκόλ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αποδεικνύοντας ότι η εθνικοπατριωτική της ρητορική είναι τόσο βαθιά όσο ένα βίντεο στο TikTok. Δεν παύει ωστόσο να είναι αξιοθαύμαστο το επίτευγμά της. Το να θέλεις να κάνεις εθνικιστικό σόου και τελικά να δικαιώνεις την τουρκική προπαγάνδα, αποτελεί μια σπάνια πολιτική «ιδιοφυΐα» που μόνο η ίδια θα μπορούσε να επιδείξει με τέτοια άνεση και χάρη. Όχι μόνο να απαγγέλλεις με στόμφο ένα ποίημα που αφορά στο πραξικόπημα της Χούντας και της ΕΟΚΑ Β’ που οργανώθηκε προκειμένου να προκληθεί η τουρκική εισβολή, επιπλέον να διανθίζεις την παράστασή σου και με τη φωτογραφία Τουρκοκύπριας που



Εκεί που νομίζαμε ότι ακουμπήσαμε πάτο, ο Φειδίας Παναγιώτου μας αποδεικνύει ότι ο πάτος κείται μακράν. Και πως είναι δύσκολη, δυσκολάτατη αποστολή το να διακρίνεις ποιος είναι σοβαρός και ποιος φαιδρός σ’ αυτή τη χώρα.

θρηνεί τον άντρα της που σκοτώθηκε από ελληνοκυπριακά πυρά το 1964.

Στοιχειωμένο παρελθόν

Η εμβληματική φωτογραφία του Don McCullin με την Τουρκοκύπρια Νεβτζιχάν Ολουσούμ το 1964 λες και είναι το παρελθόν που μας στοιχειώνει, καθώς πολλές φορές έχει αποτελέσει αντικείμενο συστηματικών ιστορικών λαθών και προπαγάνδας. Θέλετε η τεράστια συναισθηματικής της ένταση, θέλετε η εντύπωση ότι σ’ αυτό τον τόπο μόνο ελληνοκύπριοι έχουν θρηνήσει, έχει χρησιμοποιηθεί επανειλημμένα από κόμματα, πολιτικά πρόσωπα, ΜΜΕ, διασημότητες, και βεβαία μέσα κοινωνικής

δικτύωσης, με εντελώς λανθασμένο πλαίσιο...

Φαφλαταδισμών συνέχεια

Επιστρέφουμε, όμως, στο εγχώριο ψυχαγωγικό πρόγραμμα, ήτοι στην ανακοίνωση για το πόρισμα του «Video Gate», το οποίο θαρρώ πως έχει αφήσει πολλά αναπάντητα ερωτήματα. Πέραν του ότι έχει δημιουργήσει και νέα, με πρώτους το εάν γνωρίζει ο έγκριτος ποινικός ανακριτής τι εστί μοντάζ.

Το συρραπτικό

Επί των αρχικών, δικαιούμαστε να μάθουμε εάν έγινε κατορθωτό ο

έγκριτος ποινικός ανακριτής που έχει αποφανθεί επί του υβριδικού πολέμου πέραν πάσης αμφιβολίας, να εντόπισε ανάμεσα σε τόσες αερολογίες και ακόμα περισσότερους φαφλαταδισμούς, το πλαίσιο ή τις όποιες άλλες αναφορές από τις οποίες το συρραπτικό δανείστηκε λέξεις ώστε να φτιάξει και ναβάλει στο στόμα του (αερολόγου και φαφλατά) Γιώργου Λακκοτρήνη, προτάσεις όπως: “Στις Προεδρικές Εκλογές υπάρχει ένα όριο για ένα εκατομμύριο ευρώ. Άρα, κάποιες φορές πρέπει να βασίζονται στα μετρητά για να μπορούν να ξεπεράσουν αυτό το όριο.” / “Πρέπει να είναι μετρητά, οπότε πάνε εκεί με μετρητά και τα ξεδεύουν.” / “Δίνουν ένα φάκελο στον επικεφαλής της καμπάνιας

αντί να κάνουν μεταφορά μέσω της τράπεζας.” **Δικαιούμαστε** να μάθουμε εάν έγινε κατορθωτό ο έγκριτος ποινικός ανακριτής να εντόπισε σε τι ακριβώς αναφερόταν ο Διευθυντής του Γραφείου του Προέδρου της Δημοκρατίας και σύγαμπος του, λέγοντας απευθυνόμενος στον Γιώργο Λακκοτρήνη: «George, off the record this», δεδομένου ότι ουδέν μεμπτό στα διameίφθηκαν μεταξύ σύγαμπου, λομπίστα και υποτιθέμενου επενδυτή.

Φαιδρά πορτοκαλέα

Τι σας έλεγα πιο πάνω για το εγχώριο ψυχαγωγικό πρόγραμμα; Αφθονεί και είναι κατά παρασάγγας

ανώτερο. Τόσο που σε πιάνει κλαυσίγελος. Καθότι εκεί που νομίζαμε ότι ακουμπήσαμε πάτο, ο Φειδίας Παναγιώτου μας αποδεικνύει ότι ο πάτος κείται μακράν. Και πως είναι δύσκολη, δυσκολάτατη αποστολή το να διακρίνεις ποιος είναι σοβαρός και ποιος φαιδρός σ’ αυτή τη χώρα.

Ο ευρωβουλευτής και κομματάρχης, αφού συνειδοποίησε ότι το Κυπριακό δεν λύνεται challenge του στιλ «ποιος θα αντέξει 50 ώρες κλεισμένος σε τηλεφωνικό θάλαμο», θυμήθηκε ότι είναι και αρχηγός κόμματος. Της «Άμεσης Δημοκρατίας». Τόσο άμεσης, που όταν έρθει η ώρα της κρίσιμης συνεδρίασης για το εθνικό θέμα, ο αρχηγός απλά... κάνει log out.

Η δικαιολογία; Συγκλονιστική: «Δεν ξέρω από Κυπριακό». Μια ειλικρίνεια που θα μας συγκινούσε, αν ο συγκεκριμένος στο μεσοδιάστημα δεν «γνώριζε» τι πρέπει να γίνει στο Ουκρανικό και στις σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ρωσίας, στις οποίες έχει ενδιατρίψει. Αντί λοιπόν να κάσει να διαβάσει κάνα βιβλίο Ιστορίας, εμφάρμοσε τη μέθοδο της εξωτερικής ανάθεσης (outsourcing). Έτσι απλά, στέλνει delivery εκπρόσωπο στο Εθνικό Συμβούλιο, να πάρει τη θέση σου στο τραπέζι, δίπλα στον Πρόεδρο. Τι κι αν ο Μάικ Σπανός δεν είναι μέλος του κόμματος; Τι κι αν δεν τον ψήφισε κανένας; Λεπτομέρειες για τη νέα, «μεταμοντέρνα» δημοκρατία μας. Καθότι, ο κανονισμός το επιτρέπει!

Το κοκκαλάκι

Το κατηγορητήριο κατά του Μακάριου Δρουσιώτη ήταν λίγο-πολύ αναμενόμενο. Εκείνο που δεν παύει να εντυπωσιάζει είναι η συγκυρία: κάθε φορά που η κυβέρνηση βρίσκεται σε δύσκολη θέση -αντιδράσεις για πόρισμα videogate- κάτι προκύπτει που αλλάζει την ατζέντα. Με τέτοια τύχη, μπορεί κάποια στιγμή να ενεργοποιηθούν ακόμα και οι σεισμικές πλάκες.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

26-7-1936



Κολυμβήτρια: Η «διάσημος», όπως την λέγει ο ασύρματος, Αμερικανής κολυμβήτρια Ελεονώρα Χολμ απεκλείσθη από τους Ολυμπιακούς αγώνες ως «μπεκρού». Η μις Ελεονώρα, εις επανειλημμένα συστάσεις όπως παύση την σαμπάνια, επέμενε να μεθύσκειται και δημοσία μάλιστα. Η υπομονή της Ολυμπιακής Επιτροπής εξηντλήθη όταν η Χολμ εθεάθη εις το μπάρ του «Μανχάταν» εν καταστάσει μέθης να τα κάμνη θάλασσα. Αλλά η μις Ελεονώρα ήτο, ως ελέχθη, κολυμβήτρια...

Αιφνιδιαστική: Ο υφυπουργός της εμπορικής Ναυτιλίας κ. Ρεδιάδης, κατόπιν καταγγελιών ότι παραβιάζονται αι σημειριναι διατάξεις περί κεκανονισμένου αριθμού επιβατών εις τα εκτελούντα δρομολόγια Σαρωνικού ατμόπλοια, ενήργησε χθες το απόγευμα αιφνιδιαστική επιθεώρησιν και απεκάλυψεν ότι επί του ατμοπλοίου «Αυλή» είχαν επιβιβασθή 420 επιβάται, ενώ η υπηρέσια επιθεωρήσεως εμπορικών πλοίων έχει δώσει άδειαν διά 250 επιβάτας μόνον.

Εκκαθάρισις: Μία εβδομάς συνεπληρώθη αιματηροτάτου εμφυλίου πολέμου εις την Ισπανίαν χωρίς να είναι δυνατόν να λεχθή μετά βασιμότητος προς ποιαν πλευράν θα κλίνη η νίκη. Γεγονός είναι ότι και τα δύο αντίπαλα στρατόπεδα αγωνίζονται αγώνα υπέρ όλων, εις τρόπον ώστε να θεωρήται βεβαία η πλήρης εκκαθάρισις της μετεπαναστατικής κρατικής μορφής.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ

/ Γράφει ο **ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ**

Το Προεδρικό, το Μουντιάλ και οι φαφλατάδες

Ο Λόφος έκανε όλα όσα μπορούσε -θεμιά και όχι τόσο- για να πείσει η υπόθεση του videogate στα μαλακά. Δεν είναι όμως βέβαιο αν το πέτυχε. Αντιθέτως η αντιπολίτευση -στην οποία πλέον βρίσκεται ξεκάθαρα και ο ΔΗΣΥ- είναι φανερό πως σκοπεύει να συντηρήσει το θέμα με διάφορους τρόπους μέχρι και τις εκλογές. Πολλά πάντως ακούστηκαν για την επιλογή της ημερομηνίας στην οποία δόθηκε το πόρισμα στη δημοσιότητα. Η αποφράδα 20η Ιουλίου. Ως γνωστό, στην Κύπρο, όταν θέλεις να περάσει κάτι απαρατήρητο, επιλέγεις να το ανακοινώσεις 20 Ιουλίου ή 15 Αυγούστου.

Υπάρχουν και κάποιοι -τους θεωρώ κακεντρεχείς φαφλατάδες- που ισχυρίζονται πως όσα είδαμε και ακούσαμε στα 8 λεπτά είναι η κορυφή του παγόβουνου και θα βγουν στην επιφάνεια σημεία και τέρата όταν δούμε τις υπόλοιπες 26 ώρες. Τίποτα δεν αποκλείω καθώς η επερχόμενη προεκλογική εκστρατεία θα έχει χτυπήματα κάτω από τη μέση. Μιλώντας για μέση ο λογισμός πάει στο Μέσι. Μήπως να του αναθέσουμε να γίνει ο πρεσβευτής της χώρας μας για το Μουντιάλ που θα διοργανώσουμε; Μα όλα εγώ να τα σκέφτομαι;

Το ΚΥΠΕ ανέγραψε αποκλειστική είδηση της Καθημερινής για τις εξελίξεις στο θέμα Σένγκεν χωρίς αναφορά στην πηγή. Ο tempora o mores. Όσον αφορά δε τον τρόπο με τον οποίο το ΡΙΚ παρουσιάζει κάποια θέματα, τι να πει κανείς εκτός από το ότι θυμίζει εποχή Μακαρίου, όταν το δελτίο ξεκινούσε με το τι εγκαινία είχε κάνει εκείνη τη μέ-



-Δεν είναι αυτό που νομίζετε.

ρα ο Εθνάρχης. Δέστε ΡΙΚ όσοι θέλετε να νοσταλγήσετε τη δεκαετία του 70. Η τραγική ειρωνεία είναι πως η μισή Κύπρος έχει μπερδεμένο σήμα και αναγκαστικά βλέπει μόνο ΡΙΚ. Ας ελπίσουμε αυτά να διορθωθούν πριν φέροουμε το Μουντιάλ στην Κύπρο.

101 κατηγορίες για το Μακάριο Δρουσιώτη σε σχέση με την υπόθεση Σάντης, μιας...σαντανωμένης ιστορίας για την οποία ίσως δεν μάθουμε ποτέ τι ακριβώς έγινε και με ποια κίνητρα. Δυστυχώς, τεράστιες οι ευθύνες του Δρουσιώτη, αφού η έρευνά του αποδείχθηκε γεμάτη ανακρίβειες και «τσαπατισου-

λιές» -θα μπορούσα να πω και φαφλατισμούς που είναι και της μόδας- με αποτέλεσμα αλήθειες και ψέματα να γίνουν «ρούχα μαζί που πλύθηκαν και έχουν γίνει ροζ». Άσχετο, αλλά -για τους σινεφιλ- ο αριθμός των κατηγοριών μου θύμισε και την κλασική ταινία 101 σκυλάκια Δαλματίας.

Δεν αναλαμβάνω καμιά ευθύνη για τις διακοπές ρεύματος από την ΑΗΚ, δηλαδή ο Υπουργός Ενέργειας ξεσηκώνοντας θύελλα αντιδράσεων. Αλλά, ας είμαστε δίκαιοι. Εδώ δεν αναλαμβάνουν ευθύνη καρεκλοκένταυροι που βρίσκονται σε κάποιο πόστο για δεκαετίες, πε-

ριμένετε να αναλάβει ο Δαμιανού που ο καπνένος είναι Υπουργός Ενέργειας μόνο 7 μήνες; Εξάλλου, όπως εύστοχα παρατήρησε κάποιος, έχουμε κυβερνηση περιορισμένης ευθύνης: πανέτοιμη να πάρει τα εύσημα επειδή έπεσε πάνω της το εξάμηνο της κυπριακής προεδρίας -ωσάν να την κερδίσαμε σε εκλογές- μα ανέτοιμη να ψελλίσει ένα Συγγνώμη που εν έτη 2026 όταν μιλάμε για διακοπές εννοούμε ρεύματος και όχι holidays.

Ο Φειδίας με σχετικό βίντεο -πως αλιώς- μας ανακοίνωσε πως στο Εθνικό Συμβούλιο θα τον εκπροσωπεί ο Μάικ Σπανός. Για να θυμούνται οι παλιοί και να μαθαίνουν οι νεότεροι, ο κύριος Σπανός υπήρξε κεντροδεξιός επικριρηματίας, υποψήφιος του ΑΚΕΛ, που έχασε το χρίσμα όταν σε τηλεοπτική συνέντευξή του μας είπε πως δεν βάφει τα μαλλιά του (!) αλλά είναι υπέρ της ελεύθερης αγοράς. Κάπου εκεί είπαμε RIP στην υποψηφιότητά του.

Έχουμε περάσει σε άλλο επίπεδο. Δεν φτάνει πια που μόλις ανέβει η θερμοκρασία μας κόβουν το ρεύμα, με κάθε ατύχημα μας κόβουν και το highway. Την Πέμπτη βιώσαμε το απόλυτο χάος με την Κύπρο κομμένη στα δύο και με χιλιάδες αυτοκίνητα εγκλωβισμένα σε ουρές χιλιομέτρων. Ο Φυτιρής δηλώνει πως για τέτοια περιστατικά θα φτιάξει ειδικές ομάδες ταχείας αντίδρασης. Βέβαια, επειδή είμαστε στην Κύπρο, τη γη της λεμονιάς, της ελιάς και του slow motion, απομένει να δούμε πόσο...ταχεία θα είναι η αντίδραση. Μην μου τους κύκλους τάρτατε.



Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπόλου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αελι: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

**BIG BANG
ORIGINAL
UNICO**



H
U
B
L
O
T



Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Εξι μήνες μετά την ανάρτηση του οκτάλεπτου βίντεο στην πλατφόρμα Χ από τον λογαριασμό «Emily Thompson», η εικόνα είναι σαφώς διαφορετική από εκείνη των πρώτων ωρών. Πλέον είναι γνωστό ποια εταιρεία παρήγαγε το υλικό, πώς οι κυπριακές αρχές απέκτησαν πρόσβαση στο αυθεντικό οπτικοακουστικό υλικό διάρκειας περίπου 26 ωρών, ποια πρόσωπα συμμετείχαν στην επιχείρηση και ποια ζητήματα διερευνήθηκαν από τον ανεξάρτητο ποινικό ανακριτή. Και όμως, παρά τον όγκο της έρευνας και την έκταση των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν, το βασικό ερώτημα της υπόθεσης παραμένει αναπάντητο: ποιος ανέθεσε την επιχείρηση και ποιος ήταν ο πραγματικός της στόχος; Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα δεν αποτελεί απλώς μια λεπτομέρεια της υπόθεσης. Αντιθέτως, είναι ίσως το μοναδικό στοιχείο που θα μπορούσε να ερμηνεύσει συνολικά όσα προηγήθηκαν και να δώσει απάντηση στο κατά πόσο επρόκειτο για μια ιδιωτική επιχείρηση αποκάλυψης διαφθοράς ή για μια επιχείρηση με πολύ ευρύτερες πολιτικές προεκτάσεις.

Από τη Ρωσία...
στο Ισραήλ

Την ημέρα που δημοσιοποιήθηκε το βίντεο, η πρώτη αντίδραση της κυβέρνησης ήταν άμεση. Αρχικά έκανε λόγο για προϊόν μοντάζ

Σε κάθε ποινική διερεύνηση υπάρχει μια διακριτή γραμμή ανάμεσα στα γεγονότα που μπορούν να αποδειχθούν, στις εκτιμήσεις που προκύπτουν από αυτά και στα συμπεράσματα που ο ερευνητής θεωρεί ότι δικαιολογούνται. Στην ανακοίνωση του κ. Πασχαλίδη, οι τρεις αυτές βαθμίδες δεν είναι πάντοτε ευδιάκριτες,

που επιχειρούσε να πιάξει την εικόνα της χώρας και λίγη ώρα αργότερα προχώρησε ένα βήμα περισσότερο, κάνοντας αναφορά σε οργανωμένη υβριδική επίθεση κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η δημόσια αυτή τοποθέτηση λειτουργήσει ως καταλύτης. Μέσα σε ελάχιστες ώρες αναπτύχθηκαν σενάρια περί εμπλοκής ξένων υπηρεσιών πληροφοριών, με το βλέμμα να στρέφεται κυρίως προς τη Ρωσία. Το γεγονός ότι η Κύπρος μόλις είχε αναλάβει την Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνδυασμό με το γεωπολιτικό περιβάλλον της εποχής, ενίσχυσε ακόμη περισσότερο αυτή την εκδοχή. Εκ των υστέρων, όμως, η εικόνα αυτή ανατράπηκε.

Η δημοσιογραφική αποκάλυψη του «Πολίτη» ότι πίσω από την παραγωγή του βίντεο βρισκόταν η ισραηλινή εταιρεία ιδιωτικών πληροφοριών, Black Cube, και η μετέπειτα δημόσια επιβεβαίωση από την εταιρεία την ίδια, άλλαξαν εντελώς το πλαίσιο της συζήτησης. Και εδώ εμφανίζεται το πρώτο μεγάλο παράδοξο της υπόθεσης. Η Black Cube δεν είναι μια συννηθισμένη εταιρεία συμβούλων. Πρόκειται για μία από τις πλέον γνωστές εταιρείες ιδιωτικών πληροφοριών διεθνώς, στελεχωμένη κυρίως από πρώην αξιωματικούς των ισραηλινών υπηρεσιών ασφαλείας, με πολυετή παρουσία σε εταιρικές διαμάχες, διεθνείς διαιτησίες και υποθέσεις υψηλού πολιτικού ενδιαφέροντος. Η φήμη της οικοδομήθηκε ακριβώς πάνω στη διακριτικότητα. Σχεδόν σε όλες τις διεθνείς υποθέσεις στις οποίες συνδέθηκε το όνομά της, η εταιρεία απέφυγε τη δημόσια έκθεση, περιοριζόταν σε νομικές τοποθετήσεις και ουδέποτε παρουσίαζε τις επιχειρήσεις της ως δημόσιες αποστολές κατά τις διαφθοράς.

Ακριβώς γι' αυτό η ανακοίνωση που εξέδωσε για την κυπριακή υπόθεση προκάλεσε τόσο μεγάλη

εντύπωση. Όχι επειδή επιβεβαίωσε την εμπλοκή της, αλλά επειδή για πρώτη φορά εμφανίστηκε σχεδόν ως δημόσιος καταγγέλλων. Η εταιρεία δάλωσε ότι είναι υπερήφανη επειδή αποκάλυψε περιπτώσεις διαφθοράς, υποστήριξε ότι συνεργάστηκε με τις κυπριακές αρχές και παρουσίασε την επιχείρησή της ως συμβολή στη δημιουργία ενός καθαρότερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Το ύφος αυτό απέχει αισθητά από τον τρόπο με τον οποίο η Black Cube είχε διαχειριστεί προηγούμενες διεθνείς υποθέσεις. Και εύλογα γεννά το πρώτο ερώτημα. Τι ήταν αυτό που οδήγησε μια εταιρεία, η οποία έχει οικοδομήσει τη διεθνή της παρουσία πάνω στη μυστικότητα, να εγκαταλείψει ξαφνικά αυτή την πρακτική και να επιλέξει δημόσια «ανάληψη ευθύνης»; Η επιλογή αποκτά ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον αν ληφθεί υπόψη ότι σε εκείνη την ανακοίνωσή της η εταιρεία περιορίζεται αποκλειστικά στο σκέλος που αφορά την Cyfield. Δεν υπάρχει καμία ουσιαστική αναφορά στην πολιτική διάσταση, στα πρόσωπα που κατείχαν ή κατέχουν θεσμικούς ρόλους.

Ο άγνωστος εντολέας

Η αποκάλυψη ότι πίσω από την παραγωγή του βίντεο βρισκόταν μια ιδιωτική εταιρεία πληροφοριών διεθνούς εμβέλειας έδωσε απάντηση σε ένα κρίσιμο ερώτημα. Δεν έδωσε όμως απάντηση στο σημαντικότερο: ποιος έδωσε την εντολή και με ποιον τελικό σκοπό. Είναι ίσως το βασικότερο κενό που εξακολουθεί να συνοδεύει την υπόθεση και το οποίο αναγνωρίζει, εμμέσως πλην σαφώς, και η ίδια η ανακοίνωση του ανεξάρτητου ποινικού ανακριτή. Παρά την αποκάλυψη της ταυτότητας της εταιρείας, των πρακτόρων που συμμετείχαν στην επιχείρηση και την εξασφάλιση

του πλήρους, 26ωρου οπτικοακουστικού υλικού, ο εντολοδόχος που ανέθεσε την επιχείρηση παραμένει άγνωστος.

Διαπιστώσεις χωρίς πειθώ

Από το συγκεκριμένο σημείο αρχίζει η πιο ενδιαφέρουσα ανάγνωση της ανακοίνωσης. Όχι για όσα λέει. Αλλά για τον τρόπο με τον οποίο επιλέγει να τα πει. Σε κάθε ποινική διερεύνηση υπάρχει μια διακριτή γραμμή ανάμεσα στα γεγονότα που μπορούν να αποδειχθούν, στις εκτιμήσεις που προκύπτουν από αυτά και στα συμπεράσματα που ο ερευνητής θεωρεί ότι δικαιολογούνται. Στην ανακοίνωση του κ. Πασχαλίδη, οι τρεις αυτές βαθμίδες δεν είναι πάντοτε ευδιάκριτες. Σε αρκετά σημεία, η αφήγηση μετακινείται σχεδόν ανεπαίσθητα από την παράθεση στοιχείων στην ερμηνεία τους και από εκεί σε διατυπώσεις που εμφανίζονται ως οριστικά συμπεράσματα. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ίσως ο τρόπος με τον οποίο εισάγεται ο χαρακτηρισμός περί «υβριδικής επίθεσης» (για την οποία γράφει αναλυτικότερα ο Παύλος Ξανθούλης στη σελίδα 4).

Η ανακοίνωση παραθέτει μια σειρά από δεδομένα: το μονταρισμένο βίντεο δημοσιοποιήθηκε μία ημέρα μετά την ανάληψη της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Κυπριακή Δημοκρατία· γίνεται αναφορά σε εκστρατείες που, σύμφωνα με την αξιολόγηση του ανακριτή, είχαν αναπτυχθεί από το 2021 εναντίον κρατών-μελών της Ε.Ε· επισημαίνεται επίσης ότι τα σενάρια που παρουσιάστηκαν στους Κύπριους πρωταγωνιστές δεν φαίνεται να συμβαδίζουν με την εκδοχή που έδωσε η εταιρεία ως προς τα κίνητρα του πελάτη της. Και αμέσως μετά καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, «ως τα πράγματα έχουν στο παρόν στάδιο», το βίντεο αποτε-

λεί μορφή υβριδικής επίθεσης με στόχο να πληγεί η Κυπριακή Δημοκρατία.

Πρόκειται, αναμφίβολα, για την πιο βαριά πολιτικά διατύπωση ολόκληρης της ανακοίνωσης. Ωστόσο, η ίδια ανακοίνωση διευκρινίζει ότι μέχρι σήμερα δεν κατέστη δυνατό να αποκαλυφθεί η ταυτότητα του πελάτη της εταιρείας. Εύλογο δημοσιογραφικό ερώτημα ως προς την αλληλουχία της επιχειρηματολογίας: Εφόσον εκείνος που έδωσε την εντολή παραμένει άγνωστος, ποια είναι τα στοιχεία που επιτρέπουν να εξαχθεί με τόσο βεβαιότητα συμπέρασμα για τον στόχο της επιχείρησης; Η παρατήρηση δεν γίνεται για να αποδυναμώσει το συμπέρασμα του ανακριτή. Αναδεικνύει το κενό στη δημόσια αιτιολόγησή του.

Διαφθορά Vs φαρλατισμοί

Η ανακοίνωση αναφέρει ότι το οκτάλεπτο βίντεο που δημοσιοποιήθηκε «δεν είναι αυθεντικό», καθώς αποτελεί προϊόν επεξεργασίας, προσθέτοντας ότι είναι μισθωμένης ή και μισθωτικής αποδεικτικής αξίας. Η συγκεκριμένη διατύπωση προκάλεσε, σχεδόν αμέσως, δημόσια αντίδραση από την πλευρά της Black Cube. Μέσω του δικηγόρου της, η εταιρεία υποστήριξε ότι πριν ακόμη ληφθούν οι καταθέσεις των στελεχών της είχε τεθεί ως προϋπόθεση να επιβεβαιωθεί η αυθεντικότητα του αμοντάριστου, 26ωρου υλικού που παρέδωσε στις κυπριακές Αρχές, χαρακτηρίζοντας παράλληλα βεβιασμένο το συμπέρασμα περί «υβριδικής επίθεσης». Δεν πρόκειται απλώς για μια διαφωνία μεταξύ δύο πλευρών. Πρόκειται για δύο διαφορετικές αναγνώσεις του ίδιου υλικού. Από τη μία, η ανακοίνωση επιλέγει να δώσει έμφαση στο γεγονός ότι το βίντεο που είδε η κοινή γνώμη ήταν αποτέλεσμα επεξεργασίας. Από την άλλη,

η εταιρεία που το παρήγαγε υποστηρίζει ότι η αυθεντικότητα του πλήρους υλικού είχε προηγουμένως επιβεβαιωθεί από τις ίδιες τις ανακριτικές αρχές πριν αρχίσει η ουσιαστική συνεργασία της. Το ερώτημα, επομένως, δεν είναι αν υπήρξε μοντάζ. Αυτό δεν αμφισβητείται. Το ερώτημα είναι κατά πόσο η δημόσια ανακοίνωση εξηγεί επαρκώς με ποιον τρόπο η επεξεργασία αλλοίωσε το πραγματικό περιεχόμενο των συνομιλιών και οδήγησε στο συμπέρασμα ότι το δημοσιοποιημένο βίντεο στερείται αποδεικτικής αξίας. Δεν το πράττει.

Φρασεολογία και ύφος

Ενδιαφέρον στοιχείο που αξίζει να σημειωθεί είναι η γλώσσα που επιλέγεται για να περιγράψει τους ίδιους τους πρωταγωνιστές της υπόθεσης. Η χαρακτηριστικότερη περίπτωση είναι η διαπίστωση ότι όσα ακούγονται στο βίντεο «δεν συνιστούν τίποτε άλλο από αερολογίες και φαρλατισμούς», οι οποίες είχαν ως σκοπό τη δημιουργία εντυπώσεων και την αποκόμιση οικονομικού οφέλους. Ενδιαφέρον και ο τρόπος με τον οποίο η ανακοίνωση αξιοποιεί τη στάση των ιδίων των πρωταγωνιστών κατά τη διάρκεια της έρευνας. Σύμφωνα με την ανακοίνωση, όταν ζητήθηκαν εξηγήσεις για όσα ακούγονται στο βίντεο, μόνο ένας από τους εμπλεκόμενους ανταποκρίθηκε, επιβεβαιώνοντας, όπως αναφέρεται, τη διαπίστωση του ανακριτή περί «αερολογιών». Η επιλογή ενός προσώπου να ασκήσει το δικαίωμα της σιωπής κατά τη διάρκεια μιας ποινικής διερεύνησης αποτελεί θεμελιώδη δικονομική εγγύηση. Ως εκ τούτου, δύσκολα μπορεί να λειτουργήσει –έστω και έμμεσα– ως

Δίνεται η εντύπωση ότι το πόρισμα φιλοδοξεί να κλείσει την πολύκροτη υπόθεση. Ωστόσο, δείχνει να αφήνει κενά, να υιοθετεί γενικές διατυπώσεις ή να προχωρεί σε ερμηνείες που δύσκολα μπορούν να ελεγχθούν με τα στοιχεία που παρατίθενται.

στοιχείο που προσδίδει μεγαλύτερη αξιοπιστία στα συμπεράσματα του Αϊκούτ για έκταση της ποινής στη χώρα του, ενώ η κυπριακή κυβέρνηση δήλωσε ότι η Δημοκρατία όφειλε να ανταποκριθεί στις διεθνείς της υποχρεώσεις. Λίγους μήνες αργότερα, ο Αϊκούτ μεταφέρθηκε στο Ισραήλ, λίγες ημέρες μετά τη δημοσιοποίηση ότι η Black Cube βρισκόταν πίσω από την παραγωγή του επίμαχου βίντεο. Από μόνο τους, τα γεγονότα αυτά δεν συνιστούν απόδειξη οποιασδήποτε σχέσης. Ούτε η ανακοίνωση του ανεξάρτητου ποινικού ανακριτή, ούτε οποιοδήποτε στοιχείο που έχει δημοσιοποιηθεί μέχρι σήμερα συνδέει τον Αϊκούτ ή το περιβάλλον του με την ανάθεση της επιχείρησης στη Black Cube. Αντίθετα, η ίδια η ανακοίνωση αναγνωρίζει ότι ο εντολέας της εταιρείας παραμένει άγνωστος και ότι οι έρευνες συνεχίζονται ακριβώς για να αποκαλυφθεί η ταυτότητά του. Αυτό, ωστόσο, δεν αναιρεί ότι η χρονική εγγύτητα των εξελίξεων και η ήδη τεταμένη σχέση που είχε δημιουργηθεί μετά την υπόθεση Αϊκούτ εξηγούν γιατί το όνομά του βρέθηκε στο επίκεντρο της δημόσιας συζήτησης. Άλλο, όμως, η πολιτική υποψία και άλλο η αποδεικτική τεκμηρίωση. Και μέχρι σήμερα, το δεύτερο εξακολουθεί να απουσιάζει.

Απαλλάσσεστε των κατηγοριών

Η ανακοίνωση, παρά τις διευκρινίσεις και ενοχλήσεις, δείχνει να κλίνει το κεφάλαιο των ποινικών ευθυνών των Κυπρίων πρωταγωνιστών. Ωστόσο, το γεγονός ότι δεν στοιχειοθετείται ποινικό αδίκημα δεν αποτελεί, κατ' ανάγκην, απάντηση σε όλα τα ερωτήματα που ανέδειξε η υπόθεση. Η ποινική ευθύνη, η πολιτική κρίση, η δεοντολογική αξιολόγηση και η δημόσια λογοδοσία αποτελούν διαφορετικά πεδία, με διαφορετικά κριτήρια και διαφορετικά όρια. Η απαλλαγή από το ένα δεν συνεπάγεται αυτομάτως απάντηση και στα υπόλοιπα.

Η δημόσια συζήτηση δύσκολα θα περιοριστεί στις «αερολογίες», στους «φαρλατισμούς». Σε μια υπόθεση που ακούμπησε την αξιοπιστία των θεσμών, της πολιτικής ζωής και της ίδιας της Κυπριακής Δημοκρατίας, η μεγαλύτερη πρόκληση δεν είναι μόνο να καταλήξει μια ποινική έρευνα σε συμπεράσματα. Είναι τα συμπεράσματα αυτά να πείθουν όχι μόνο ως αποτέλεσμα, αλλά και ως προς τη διαδρομή που ακολουθήθηκε για να προκύψουν. Γιατί σε υποθέσεις αυτού του μεγέθους, η εμπιστοσύνη της κοινωνίας δεν οικοδομείται αποκλειστικά πάνω στις διαπιστώσεις· οικοδομείται, πρωτίστως, πάνω στη διαφάνεια της συλλογιστικής που τις στηρίζει.



Η σκιά του Αϊκούτ

Από τις πρώτες κιόλας ημέρες μετά τη δημοσιοποίηση του VideoGate, η προσοχή στράφηκε αναπόφευκτα στο ερώτημα ποιος θα μπορούσε να είχε συμφέρον από μια τόσο δαπανηρή και σύνθετη επιχείρηση. Η αποκάλυψη ότι πίσω από την παραγωγή του βίντεο βρισκόταν η ισραηλινή ιδιωτική εταιρεία πληροφοριών Black Cube αναζωπύρωσε ακόμη περισσότερο αυτή τη συζήτηση. Δεν την έκλεισε.

Σε αυτό το πλαίσιο άρχισε να συζητείται και το όνομα του Ισραηλινού επιχειρηματία Σιμόν Αϊκούτ. Όχι επειδή προέκυψε οποιοδήποτε στοιχείο που να τον συνδέει με την παραγωγή του βίντεο, αλλά επειδή το χρονικό των γεγονότων δημιούργησε πολιτικούς συνειρμούς που δεν πέρασαν απαρατήρητοι. Ο Αϊκούτ είχε καταδικαστεί από κυπριακό δικαστήριο σε ποινή φυλάκισης πέντε ετών, αφού παραδέχθηκε ενοχή για υποθέσεις παράνομης ανάπτυξης και εκμετάλλευσης ελληνοκυπριακών περιουσιών στα κατεχόμενα, σε μια υπόθεση που η ίδια η κυβέρνηση είχε παρουσιάσει ως πικρό μήνυμα μηδενικής ανοχής απέναντι στον σφετερισμό. Ακολούθησαν όμως γεγονότα που, ανεξάρτητα από το αν συνδέονται μεταξύ τους, συνέβαλαν στη δημιουργία ενός ευρύτερου πλαισίου υποψιών. Τον Φεβρουάριο το Ισραήλ υπέβαλε αίτημα μεταφοράς του Αϊκούτ για έκταση της ποινής στη χώρα του, ενώ η κυπριακή κυβέρνηση δήλωσε ότι η Δημοκρατία όφειλε να ανταποκριθεί στις διεθνείς της υποχρεώσεις. Λίγους μήνες αργότερα, ο Αϊκούτ μεταφέρθηκε στο Ισραήλ, λίγες ημέρες μετά τη δημοσιοποίηση ότι η Black Cube βρισκόταν πίσω από την παραγωγή του επίμαχου βίντεο. Από μόνο τους, τα γεγονότα αυτά δεν συνιστούν απόδειξη οποιασδήποτε σχέσης. Ούτε η ανακοίνωση του ανεξάρτητου ποινικού ανακριτή, ούτε οποιοδήποτε στοιχείο που έχει δημοσιοποιηθεί μέχρι σήμερα συνδέει τον Αϊκούτ ή το περιβάλλον του με την ανάθεση της επιχείρησης στη Black Cube. Αντίθετα, η ίδια η ανακοίνωση αναγνωρίζει ότι ο εντολέας της εταιρείας παραμένει άγνωστος και ότι οι έρευνες συνεχίζονται ακριβώς για να αποκαλυφθεί η ταυτότητά του. Αυτό, ωστόσο, δεν αναιρεί ότι η χρονική εγγύτητα των εξελίξεων και η ήδη τεταμένη σχέση που είχε δημιουργηθεί μετά την υπόθεση Αϊκούτ εξηγούν γιατί το όνομά του βρέθηκε στο επίκεντρο της δημόσιας συζήτησης. Άλλο, όμως, η πολιτική υποψία και άλλο η αποδεικτική τεκμηρίωση. Και μέχρι σήμερα, το δεύτερο εξακολουθεί να απουσιάζει.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

«**Ότι είδαμε** στο βίντεο, έτσι έγινε και ισχύει», δηλώνει στην «Κ» ο Αντώνης Δημητρίου, δικηγόρος της εταιρείας Black Cube που δημιούργησε το βίντεο στην πολύκροτη υπόθεση «videogate». Επισημαίνει ότι το μοντάζ δεν αλλοίωσε το νόημα και την ουσία όσων λένε οι πρωταγωνιστές στο βίντεο, ούτε επηρέασε το πλαίσιο στο οποίο έγιναν οι αναφορές. Τονίζει ότι οι άνθρωποι της Black Cube διαφωνούν με το συμπέρασμα του ανεξάρτητου ποινικού ανακριτή Ανδρέα Πασχαλίδη περί υβριδικής επίθεσης κατά της Δημοκρατίας. Σημειώνει ότι στο αδημοσίευτο υλικό πρωταγωνιστεί ακόμη ένας πρώην υπουργός και επισημαίνει ότι και αυτοί λέει ανάλογης σοβαρότητας πράγματα με όσα λένε και άλλοι πρωταγωνιστές. Ο κ. Δημητρίου αναφέρει ότι ο κ. Χρυσόχος χαρακτηρίζει «girlfriend» τον τέως υπουργό Ενέργειας Γιώργο Παπαναστασίου.

-Πότε και πώς προέκυψε η συνεργασία σας με την εταιρεία Black Cube;

-Μετά τη δημοσιοποίηση του βίντεο στην πλατφόρμα X, η εταιρεία Black Cube επικοινωνσε μαζί μου, κατόπιν σύστασης από άλλο πελάτη μου, και με διόρισε δικηγόρο της. Εξέφρασε πρόθεση να συνεργαστεί με τις κυπριακές Αρχές για τη συγκεκριμένη υπόθεση και ενημέρωσα σχετικά τον Γενικό Εισαγγελέα με επιστολή.

Ο Γενικός Εισαγγελέας μου απάντησε ότι θα πρέπει πρώτα να πιστοποιηθεί η αυθεντικότητα του υλικού που συλλέχθηκε από τους πελάτες μου. Το παρέδωσα στον Γενικό Εισαγγελέα και αφού πιστοποιήθηκε η αυθεντικότητα του, κλήθηκαν οι πελάτες μου να δώσουν καταθέσεις στην αστυνομική ανακριτική ομάδα. Ο CEO της εταιρείας ήρθε τρεις φορές στην Κύπρο για κατάθεση Φεβρουάριο, Μάρτιο και Απρίλιο. Κατέθεσαν και οι δύο πράκτορες που κατέγραψαν το υλικό, ώστε αν κληθούν στο δικαστήριο να μπορεί η μαρτυρία τους να σταθεί.

-Γιατί μια εταιρεία που αναλαμβάνει τέτοιου είδους δραστηριότητες βγαίνει και λέει ότι αυτή έκανε το βίντεο και δίνει και στοιχεία για τον πελάτη της ότι δεν είναι κράτος;

-Διότι δεν κρύβονται. Η δουλειά τους δεν τελειώνει στην καταγραφή του υλικού. Οι ίδιοι ξεκαθάρισαν στις Αρχές ότι είναι διατεθειμένοι να δώσουν μαρτυρία στο δικαστήριο αν κληθούν.

-Τι σας είπαν μετά την ανακοίνωση του κ. Πασχαλίδη ότι δεν προκύπτει παραβίαση του Ποινικού Κώδικα;

-Επικοινωνήσαν αμέσως μαζί μου και εξέφρασαν προβληματισμούς. Διαφωνούν με τα συμπεράσματα του κ. Πασχαλίδη και επιμένουν ότι αποκάλυψαν διαφθορά στην Κύπρο. Τους εξήγησα ότι η διαδικασία δεν τελειώνει

-Ο κ. Πασχαλίδης αναφέρεται και σε επιχειρηματίες.

-Δεν καταγράφονται άλλοι επιχειρηματίες στο βίντεο, όμως, γίνονται αναφορές σε επιχειρηματίες από τους πρωταγωνιστές. Το μοναδικό πρόσωπο που υπάρχει στο υλικό και δεν περιλαμβάνεται στο μονταρισμένο βίντεο είναι ο πρώην υπουργός.

-Ο ανακριτής αναγνωρίζει ότι δύο από τους Κύπριους πρωταγωνιστές αποκόμισαν οικονομικά οφέλη. Συνεπώς, πού σταματά ο φαφλατισμός και η αερολογία και πού αρχίζει η εμπορία επηρεασμού;

-Ενδιαφέρον το ερώτημα σας. Φαντάζομαι ότι θα αποφασιστεί από τον Γενικό Εισαγγελέα και σε περίπτωση που η υπόθεση οδηγηθεί στο δικαστήριο από την δικαιοσύνη.

-Ποιοι είναι αυτοί οι δύο και τι ποσά έλαβαν;



Υπάρχει ακόμη ένας πρώην υπουργός στο αδημοσίευτο υλικό. Αυτά που λέει είναι ανάλογης σοβαρότητας με όσα λένε και άλλοι πρωταγωνιστές.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, δικηγόρος εταιρείας Black Cube στην Κύπρο

Το μοντάζ δεν αλλοίωσε το νόημα όσων λένε οι πρωταγωνιστές

Ούτε επηρέασε το πλαίσιο στο οποίο έγιναν οι αναφορές.

Ότι είδαμε στο βίντεο, έτσι έγινε και ισχύει

εδώ, καθώς αυτός που θα αποφασίσει για το πόρισμα είναι ο Γενικός Εισαγγελέας.

-Η Black Cube επιμένει ότι αποκάλυψε διαφθορά, όμως ο κ. Πασχαλίδης βλέπει φαφλατισμούς και αερολογίες.

-Η εταιρεία δεν συμφωνεί με αυτό το συμπέρασμα του κ. Πασχαλίδη και γι' αυτό αναμένει τις αποφάσεις του Γενικού Εισαγγελέα. Θα ήθελα να ξεκαθαρίσω ότι σέβομαι απόλυτα τον κ. Πασχαλίδη. Άλλο η διαφωνία σε ένα θέμα και άλλο η εκτίμηση σε έναν άνθρωπο.

-Πώς σχολιάζετε αυτό το λεκτικό σε πόρισμα μιας τόσο σοβαρής υπόθεσης;

-Θεωρώ ότι ήταν υπερβολικό. Ίσως θα μπορούσε να ήταν διαφορετική η διατύπωση και το λεκτικό.

-Πώς προέκυψε η παραχώρηση ασυλίας στους πελάτες σας;

-Εφόσον οι πελάτες μου είχαν πρόθεση να συνεργαστούν με τις Αρχές, παραδίδοντας όλο το υλικό, θεώρησα σωστό ως δικηγόρος τους να ζητήσω να τους χορηγηθεί ασυλία.

-Σας το ζήτησαν οι ίδιοι;

-Όχι δεν το ζήτησαν. Έκρινα πως ήταν σωστό να το ζητήσω για σκοπούς προστασίας των πελατών μου.

-Θέσατε ως προϋπόθεση ότι πρέπει να παραχωρηθεί ασυλία στους πελάτες σας για να δοθεί το υλικό στο σύνολό του;

-Δεν τέθηκε ως προϋπόθεση.

-Σας ζητήθηκε κάποιο αντάλλαγμα από τη Δημοκρατία για να δοθεί η ασυλία;

-Δεν ζητήθηκε κανένα αντάλλαγμα. Εξάλλου δεν υπήρχε κανένας λόγος. Οι προϋποθέσεις που τέθηκαν από τη Δημοκρατία για τη χορήγηση ασυλίας ήταν η αυθεντικότητα του υλικού, συμπεριλαμβανομένων και της πλήρους συνεργασίας με τις αρχές. Ήταν επίσης ρητή προϋπόθεση ότι αν χρειαστεί να μαρτυρήσουν οι πελάτες μου στο δικαστήριο, εκείνοι θα έπρεπε να το πράξουν, κάτι που οι ίδιοι δήλωσαν εξ' αρχής στις καταθέσεις τους.

-Δεν σας ζητήθηκε η ταυτότητα του εντολέα της εταιρείας για το βίντεο προκειμένου να δοθεί η ασυλία;

-Ναι, αλλά ήταν ξεκάθαρο από την πρώτη στιγμή ότι δεν πρόκειται να αποκαλυφθεί οτιδήποτε έχει να κάνει με τον εντολέα της εταιρείας.

-Επιχειρήθηκε να έρθει σε επαφή με την Black Cube ή μαζί σας η κυβέρνηση ή κάποιος άλλος;

-Ουδέποτε, προσπάθησε η Κυβέρνηση ή οποιοσδήποτε να επικοινωνήσει μαζί μου ή με την

εταιρεία που εκπροσωπώ.

-Την αρχική ανάρτηση του μονταρισμένου βίντεο στην πλατφόρμα X την έκανε η Black Cube ή ο εντολέας;

-Δεν έχω κάποια πληροφόρηση από την εταιρεία για το ποιος έκανε την αρχική ανάρτηση και ως εκ τούτου δεν μπορώ να γνωρίζω.

-Πώς σχολιάζετε την αναφορά του κ. Πασχαλίδη ότι τα πλάνα στο βίντεο που είδε το φως της δημοσιότητας δεν είναι αυθεντικά αλλά αποτελούν προϊόν επεξεργασίας;

-Άλλο πράγμα το μοντάζ και άλλο η αυθεντικότητα του υλικού. Η αυθεντικότητα του υλικού δεν μπορεί να αμφισβητηθεί γιατί πιστοποιήθηκε από τις Αρχές. Τέθηκε μάλιστα ως προϋπόθεση από τον Γενικό Εισαγγελέα ότι θα πρέπει πρώτα να επιβεβαιωθεί η αυθεντικότητα του υλικού και μετά να ληφθούν καταθέσεις, πράγμα που έγινε.

-Με ποιο τρόπο ξεκαθάρισε το θέμα της αυθεντικότητας;

-Οι εμπειρογνώμονες της Αστυνομίας επιβεβαίωσαν την αυθεντικότητα του υλικού.

-Εσείς είδατε το υλικό στο σύνολό του; Και τις 26 ώρες;

-Εννοείται πως παρακολούθησα ολόκληρο το υλικό και μάλιστα ήμουν παρών σε όλες τις κα-

ταθέσεις που δόθηκαν από τους πελάτες μου.

-Ένα κρίσιμο ζήτημα είναι αν αλλοιώθηκε από το μοντάζ το νόημα των δηλώσεων που γίνονται στο βίντεο από τα συγκεκριμένα πρόσωπα ή αν επηρεάστηκε το πλαίσιο στο οποίο λέχθηκαν κάποια πράγματα. Εσείς που είδατε όλο το υλικό, παρατηρήσατε κάτι τέτοιο;

-Το μοντάζ δεν αλλοίωσε το νόημα και την ουσία όσων λένε οι πρωταγωνιστές στο βίντεο, ούτε επηρέασε το πλαίσιο στο οποίο έγιναν οι αναφορές. Ότι είδαμε στο βίντεο, έτσι έγινε και ισχύει.

-Ασπάζεστε τη θέση του ποινικού ανακριτή ότι το υλικό συνιστά προϊόν αντισυνταγματικών ενεργειών;

-Εάν η υπόθεση οδηγηθεί ενώπιον δικαστηρίου, σίγουρα θα τεθεί θέμα αντισυνταγματικότητας για τον τρόπο συλλογής του υλικού. Όμως, πρόκειται για ένα πολύ λεπτό νομικό ζήτημα, διότι οι καταγραφές έγιναν στη Βρετανία και την Ολλανδία. Από τη μια μπορεί να τεθεί θέμα ερμηνείας αλλοδαπού δικαίου. Από την άλλη, Κύπριος πολίτης, που δικάζεται σε κυπριακά δικαστήρια, τυγχάνει της προστασίας του Συντάγματος. Υπάρχουν, λοιπόν, επιχειρήματα και για τις δύο πλευρές.

-Στη Βρετανία και την Ολλανδία δεν θεωρείται παράνομη η βιντεοσκοπήση χωρίς προηγούμενη ενημέρωση των ατόμων που θα καταγραφούν;

-Αυτό που με πληροφόρησαν οι άνθρωποι της Black Cube είναι ότι έχουν γνωματεύσεις από δικηγόρους που εργάζονται στη Βρετανία και την Ολλανδία και ειδικεύονται στο δίκαιο των χωρών όπου έγιναν οι καταγραφές ότι το υλικό δεν είναι προϊόν παρανομίας. Δεν είδα τις γνωματεύσεις γι' αυτό δεν μπορώ να πω κάτι περισσότερο.

-Ο κ. Πασχαλίδης κατέληξε σε συμπέρασμα, που συνάδει με το κυβερνητικό αφήγημα, ότι στόχος της δημιουργίας του βίντεο ήταν η πύλη η Κυπριακή Δημοκρατία και όχι ιδιωτικά συμφέροντα, αμφισβητώντας την τοποθέτηση της Black Cube, χωρίς όμως να εξηγήσει ποιος σχεδίασε την επίθεση.

-Οι πελάτες μου, δήλωσαν από την πρώτη στιγμή ακόμη και στις καταθέσεις τους ότι δεν πρόκειται για υβριδική επίθεση εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας. Έχει να κάνει με την αποκάλυψη διαφθοράς που πλήττει τη νόμιμη επιχειρηματική δραστηριότητα. Ανέφεραν ότι δεν συνεργάζονται με κράτη, ούτε με πολιτικά πρόσωπα, ούτε με κόμματα.

-Τι μπορείτε να μας πείτε για την ταυτότητα του πελάτη της Black Cube; Πρόκειται για εταιρεία ή για επιχειρηματία;

-Η Black Cube είναι τεραστίου μεγέθους εταιρεία με καθήκον να προστατεύει την ταυτότητα του εντολέα τους. Ως εκ τούτου, δεν είχα ενημέρωση για τον πελάτη της Black Cube.

Αυτό που με πληροφόρησαν οι άνθρωποι της Black Cube είναι ότι έχουν γνωματεύσεις από δικηγόρους που εργάζονται στη Βρετανία και την Ολλανδία όπου έγιναν οι καταγραφές ότι το υλικό δεν είναι προϊόν παρανομίας.

Τον Παπαναστασίου χαρακτηρίζει «girlfriend» ο Χρυσόχος

-Στην ανακοίνωση του κ. Πασχαλίδη αναφέρεται ότι στο αμοναγιστο υλικό πρωταγωνιστούν και άλλες προσωπικότητες, είτε του παρόντος είτε του παρελθόντος, της πολιτικής και επιχειρηματικής ζωής του τόπου. Ποια είναι αυτά τα πρόσωπα;

-Υπάρχει ακόμη ένας πρώην υπουργός στο αδημοσίευτο υλικό. Αυτά που λέει είναι ανάλογης σοβαρότητας με όσα λένε και άλλοι πρωταγωνιστές. Δεν μπορώ να πω κάτι περισσότερο.

-Γιατί τον άφησαν εκτός του βιντεο που δόθηκε στη δημοσιότητα;

-Δεν μπορώ να το γνωρίζω αυτό.

-Υπάρχουν κι άλλα πολιτικά πρόσωπα;

-Από το υλικό που είδα, δεν υπάρχουν άλλα πολιτικά πρόσωπα, πλην του πρώην υπουργού που σας είπα.

-Αν δεν κάνω λάθος δόθηκαν από 25 έως 50 χιλιάδες στον κάθε ένα από τους δύο πρώην Υπουργούς. Μην ξεχνάτε ότι η έρευνα κράτησε ένα χρόνο. Από τις αρχές του 2025 έως το τέλος του έτους.

-Το υλικό που δόθηκε στη δημοσιότητα είναι το πιο ισχυρό από

Αν δεν κάνω λάθος δόθηκαν από 25 έως 50 χιλιάδες στον κάθε ένα από τους δύο πρώην Υπουργούς.

αυτό που καταγράφηκε ή υπάρχουν κι άλλα αποσπάσματα που θα μπορούσαν να ενισχύσουν τη θέση της εταιρείας.

-Υπάρχουν και άλλα αποσπάσματα που θα μπορούσαν να ενισχύσουν τη θέση της εταιρείας.

Συν το υλικό που περιλαμβάνει τον πρώην Υπουργό που δεν δόθηκε στη δημοσιότητα.

-Γιατί δεν τα έβγαλαν;

-Εξ όσων αντιλαμβάνομαι για σκοπούς περιορισμού της έκτασης του βίντεο.

-Μπορεί η Black Cube να δώσει όλο το υλικό στη δημοσιότητα ή μέρος αυτού προκειμένου οι πολίτες να έχουν πλήρη εικόνα για το τι τελικά συνέβη;

-Από τη στιγμή που το υλικό αποτελεί αντικείμενο ποινικής διερεύνησης δεν επιτρέπεται η δημοσιοποίησή του.

-Η Black Cube ισχυρίζεται ότι τα στοιχεία που συνέλεξε αποκαλύπτουν διαφθορά από τη Cyfield. Γιατί εστιάζει μόνο στη Cyfield; Αν προέβη σε πράξεις διαφθοράς, ποιοι άλλοι συμμετείχαν;

-Γιατί θεωρούν ότι αυτό προκύπτει από το υλικό που συνέλεξαν.

-Μπορείτε να μας ξεκαθαρίσετε ποιον χαρακτηρίζει «girlfriend» ο κ. Χρυσόχος;

-Είναι σαφές από το αδημοσίευτο υλικό ότι αναφέρεται στον τέως υπουργό Ενέργειας Γιώργο Παπαναστασίου. Το λένε και στις καταθέσεις τους οι πελάτες μου.

-Δίνετε περισσότερες εξηγήσεις στο αδημοσίευτο υλικό για αυτό το θέμα;

-Όχι.

-Ο κ. Πασχαλίδης στην παράθεση των ζητημάτων που διερευνήθηκαν αναφέρεται και σε οικοδομικό έργο στην Επαρχία Λεμεσού από συγκεκριμένο μέλος γνωστής ανά το παγκύπριο οικογένειας της Λεμεσού. Αυτό περιλαμβάνεται στο υλικό που δεν δημοσιεύθηκε; Σε τι αφορά ακριβώς αυτή η υπόθεση;

-Ναι, περιλαμβάνεται στο αδημοσίευτο υλικό. Ο ισχυρισμός είναι ότι αυτό το πρόσωπο λόγω

διασυνδέσεων απέκτησε παράτυπο πλεονέκτημα στην ανέγερση οικοδομής.

-Αναφέρεται πάντως ότι δεν υπάρχει μέλος της συγκεκριμένης οικογένειας με το συγκεκριμένο όνομα.

-Αυτό που αναφέρεται στην ανακοίνωση του κ. Πασχαλίδη, νομίζω είναι άδικο. Οι πελάτες μου έγραψαν λάθος δύο γράμματα του επιθέτου του επιχειρηματία.

Είναι ξένοι οι άνθρωποι. Η συγκεκριμένη οικογένεια είναι από τις πιο γνωστές της Κύπρου. Συνεπώς, είναι προφανές σε ποιον αναφέρονταν.

-Ανυσυμπεριφέρεται η εταιρεία για το γεγονός ότι δόθηκε παράταση στον κ. Πασχαλίδη με στόχο να εντοπιστεί ο εντολέας της;

-Καμία ανησυχία. Η Κυπριακή Δημοκρατία δικαιούται να διερευνά ότι νομίζει πως είναι σωστό.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος επαναλαμβάνει σε κάθε ευκαιρία προς τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη πως το ΔΗΚΟ δεν μπορεί να έχει την ίδια αντιμετώπιση και εκπροσώπηση στο Υπουργικό συμβούλιο με τα άλλα δύο κόμματα, την ΕΔΕΚ και τη ΔΗΠΑ, τα οποία δεν κατάφεραν να εισέλθουν στο Κοινοβούλιο. Ωστόσο, στο Προεδρικό Μέγαρο προχωρούν σε κινήσεις που δείχνουν ότι επιθυμούν να «κλειδώσουν» το 6,4% - το συνολικό ποσοστό που έλαβαν τα δύο κόμματα στις εκλογές του Μαΐου.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν θα ήθελε να χάσει καμία στήριξη ενόψει του 2028 γι’ αυτό και προβαίνει σε κινήσεις που δεν αφήνουν περιθώρια για δευτέρες σκέψεις περί αποχώρησης. Ενημερώνει τα κόμματα που έμειναν εκτός Βουλής -και κατ’ επέκταση εκτός Εθνικού Συμβουλίου- για τις εξελίξεις στο Κυπριακό, ενώ διατηρεί τα στελέχη τους στο Υπουργικό. Ο Μαρίνος Μουσιούττας και ο Βασίλης Πάλμας δεν φαίνεται να μετακινούνται, διατηρώντας για τη ΔΗΠΑ την εκπροσώπηση μέσω των Υπουργείων Εργασίας και Άμυνας. Παράλληλα, όμως, απομακρύνεται το ενδεχόμενο να προστεθούν και άλλα μέλη της ηγεσίας στους διορισμούς του Προέδρου. Αυτή η εξέλιξη ίσως προκαλεί γκρίνια σε ορισμένα στελέχη με φιλοδοξίες για πολιτική ανέλιξη, την ίδια ώρα, ωστόσο, αναγνωρίζεται η πολύ καλή σχέση με το Προεδρικό, καθώς και η ταύτιση απόψεων στα πλείστα ζητήματα που απασχολούν τον τόπο, με πρώτιστο το Κυπριακό.

Στη ΔΗΠΑ φαίνεται πως υπάρχει, έστω και αργά, παραδοχή λαθών. Στην πρόσφατη συνεδρίαση των συλλογικών οργάνων τέθηκαν ζητήματα που η ηγεσία επιμελώς «έκρυβε κάτω από το χαλί», όπως το ότι η στήριξη στην κυβέρνηση Χριστοδουλίδη πιθανώς να κόστισε στο κόμμα ψήφους.

Στο τραπέζι βρίσκονται οι παρατηρήσεις των αντιπροέδρων, όχι όμως και του προέδρου Μάριου Καρογιάν. Ο ίδιος επιθυμεί να οδηγήσει το κόμμα σε καταστατικό και εκλογικό συνέδριο, ενώ στην τελευταία του τοποθέτηση ανέλαβε την ευθύνη που του αναλογεί για το κακό εκλογικό αποτέλεσμα. Μάλιστα, φαίνεται πως θα προχωρήσει σε ενέργειες για να βελτιώσει την εικόνα του προς το εκλογικό σώμα.

Η ΔΗΠΑ είναι προσωποκεντρική και η όποια αποτυχία χρεώνεται πρωτίστως στον πρόεδρό της. Λέχθηκε, επίσης, ότι το κόμμα έχει ανάγκη να προχωρήσει σε επαναλανσάρισμα, κυρίως



Ο Νικόλας Παπαδόπουλος επαναλαμβάνει σε κάθε ευκαιρία προς τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη πως το ΔΗΚΟ δεν μπορεί να έχει την ίδια αντιμετώπιση με την ΕΔΕΚ και τη ΔΗΠΑ, που έμειναν εκτός κοινοβουλίου ενώ δεν κλείνει τ’ αυτιά του σε «σειρήνες» από τον ΔΗΣΥ, με την πρώτη συνάντηση βολιδοσκόπησης να έχει ήδη πραγματοποιηθεί.

Με το βλέμμα στο 6%

Η προσέγγιση Χριστοδουλίδη στα συγκυβερνώντα εκτός Βουλής και οι εσωτερικές διαμάχες

σε σχέση με τις θέσεις του σε κοινωνικά ζητήματα. Βέβαια, η όποια προσπάθεια -που θα ξεκινησει από επαρκώς επιβεβαιωμένη σημαίνει πως θα καταφέρει να κερδίσει τις χαμένες ψήφους. Αν αναλογιστεί κανείς πως σε μία πενταετία είχε πτώση 3%, υπάρχει η άποψη πως η ΔΗΠΑ είχε την τύχη και άλλων νεοσύστατων κομμάτων του παρελθόντος: μετά την πρώτη πενταετία δεν κατάφεραν να πείσουν τον κόσμο για τις προθέσεις τους, ούτε ότι παραμένουν πιστοί στα όσα οραματίστηκαν κατά την ίδρυση του κόμματος.

Ακόμη και πρωτοκλασάτα στελέχη φαίνεται να αποστασιοποιούνται, με κάποιους να έχουν «το ένα πόδι εκτός». Δίνουν λίγη ακόμη πίστωση χρόνου στον Μάριο Καρογιάν, αν και θα πρέπει να γίνουν πολλά για να αλλάξουν στάση, καθώς υπάρχει έντονη δυσάρεσκει

για το γεγονός πως προεκλογικά δεν εισακούστηκαν θέσεις και προτάσεις τους που πιθανώς να διαφοροποιούσαν το κακό αποτέλεσμα. Από πλευράς ηγεσίας στέλνεται, έστω και εμμέσως, το μήνυμα πως η πόρτα για όποιον επιθυμεί να φύγει είναι ανοιχτή. Παράλληλα, υπάρχουν και εκείνοι που συζητούν το ενδεχόμενο μιας πιο ουσιαστικής συνεργασίας με το ΔΗΚΟ. Ωστόσο, ο Νικόλας Παπαδόπουλος, πέραν της τοποθέτησής του αμέσως μετά τις εκλογές περί πρωτοβουλιών για συνένωση του κεντρώου χώρου, δεν φαίνεται να έχει κάνει κάποια ουσιαστική κίνηση. Άλλωστε, ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ παρακολουθεί τη στάση του Νίκου Χριστοδουλίδη, εξακολουθεί να δηλώνει τη δυσανεξία του για τον τρόπο που αντιμετωπίζεται το κόμμα του, ενώ δεν κλείνει τα αυτιά του σε «σειρήνες» από τον ΔΗΣΥ, με

την πρώτη συνάντηση βολιδοσκόπησης να έχει ήδη πραγματοποιηθεί.

Στην ΕΔΕΚ ψάχνουν πρόεδρο

Την ώρα που στη ΔΗΠΑ οδεύουν προς εκλογικό συνέδριο -πιθανότατα στις αρχές του 2027, με τον Μάριο Καρογιάν όπως όλα δείχνουν να παραμένει πρόεδρος-, στο δεύτερο κόμμα που έμεινε εκτός Βουλής και στηρίζει την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, την ΕΔΕΚ, αναζητούν μεταβατικό πρόεδρο. Θα είναι ο δεύτερος σε σύντομο χρονικό διάστημα που θα τους οδηγήσει στο εκλογικό συνέδριο, βάσει των όσων προνοεί το καταστατικό του κόμματος.

Ελλείψει στελεχών αλλά και οράματος στο κόμμα του Βάσου Λυσσαρίδη, τα παλαιότερα στελέχη βγαίνουν μπροστά. Ο Κού-

λης Μαυρονικόλας είναι αυτή την ώρα ο επικρατέστερος για τη θέση του μεταβατικού προέδρου. Ο Μάριος Χαννίδης, το όνομα του οποίου συζητείται έντονα (καθώς είχε εκφράσει ενδιαφέρον και στο παρελθόν, αν και έκανε πίσω για να αναλάβει ο κοινή συναινέσει Νίκος Αναστασίου), κρατά κλειστά τα χαρτιά του χωρίς να αποκλείει τίποτα. Το πρόβλημα στην ΕΔΕΚ ξεπερνά πλέον την εύρεση συναινετικού προέδρου, καθώς οι φατρίες που έχουν δημιουργηθεί δεν αναγνωρίζουν η μία την άλλη και δεν αποδέχονται το καταστατικό και τις πρόνοιες του, δι-

δοντας μάλιστα η κάθε πλευρά διαφορετική ερμηνεία.

Ο αγώνας επιβίωσης θα συνεχιστεί το επόμενο χρονικό διάστημα μέχρι και το εκλογικό συνέδριο του Δεκεμβρίου. Οι πλευρές «ακονίζουν μαχαίρια» για το ποια θα εδραιωθεί, πλητώντας ακόμη περισσότερο το κίνημα, μιας και στην παρούσα φάση «δεν περισσεύει κανείς», δηλώνουν ηγετικά στελέχη. Παραμένει άγνωστο ποιος τελικά θα επιδιώξει να ηγηθεί του κόμματος από τον Δεκέμβριο ώστε να το βάλει εκ νέου στη κούρσα των πολιτικών εξελίξεων. Όσα θα αποφασιστούν μέχρι τα τέλη του χρόνου -που ίσως είναι και ο μόνος λόγος που έχει σημασία το ποιος θα εκλεγεί μεταβατικός- θα καθορίσουν και τις πιθανές υποψηφιότητες.

Αν μπορεί να τηθεί υποψηφιότητα χωρίς όρους, περιορισμούς και σκοπιμότητες, τότε ο πρώην βουλευτής του κόμματος Κωστής Ευσταθίου δεν αποκλείεται να διεκδικήσει, ενώ και ο δήμαρχος Λευκάρων Σοφοκλής Σοφοκλέους είναι από τα ονόματα που συζητούνται έντονα. Στο παζλ των ονομάτων βρίσκεται και ο Μάριος Χαννίδης, χωρίς μέχρι αυτή την ώρα να έχει τοποθετηθεί. Αντίθετα, ο νυν αναπληρωτής πρόεδρος Μορφάκης Σολομωνίδης, βάσει των εσωκομματικών αντιπαραθέσεων, φαίνεται πλέον να μένει εκτός πολιτικού παιχνιδιού.

Μέχρι τον Δεκέμβριο, που θα καταρτιστεί η νέα ηγεσία του κόμματος, το στοίχημα είναι η ΕΔΕΚ να καταφέρει να παραμείνει στο παιχνίδι των πολιτικών εξελίξεων. Το εγχείρημα είναι δύσκολο, αφού αυτή την ώρα το κόμμα έχει μοιραστεί τουλάχιστον σε τρία μέρη. Στόχος είναι να συνεχίσει τις επαφές με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αλλά και να διατηρήσει ρόλο στις εξελίξεις: τόσο με τον διορισμό προσώπων από το κόμμα στην κυβέρνηση (μετά τον διορισμό της νυν υπουργού Γεωργίας Μαρίας Παναγιώτου στη δημόσια εκπαίδευση), όσο και σε σχέση με πιθανές εξελίξεις στο Κυπριακό - σημείο στο οποίο το κόμμα, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, διαφωνεί με τη λύση στη βάση της οποίας εργάζεται ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης.

ΑΡΘΡΟ

Καμία παρέκκλιση χωρίς σύμφωνη γνώμη του επηρεαζόμενου

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΡΟΥΣΟΥ**

Η πρόσφατη απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για την έγκριση μεγάλων εμπορικών ανάπτυξης στη Λεμεσό επαναφέρει ένα ευρύτερο θεσμικό ζήτημα:

Ποιος πρέπει να έχει τον τελικό λόγο όταν μια ανάπτυξη απαιτεί ουσιώδη παρέκκλιση από τον πολεοδομικό σχεδιασμό μιας περιοχής; Η διαδικασία που ακολουθείται σήμερα πρέπει να επανεξεταστεί.

Η παρέκκλιση δεν αποτελεί μια συννηθισμένη πολεοδομική απόφαση. Είναι απόφαση να διαφοροποιηθεί, για μια συγκεκριμένη ανάπτυξη, ο σχεδιασμός που ισχύει για όλους. Μπορεί να επηρεάσει την κυκλοφορία, τις υποδομές, το περιβάλλον, την

αξία των ακινήτων, την εμπορική δραστηριότητα και, τελικά, τον ίδιο τον χαρακτήρα μιας πόλης ή μιας κοινότητας. Μια τέτοια απόφαση δεν μπορεί να λαμβάνεται χωρίς τη σύμφωνη γνώμη των αρχών που γνωρίζουν την περιοχή, διαχειρίζονται τις συνέπειες της ανάπτυξης και λογοδοτούν καθημερινά στους πολίτες. Ποιες είναι αυτές οι Αρχές; Οι Δήμοι και οι Κοινότητες, οι οποίες θα κληθούν στη συνέχεια να διαχειριστούν τις καθημερινές επιπτώσεις κάθε μεγάλης ανάπτυξης.

Η μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν μπορεί να περιορίζεται στη μεταφορά διοικητικών ευθυνών. Πρέπει να συνοδεύεται και από πραγματική συμμετοχή στις κρίσιμες αποφάσεις.



Δεν μπορεί η Τοπική Αυτοδιοίκηση να καλείται να διαχειριστεί τις συνέπειες αποφάσεων στις οποίες δεν είχε ουσιαστικό λόγο.

Η πρότασή μου

Ως εκ τούτου, η δική μου πρόταση είναι όπως για αναπτύξεις που απαιτούν ουσιώδη παρέκκλιση από τον ισχύοντα πολεοδομικό σχεδιασμό, απαιτείται αιτιολογημένη σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας τοπικής αρχής, δηλαδή του Δήμου ή της Κοινότητας. Χωρίς αυτήν, η παρέκκλιση δεν θα πρέπει να εγκρίνεται.

Η διαδικασία πρέπει να στηρίζεται σε σαφείς προθεσμίες, δημοσιοποίηση των θέσεων όλων των εμπλεκόμενων και δημόσια διαβούλευση όταν πρόκειται για αναπτύξεις μεγάλων κλίμακας.

Η πρόταση αυτή δεν έχει στόχο να εμποδίσει την ανάπτυξη. Αντίθετα, επιδιώκει να ενισχύσει τη θεσμική της νομιμοποίηση, να περιορίσει τις συγκρούσεις

και να διασφαλίσει ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται με πλήρη γνώση των τοπικών δεδομένων.

Η ανάπτυξη είναι αναγκαία. Πρέπει, όμως, να υπηρετεί έναν συνολικό σχεδιασμό και να λαμβάνει υπόψη τις πραγματικές δυνατότητες και ανάγκες κάθε περιοχής.

Δεν μπορεί η Τοπική Αυτοδιοίκηση να καλείται να διαχειριστεί τις συνέπειες αποφάσεων στις οποίες δεν είχε ουσιαστικό λόγο. Αν πιστεύουμε πραγματικά στην αποκέντρωση, πρέπει να την εφαρμόζουμε και στις αποφάσεις που καθορίζουν το μέλλον των πόλεων και των κοινοτήτων μας.

Ο Γιώργος Καρούσος είναι Πρόεδρος ΕΟΑ Αμμοχώστου

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΑΣΣΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	Πολιτικά αρμόδιοι κατά την επίμαχη περίοδο
	Αντώνης Μιχαηλίδης 13.06.2006-28.02.2008
	Αντώνης Πασκαλίδης 29.02.2008-04.08.2011
ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΡΙΣΤΟΦΙΑ	Πραξούλα Κυριακού-Αντωνιάδου 05.08.2011-20.03.2012
	Νεοκλής Συλικιώτης 20.03.2012-28.02.2013
ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΝΙΚΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ	Γιώργος Λακκοτρύπης 01.03.2013-09.07.2020
	Νατάσα Πηλείδου 10.07.2020-28.02.2023
ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ	Γιώργος Παπαναστασίου 01.03.2023-07.12.2025
	Μιχάλης Δαμιανός 08.12.2025-

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Οι συστάσεις του Υπουργού Ενέργειας Μιχάλη Δαμιανού στους πολίτες να κάνουν υπομονή όταν ο ΔΣΜΚ εφαρμόζει πρόγραμμα διακοπών του ρεύματος με εξωτερικές θερμοκρασίες που ξεπερνούν τους 40 βαθμούς Κελσίου, μόνο θυμό και οργή προκαλούν στους πολίτες. Οι διακοπές της περασμένης Πέμπτης είναι βέβαιο πως δεν θα είναι οι μοναδικές για το φετινό καλοκαίρι μιας και η λήψη μέτρων της τελευταίας στιγμής, όπως συνέβη με το νερό την περασμένη χρονιά, είναι βέβαιο πως δεν θα αποδώσουν. Η Κύπρος όποιες και αν είναι οι επίσημες τοποθετήσεις κυβέρνησης και αρμοδίων τμημάτων αντιμιτωπίζει το φάσμα της ενεργειακής ανασφάλειας η οποία δεν αγγίζει μόνο την καθημερινότητα των πολιτών αλλά αποτελεί απειλή για την ασφάλεια της χώρας. Και αν στην περίπτωση καταστάσεων όπως η καταστροφή στο Μαρί το ενεργειακό κενό που παρουσιάστηκε μπορεί να δικαιολογήθηκε ως παράπλευρη συνέπεια δεν μπορεί να συμβαίνει το ίδιο με την επιβολή προγράμματος διακοπών σε ένα κράτος που κατά την διάρκεια της ημέρας έχει υπερπαραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τον ήλιο και μετά τις 6 το απόγευμα ξεμένει από ρεύμα. Εξοργιστική είναι και η τοποθέτηση του προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου της ΑΗΚ Γιώργου Πέτρου ότι «έχει μπει το νερό στα αυλάκι» και ότι οι ενέργειες που δρομολογούνται θα αποδώσουν αποτελέσματα μέσα στα επόμενα δύο με τρία χρόνια. Ο κ. Πέτρου όπως και ο Υπουργός Ενέργειας Μιχάλης Δαμιανού πέρα από τις ευχές και συστάσεις στους πολίτες απέφυγαν να εξηγήσουν γιατί δεν λήφθηκαν μέτρα για αντιμετώπιση της υπάρχουσας κατάστασης και όχι μετά από τρία χρόνια. Οι ευθύνες για τα όσα βίωσαν οι πολίτες την περασμένη Πέμπτη και όσα ενδεχομένως να βιώσουν το υπόλοιπο καλοκαίρι βαρβαίνουν την παρούσα κυβέρνηση, τον Υπουργό Ενέργειας και τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου του και τον μικρατικό ενεργειακό οργανισμό βασικό πυλώνα τροφοδοσίας της Κύπρου. Ωστόσο τεράστιες ευθύνες που τείνουν να χαρακτηριστούν «εγκληματικές» φέρει το σύνολο του πολιτικού συστήματος από το 2005 και μετά.

Ομηροί της ανευθυνότητας
Χωρίς ίχνος υπερβολής η κατάσταση που βιώνει η Κύπρος από πλευράς επάρκειας ρεύματος είναι τραγική ωστόσο το πλέον ανησυχητικό είναι η αδυναμία των «αρμοδίων» να απαντήσουν στο απλό ερώτημα των πολιτών εάν το σκηνικό της περασμένης Πέμπτης αποτελεί το ταβάνι της ενεργειακά ανοχύρωτης πολιτείας. Τόσο ο Υπουργός Ενέργειας όσο και άλλοι αρμόδιοι του Υπουργείου του, δεν εξήγησαν

γιατί δεν πρόλαβαν τις εξελίξεις ενώ γνώριζαν ότι το ενεργειακό σύστημα της χώρας αδυνατεί να καλύψει τη ζήτηση. Δεν εξήγησαν γιατί δεν προχώρησε με γρηγορότερους ρυθμούς η εγκατάσταση των συστημάτων αποθήκευσης τα οποία σύμφωνα με τις εκ των υστέρων διαβεβαιώσεις που δίνονται η τοποθέτησή τους θα έχει ολοκληρωθεί το 2027. Στο κομμάτι αποθήκευσης ενέργειας από ΑΠΕ πολιτικές εξηγήσεις θα πρέπει να δοθούν από τους κυβερνόντες και αρμοδίους υπηρεσιακούς από το 2017 και μετά όταν η έκρηξη που παρατηρήθηκε στην ανάπτυξη φωτοβολταϊκών συστημάτων αποκάλυψε πως η υπερπαραγωγή ηλιακής ενέργειας χωρίς μέριμνα για αποθήκευσής της θα άφηνε την Κύπρο γυμνή τις ώρες που τα φωτοβολταϊκά είναι νεκρά. Πρόσωπο που πέρασε από αρμόδια κυβερνητικά πόστα σε μια στιγμή αυτοκριτικής παραδέχθηκε πως «η πολιτεία έδινε αφειδώλευτα άδειες για φωτοβολταϊκά πάρκα χωρίς να θέτει ως προϋπόθεση την εγκατάσταση συστημάτων αποθήκευσης της ηλιακής ενέργειας γνωρίζοντας πως η Κύπρος κατά τις βραδινές ώρες θα συνέχιζε να είναι όμηρος της συμβατικής παραγωγής της ΑΗΚ». Δηλαδή ότι συνέβη το περσινό καλοκαίρι και επαναλαμβάνεται το φετινό.

Οι μπαταρίες
Η αναγκαιότητα των συστημά-



Οι ευθύνες είναι
βαρύτερες και
έχουν όνομα -
Έεκινούν από το
2005 και φθάνουν
μέχρι και σήμερα

των αποθήκευσης ηλιακής ενέργειας προκειμένου να ενισχύσουν το ενεργειακό ισοζύγιο εντοπίσθηκε σχεδόν 10 χρόνια πριν όταν ξεκίνησε η ανάπτυξη τεχνολογίας που θα επέτρεπε πρώτον τη μέγιστη αξιοποίηση της υπερπαραγωγής ηλιακής ενέργειας κατά τις βραδινές ώρες που η παραγωγή τερματίζεται και δεύτερον της προστάσις των συστημάτων διανομής ως προς την ευστάθειά τους. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία η αναγκαιότητα αποθήκευσης ενέργειας είναι γνωστή από τα μέσα της δεκαετίας του 50. Ωστόσο η έκρηξη που σημειώθηκε την προηγούμενη δεκαετία στην ανάπτυξη των ΑΠΕ με κατακόρυφη μείωση του κόστους των φωτοβολταϊκών συστημάτων, άφησε το αποτύπωμά της στις μπαταρίες με ραγδαία ανάπτυξη της χημικής αποθήκευσης. Δηλαδή συστημάτων από σπάνιες γαίες τοποθετημένα σε εμπορευματοκιβώτια (κοντέινερ) τα οποία με ευκολία θα μπορούν να ενωθούν με το δίκτυο. Πως αντέδρασε η Κύπρος; Η απόληψη αρμοδίου με εμπλοκή στις ΑΠΕ που ζήτησε να διατηρηθεί η ανωνυμία του. «Μπήκαμε στην τεχνολογία των ΑΠΕ ξυπόλυτοι στα αγκάθια. Φορτώσαμε το δίκτυο με ενέργεια χωρίς να την αντέχει».

Χαμένος χρόνος
Η Κύπρος σύμφωνα με τα γεγονότα αλλά και τις εκ των υστέρων παραδοχές αξιωματούχων δεν αξιοποίησε τον χρόνο από το 2018-2019 και μετά προκειμένου να μην τρέχει την τελευταία στιγμή να προμηθευτεί και να εγκαταστήσει μπαταρίες που θα επιτρέπουν να υπάρχει ένα ικανοποιητικό πλεόνασμα ηλεκτρικής ενέργειας τις ώρες που δεν υπάρχει ηλιοφάνεια. Αντί αυτού μόλις πρόσφατα (26 Ιουλίου 2026) ο ΔΣΜΚ και η CYTA υπέγραψαν τη συμφωνία για την προμήθεια και εγκατάστασης των πρώτων μονάδων αποθήκευσης συνολικής χωρητικότητας 120 MW. Πρωτόυ να πέσουν οι υπογραφές για τη χημική αποθήκευση τόσο οι ηγσίες του Υπουργείου Ενέργειας όσο και οι αρμόδιοι υπηρεσιακοί άφησαν να

καθεί πολύτιμος χρόνος εξετάζοντας άλλες τεχνολογίες αποθήκευσης όπως η υδροηλεκτρική.

Η οδηγία RED III
Με βάση την επικαιροποιημένη οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενεργειακή ασφάλεια, RED III προωθείτε ξεκάθαρα ως υποχρέωση των «κρατών μελών να προάγουν την διάσπαρτη παραγωγή και αποθήκευση ενέργειας, ... οι Ευρωπαίοι πολίτες θα πρέπει να είναι παραγωγοί και διαχειριστές της ενέργειας τους από ΑΠΕ...». Η «Κ» είναι σε γνώση προτάσεων αλλά και μελετών εγνωσμένες αξίας ιδιωτικών οργανισμών του εξωτερικού αλλά και ακαδημαϊκών που συμβούλευσαν την παρούσα κυβέρνηση υπέρ της οικιακής αποθήκευσης η οποία κατά την άποψή τους θα μετέβαλε αμέσως το δίκτυο σε «έξυπνο» και θα έλυνε το ζήτημα της σταθερότητας του δικτύου σε ώρες υπέρ- παραγωγής αλλά και την ώρα της περιόδης «αιχμής» δηλαδή 6-8 το απόγευμα. Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ» το θέμα έκδοσης κανονισμών για εγκατάσταση μπαταριών στα σπίτια έχει «κολλήσει» εδώ και μήνες σε αντιδράσεις της Πυροσβεστικής για την ασφάλεια των συγκεκριμένων συστημάτων. Σύμφωνα με ειδικούς της αγοράς οι αντιδράσεις τις πυροσβεστικής για την υιοθέτηση μιας ώριμης σχετικά τεχνολογίας μπαταριών είναι αβάσιμες, λέγοντας στην «Κ»: «Αντιδρά η Πυροσβεστική για την ασφάλεια μπαταρίας 5kw στα σπίτια την ίδια ώρα που στο ίδιο το σπίτι παρκάρε ηλεκτρικό αυτοκίνητο με 80kw μπαταρία χωρίς κανένα πρόβλημα...».

Οι χαμένες ευκαιρίες
Στη γενικότερη εικόνα του ενεργειακού κενού της Κύπρου πρέπει να προστεθεί η εικοσαετία 2005-2025 που αφορά τον εφοδιασμό της εσωτερικής αγοράς με Φυσικό Αέριο. Και εδώ τα γεγονότα αν και μπορεί να διαφέρουν ωστόσο η κατάληξη είναι η ίδια. Η Κύπρος συνεχίζει να παραμένει ενεργειακά

ανοχύρωτη. Οι προσπάθειες για το ενεργειακό εφοδιασμό ξεκίνησαν από το 2005 ωστόσο όλες είχαν το ίδιο άδοξο τέλος. Το 2011 επί διακυβέρνησης Χριστόφια ναυάγησε ίσως η πιο σοβαρή προσπάθεια προκειμένου να εισαχθεί ΦΑ και να κατασκευαστεί τερματικό στο Βασιλικό. Και ενώ οι προκαταρκτικές διαδικασίες είχαν ολοκληρωθεί λίγο πριν πέσουν οι τελικές υπογραφές μεταξύ ΑΗΚ και ΚΟΓΑΣ, ΔΕΦΑ και SHELL, αιφνιδώς εμφανίσθηκαν και πάλι πολιτικές αντιδράσεις με αποτέλεσμα αρχές του 2011 να καταρρεύσει και πάλι η διαδικασία. Τρία χρόνια αργότερα η κυβέρνηση Αναστασιάδη έβαλε στην άκρη τον εφοδιασμό της εσωτερικής αγοράς με κυπριακό ΦΑ που οδήγησε στο ναυάγιο του 2011 ξεκινώντας μια μακροχρόνια προσπάθεια εισαγωγής ΦΑ. Μέχρι το 2019 όλες οι ενδιάμεσες λύσεις, όπως βαπτίσθηκε η διαδικασία εισαγωγής ΦΑ, η μια μετά την άλλη έπεφταν στο κενό. Το κερασάκι στη ενεργειακή τούρτα ήταν η ανάθεση ανέγερσης του τερματικού στο Βασιλικό στην CPP-METRON Consortium Ltd (CMC) τον Δεκέμβριο του 2019. Έργο το οποίο δεν ολοκληρώθηκε με καταγγελία της σύμβασης και άγνωστο το χρόνο ολοκλήρωσής του.

Ο Χρυσοστός και η ΑΗΚ
Εάν η εγκατάσταση των συστημάτων αποθήκευσης δεν είχε καθυστερήσει και εάν είχε ολοκληρωθεί η εισαγωγή ΦΑ με βεβαιότητα οι διακοπές ρεύματος θα είχαν αποτραπεί. Η αποθήκευση θα έδινε στην ενεργειακή διαθεσιμότητα +120 MW ενώ το ΦΑ θα επέτρεπε στην ΑΗΚ να λειτουργεί την Μονάδα 6 στο Βασιλικό ισχύος 160 MW. Σύμφωνα +280 MW. Στο κάδρο των προληπτικών μέτρων που θα πρέπει να είχαν μελετηθεί προκειμένου να μην υπάρξουν διακοπές δεν μπορεί να απουσιάζει και μια άλλη Μονάδα παραγωγής συμβατικής ενέργειας, ισχύος 260 MW, ιδιότη επενδυτή. Της Power Energy Cyprus (PEC) του ομίλου Cyfield. Η συγκεκριμένη Μονάδα παραγωγής παραμένει ανεργητή επειδή κατά τα αρμόδια τμήματα παρουσιάζει ελλείψεις σε μια σειρά αδειών. Από την κυβέρνηση γίνεται λόγος για παρανομίες που δεν επιτρέπουν την έκδοση άδειας λειτουργίας. Από πλευράς του ομίλου Cyfield ο Γιώργος Χρυσστός υποστηρίζει πως η επένδυσή του έχει πέσει μέσα συνεκτικών συμφερόντων της ΑΗΚ και πως η Μονάδα παραγωγής θα μπορούσε να λειτουργήσει άμεσα αρκεί να ενωνόταν στο δίκτυο διανομής. Χωρίς να παραγνωρίζονται οι όποιες παρανομίες κατά την κυβέρνηση ή παρατυπίες κατά κάποιες άλλες απόψεις, η συγκεκριμένη επιλογή προ κάλυψη του ενεργειακού κενού που υπάρχει δεν φαίνεται να απασχόλησε κυβέρνηση και υπηρεσιακούς. Την ίδια ώρα τεράστια ερωτηματικά προκαλούνται από τον διαφορετικό χειρισμό που τηχάνουν περιπτώσεις παραβιάσεων ή παρανομιών με τις πολεοδομικές άδειες. Όπως σημείωναν παράγοντες της αγοράς ενέργειας η κυβέρνηση στην περίπτωση πολεοδομικών παραβιάσεων/παρανομιών όπως αυτή του ξενοδοχείου στο Λατσιό δεν επέδειξε την ίδια αυστηρότητα αφήνοντας τον ισραηλινό επενδυτή να ολοκληρώσει το έργο χωρίς να έχει εξασφαλίσει τις απαραίτητες άδειες. Σύμφωνα με απόψεις που εκφράζονται μετά τις διακοπές, η κυβέρνηση θα μπορούσε να έκανε μια διαφορετική διεύθυνση και να λάμβανε αποφάσεις προκειμένου να αντιμετωπίσει μια έκτακτη κατάσταση.

Διαχρονικές πολιτικές και υπηρεσιακές ευθύνες

Η παρούσα κυβέρνηση ευθύνεται για τα όσα βιώνει ο πληθυσμός καλοκαιριάρικα ωστόσο για την ενεργειακή ανεπάρκεια ευθύνες, λιγότερες ή περισσότερες, βαρβαίνουν το πολιτικό δυναμικό του τόπου τα τελευταία 25 χρόνια σε βαθμό που να γίνεται λόγος για ένα διαχρονικό σκάνδαλο με προεκτάσεις. Βαρύτερες είναι οι ευθύνες για την διακυβέρνηση Αναστασιάδη και προσωπικά για τον επί 7 χρόνια Υπουργό Ενέργειας Γιώργο Λακκοτρύπη, ο οποίος διαχειρίστηκε τις αποτυχημένες προσπάθειες των ενδιάμεσων λύσεων αλλά και το μεγαλύτερο μέρος των ενεργειακών σε μια περίοδο ραγδαίων αλλαγών. Εκ της θέσεως του ευθύνες φέρει και ο Γιώργος Παπαναστασίου παρά το γεγονός ότι προσάπθηκε να αποτρέψει το διαφαινόμενο ναυάγιο μιας προβληματικής ανάθεσης για το τερματικό στο Βασιλικό. Ευθύνες, τεράστιες, φέρουν: το σύνολο των υπηρεσιακών Γ.Δ στο Υπουργείο Ενέργειας, στην Υπηρεσία Ενέργειας, στη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας αλλά και την ΔΕΦΑ και ΕΤΥΦΑ, κυρίως για το τερματικό στο Βασιλικό. Εξάιρεση πρέπει να θεωρείται η Ελένη Βασιλειάδου που ανέλαβε την ΔΕΦΑ το 2013 και παραπλήθηκε τρία χρόνια αργότερα λόγω οικονομικών διαφορών με τον τότε Υπουργό Ενέργειας Γιώργο Λακκοτρύπη. Για το ναυάγιο του 2011 ευθύνες φέρουν ο Αβέρωφ Νεοφύτου και ο Σόλων Κασίνης οι αντιδράσεις των οποίων φαίνεται να συνέβαλαν στο ναυάγιο της σοβαρότερης προσπάθειας που έγινε στα ενεργειακά του τόπου.



DUOMAX

ΠΑΡΑΚΕΤΑΜΟΛΗ 500mg + ΙΒΟΥΠΡΟΦΑΙΝΗ 150mg

ΔΙΠΛΗ

αντιμετώπιση του πόνου

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ

ανακούφιση

Της **ΡΑΦΑΕΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Νέο κεφάλαιο στη διαχείριση τ/κ περιουσιών άνοιξε η εφαρμογή της μεταρρύθμισης που αφορά τους πλειοδοτικούς διαγωνισμούς, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη από τον περασμένο Φεβρουάριο. Σε συνέντευξη της στην «Κ» η διευθύντρια της Υπηρεσίας, Ανθή Λακκοτρύπη έκανε λόγο για μια σημαντική μεταρρύθμιση, που όπως είπε εκσυγχρονίζει τον τρόπο διάθεσης των περιουσιών, είτε αυτές αφορούν ακίνητα υψηλής οικονομικής αξίας, είτε περιουσίες μη συμφέρουσες για επιδιόρθωση. Παράλληλα, όπως σημειώνει μέσα από τη μεταρρύθμιση ενισχύεται η διαφάνεια, η ίση μεταχείριση και η ορθολογική διαχείριση των υπό κηδεμονία Τ/κ περιουσιών. Την ίδια ώρα, απαντά στο ερώτημα ποιες περιπτώσεις αφορά αλλά και το ποιοι έχουν δικαίωμα να συμμετάσχουν στους πλειοδοτικούς διαγωνισμούς.

Στόχος, όπως τόνισε, είναι να περάσει η χώρα μας από το μοντέλο της στατικής διαχείρισης, σε αυτό της ορθολογικής και διαφανούς αξιοποίησης, εντός των παραμέτρων της σχετικής νομοθεσίας.

—**Σε ποια ακίνητα εφαρμόζεται η διαδικασία του πλειοδοτικού διαγωνισμού;**

—Η διαδικασία του πλειοδοτικού διαγωνισμού δεν εφαρμόζεται σε όλες τις Τ/κ περιουσίες, αλλά σε συγκεκριμένες κατηγορίες ακινήτων που, λόγω της φύσης και των χαρακτηριστικών τους, μπορούν να αξιοποιηθούν αποτελεσματικότερα, μέσω μιας ανοικτής και ανταγωνιστικής διαδικασίας.

Η πρώτη κατηγορία αφορά σε επαγγελματικά υποστατικά και ανοικτούς χώρους που βρίσκονται σε Περιοχές Ειδικής Διαχείρισης (ΠΕΔ). Πρόκειται για περιοχές με ιδιαίτερα πολεοδομικά, εμπορικά ή οικονομικά χαρακτηριστικά, όπως κέντρα πόλεων, εμπορικές ζώνες ή περιοχές με αυξημένη αναπτυξιακή δυναμική. Τέτοιες περιοχές είναι για παράδειγμα, η περιοχή Μακέντζι και η οδός Πιαλέ Πασά στην Λάρνακα, η εντός των τειχών Λευκωσία και άλλα μεμονωμένα τεμάχια, τα λεγόμενα «φίλντα», ακίνητα με ψηλή εμπορευσιμότητα και αξία.

Οι περιοχές αυτές ή τα συγκεκριμένα ακίνητα, καθορίζονται από τον Κηδεμόνα, μετά από εισήγηση της Υπηρεσίας Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών και εγκρίνονται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Λόγω της υψηλής εμπορικής αξίας και του αυξημένου επενδυτικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν, ο πλειοδοτικός διαγωνισμός διασφαλίζει ότι τα ακίνητα αξιοποιούνται με τον πλέον αποδοτικό τρόπο, προς όφελος, τόσο του Κηδεμόνα, όσο και του Ταμείου Τ/κ Περιουσιών.

Η δεύτερη κατηγορία αφορά σε επαγγελματικά υποστατικά, για τα οποία έχει εκδοθεί Πιστο-

Οι πλειοδοτικοί διαγωνισμοί αλλάζουν τη διαχείριση των τ/κ περιουσιών

Η Ανθή Λακκοτρύπη εξηγεί στην «Κ» πως λειτουργεί το νέο σύστημα



Η Ανθή Λακκοτρύπη είναι διευθύντρια της Υπηρεσίας τουρκοκυπριακών περιουσιών.

«**Στόχος να περάσει η χώρα μας από το μοντέλο της στατικής διαχείρισης, σε αυτό της ορθολογικής και διαφανούς αξιοποίησης, εντός των παραμέτρων της σχετικής νομοθεσίας.**»

ποίηθούν με τις συνθήεις διαδικασίες παραχώρησης.

—**Ποιοι έχουν δικαίωμα να συμμετάσχουν στους πλειοδοτικούς διαγωνισμούς;**

—Το νέο νομοθετικό πλαίσιο διατηρεί ως βασική αρχή την εξυπηρέτηση των αναγκών των προσφύγων, δεδομένου ότι οι δύο πρώτες προκηρύξεις πλειοδοτικού διαγωνισμού για κάθε ακίνητο, απευθύνονται αποκλειστικά σε πρόσφυγες. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται ότι οι πρόσφυγες έχουν, κατά προτεραιότητα, τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν επαγγελματικά τις Τ/κ περιουσίες.

Ωστόσο, η νομοθεσία προβλέπει ότι, εάν μετά τη διενέργεια δύο διαδοχικών πλειοδοτικών διαγωνισμών για συγκεκριμένο ακίνητο, δεν υποβληθεί καμία έγκυρη προσφορά από δικαιούχο πρόσφυγα, τότε κατά την τρίτη προκήρυξη, το δικαίωμα συμμετοχής επεκτείνεται και σε μη πρόσφυγες.

Η ρύθμιση αυτή, επιτυγχάνει μια ουσιαστική ισορροπία μεταξύ δύο σημαντικών στόχων. Από τη μία πλευρά, προστατεύεται ο πρωταρχικός σκοπός της νομοθεσίας, δίνοντας σαφή προτεραιό-

τητα στους πρόσφυγες. Από την άλλη, διασφαλίζεται ότι Τ/κ ακίνητα που πλειοδοτούνται, δεν θα παραμείνουν κενά ή αναξιοποιήτα επ' αόριστον, αλλά θα μπορούν να αξιοποιηθούν προς όφελος του Κηδεμόνα και του Ταμείου.

—**Με ποιον τρόπο η Υπηρεσία διασφαλίζει ότι οι πλειοδοτικοί διαγωνισμοί διεξάγονται με διαφάνεια και αξιοκρατία;**

—Η διαφάνεια αποτελεί βασική αρχή του νέου συστήματος πλειοδοτικών διαγωνισμών, αλλά και γενικότερα, του νέου νομικού πλαισίου διαχείρισης των Τ/κ περιουσιών. Κάθε ακίνητο που πρόκειται να πλειοδοτηθεί, δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών και στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικών, όπου αναρτώνται όλα τα απαραίτητα έγγραφα του διαγωνισμού, οι όροι συμμετοχής, η περιγραφή του ακινήτου, η επιφυλαχθείσα τιμή ενοικίου, οι προθεσμίες υποβολής προσφορών και οι όροι μίσθωσης. Η πρώτη προκήρυξη έχει διάρκεια 45 ημερών, ενώ σε περίπτωση που απαιτηθεί 2η ή 3η προκήρυξη, αυτές έχουν διάρκεια 30 ημερών. Μέσω

της πιο πάνω διαδικασίας, κάθε ενδιαφερόμενος έχει πρόσβαση στις ίδιες πληροφορίες και μπορεί να συμμετάσχει επί ίσους όρους.

Πριν από κάθε 1η προκήρυξη, προηγείται οπτικός έλεγχος του ακινήτου και ακολούθως, εκτίμηση της επιφυλαχθείσας τιμής ενοικίου από το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας, ενώ οι προσφορές αξιολογούνται από αρμόδια Υπηρεσιακή Επιτροπή, με βάση προκαθορισμένα κριτήρια. Ο Κηδεμόνας υποχρεούται να κατακυρώσει τον διαγωνισμό στην ψηλότερη, σε σχέση με την επιφυλαχθείσα τιμή, οικονομική προσφορά, εφόσον βέβαια πληρούνται όλοι οι υπόλοιποι όροι του διαγωνισμού.

—**Ποια είναι τα πρώτα αποτελέσματα από την εφαρμογή των πλειοδοτικών διαγωνισμών;**

Η διεξαγωγή πλειοδοτικών διαγωνισμών βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη. Μέχρι σήμερα έχουν δημοσιευθεί δέκα προκηρύξεις πλειοδοτικών διαγωνισμών για επτά διαφορετικά ακίνητα, που αποτελούν είτε ΠΕΔ, είτε μη συμφέρουσες περιουσίες. Για ορισμένα ακίνητα έχουν ήδη προκηρυχθεί δεύτεροι ή και τρίτοι διαγωνισμοί, όπως προβλέπει η νομοθεσία, στις περιπτώσεις που δεν υποβλήθηκε επιτυχής προσφορά από δικαιούχο πρόσφυγα. Επιπρόσθετα, προγραμματίζεται η προκήρυξη πλειοδοτικών διαγωνισμών για άλλα πέντε ακίνητα. Η συστηματική δημοσίευση των διαγωνισμών στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας, καθώς και όλη η σχετική πληροφόρηση για τους τρέχοντες διαγωνισμούς, αποδεικνύει ότι το νέο πλαίσιο εφαρμόζεται στην πράξη με συνέπεια και διαφάνεια, ώστε κάθε ενδιαφερόμενος να ενημερώνεται έγκαιρα και να έχει τη δυνατότητα συμμετοχής.

—**Ποια είναι τα οφέλη που προκύπτουν από την εφαρμογή των πλειοδοτικών διαγωνισμών; Γιατί κρίθηκε αναγκαία αυτή η ρύθμιση;**

—Η εφαρμογή των πλειοδοτικών διαγωνισμών δημιουργεί πολλαπλά οφέλη, καθώς συνδυάζει την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των τουρκοκυπριακών περιουσιών με τη διασφάλιση της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των ενδιαφερομένων.

Πρωτίστως, διασφαλίζεται ότι Τ/κ ακίνητα με σημαντική εμπορική αξία ή αναπτυξιακές προοπτικές, δεν παραμένουν αναξιοποίητα, αλλά επανεντάσσονται στην οικονομική δραστηριότητα, μέσα από μια ανοικτή και ανταγωνιστική διαδικασία. Αυτό συμβάλλει στην αναζωογόνηση εμπορικών περιοχών, στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και στη δημιουργία νέων επαγγελματικών ευκαιριών για τους πρόσφυγες.

Παράλληλα, μέσω της πλειοδοτικής διαδικασίας, ενισχύονται τα έσοδα του Ταμείου και οι πόροι για τη συντήρηση και τη διαχείριση των τουρκοκυπριακών κατοικιών, στις οποίες διαμένουν πρόσφυγες.



Εάν μετά τη διενέργεια δύο διαδοχικών πλειοδοτικών διαγωνισμών για συγκεκριμένο ακίνητο, δεν υποβληθεί καμία έγκυρη προσφορά από δικαιούχο πρόσφυγα, τότε κατά την τρίτη προκήρυξη, το δικαίωμα συμμετοχής επεκτείνεται και σε μη πρόσφυγες.

ΑΡΘΡΟ

Διοικητική αυτοτέλεια à la carte

Των **ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΟΥΛΟΦΤΑ** και **ΕΥΗΣ ΛΑΜΠΡΟΥ**

Η μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης παρουσιάστηκε ως μια ιστορική αλλαγή. Και, πράγματι, είναι. Αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη θεσμική παρέμβαση των τελευταίων δεκαετιών στον χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η δημιουργία των Επαρχιακών Οργανισμών αποτελεί την ουσιαστικότερη και δυσκολότερη πτυχή της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι Επαρχιακοί Οργανισμοί Αυτοδιοίκησης δημιουργήθηκαν για να λειτουργήσουν ως σύγχρονοι, ευέλικτοι και αποτελεσματικοί Οργανισμοί, απαλλαγμένοι από τις αγκυλώσεις, τις χρονοβόρες διαδικασίες και τις παθογένειες της παραδοσιακής δημόσιας υπηρεσίας.

Δεν δημιουργήθηκαν για να αποτελέσουν ακόμη μία βαθμίδα γραφειοκρατίας. Δεν δημιουργήθηκαν για να φορέσουν τον μαν-

δύα των διαχρονικών αδυναμιών του κράτους. Δημιουργήθηκαν για να σηματοδοτήσουν μια νέα φιλοσοφία διοίκησης. Λιγότερη γραφειοκρατία, περισσότερη ευελιξία, ταχύτερη λήψη αποφάσεων, μεγαλύτερη λογοδοσία και καλύτερες υπηρεσίες προς τον πολίτη. Τον πολίτη, ναι τον πολίτη, που αποτελεί την αφετηρία και τον τελικό προορισμό κάθε μεταρρύθμισης.

Τον πολίτη, που βρίσκεται στον πυρήνα της αποστολής των ΕΟΑ και αποτελεί τον μοναδικό λόγο της ύπαρξής τους. Τον πολίτη, που δεν πρέπει ποτέ να χαθεί μέσα σε διοικητικές αντιπαραθέσεις και θεσμικές αντιφάσεις.

Οι ΕΟΑ δεν καλούνται να αναπαράγουν το παλιό. Καλούνται να εκφράσουν το νέο. Όχι το κατεστημένο, αλλά την αλλαγή. Όχι τη στασιμότητα, αλλά την πρόοδο. Όχι τη διοίκηση του χθες, αλλά τη διοίκηση του αύριο.

Στον ΕΟΑ Λεμεσού έχουμε επιλέξει να τοποθετήσουμε τον

πολίτη στο επίκεντρο κάθε μας απόφασης. Αλλά η πράξη συχνά δοκιμάζει όσα η μεταρρύθμιση υποσχέθηκε στη θεωρία. Και κάπου εκεί γεννιέται η μεγάλη αντίφαση της μεταρρύθμισης.

Όταν προκύπτουν προβλήματα, καθυστερήσεις ή δυσλειτουργίες, η απάντηση είναι σχεδόν πάντα η ίδια. Οι ΕΟΑ είναι διοικητικά αυτόνομοι Οργανισμοί. Έχουν την ευθύνη των αποφάσεών τους.

Όταν όμως οι ίδιοι οι Οργανισμοί χρειάζονται την έμπρακτη στήριξη του κράτους, όταν απαιτούνται νομοθετικές ρυθμίσεις, στελέχωση, έγκριση προϋπολογισμών ή νέων θέσεων, τότε η διοικητική αυτοτέλεια έρχεται αντιμέτωπη με μια διαφορετική πραγματικότητα. Οι διαδικασίες γίνονται πιο αργές και πιο σύνθετες, οι αποφάσεις εξαρτώνται από πρόσθετες εγκρίσεις και η ευελιξία που αποτέλεσε βασικό στόχο της μεταρρύθμισης εξαχνίζεται. Εξαχνίζεται από άτομα

που βρίσκονται στο απυρόβλητο και δεν είναι υπόλογοι σε κανένα και για τίποτε.

Επιστολές να πηγαينوέρχονται, παρατηρήσεις να συσσωρεύονται και απαντήσεις να διαδέχονται η μία την άλλη. Όμως η ουσία παραμένει η ίδια! Και η μεταρρύθμιση κινδυνεύει να εγκλωβιστεί στη γραφειοκρατία που υποτίθεται ότι ήρθε να ξεπεράσει και στους συνθήεις ρυθμούς της κρατικής μηχανής.

Αυτή η προσέγγιση δεν μπορεί να οδηγήσει σε επιτυχημένη μεταρρύθμιση. Δεν γίνεται η αυτοτέλεια να χρησιμοποιείται ως ασπίδα για τη μεταφορά ευθυνών προς τους ΕΟΑ, αλλά να παραμερίζεται όταν οι Οργανισμοί ζητούν τα εργαλεία που απαιτούνται για να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.

Η διοικητική αυτοτέλεια δεν είναι μόνο ευθύνη. Είναι και δικαίωμα. Είναι η δυνατότητα ενός Οργανισμού να οργανώνει τις υπηρεσίες του, να διαχειρίζεται

το ανθρώπινο δυναμικό του, να εφαρμόζει σύγχρονες πρακτικές διοίκησης, να λαμβάνει αποφάσεις με ταχύτητα και να λογοδοτεί για τα αποτελέσματά του.

Η αυτοτέλεια δεν μπορεί να είναι «α λα καρτ». Δεν μπορεί να επικαλείται όταν αναζητείται ο υπεύθυνος και να παραμερίζεται όταν οι ΕΟΑ χρειάζονται τη συνεργασία, την εμπιστοσύνη και την ουσιαστική στήριξη της Πολιτείας για να εκπληρώσουν την αποστολή τους.

Γιατί, στο τέλος της ημέρας, ο πολίτης δεν ενδιαφέρεται ποιος είχε την αρμοδιότητα και ποιος την ευθύνη. Τον ενδιαφέρει να ανοίγει τη βρύση και να έχει νερό, να ολοκληρώνονται τα έργα στην ώρα τους, να λαμβάνει ποιοτικές υπηρεσίες, να εκδίδεται η άδεια του και να βλέπει έναν Οργανισμό που λύνει προβλήματα αντί να εγκλωβίζεται σε θεσμικές αντιφάσεις, γραφειοκρατικές αγκυλώσεις και ρυθμούς δημόσιας υπηρεσίας.

Και όμως, ναι. Παρά τις αντιφάσεις, τα εμπόδια και τις δυσκολίες, ο ΕΟΑ Λεμεσού θα συνεχίσει να προχωρά μπροστά. Γιατί ο στόχος μας παραμένει αδιαπραγμάτευτος. Να κάνει τον πολίτη να αισθάνεται περήφανος για τον Οργανισμό που τον υπηρετεί.

Γιατί, στο τέλος της ημέρας, ο πολίτης είναι το μόνο πραγματικό μέτρο της επιτυχίας μας. Όλα τα υπόλοιπα έπονται. Γιατί, στον ΕΟΑ Λεμεσού αποφασίσαμε να λειτουργήσουμε αλλιώς.

Αλλιώς από το κατεστημένο.

Αλλιώς από το συνθησπομένο.

Γιατί οι μεταρρυθμίσεις δεν δικαιώνονται από τους νόμους που τις θεσπίζουν. Δικαιώνονται από τους ανθρώπους που τις υπηρετούν και από τους πολίτες που τις βιώνουν καθημερινά.

Ο κ. Γιάννης Τσουλόφτας είναι πρόεδρος ΕΟΑ Λεμεσού και η κ. Εύη Λάμπρου λειτουργός λογιστηρίου ΕΟΑ Λεμεσού.



«From Press to Present»

Το ΓΤΠ παρουσίασε καθοριστικές στιγμές της κυπριακής ιστορίας μέσα από το αρχειακό του υλικό στη Γκαλερί «Garage Art Space»

Στις σημαντικότερες στιγμές της Ιστορίας της Κύπρου, όπως αυτές αποτυπώθηκαν στις κυπριακές εφημερίδες, είχαν την ευκαιρία να ανατρέξουν οι προσκεκλημένοι της εκδήλωσης του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ) «From Press to Present», η οποία πραγματοποιήθηκε την Πέμπτη, 16 Ιουλίου 2026, στη Γκαλερί «Garage Art Space», στη Λευκωσία. Την εκδήλωση τίμησε με την παρουσία του ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος κ. Κωνσταντίνος Λετυμπιώτης, ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εσωτερικών δρ Ελίκκος Ηλία και άλλοι επίσημοι.

Μέσω των πρωτοσέλιδων εφημερίδων και του αρχειακού υλικού του Αρχείου Εφημερίδων του ΓΤΠ, οι παρευρισκόμενοι είχαν την ευκαιρία να περιηγηθούν στο παρελθόν, το οποίο παρουσιάστηκε σε νέα μορφή μέσα από κινούμενα σχέδια, βασισμένα σε αυθεντικό αρχειακό υλικό του ΓΤΠ, φωτίζοντας σημαντικά γεγονότα, κοινωνικές αλλαγές και άλλες καθοριστικές στιγμές της κυπριακής ιστορίας.

Στην εκδήλωση παρευρέθηκαν Ελλαδίτες φοιτητές από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), οι οποίοι διακρίθηκαν στα μαθήματα που προσέφερε η νεοσύστατη Έδρα Κυπριακών Σπουδών του, και οι οποίοι φιλοξενοούνται από το ΓΤΠ στο πλαίσιο εκπαιδευτικού ταξιδιού με στόχο να γνωρίσουν από



κοντά την ιστορία, τον πολιτισμό και τις πτυχές του Κυπριακού. Η Διευθύντρια του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ) κα Αλίκη Στυλιανού καλωσόρισε τους παρευρισκόμενους στην εκδήλωση και εξέφρασε την ιδιαίτερη χαρά της για την παρουσία συνεργατών και φίλων του ΓΤΠ, καθώς και της ομάδας φοιτητών του ΑΠΘ, οι οποίοι συμμετέχουν για πρώτη φορά στην εκπαιδευτική αποστολή του ΓΤΠ στην Κύπρο. Όπως ανέφερε, η παρουσία

των φοιτητών και η επιλογή τους να μελετήσουν την ιστορία και το Κυπριακό αναδεικνύουν τη σημασία της διατήρησης και της ενίσχυσης των δεσμών μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας.

Αναφερόμενη στην έκθεση «From Press to Present» σημείωσε ότι πρόκειται για μια από τις εκθέσεις που δημιούργησε το ΓΤΠ στο πλαίσιο της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) 2026. Επέστησε ότι η έκθεση αναδεικνύει

τον ρόλο του Τύπου ως ζωντανής ιστορικής μνήμης, που καταγράφει γεγονότα, αγωνίες και προσδοκίες κάθε εποχής, βοηθώντας μας στο να κατανοήσουμε καλύτερα το παρελθόν.

Η Διευθύντρια του ΓΤΠ υπογράμμισε επίσης ότι η διαφύλαξη, η αξιοποίηση και η ανάδειξη του Αρχείου Εφημερίδων και του Φωτογραφικού Αρχείου αποτελούν διαχρονική αποστολή του ΓΤΠ. Κλείνοντας, ευχαρίστησε την κα Ρεβέκα Τάκη για την επιμέλεια,

τον κ. Δημήτρη Σωτηρίου για τη γραφιστική παρουσίαση της έκθεσης, καθώς και όλο το προσωπικό του ΓΤΠ για τη συνεχή προσφορά του και τη δημιουργικότητα του.

Στον χαιρετισμό του, ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος κ. Κωνσταντίνος Λετυμπιώτης αναφέρθηκε στη διαχρονική αξία του Αρχείου Τύπου του ΓΤΠ, τονίζοντας ότι αποτελεί έναν τεράστιο πλούτο και πολύτιμη παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές, καθώς καταγράφει την ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα κάθε εποχής.

Στη συνέχεια ο κ. Λετυμπιώτης καλωσόρισε και ευχαρίστησε τους φοιτητές του ΑΠΘ και της Έδρας Κυπριακών Σπουδών για την παρουσία τους, σημειώνοντας ότι η Έδρα, την οποία εγκαινίασε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης τον Οκτώβριο του 2025, αποτελεί έμπρακτη απόδειξη των δεσμών Κύπρου-Ελλάδας, καθώς και των σημαντικών προοπτικών που δημιουργούνται μέσα από την ακαδημαϊκή συνεργασία. Κλείνοντας, ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος συνεχάρη τη διεύθυνση, το προσωπικό του ΓΤΠ και όλους όσους συνέβαλαν στη διοργάνωση της εκδήλωσης «From Press to Present», επισημαίνοντας πως τέτοιου είδους εκθέσεις αποδεικνύουν τη σημαντικότητα της δυνατότητας να ανατρέχουμε στο παρελθόν, για να μπορούμε με ασφάλεια και νηφαλιότητα να οδεύουμε στο μέλλον.





Οι εφημερίδες είναι ζωντανή μνήμη

Από την έκδοση της πρώτης κυπριακής εφημερίδας το 1878 μέχρι σήμερα



Χαιρετισμός της Διευθύντριας του ΓΤΠ κας Αλίκης Στυλιανού στην εκδήλωση «From Press to Present»

Σας καλωσορίζω στην έκθεση του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ) με τίτλο «From Press to Present». Μας δίνει Ιδιαίτερη χαρά το γεγονός ότι σήμερα είμαστε ανάμεσα σε συνεργάτες και φίλους του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών, καθώς και της ομάδας φοιτητών της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, οι οποίοι συνοδεύονται από τον καθηγητή τους κ. Χάρη Αλεξάνδρου και συμμετέχουν στα μαθήματα της νεοσύστατης Έδρας Κυπριακών Σπουδών. Η παρουσία τους, αλλά και η επιλογή τους να μελετήσουν την ιστορία του τόπου μας, αναδεικνύει τη σημασία της σύνδεσης μεταξύ μας.

Η έκθεση «From Press to Present» αποτελεί μια από τις εκθέσεις που δημιουργήθηκαν από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών και παρουσιάστηκαν στο πλαίσιο της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2026, με στόχο τη γνωριμία σημαντικών στιγμών της Ιστορίας της Κύπρου: από την έκδοση της πρώτης κυπριακής εφημερίδας το 1878, την άφιξη του πρώτου υδροπλάνου στην Κύπρο, τον αγώνα της ΕΟΚΑ και την ανεξαρτησία μέχρι την τουρκική εισβολή του 1974, την ένταξη της Κύπρου στην



Ευρωπαϊκή Ένωση, το δημοψήφισμα του 2004, τη χρηματοπιστωτική κρίση και την ανάληψη της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2012 και τώρα μόλις φέτος.

Η έκθεση μας υπενθυμίζει ότι οι εφημερίδες είναι ζωντανή μνήμη που καταγράφει γεγονότα, αγώνες και προσδοκίες κάθε επο-

χής, βοηθώντας μας να κατανοήσουμε καλύτερα το παρελθόν μας.

Για το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, η διαφύλαξη και η ανάδειξη του Αρχείου Εφημερίδων και του Φωτογραφικού Αρχείου του αποτελεί διαχρονική αποστολή. Ευχαριστώ θερμά την κα Ρεβέκα Τάκν για την επιμέλεια της έκθεσης και τον κ. Δημήτρη Σωτη-

ρίου για την γραφιστική παρουσίαση της, καθώς και όλους τους συναδέλφους μου στο ΓΤΠ για την πραγματικά άοκνη προσφορά τους. Ευχαριστώ ξανά που είστε σήμερα μαζί μας και εύχομαι πάντοτε να προκαλούμε το ενδιαφέρον σας ως προς την αποστολή και το υλικό που παράγει το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών.



Αερολογίες και φαφλατισμοί

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**



Παρότι προφανώς δεν ήταν αυτή η πρόθεση του κ. Πασχαλίδη και της ομάδας των αστυνομικών που διερεύνησαν το Videogate, η αλήθεια είναι πως, ερήμην τους, άγγιξαν μία από τις σοβαρότερες παθολογίες της πολιτικής μας ζωής. Μία παθολογία ορατή διά γυμνού οφθαλμού, την οποία οι πάντες παριστάνουν πως χρειάζεται ειδικό μικροσκόπιο για να εντοπιστεί. Και μπορεί η συγκεκριμένη παθολογία να μην έχει κατ' ανάγκην ποινικές προεκτάσεις, κάπου όμως πρέπει επιτέλους να μπει μια τελεία στην επιτηδευμένη σύγχυση που καλλιεργείται ότι πολιτική και ποινική ευθύνη είναι περίπου το ίδιο πράγμα διότι δεν είναι.

As πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή. Τι είπε ο κ. Πασχαλίδης; Ότι “όσα ακούγονται στο επίμαχο βίντεο από κάποιους εκ των Κυπρίων πρωταγωνιστών του δεν ήταν τίποτε περισσότερο από αερολογίες και φαφλατισμοί, με σκοπό τη δημιουργία εντυπώσεων γύρω από το πρόσωπό τους και την αποκόμιση προσωπικού οικονομικού οφέλους”. Κτύπησε φλέβα ο κ. Πασχαλίδης εστω και αν έπεσαν οι πάντες να τον φάνε τόσο για την κατάρληξη του πορίσματος όσο και για τη φρασεολογία που χρησιμοποίησε. Διότι, κυρίες και κύριοι, αν αφαιρέσουμε για λίγο το Videogate από την εξίσωση, τι ακριβώς περιγράφει αυτή η φράση; Ένα μεγάλο μέρος της πολιτικής μας ζωής. Αερολογίες και φαφλατισμοί για δημιουργία εντυπώσεων και αποκόμιση προσωπικού οφέλους. Όχι κατ' ανάγκην οικονομικού αλλά μια εκλογή, μια επανεκλογή, μια προεδρία, μια καρέκλα, μια εξυπηρέτηση και μια διαρκής συντήρηση μιας πολιτικής καριέρας.

Αν ψάχναμε ειδικό για να διαγνώσει το σύνδρομο από το οποίο πάσχει η πολιτική μας ζωή, δύσκολα θα το συνόψιζε πιο εύστοχα. Θα μου πείτε: Αντί να ασχολείσαι με το ίδιο το πόρισμα και με το γεγονός ότι σε μεγάλο βαθμό δεν εντοπίζει τίποτα μειμντό , επικεντρώνεσαι στις... αερολογίες και στους φαφλατισμούς; Ναι αυτό ακριβώς κάνω. Διότι εκεί βρίσκεται μια ουσία μεγαλύτερη από το ίδιο το Videogate. Και ίσως η γενεσιουργός αιτία όχι μόνο αυτού αλλά και του όποιου προηγούμενου ή επόμενου «gate» θα μας βρει πάλι να παριστάνουμε τους έκπληκτους. Διότι κάθε φορά συμβαίνει ακριβώς το ίδιο. Ξεσπά ένα σκάνδαλο, τα κόμματα σκίζουν τα μιάτια τους, απαιτούν έρευνες, παραιτήσεις και τιμωρίες και, όταν καταλαγιάσει ο θόρυβος, κανείς δεν προχωρεί στο επόμενο και ουσιαστικό βήμα: να διορθώσει την παθολογία που επιτρέπει στα ίδια φαινόμενα να επαναλαμβάνονται. Αντί γι' αυτό, «χρησιμοποιούν» το κάθε σκάνδαλο για να αποκομίσουν πολιτικό όφελος. Τί κάνουν δηλαδή: Αερολογούν και φαφλατίζουν. Όταν εμφανίστηκε το Videogate ποιά έθεσε επιτακτικά το ζήτημα των θεσμικών κενών που ανδειάζει; Ποιά μίλησε για συγκεκριμένες προτάσεις για ισχυρότερους μηχανισμούς ελέγχου, διαφάνειας και λογοδοσίας; Γιατί κάθε φορά λοιπόν παραμένουμε στα πρόσωπα, αντί να θεωρούμε τους θεσμούς ώστε να μην εξαρτώνται από το πόσο άμεμπτος, έντιμος ή επιτήδειος είναι ο εκάστοτε ένοικός τους; Και κυρίως γιατί εξακολουθούμε να μετράμε την πολιτική ευθύνη με το μέτρο της ποινικής; Η πολιτική λογοδοσία δεν αρχίζει εκεί, όπου τελειώνει μια αστυνομική έρευνα ούτε εξαρτάται από το αν κάποιος θα καθίσει στο εδώλιο αλλά είναι διαρκής υποχρέωση απέναντι στην κοινωνία.

Δεν αφορά το αν ένας αξιωματούχος διέπραξε ποινικό αδίκημα, αφορά το αν με τη συμπεριφορά, τις επιλογές, τις συναλλαγές ή τις σκιές που δημιουργεί γύρω του υπονομεύει την εμπιστοσύνη των πολιτών στους θεσμούς που εκπροσωπεί. Αυτό είναι που συστηματικά αποφεύγουμε να συζητήσουμε. Γιατί είναι πιο βολικό να αναμένουμε ένα πόρισμα που θα μας υποδείξει ενόχους και αθώους ώστε αναλόγως του τι μας συμφέρει να συνεχίσουμε τις “αερολογίες και τους φαφλατισμούς προς αποκόμιση προσωπικού οφέλους”. Άρα, μήπως αντί να εξοργίζομαστε με τη φρασεολογία του κ. Πασχαλίδη, θάπρεπε να την κοιτάζουμε λίγο πιο σκωπτικά; Χωρίς να το επιδιώκει μας δίνει την πιο εύστοχη διάνωση της πολιτικής μας ζωής: Αερολογίες και φαφλατισμοί για δημιουργία εντυπώσεων προς αποκόμιση προσωπικού οφέλους. Και το χειρότερο: Κάποιοι ήδη το αποκομίζουν και μάλιστα με τις ευλογίες μας.

elenixenou11@gmail.com



Πολύχρωμοι χαρταετοί γεμίζουν τον ουρανό πάνω από το Ντενπασάρ της νήσου Μπαλί στην Ινδονησία, κατά τη διάρκεια διεθνούς φεστιβάλ χαρταετού. Η ετήσια διοργάνωση πραγματοποιείται συνήθως την περίοδο των ισχυρών ανέμων, από τον Ιούνιο έως τον Αύγουστο.

Το διαχρονικό μας έλλειμμα

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**



Η επίσκεψη του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο πραγματοποιείται σε μια συγκυρία κατά την οποία το Κυπριακό φάνηκε να επανέρχεται, έστω και συγκρατημένα, στην ατζέντα της διεθνούς διπλωματίας. Οι επαφές που προηγήθηκαν, οι δημόσιες τοποθετήσεις των εμπλεκόμενων και οι πληροφορίες που διακινούνται από διπλωματικές πηγές συντηρούν ένα κλίμα κινητικότητας, χωρίς ωστόσο να επιτρέπουν ασφαλή συμπεράσματα για το περιεχόμενο των πρωτοβουλιών που ενδεχομένως μεταφέρει ο Αντόνιο Γκουτέρες.

Η εμπειρία των τελευταίων δεκαετιών αλλά πολύ περισσότερο οι πληροφορίες του ρεπορτάζ τη δεδομένη στιγμή, επιβάλλουν να κρατούμε μικρό καλάθι. Το Κυπριακό έχει γνωρίσει πολλές στιγμές αισιοδοξίας που κατέληξαν σε απογοήτευση και άλλες τόσες κατά τις οποίες οι προσδοκίες αποδείχθηκαν δυσανάλογες των πραγματικών δυνατοτήτων της διαδικασίας. Η υπευθυνότητα, επομένως, δεν βρίσκεται ούτε στην καλλιέργεια εύκολων ελπίδων ούτε στην προεξόφληση ενός ακόμη αδιεξόδου.

Υπάρχει, όμως, ένα ερώτημα που είναι ίσως σημαντικότερο από το τι ακριβώς κομίζει ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών. Και το ερώτημα αυτό είναι: Τι βρίσκει ο Γενικός Γραμματέας; Η απάντηση δεν αφορά μόνο τη γνωστή απόσταση που εξακολουθεί να χωρίζει τις δύο πλευρές ούτε τις πάγιες διαφωνίες που συνοδεύουν κάθε διαπραγματευτική προσπάθεια. Αφορά ένα βαθύτερο, διαχρονικό έλλειμμα, το οποίο ουδέποτε αντιμετωπίσαμε

με την απαιτούμενη σοβαρότητα: την απουσία ουσιαστικής πολιτικής και κοινωνικής προετοιμασίας για το ενδεχόμενο της λύσης.

Η πολιτική ηγεσία, ανεξαρτήτως κυβερνήσεων και κοιμητικών αποχρώσεων, προτίμησε διαχρονικά να διαχειρίζεται το Κυπριακό με όρους εσωτερικής κατανάλωσης. Ως μια άσκηση πολιτικών ισορροπιών. Τα κόμματα προτίμησαν να ταμπουράνουν στα προκεχωρημένα φυλάκια που το καθένα από αυτά έστησε προκειμένου να υπαρχει το αφήγημα υιοθέτησε και του επιτρέπει να διαφοροποιείται για σκοπούς κυρίως εσωτερικής κατανάλωσης και πολιτικής επιβίωσης. Ως αποτέλεσμα, Ο δημόσιος διάλογος εγκλωβίστηκε σε συνθήματα και ιστορικές αναδρομές.

Τα μέσα ενημέρωσης, με ελάχιστες εξαιρέσεις, αναλώθηκαν σε παρόμοια εκστρατεία, προωθώντας έκαστο τη δική του θέση και φιλοσοφία και όχι ενημερώνοντας σφαιρικά για τα ερωτήματα που θα καλείτο κάποια στιγμή να απαντήσει η κοινωνία. Η καθημερινότητα μας κατακλυζόταν από ορολογίες που ελάχιστα αγγίσαμε, που επαναλαμβάνανε χωρίς να γνωρίζουμε το περιεχόμενό τους, παρά μόνο... «το σωστό περιεχόμενο». Ομοσπονδία, Διζωνική Δικονομική Ομοσπονδία, χαλαρή, αποκεντρωμένη, δικονομικότητα...

Η ειλικρινής προετοιμασία της κοινωνίας για το περιεχόμενο ενός –κατά τα λεγόμενά τους– «ιστορικού συμβιβασμού» παρέμεινε στο περιθώριο. Αντί να εξηγηθούν με σαφήνεια οι αναγκαίες υποχωρήσεις, οι πραγματικές επιλογές και τα αναπόφευκτα διλήμματα μιας ενδεχόμενης συμφωνίας, κυριάρχησε επί μακρά περίοδο η εκτός πραγματικότητας συνθηματολογία. Όλοι οι πρόσφυγες στα σπι-

τια τους / τα σύνορα μας οι ακτές της Κερύνειας, οι γενιολογίες και οι ανέξοδες υποσχέσεις. Αντί για προετοιμασία του πληθυσμού για τις αναγκαίες υποχωρήσεις ενός συμβιβασμού, καλλιεργούνταν ως επί το πλείστον μαξιμαλιστικές προσδοκίες. Και κάθε φορά που πλησιάζει η ώρα των αποφάσεων, η έλλειψη προεργασίας μετατρέπεται τη λύση σε ένα «εξωφρενικό σοκ», επιτρέποντας την εύκολη εργολογία του φόβου για την επόμενη μέρα.

Μια κοινωνία στην οποία δεν καλλιεργήθηκε κουλτούρα λύσης, αντιμετωπίζει κάθε πιθανή συμφωνία ως ένα αιφνίδιο και επικίνδυνο άλμα στο άγνωστο. Οι κοινωνίες σπάνια επιλέγουν την αβεβαιότητα όταν κανείς δεν τους έχει εξηγήσει εγκαίρως το περιεχόμενο της επόμενης ημέρας.

Στο μεταξύ, η πραγματικότητα ακολουθεί τη δική της πορεία.

Έτσι, με την πάροδο των χρόνων, το status quo έχει πάψει να θεωρείται «απαράδεκτο» στην πράξη, παρά τη δημόσια ρητορική. Η de facto δικτοκρατία, που επί δεκαετίες χαρακτηρίζεται προσωρινή, έχει αποκτήσει όλα τα χαρακτηριστικά μιας παγιωμένης καθημερινότητας. Αρχισε να εσωτερικεύεται ως μια βολική, ελεγχόμενη, ασφαλής και διαχειρίσιμη καθημερινή κανονικότητα. Η ρητορική της επανένωσης παρέμεινε το επίσημο δόγμα των κομμάτων, όμως η πρακτική της κοινωνίας προσαρμόστηκε στην παγίωση του status quo. Η οικονομική ζωή εξελίσσεται, οι πολίτες οργανώνουν τον βίο τους μέσα στα σημερινά δεδομένα και μια ολόκληρη γενιά Κυπρίων γεννημένη χωρίς να γνωρίσει άλλη πραγματικότητα από μια διαιρεμένη πατρίδα. Η γραμμή κατάπαυσης του πυρός είναι ένα μό-

νιμο γεωγραφικό δεδομένο και όχι μια πληγή. Το Κυπριακό γι' αυτούς δεν είναι βίωμα, αλλά ένα κλισέ στα δελτία ειδήσεων.

Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι η κοινωνία αποδέχθηκε τη δικτοκρατία ως εθνική επιλογή. Σημαίνει, όμως, ότι προσαρμόστηκε στη διαχείρισή της. Και αυτή η προσαρμογή είναι ίσως η πιο ύπουλη συνέπεια της μακροχρόνιας στασιμότητας. Όσο το status quo καθίσταται λειτουργικό στην καθημερινότητα, τόσο δυσκολότερο γίνεται να πειστεί μια κοινωνία να αναλάβει το κόστος μιας ιστορικής αλλαγής.

Την ίδια στιγμή, ο χρόνος δεν παραμένει ουδέτερος. Κάθε χρόνο που περνά μεταβάλλονται τα δημογραφικά δεδομένα στα κατεχόμενα, εδραϊώνεται περαιτέρω η οικονομική και διοικητική ενσωμάτωση του βόρειου τμήματος της Κύπρου στην Τουρκία, περιπλέκεται το περιουσιακό και δημιουργούνται νέα τετελεσμένα, τα οποία καθιστούν αντικειμενικά δυσκολότερη οποιαδήποτε μελλοντική διευθέτηση. Ο χρόνος δεν αναμένει τις διαπραγματεύσεις· παράγει καθημερινά νέα πραγματικότητα.

Υπό αυτή την έννοια, η επίσκεψη του Αντόνιο Γκουτέρες αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό, ανεξάρτητο της καταλήξεως, ανεξάρτητο της καταλήξεως του τι ακριβώς μεταφέρει στις αποσκευές του. Επειδή μας οδηγεί να αναλογιστούμε πως ίσως τελικά, το μεγαλύτερο πρόβλημα του Κυπριακού δεν είναι ότι επί πενήντα και πλέον χρόνια δεν καταφέραμε να καταλήξουμε σε συμφωνία. Αλλά το ότι επί πενήντα και πλέον χρόνια δεν καταφέραμε να προετοιμάσουμε την κοινωνία για τη στιγμή που μια συμφωνία θα τεθεί ενώπιόν της.

photiouth@kathimerini.com.cy

«Lost cause»

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΑ**



Η Κύπρος είναι θύμα «υβριδικής επίθεσης» διαπίστωσε ο «ανεξάρτητος ποινικός ανακριτής» Ανδρέας Πασχαλίδης, επιβεβαιώνοντας την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, η οποία από την πρώτη στιγμή που ξέσπασε το σκάνδαλο βίντεο γκέιτ, πρόταξε αυτό ακριβώς το αφήγημα, χωρίς ωστόσο καμιά τεκμηρίωση. Το κυβερνητικό επιτελείο έδειξε μάλιστα προς την κατεύθυνση της Τουρκίας και της Ρωσίας, παρέχοντας μας δύο επιλογές, για να προσωποποιήσουμε αναλόγως των πολιτικών ορέξεων του καθενός, τον θύτη της ατεκμηρίωτης «υβριδικής επίθεσης» κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ήταν βέβαια οι στιγμές δύσκολες και η ανάγκη της κυβέρνησης μεγάλη, προκειμένου να αποσείσει τις ευθύνες της. Υπό το φως αναφορών του Διευθυντή του Γραφείου του προέδρου Χριστοδουλίδη, ο οποίος εμφανίστηκε στο επίμαχο βίντεο 8 λεπτών, να καθοδηγεί ξένους επιχειρηματίες και επενδυτές, παρέχοντας

υποσχέσεις αρωγής, νοούμενου ότι θα καταβάλουν «προς την κυβέρνηση, προς τη χώρα» εισφορά «για σκοπούς εταιρικής κοινωνικής ευθύνης».

Παρά την ένταση με την οποία η Λευκωσία πρόταξε το αφήγημα περί «υβριδικής επίθεσης», η Ε.Ε «δεν το αγόρασε», τήρησε αποστάσεις και κανείς εκ των επικεφαλής των θεσμών δεν υιοθέτησε τις κυπριακές αναφορές. Επίσημοι της Ε.Ε έλεγαν μάλιστα, ότι οι υβριδικές επιθέσεις που καταγράφθηκαν στη Γερμανία, τη Βουλγαρία, τις χώρες της Βαλτικής, τη Γαλλία, τη Δανία, είχαν ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα: «Ήταν αθέατες». Αντίθετα, όπως όλοι γνωρίζουμε, στην περίπτωση της Κύπρου, οι εκτελεστές της ατεκμηρίωτης «υβριδικής επίθεσης», μας συστήθηκαν επισήμως και εισήλθαν μέσα από κάμερες, αν μη τι άλλο, στο Προεδρικό, προβαίνοντας σε διαβουλεύσεις με συνεργάτη και με φίλο της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, με τον οποίο συνέτρωσαν για μήνες. Τι σόι λοιπόν «υβριδική επίθεση» είναι αυτή, στην οποία οι επιτιθέμενοι μας συστήνονται επισήμως, αποκτούν πρόσβαση στο Προ-

εδρικό και προβαίνουν σε διαβουλεύσεις με συνεργάτη και φίλους της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, με τους οποίους μάλιστα κατάφεραν να συνδεθούν και κοινωνικά; Εύλογα τα ερωτήματα, όπως και οι λόγοι για τους οποίους η Ε.Ε δεν υιοθέτησε το ατεκμηρίωτο αφήγημα της Λευκωσίας περί «υβριδικής επίθεσης».

Ένα αφήγημα, το οποίο όμως υιοθετήθηκε πλήρως από τον «ανεξάρτητο ποινικό ανακριτή», υποστηρίζοντας ότι η Κύπρος δέχθηκε «υβριδική επίθεση». Εξίσου ατεκμηρίωτα όσο και η κυβέρνηση, η οποία στις 2 Ιουλίου, 15 μέρες πριν από την έκδοση του πορίσματος του κ. Πασχαλίδη για το βίντεο γκέιτ, τον διόρισε για τρίτη συνεχής θητεία στη θέση του επικεφαλής της ΑΑΔΠΑ (Ανεξάρτητης Αρχής Ισχυρισμών και Παραπόνων κατά των Αστυνομικών), με απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου.

Μερικές μέρες αργότερα, στις 20 Ιουλίου, δημοσιοποίησε το πόρισμά του, μέσα από μια ανακοίνωση 1400 λέξεων, από την οποία απουσιάζει η τεκμηρίωση της «υβριδικής επίθεσης». Η ίδια ανακοίνωση του κ. Πασχαλίδη, για το πόρισμα

του, πάσχει όμως και σε άλλα σημεία. Υποστηρίζει ότι στόχος του βίντεο ήταν να πληγεί η Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία την προηγούμενη μέρα ανέλαβε την Προεδρία του Συμβουλίου Ε.Ε. Ισχυρισμός, ο οποίος παραμένει επίσης ατεκμηρίωτος και βρίσκεται σε αντίθεση με τις πρακτικές υβριδικών επιθέσεων σε άλλες χώρες της Ε.Ε, που εκδηλώνονταν ανήμερα μεγάλων γεγονότων όπως η έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων στη Γαλλία, και όχι εκ των υστέρων.

Ο «ανεξάρτητος ποινικός ανακριτής» υποστήριξε ακόμη ότι τα πλάνα του βίντεο είναι προϊόν επεξεργασίας και άρα η αποδεικτική τους αξία είναι μηδαμινή. Όντως, τα πλάνα είναι μονταρισμένα, όπως σε κάθε βίντεο. Όμως, οι διάλογοι των πρωταγωνιστών είναι αυτούσι-οι και οι λέξεις που ακούγονται από τα χείλη του συνεργάτη και των φίλων του Προέδρου μας, δεν αποτελούν προϊόν συρραφής, κάτι που όφειλε να διευκρινίσει η ανακοίνωση του «ανεξάρτητου ποινικού ανακριτή».

Σε κάθε περίπτωση, ο κ. Πασχαλίδης

καταλήγει στην άποψη ότι όσα «εκστομίζονται από κάποιους εκ των Κύπριων πρωταγωνιστών, δεν συνιστούν τίποτε άλλο από αερολογίες και “φαφλατισμούς”», ορολογία η οποία είναι ενδιαφέρουσα μεν, αλλά δεν είμαι σίγουρος εάν προσθέτει κύρος στο πόρισμα του «ανεξάρτητου ποινικού ανακριτή».

Σε κάθε περίπτωση, η ανακοίνωση 1400 λέξεων του κ. Πασχαλίδη «μπάζει» και τα κενά αέρος που τη συνοδεύουν είναι τόσα, όσα και αυτά που χαρακτηρίζουν το ατεκμηρίωτο αφήγημα που λάνσαρε η κυβέρνηση από την πρώτη στιγμή της εκδήλωσης του σκανδάλου βίντεο γκέιτ. Και οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι όσο απομακρύνεται η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη από την έννοια της «τεκμηρίωσης», άλλο τόσο προσεγγίζει την έννοια της αγγλικής έκφρασης «lost cause», με την οποία τείνει να καταστεί συνώνυμη.

*Χαμένη υπόθεση

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Το μεγάλο στοίχημα για την ομογένεια στις ΗΠΑ

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**



Η Ελλάδα θα χρειαστεί τα επόμενα χρόνια μια νέα γενιά ομογενών ηγετών που θα αναλάβουν να κρατήσουν τη Διασπορά της Αμερικής ζωντανή και να της προσδώσουν πολιτική ισχύ. Το πόσο σημαντικό είναι αυτό το στοίχημα φάνηκε πάλι τις τελευταίες εβδομάδες. Δεν είναι σωστό μία χώρα σαν την Ελλάδα να βασίζεται στην επιρροή άλλων λόμπι με τα οποία συμπίπτουν αυτή την περίοδο τα συμφερο-

Χρειαζόμαστε μια νέα γενιά ηγετών στη Διασπορά της Αμερικής, που θα ακολουθήσει το εβραϊκό μοντέλο συλλογής χρημάτων και άσκησης επιρροής στο αμερικανικό σύστημα.

ντά μας. Είναι χρήσιμο, ακόμη και κρίσιμο, αλλά δεν φτάνει και εμπεριέχει κινδύνους.

Η Αθήνα άφησε τον ρόλο της ηγεσίας της ομογένειας στην Εκκλησία για δεκαετίες. Δύο στιβαρές και ηγετικές φυσιογνωμίες, ο Αθηνάγορας και ο Ιάκωβος, εκπροσωπούσαν τον Ελληνισμό στον Λευκό Οίκο και σε άλλα κέντρα εξουσίας με μαεστρία και σχεδόν μονοπωλιακά. Από τότε, όμως, τα πράγματα άλλαξαν. Οι μεικτοί γάμοι αλλά και η κοινωνική ωρίμανση της κοινότητας έχουν αλλάξει τον χαρακτήρα της. Όσο σημαντικός και αν παραμένει ο ρόλος της Εκκλησίας στη διατήρηση της ελληνικής ταυτότητας, τα στοιχεία για την πορεία των γάμων και των βαπτίσεων είναι αποκαλυπτικά.

Ο σημερινός Αρχιεπίσκοπος είναι χαρισματικός και ικανός δι-

πλωμάτης, όμως το σκηνικό είναι πολύ διαφορετικό και έχουν μεγαλώσει και οι πολύ έμπειροι άνθρωποι-κλειδιά που ήξεραν να παίζουν το παιχνίδι εξουσίας στα δάκτυλα από τη δεκαετία του 1970 και μετά. Χρειαζόμαστε περισσότερους νέους, δυναμικούς Ελληνοαμερικανούς, σαν και αυτούς που συμμετέχουν στο HALC, το National Hellenic Society και σε άλλες οργανώσεις, για να αναλάβουν. Και στο κάτω κάτω, όσο και αν αγαπάμε και σεβόμαστε διαχρονικά το Πατριαρχείο, δεν μπορεί το άνοιγμα της Χάλης να είναι το κορυφαίο ζήτημα που απασχολεί εκπροσώπους της ομογένειας όταν συζητούν με τον πρόεδρο Τραμπ, ενώ ο Ερντογάν το χρησιμοποιεί επί χρόνια παρελκυστικά ως διαπραγματευτικό χαρτί ζητώντας, επίμονα, ανταλλάγματα στη Θράκη. Έχει χαθεί πολύτιμος χρόνος.

Ο πρωθυπουργός έκανε τη σημαντική ομιλία στο Κογκρέσο, η ελληνική πρεσβεία έκανε πολύ συστηματική δουλειά στη συνέχεια για να την αξιοποιήσει, αλλά ποτέ δεν χαράχθηκε ένα σχέδιο και μία στρατηγική. Αντιθέτως, ηγετικές φυσιογνωμίες της ομογένειας έμπλεξαν σε καβγάδες μεταξύ τους για μεγάλο διάστημα, με αποτέλεσμα να γελούν όσοι μη Έλληνες το παρατηρούσαν, σχολιάζοντας: «Μα, αυτοί οι Ελληνοαμερικανοί ξεδεύουν περισσότερο χρόνο για να κάνουν λόμπι ο ένας εναντίον του άλλου, παρά για τα ζητήματα που ενδιαφέρουν την Ελλάδα». Αυτό, όταν βεβαίως δεν αναλώνονταν σε ανούσιες κοσμικές εκδηλώσεις. Χρειαζόμαστε μια νέα γενιά ηγετών, που θα ακολουθήσει το εβραϊκό μοντέλο συλλογής χρημάτων και άσκησης επιρροής στο αμερικανικό σύστημα. Αυτό απαιτεί το εθνικό συμφέρον, μακριά από συναισθηματισμούς και αδιέξοδες συνθήσεις δεκαετιών.

Ο ΣΥΡΙΖΑ ως δεκανίκι

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Αν κάποιος έλεγε το 2015, έντεκα μόλις χρόνια πριν, ότι ο ΣΥΡΙΖΑ, το κόμμα που κυβέρνησε ως «Πρώτη Φορά Αριστερά» και που ήταν αξιωματική αντιπολίτευση μετά το 2019, θα κατέρρεε έτσι, θα τον έπαιρναν για τρελό. Ή για αντιδραστικό.

Κι όμως. Αυτή τη στιγμή ο Σωκράτης Φάμελλος, πρώην πρόεδρος του κόμματος της Κουμουνδούρου, αμφισβητεί τη νέα ηγεσία της Ρένας Δούρου, θεωρώντας πως δεν εκπράζει τους ψηφοφόρους του ΣΥΡΙΖΑ, ενώ οι αποχωρήσεις έχουν πλέον λάβει τη μορφή της ακατάσχετης αιμορραγίας.

Έντεκα χρόνια μετά τον ιστορικό

Ως κόμμα εξουσίας αποτέλεσε μια παρένθεση. Στην ουσία του, στο μεδούλι του, ουδέποτε έγινε πραγματικό κόμμα εξουσίας και παρέμεινε κόμμα διαμαρτυρίας.

Ιανουάριο του 2015, ο ΣΥΡΙΖΑ έχει τελειώσει. Είναι ένα νεκρό κόμμα. Ισως «αναστηθεί» αν μελλοντικά αποπειραθεί να παίξει κάποιο ρόλο ως δεκανίκι στην ΕΛΑΣ του κ. Τσίπρα. Φοβάμαι πως ακόμη και ως δεκανίκι θα αποδειχθεί λειψό, ελάχιστο.

Ο ΣΥΡΙΖΑ γιγαντώθηκε στα χρόνια της οικονομικής κρίσης, η ιστορία είναι μια πασίγνωστη. Η μεταμόρφωσή του από κόμμα διαμαρτυρίας σε κόμμα εξουσίας ήταν προϊόν συγκυρίας κυρίως – και, φυσικά, αποτέλεσμα της επικοινωνιακής (αποσπαστικής τότε) προσωπικότητας του Αλέξη Τσίπρα.

Αποδείχθηκε, όμως, ότι ως κόμμα εξουσίας αποτέλεσε μια παρένθεση. Στην ουσία του, στο μεδούλι του, ουδέποτε έγινε πραγματικό

κόμμα εξουσίας και παρέμεινε κόμμα διαμαρτυρίας.

Θα μπορούσε, μετά το 2019, να επιστρέψει σε αυτόν τον ρόλο; Οχι ακριβώς. Οι συνθήκες είχαν αλλάξει δραστικά για τη χώρα και την κοινωνία. Τα περιλάλητα μνημόνια αποτέλεσαν παρελθόν μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Στο βάθος, δεν είχε κάτι για να διαμαρτυρηθεί. Θα μπορούσε, φυσικά, να ασκήσει αντιπολίτευση. Ήταν, εξάλλου, το δεύτερο κόμμα στη Βουλή. Ούτε αυτό μπόρεσε να κάνει.

Το εύρος της ήττας το 2019 ήταν τέτοιο, που το σοκ στο εσωτερικό του κόμματος, και ιδίως στον ίδιο τον Αλέξη Τσίπρα ο οποίος υποτίμησε σε αδικαιολόγητα την προσωπική δυναμική του Κυριάκου Μητσοτάκη, δεν άφησε περιθώρια για την οποιαδήποτε αντίπραξη, έστω και θεωρητική, στην κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας.

Το ζήτημα της ανυπαρξίας αντιπολίτευσης παγιώθηκε με πρωτοφανή τρόπο, και όχι μόνο στο επίπεδο της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Όταν ο κ. Τσίπρας άρχισε (μάλλον) να συνεχίζεται από το σοκ του θέρους του 2019, συνευθύνονταν (όπως δείχνουν όλες οι κατοπινές κινήσεις του) ότι ο ΣΥΡΙΖΑ δεν ήταν πλέον παρά ένα βαρίδι, που μόνο προς τον πολιτικό βυθό θα τον οδηγούσε. Αποφάσισε, λοιπόν, να τον αποδομήσει ο ίδιος προτού τον εγκαταλείψει όταν άρχισε πια να μοιάζει με ναυάγιο.

Η πρώτη κίνηση αποδομήσης έγινε με την πρόωπηση του Στέφανου Κασσελάκη στην ηγεσία του κόμματος. Έως σήμερα το επεισόδιο εκείνο ξεχωρίζει για τον πολιτικό σουρεαλισμό του.

Το μόνο ουσιαστικό κεφάλαιο εκείνου του ΣΥΡΙΖΑ, του 2015, είναι πάντως ο Αλέξης Τσίπρας. Θα μπορούσε να χτυπήσει προσεκώς τον Κυριάκο Μητσοτάκη; Πολύ αμφιβάλλω...

Αναρωτιέμαι ποια σημασία μπορεί να έχει για έναν σημερινό νέο η αποκατάσταση της δημοκρατίας το 1974. Είναι και περίοδος σχολικών διακοπών, οπότε δεν έχει την ευκαιρία να ακούσει καν τους δεκάρκιους που εκφωνούνται στα σχολεία για τις εθνικές εορτές. Οπότε είναι μάλλον φυσιολογικό τα νέα παιδιά, και τα όχι και τόσο νέα πια, να θεωρούν ότι τη χούντα την έριξε το Πολυτεχνείο το οποίο, αν μη τι άλλο, το εορτάζουν με τις δέουσες τιμές. Εκείνος ο Ιούλιος του 1974 που σημάδεψε τη ζωή μας παραμένει μια θαμπή περιοχή της μνήμης με ό,τι κι αν σημαίνει αυτό. Το πραξικόπημα στην Κύπρο, η απόπειρα δολοφονίας του Μακαρίου, η τουρκική εισβολή, η κατάρρευση του καθεστώτος Ιωαννίδη στην Αθήνα και η θριαμβευτική επιστροφή του Καραμανλή είναι θέμα αν ανήκουν στην παρακαταθήκη της Ιστορίας που μαθαίνουν οι νεότερες γενιές. Πολλώ δε μάλλον η συνέχεια, οι δυσκολίες που αντιμετώπισε ο Καραμανλής να αποκαταστήσει ένα διαλυμένο κράτος, με τον τουρκικό στρατό να προελαύνει στην Κύπρο και τον στόλο να απειλεί τα αφοπλισμένα νησιά μας στο Αιγαίο. Πόσοι ξέρουν ότι την ίδια εκείνη εποχή η κυβέρνηση Νίζον κλυδωνιζόταν λόγω Γουστεργκέιτ και ότι για τον Κίσινγκερ δεν ήταν προτεραιότητα η αναταραχή και το ενδεχόμενο της σύγκρουσης

Η αφύπνιση της δημοκρατίας

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

δύο χωρών του ΝΑΤΟ. Ο Αγγελος Βλάχος στην αφήγησή του με τον τίτλο «Αποφοίτηση» περιγράφει το χάος που αντιμετώπιζε ο Καραμανλής. Αναζητούσε διεθνή στηρίγματα τα οποία και βρήκε στον τότε πρόεδρο της Γαλλίας Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εστέν. Πόσοι ξέρουν τον καταλυτικό ρόλο του για την αποφυγή μιας σύρραξης στο Αιγαίο η οποία τότε θα ήταν καταστροφική για την Ελλάδα, και πόσοι ξέρουν τον ρόλο του στην εδραίωση της δημοκρατίας στη χώρα μας. Πόσοι ξέρουν ακόμη τον ρόλο που διαδραμάτισαν υπουργοί του Καραμανλή, όπως ο Ευάγγελος Αβέρωφ και ο Σόλων Γκίκας, στην εκαεθάρια του χουντικού καθεστώτος, το οποίο είχε μεν καταρρεύσει, αλλά δεν είχε πεθάνει. Τις προάλλες ακόμη, γνωστή μου επέμενε ότι την Ελλάδα την έβαλε στην τότε ΕΟΚ ο Ανδρέας Παπανδρέου. Και υποψιάζομαι ότι πολλοί πιστεύουν ότι τη δημοκρατία στη χώρα μας την έφερε το Πολυτεχνείο και ο Παπανδρέου. Πώς να το κάνουμε; Το πνεύμα της μεταπολίτευσης είναι «αριστερό» και γι' αυτό θεωρεί ότι μεγάλος ευεργέτης της Ελλάδας ήταν ο Μιτσεράν και όχι ο Ζισκάρ ντ' Εστέν, στον οποίο η Ελληνική Δημοκρατία θα όφειλε να έχει αφιερώσει έναν ανδριάντα. Πού να τολμήσει όμως; Ο Ντ' Εστέν ήταν δεξίος.

Ολα αυτά τα λέω, όχι για να υπηρετήσω τη νοσταλγική μου

διάθεση. Ναι, τότε ήμουν νέος και πίστευα ότι η πτώση της χούντας θα άλλαζε οριστικά τη ζωή μου και τη χώρα μου. Όμως, αν έχει σημασία η γνώση αυτής της πρόσφατης Ιστορίας, ειδικά για τις νεότερες γενιές που δεν την έχουν ζήσει, είναι για να αντιληφθούν ότι η δημοκρατία δεν μας προσφέρθηκε ως δώρο ούτε είναι δεδομένη. Όσο κι αν βαυκαλιζόμαστε ότι είναι δυνατή και ατρόμητη, οφείλουμε να μην ξεχνάμε πόσο εύθραυστη υπήρξε και με ποιο κόστος την κατακτήσαμε. Η δημοκρατία είναι κατάκτηση και ως κατάκτηση πρέπει να την αντιμετωπίζουμε. Και να τη σεβόμαστε ως μια από τις σπάνιες κατακτήσεις της ανθρώπινης κοινωνίας. Αρκεί να ρίξει κανείς μια ματιά στην ανθρώπινη Ιστορία, από τον 5ο αιώνα π.Χ. που κάποιιο την επινόησαν ως σήμερα για να διαπιστώσει ότι μέσα σε όλους αυτούς τους αιώνες η δημοκρατία δεν ήταν ο κανόνας. Ήταν πάντα η εξαίρεση.

Αν αντιληφθούμε ότι η δημοκρατία δεν είναι δεδομένη, όπως τείνουν να τη θεωρούν όσοι τη βρήκαν έτοιμη, θα καταλάβουμε και ποιοι είναι οι πραγματικοί κίνδυνοι του κόσμου που ζούμε. Εμείς οι Έλληνες είχαμε την τύχη να βρεθούμε στην πλευρά της όταν μοιράστηκε ο σύγχρονος κόσμος μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και οι γεγονικές μας χώρες έπεσαν στα χέρια της κομμουνιστικής απολυ-

ταρχίας. Συν Αθηνά και χείρα κίνει. Την τύχη μας την κυνηγήσαμε και την πληρώσαμε με βαριές θυσίες στη διάρκεια του εμφυλίου που προκάλεσαν οι κομμουνιστές. Την εδραιώσαμε με την είσοδό μας στην τότε ΕΟΚ. Πιστέψαμε ότι η συμμετοχή μας είναι δωρεάν, ώσπου καταλάβαμε, στα χρόνια της κατάρρευσης και της κρίσης πως έπρεπε να καταβάλουμε ένα σοβαρό τίμημα.

Σήμερα η δημοκρατία μοιάζει ένα κουρασμένο πολίτευμα με αργά αντανάκλαστικά και κινδύνους, που γεννάει ακόμη και η ίδια. Η διείσδυση του Ισλάμ στις ευρωπαϊκές κοινωνίες και τα ακροδεξιά αντανάκλαστικά που προκαλεί δεν είναι ο μικρότερος κίνδυνος. Ας προσθέσουμε σ' αυτόν την επεκτατική νοοτροπία μιας Ρωσίας που νοσταλγεί την αυτοκρατορική της εποχή και τον κυνισμό μιας Αμερικής η οποία μοιάζει να έχει ξεχάσει τα ιδεώδη που της επέτρεψαν να γίνει κυρίαρχος του κόσμου μας. Μένει η Ευρώπη, κουρασμένη από τον εαυτό της, «γνηριά» ήπιερος, πλην όμως προσπλωμένη στις δημοκρατικές της αρχές. Αυτές που μέχρι πρότινος τις θεωρούσε δεδομένες και τώρα αντιλαμβάνεται ότι οφείλει να προσπαθήσει για να τις κρατήσει ζωντανές. Ο αγώνας των Ουκρανών είναι ένα παράδειγμα. Η αφύπνιση της δημοκρατίας είναι η πρόκληση των καιρών που έρχονται.



ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Τι μπορεί και τι «θέλει» η τεχνητή νοημοσύνη

Του **ΔΙΟΜΗΛΗ ΣΠΙΝΕΛΛΗ**

Η **θεματική** εξέλιξη της τεχνητής νοημοσύνης μπορεί να συγκριθεί μόνο με την άλλο τόσο εκπληκτικά εκτεταμένη υιοθέτησή της. Μέσα σε τρία χρόνια το ChatGPT αναδείχθηκε από μια αξιοπερίεργη εφαρμογή σε εργαλείο με εκατοντάδες εκατομμύρια τακτικούς χρήστες. Για δεκαετίες η υπολογιστική πρόβλεψη της δομής των πρωτεϊνών αποτελούσε το ιερό δισκοπότηρο της βιολογίας. Το σύστημα TN AlphaFold το έλυσε σε μεγάλο βαθμό και πια προβλέπει και το πώς συνδυάζονται στον χώρο πρωτεΐνες, DNA, RNA και φαρμακευτικές ουσίες. Το σύστημα GraphCast παράγει παγκόσμιες δεκαήμερες προγνώσεις καιρού σε λιγότερο από ένα λεπτό. Το Gemini Deep Think έλυσε το 2025 πέντε από τα έξι θέματα της Διεθνούς Μαθηματικής Ολυμπιάδας, σε επίπεδο χρυσού μεταλλίου. Φέτος ένα μοντέλο της OpenAI βρήκε –με μια εξαιρετικά πρωτότυπη μέθοδο– αντιπαραδείγματα σε εκαοσία γύρω από το πρόβλημα της μοναδιαίας απόστασης που είχε θέσει το 1946 ο διάσημος μαθηματικός Paul Erdős. Στη μουσική, το συγκρότημα TN Velvet Sundown ξεπέρασε το ένα εκατομμύριο ακροάσεις στο Spotify πριν αποκαλυφθεί πλήρως η συνθετική του ταυτότητα.

Προσωπικά, φέτος παραδέχυνκα στο αμφιθέατρο ότι η Τ.Ν. γνωρίζει περισσότερα απόμένα για το μάθημά μου (τεχνολογία λογισμικού), ενώ συχνά όταν χρησιμοποιώ συστήματα Τ.Ν. θαυμάζω πόσο πιο γρήγορα και αποδοτικά δουλεύουν σε σύγκριση με μένα. Αυτή η πρόοδος μας κάνει να αναρωτιόμαστε τι ρόλο θα έχουμε σε έναν κόσμο όπου συστήματα Τ.Ν. ξεπερνούν πλέον όχι μόνο τον μέσο άνθρωπο, αλλά ειδικούς και ιδιοφυείς. Ξεκινώ από τα απλά. Όσο καλά και αν είναι τα εργαλεία Τ.Ν., δεν είναι τέλεια. Συχνά θέλουν επίβλεψη, έλεγχο και λεπτομερή καθοδήγηση. Μερικές φορές (όλο και λιγότερες, όμως) κάνουν σφάλματα τα οποία πρέπει εμείς να εντοπίσουμε και να διορθώσουμε. Επιπλέον, ενώ η Τ.Ν. έχει προοδεύσει αφάνταστα σε εργασίες έντασης γνώσης, όπως ο προγραμματισμός υπολογιστών ή η επεξεργασία κειμένων, όταν η Τ.Ν. έρχεται σε επαφή με τον φυσικό κόσμο (π.χ. αν ζητήσουμε από ρομπότ να κόψει ένα καρπούζι ή να στρώσει το κρεβάτι μας) είναι κωμικά αδέξια. Επίσης, το αυξανόμενο κόστος χρήσης της Τ.Ν. σημαίνει ότι για κάποιες εργασίες οι άνθρωποι παραμένουμε πιο αποδοτικοί – κομψός τρόπος για να πω «οικονομικοί». Όμως, η πρόοδος της Τ.Ν. είναι αμείλικτη. Όλο και περισσότερο τα συστήματα Τ.Ν. θα είναι πιο αυτόνομα, εύελικτα και αποδοτικά.

Ευτυχώς για εμάς τους ανθρώπους, όσο και να προοδεύσουν αυτά τα συστήματα, υπάρχουν τρεις τομείς στους οποίους θα συνεχίσουμε να έχουμε τον κύριο ρόλο: στη θέληση να θέτουμε και να επιτυγχάνουμε στόχους, στο να δημιουργούμε και να καλλιεργούμε κοινότητες και στο να ζούμε και να συλλέγουμε εμπειρίες.

Πρώτον, οι στόχοι. Η Τ.Ν. μπορεί να προτείνει σχέδια, να βελτιστοποιήσει διαδρομές, να γράψει κώδικα. Δεν θέλει, όμως, τίποτα από μόνη της. Δεν την καίει να θεραπεύσει μια ασθένεια, να σώσει μια γειτονιά, να κτίσει μια εταιρεία ή να διδάξει ένα παιδί. Η κατεύθυνση, το πείσμα, το φιλότιμο, η ανάλυση ευθύνων και η κρίση είναι και θα παραμένουν ανθρώπινα χαρακτηριστικά.

Δεύτερον, οι κοινότητες. Η γνώση δεν ζει μόνο σε βιβλία, αρχειακά ή βάσεις δεδομένων. Ζει σε εργαστήρια, τάξεις, εταιρείες, εφημερίδες, παρέες και θεσμούς. Εκεί κτίζεται εμπειροσύνη, εκεί μετadιδονται άρρητοι κανόνες, εκεί δοκιμάζονται ιδέες απέναντι σε ανθρώπους που διαφωνούν, βαριούνται, ενθουσιάζονται ή πληγώνονται. Όπως είδαμε και με τα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι κοινότητες που κτίζονται από αλγορίθμους συχνά μένουν ρηχές. Δεν συγκρίνονται με τις κοινότητες που μάθαμε να κτίζουμε επί χιλιάδες χρόνια

με φυσική επαφή: γύρω από μια φωτιά, στην πλατεία, στο καφενείο ή στο κυριακάτικο τραπέζι.

Τρίτον, οι εμπειρίες. Ένα σύστημα Τ.Ν. μπορεί να περιγράψει την ανάβαση σε ένα βουνό, την απώλεια ενός φίλου, τη χαρά μιας ανακάλυψης. Όμως δεν ιδρώνει, δεν ματώνει, δεν φοβάται, δεν πενθεί, δεν ρισκάρει, δεν αγγαλιάζει. Ο κόσμος μας αποκά νώμμα επειδή τον ζούμε με σώμα, μνήμη και συνέπειες. Από εκεί αντλούμε και τα κριτήρια με τα οποία κρίνουμε τις απαντήσεις των μηχανών.

Αρα δεν έχει νόημα να συναγωνιστούμε την Τ.Ν. στην απομνημόνευση, στην ανάλυση, στην ταχύτητα ή στην ακάματη παραγωγή. Εκεί θα κάνουμε όλο και συχνότερα. Ο ρόλος μας μετατοπίζεται αλλού: στη διάκριση του τι αξίζει να ζητήσουμε, στην επιλογή των ανθρώπων με τους οποίους θέλουμε να το πετύχουμε και στην κατανόηση του τι σημαίνει το αποτέλεσμα για τη ζωή μας. Αν η Τ.Ν. γίνει ένας πανίσχυρος μοχλός, σημασία θα έχει το χέρι που τον κρατάει και ο σκοπός που τον κινεί.

Ο κ. Διομήδης Σπινέλλης είναι καθηγητής στο Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών και στο Τμήμα Τεχνολογίας Λογισμικού του Πολυτεχνείου του Ντελφτ.

Η λεβαντίνικη μας παράδοση

Του **ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**



Προφανώς, ούτε σύμπτωση είναι, ούτε τυχαίο γεγονός που η δι-οικητική πρω-τεΐουσα της Κύπρου για πολλούς συνεχόμενους αιώνες βρίσκεται στην ενδοχώρα του νησιού και που η σχέση μας με τη θάλασσα ως γηγενείς κάτοικοι του τόπου υπήρξε διαχρονικά λειψή. Αντιπροσωπευτικότερο άλλωστε σύμπτωμα της αμφιλεγόμενης, θα μπορούσε να ειπωθεί, σχέσης μας με τη θάλασσα, που κατα τ' άλλα μας περιβάλλει, είναι σίγουρα η παραδοσιακή μας κουζίνα. Ενώ το φρέσκο ψάρι και τα θαλασσινά ευρύτερα απουσιάζουν εκκωφαντικά, τα κρέατα που παράγονται από ζωντανά στην ενδοχώρα του νησιού αποτελούν τα εθνικά μας φαγιά: Σκεφτείτε μόνο τη σουβλα, τα σουβλάκια, τις σεφταλιές, τα κουπέπια, το οφτό κλέφτικο και ούτω καθεξής.

Υπήρξαν φυσικά λόγοι που απομακρυνθήκαμε από τη θάλασσα, με σημαντικότερο μάλλον την έκθεση των παραλιών για πολλούς αιώνες στις εκθρικές επιδρομές, πειρατών και άλλων. Στη νεότερη και σύγχρονη Ιστορία, με την ίδρυση του ανεξάρτητου κράτους και μετά, η σχέση μας με τη θάλασσα σε ένα βαθμό αποκαταστάθηκε, αρκικώς με την αλματώδη τουριστική αλλά και άλλως πως ανάπτυξη της Αμμοχώστου και στη συνέχεια με τα τεκταινόμενα σε άλλες παραθαλάσσιες πόλεις, που στις μέρες μας πλέον σε μεγάλο βαθμό υπερτερούν της Λευκωσίας.

Ακόμα, ωστόσο, ισχύει ότι το γηγενές και παραδοσιακό ντόπιο στοιχείο εξακολουθεί να συγκεντρώνεται στα ενδότερα του νησιού, σε αντίθεση με τα παράλια, όπου, όσο περνούν τα χρόνια, γίνονται όλο και πιο πολυπολιτισμικά. Ίσως μόνο η Λάρνακα από τις παραθαλάσσιες πόλεις να διατηρεί μια πιο παραδοσιακή ταυτότητα, κι αυτή όμως, όσο περνάει ο καιρός, αλλάζει.

Η εσωστρέφεια πάντως, που μας έσπρωξε στο παρελθόν στην ενδοχώρα και που μας έκανε ίσως φοβικούς με την απεραντοσύνη της θάλασσας μπορεί, νομίζω, να εντοπιστεί και σε άλλα στοιχεία της ιδιόζουσας ιδιοσυγκρασίας μας. Ενώ από τη μία είμαστε φωνακλάδες και έντοντοι, ενίοτε και γενναίοι στον τρόπο που λειτουργούμε και εκφραζόμαστε, όπως δηλαδή οι περισσότεροι λαοί της περιοχής μας, την ίδια ώρα δίσκολα θα ανοικτούμε με ειλικρίνεια και

θέρμη απέναντι στο διαφορετικό και σε πολλά εισαγωγικά ξένο. Κι ως είμαστε ήδη τόσο πολυπολιτισμική ως κοινωνία, κι ως είμαστε κι εμείς οι ίδιοι ένα κράμα από διαφορετικούς λαούς και παραδόσεις που έτυχε να υπάρχουν ή να περάσουν από τον γεωγραφικό μας χώρο.

Έχουμε βεβαίως και ένα άλλο χαρακτηριστικό, που έρχεται και αντισταθμίζει, όχι πάντοτε με θετικό τρόπο, τα παραπάνω και που επίσης εντοπίζεται διαχρονικά και σε άλλους λαούς του Λεβάντε. Αναφέρομαι στη φραγκολεβαντίνικη* σχέση μας με το χρήμα, μια επίσης αμφιλεγόμενη σχέση, που από τη μία μας ωθεί σε τολμηρές και προοδευτικές κινήσεις και πράξεις, που μετατρέπουν την εσωστρέφεια μας σε εξωστρέφεια, από την άλλη, ωστόσο, συχνά παραβιάζουν απαράβατους, υποτίθεται, ηθικούς φραγμούς, κι ως στρουθοκαμηλίζουμε στη συνέχεια.

Μια γρήγορη ματιά γύρω μας μπορεί να φανερώσει με γλαφυρό τρόπο τη σταθερότητά μας στη λεβαντίνικη αυτή παράδοση. Μια «παράδοση», που ενδεχομένως ως σωσίβιο επιβίωσης, διατηρείται ολοζώντανη από τα πολύ παλιά χρόνια μέχρι τις μέρες μας. Μόνο και μόνο το ζήτημα της ακίνητης ιδιοκτησίας να δούμε, καλώς ή κακώς με την αλματώδη από τη μία έχουμε αναγάγει την αλλοίωση της δημογραφίας μας σε μείζον τάχα ζήτημα για να αποδεχθούμε λύση στο Κυπριακό την ίδια ώρα χωρίς διαταγμένο πουλάμε τεράστιες και τις πλέον στρατηγικές εκτάσεις στις περιοχές που ελέγχονται από τη Δημοκρατία σε υπηκόους άλλων χωρών, προκειμένου απλώς να βγάλουμε χρήματα. Κι ως πρόκειται για μια ιδιότητα, οικονομικής φύσεως, κατάσταση, όπου οι ντόπιοι σταδιακά καθίστανται υποδεέστεροι.

Την ενδοχώρα του νησιού για την ώρα τη διατηρούμε στον δικό μας έλεγχο. Όπως και την ιδιόμορφη αυτή εσωστρέφειά μας, νομίζω.

***Ιστορικά** μιλώντας, φραγκολεβαντίνος υπήρξε ένας άνθρωπος με καταγωγή τη δυτική Ευρώπη, κυρίως την Ιταλία και τη Γαλλία, που ζούσε σε περιοχές της Ανατολής και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και συνήθως ήταν έμπορος ή τεχνίτης. Μέσα στα χρόνια, ο όρος απέκτησε υποτιμητική χροιά και αναφέρεται στον άνθρωπο που χάνει την ταυτότητα του και δεν έχει σταθερή εθνική ή ηθική συνείδηση.

demetriadesp@sppmedia.com



Μια νεαρή γυναίκα αγκαλιάζει την αγελάδα της κατά τη διάρκεια της γεωργικής έκθεσης και του διαγωνισμού εκτροφής βοοειδών της Libramont, της μεγαλύτερης υπαίθριας αγροτικής έκθεσης της Ευρώπης στο Βέλγιο.

Α. Γκουτέρες: το τελευταίο «σήμα»!

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**



Η πρώτη και η τελευταία μεγάλη δημόσια παρέμβαση του ΓΓ του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες στο κυπριακό. Η πρώτη: Έκθεση για την αποστολή των καλών του υπηρεσιών στο Κυπριακό αμέσως μετά ο ναυάγιο στο Κραν Μοντάνα: «Τα μέρη έφτασαν κοντά στο να καταλήξουν σε στρατηγική κατανόηση όσον αφορά την ασφάλεια και τις εγγυήσεις, καθώς και σε όλα τα υπόλοιπα εκκρεμή βασικά στοιχεία μιας συνολικής διευθέτησης. Συνεπώς, πιστεύω ακράδαντα ότι στο Κραν Μοντάνα χάθηκε μια ιστορική ευκαιρία». Ο ΓΓ τόνισε τη σημασία της ύπαρξης «πολιτικής βούλησης, θάρρους, αποφασιστικότητας και εμπιστοσύνης, για να μπορέσουν να φτάσουν οι πλευρές σε συμφωνία», (ΚΥΠΕ, 30/9/17). Ο Α. Γκουτέρες επιβεβαίωσε τις ευθύνες για τα αδιέξοδα στους δύο Κύπριους ηγέτες.

Η τελευταία: Ο ΓΓ στην Έκθεση Καλών Υπηρεσιών του στις 6/7/26 «προτρέπει τους ηγέτες των δύο κοινοτήτων να αξιοποιήσουν «το παρόν παράθυρο ευκαιρίας για πρόοδο», το οποίο «δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένο» και κάλεσε τους ηγέτες «να εμπλακούν με αποφασιστικότητα για να οικοδομήσουν ένα κοινό μέλλον, καταλήγοντας σε συμφωνία που θα λαμβάνει υπόψη

την συμφέροντα και τα δικαιώματα όλων των Κυπρίων».

Ενδιάμεσα με Εκθέσεις επαναλάμβανε τα ίδια. Εσχάτως δίνει ιδιαίτερη προσοχή σε ζητήματα γύρω από την κατάσταση στην Πράσινη Γραμμή, καθώς τα οικονομικά ζητήματα του ΟΗΕ συνδέονται άμεσα με την αποστολή του στη νήσο και τις μελέτες για περαιτέρω μείωση προσωπικού, άρα και με αδυναμία επιτήρησης της νεκρής ζώνης. Ο ΓΓ στη συνάντησή του με τους δύο ηγέτες προφανώς θα δώσει ιδιαίτερο βάρος σε αυτό το σημείο, όπως το έγραψε στην πρόσφατη Έκθεσή του, καθώς δώδεκα «βαθιά ανήσυχος για τις ενέργειες και των δύο πλευρών στη νεκρή ζώνη. Οι ενέργειες αυτές κατανομήσουν το στρατιωτικό status quo της περιοχής, την ακεραιότητα της νεκρής ζώνης και την εντολή του ΣΑ και δεν συμβάλλουν στην ευρύτερη ειρηνευτική διαδικασία». Πολύ σημαντικό ζήτημα και αφορά όλους, πολίτες, ηγεσία, διεθνείς παίκτες: τα ΗΕ δεν θα προστατεύουν το παρόν status quo στη νήσο εις το διηνεκές, και ο ΓΓ θα ενθαρρύνει τους ηγέτες, έχοντας αυτό υπόψη τους, να λάβουν αποφάσεις, καθώς η παρούσα κατάσταση πραγμάτων δεν είναι βιώσιμη. Αυτό, εκτιμώ θα είναι στο επίκεντρο της συνάντησης, επίσημη ή άσημη, που θα λάβουν αποφάσεις με επίκεντρο τη μη

βιωσιμότητα του status quo.

Αν και ωφέλιμη η σημερινή επίσκεψη του ΓΓ, καθυστέρηση επί σειράν ετών. Θα μπορούσε να είχε γίνει σε κάποιο στάδιο μέσα στο δεύτερο μισό του 2017. Η τότε αδράνεια του ΓΓ, έδωσε χρόνο και χώρο στον Ν. Αναστασιάδη να αποδομησει το Πλαίσιο του, και έτσι να φθείρει την πρόταση Ακιντζι ώστε το Πλαίσιο Γκουτέρες να γίνει «στρατηγική συμφωνία για την επίλυση» στις 2 Μαΐου 2018. Έδειξε (τότε) αναποφάσιτος, βέβαια, θα μπορούσε να πει «εσείς οι ίδιοι ζητήσατε οι συνομιλίες να είναι κυπριακής ιδιοκτησίας, οπότε κάνω αυτό που έχετε ζητήσει». Δυστυχώς ο ΓΓ, δεν έβαλε μπροστά τη μεγάλη εικόνα, αλλιώς θα μπορούσε να είχε «κατοχυρώσει» το Πλαίσιο του με πλήρη στήριξη του με ειδική απόφαση του ΣΑ έτσι που ο επόμενος γύρος να καθιστούσε το Πλαίσιο του το βασικό «υλικό» της επόμενης διαπραγματεύσεως.

Ο Α. Γκουτέρες συνδέθηκε με τις προσπάθειες επίλυσης, τώρα ολοκληρώνει τον κύκλο του και ως ΓΓ που ενδιαφέρεται για την υστεροφημία του, φιλοδοξεί να αφήσει μια «παρακαταθήκη» από κατευθύνσεις, κυρίως για τους κύριους ηγέτες και εν συνεχεία για το διάδοχό του. Η Έκθεσή του παρουσίασε στις 6/7/26 στο ΣΑ για τις Καλές του Υπηρεσίες, δείχνει ότι η καχυποψία, παραμέ-

νει ο κύριος ρυθμιστής του σκηνικού. Ο ΓΓ επιχειρεί την ύστατη ανάμειξη του στο κυπριακό, με την ελπίδα να πείσει τους ηγέτες να κάνουν ότι τους αναλογεί. Ως γνωστόν, μόνο έτσι τα ΗΕ θα είναι σε θέση να ενισχύσουν την προσπάθειά τους, καθώς η (σημερινή) διεθνής κατάσταση έχει τοποθετήσει το κυπριακό στο περιθώριο. Καμιά χώρα-παίκτης στη διεθνή σκηνή δεν έχει το κυπριακό στην πραγματική της ατζέντα, όπως γινόταν σε προηγούμενες διαπραγματευτικές φάσεις.

Η συζήτηση για κάποιες νέες ιδέες στο κυπριακό που εν τω μεταξύ έχουν αναπτυχθεί, φαίνεται να είναι βάσιμη, ο τρόπος όμως που έτυχαν προβολής και διαχείρισης ήταν απολύτως εσφαλμένο- οι διαρροές ώθησαν τα πράγματα πίσω. Η βασική κατεύθυνση «τόσες αρμοδιότητες στην κεντρική κυβέρνηση ώστε να έχουμε ένα κράτος, με μια κυριαρχία και με μια διεθνή προσωπικότητα, ως η βάση για να περάσουν όλες οι άλλες αρμοδιότητες στις πολιτείες», είναι μια εξαιρετικά σοφή κατεύθυνση, συνιστά δε, την μόνη επιλογή που προσφέρει δυνατότητες για να ξεκολλήσει το κάρτο της διαπραγματεύσεως από την άμμο στην οποία βουλιάζει εδώ και, σχεδόν, δέκα χρόνια.

www.larkoslarkou.org.cy

Πρόεδρε, κάνε κίνηση πρώτος

Του **ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**



Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης, το αμέσως προηγούμενο διάστημα, εξέπεμπε μια έκδηλη αισιοδοξία ότι θα υπάρχει μια νέα διαδικασία διαπραγματεύσεων για το Κυπριακό και ότι ο διεθνής παράγοντας είναι έτοιμος για μια νέα πρωτοβουλία που θα μπορούσε να φτάσει μέχρι και σε σχέδιο λύσης πριν από το τέλος του χρόνου. Προσπαθούσε μάλιστα να κεφαλαιοποιήσει τις εξελίξεις αυτές ως αποτέλεσμα δικών του ενεργειών, άσχετα αν τίποτα το απτό δεν συνηγορούσε σε ένα τέτοιο ισοχυρισμό. Την περασμένη βδομάδα, από αυτή εδώ τη στήλη, περιγράψαμε το πως στήθηκε το σκηνικό γύρω από τη νέα και τελική προσπάθεια του Αντόνιο Γκουτέρες για το Κυπριακό.

Τις τελευταίες μέρες, όσο η επίσκεψη του ΓΓ του ΟΗΕ πλησιάζει, παρακολουθούμε μια μεγάλη αλλαγή ρητορικής από τον Νίκο Χριστοδουλίδη και τους εκπροσώπους του. Η αισιοδοξία αντικαθίσταται από μια εικόνα «τρόμου» για όσα έρχονται. Η προηγούμενη ανεξήγητη αυτοπεποίθηση δίνει τη

θέση της σε μια προσπάθεια αμυντικής περικυκλώσεως και συναισθηματικών μεγαλοστομιών όπως το περιβόητο «Η λύση του Κυπριακού είναι το τάμα της ζωής μου, δεν πρόκειται να γίνω ο Πρόεδρος της δικοτόμησης», ή το «δεν πρόκειται να παγιδευτώ». Οι συνεχείς παραπομπές στην τουρκική αδιαλλαξία, μάλλον χτίζουν το παιγνίδι επιρρίψης ευθυνών αντί την προσπάθεια ουσιαστικής διαπραγματεύσεως.

Αυτή η αλλαγή στάσης δεν είναι άσχετη από τις πραγματικότητες που ήδη άρχισαν να βγαίνουν στην επιφάνεια. Ότι το Κυπριακό αποτελεί αγκάθι στην επιτυχία κορυφαίων διεθνών και περιφερειακών σχεδιασμών. Ότι η Τουρκία καθίσταται και πάλι εξαιρετικά σημαντική για το δυτικό στρατόπεδο. Ότι προβαίνει μεθοδικά σε μια στροφή επιστροφής προς τη δύση, που επισημαγίστηκε από τη φαντασμαγορική διάσκεψη του ΝΑΤΟ που διοργάνωσε ο Ερτογάν για να διακηρύξει την πίστη του στη συμμαχία. Ότι ο Τούρκος Πρόεδρος χρειάζεται κινήσεις που θα αποφορτίσουν την πίεση που δέχεται ως ηγέτης ενός αυταρχικού καθεστώτος

που φυλακίζει τους πολιτικούς του αντιπάλους. Αλλά και ότι η νέα προσέγγιση ΕΕ – Τουρκίας μπορεί να έχει θετική επιρροή στο Κυπριακό αλλά όχι τόσο μεγάλη όσο κάποιοι υπολόγιζαν. Αυτό που χρειάζεται κυρίως η Τουρκία είναι τον περιφερειακό της ρόλο.

Ένα είναι το δεδομένο: η σημερινή κινητικότητα στο Κυπριακό δεν είναι αποτέλεσμα Κυπριακών ενεργειών, αλλά απότοκο διεθνών αναγκών και συγκυριών. Στην νέα πρωτοβουλία, δεν υπάρχει σχεδόν καμία Κυπριακή ιδιοκτησία. Η δύση χρειάζεται να λύσει τον γόρδιο δεσμό μεταξύ Τουρκίας, Ελλάδας, Κύπρου, Ισραήλ για να προχωρήσει στα πλάνα της. Και ασφαλώς, ο Αντόνιο Γκουτέρες δεν επισκέπτεται ούτε την Κύπρο, ούτε και την περιοχή για τουρισμό.

Δεν αναμένω ότι ο ΓΓ του ΟΗΕ θα προτάξει την ερχόμενη βδομάδα κάποιο νέο πλαίσιο, στις γραμμές των «ιδεών» που έχουν δει επανειλημμένα το φως της δημοσιότητας τον τελευταίο καιρό και συνοψίζονται σε τρία χαρακτηριστικά: ένα πολύ χαλαρό ομοσπονδιακό μόρφωμα με ουσιαστικά

πλήρως αυτόνομες πολιτείες, εδαφικές αναπροσαρμογές και Νατοϊκές εγγυήσεις. «Ιδέες» οι οποίες φαίνεται να συζητούνται σε όλο τον κόσμο αλλά εδώ αρνούμαστε καν την ύπαρξή τους. Αναμένω όμως ότι ο κ. Γκουτέρες θα διερευνήσει – καθόλου θεωρητικά - την ύπαρξη βούλησης για πρόοδο από τις δύο πλευρές, θα βολιδοσκοπήσει το πλαίσιο στο οποίο είναι διατεθειμένες να «συναντηθούν» και το πως αντιλαμβάνονται τον αντίκτυπο της Κύπρου στην ασφάλεια και συνεργασία στην περιοχή.

Και θα κρίνει, νοουμένου ότι έχει το πράσινο φως από όλους και κυρίως την Τουρκία, εάν θα καλέσει νέα πενταμερή. Η πενταμερής θα είναι ο χώρος που θα μπορούν να τεθούν επιτακτικά ζητήματα ουσίας, νοουμένου ότι αποτύχουν όλα τα υπόλοιπα. Την 1η Φεβρουαρίου 2026 διερωτώμεν εάν «θα πουλήσουμε την Κύπρο για ένα οδόφραγμα». Εάν «θα έχουμε καρέκλα στο τραπέζι, ή θα είμαστε στο μενού της υλοποίησης των διεθνών και περιφερειακών σχεδιασμών;». Σήμερα, η φράση «εσείς δεν μπορείτε να ανοί-

ξετε ένα οδόφραγμα, πώς θα πείσετε ότι θέλετε λύση του Κυπριακού;» είναι η μόνιμη επωδός των διεθνών παραγόντων. Η αίσθηση παντού, μάλιστα, είναι ότι στην Κύπρο θα υπάρχει ένα νέο στάτους κβο με τον νέο χρόνο, για να την καθιστά - τουλάχιστον - μικρότερο εμπόδιο από ότι είναι σήμερα. Με ό,τι και αν αυτό σημαίνει.

Αναμφίβολα, ο στόχος της πλευράς μας είναι, και πρέπει να είναι, η συνέχιση των συνομιλιών από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντάνα. Αυτό όμως σήμερα δεν είναι αρκετό. Έχουμε αποτύχει να πείσουμε ότι έχουμε τη θέληση και την τόλμη να προχωρήσουμε, μια εικόνα που πρέπει να ανατραπεί. Και θα ανατραπεί μόνο, εάν αποδείξουμε έμπρακτα ότι έχουμε την αποφασιστικότητα να προχωρήσουμε. Αυτή είναι και η έκκλησή μου στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας: να κάνει μια πρωτοβουλιακή κίνηση συμβολισμού και ουσίας, πρώτος. Να μην πάει στη συνάντηση με τον ΓΓ του ΟΗΕ με άδεια χέρια.

michalis@michalis.com

Κρατά μούτρα...

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**



Αξιωματούχος του κράτους, προερχόμενος από την δημόσια υπηρεσία, δεν μπορούσε να καταλάβει γιατί του «κρατούν μούτρα». Οι δημόσιοι υπάλληλοι ανταποκρίνονταν στις εντολές του, αλλά κρατούσαν αποστάσεις από τον ίδιο, γεγονός το οποίο τον ενοχλούσε πολύ, αφού έμαθε στην προηγούμενη διευθυντική του θέση, όλοι να τρέχουν και να τρέχουν από πίσω του. Στην παρέα του καφενέ, Διευθύνων Σύμβουλος, μεγάλος ιδιωτικής εταιρίας, ρώτησε τον αξιωματούχο, γιατί δεν πάει να μιλήσει με αυτούς τους ανθρώπους. Εξεπλάγη ο αξιωματούχος, λέγοντας με οργή ότι δεν πρόκειται να πέσει τόσο χαμηλά. Εκεί άλλαξαν όλοι κουβέντα, καταλαβαίνοντας το λάθος στην υπόθεση. Πάντως η παλιοπαρέα συνέχισε να συναντάται, χωρίς να γνοιάζεται και πολύ από τον αξιωματούχο, ο οποίος παρέμεινε φίλος από τα παλιά.

Στην παρέα του καφενέ, όταν απουσίαζε ο αξιωματούχος, ο συνταξιούχος δημόσιος υπάλληλος, άνοιξε το στόμα του και είπε πικρές αλήθειες για το προνόμιο, αλλά και την κατάρρα, της μονιμότητας στο δημόσιο. Μια θέση στο δημόσιο είναι αξιοζήλευτη, αφού προσφέρει μονιμότητα, υψηλούς μισθούς και κοινωνικό στάτους. Και με ή χωρίς κόπο, όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι άριστοι. Η κατάκτηση της θέσης, εκτός από προσόντα απαιτεί, εδώ και δεκαετίες κομματικές ταυτότητες. Τα προβλήματα ξεκινούν όταν ο αξιωματούχος ή ο διευθυντής δεν έχει τα προσόντα για την θέση και επικειρεί να επιβάλει την «τάξη» μέσω «αταξίας» και ισοπέδωσης. Εκμεταλλεύονται το γεγονός ότι οι συνθήκες στο δημόσιο και τα χρέη των ανθρώπων, καθιστούν απαγορευτικό στους καλούς υπαλλήλους, να εγκαταλείψουν την θέση τους. Οι Διευθύνοντας ως άλλοι πονηροί «βρετανοί» με το διαίρει και βασιλεύει, ανακατώνουν τις ευθύνες, ισοπεδώνουν αξίες και ικανότητες και συμπεριφέρονται πονηρά ως καλοί «βασιλιάδες» οι οποίοι λύνουν προβλήματα, τα οποία οι ίδιοι δημιούργησαν. Η μόνη άμυνα των καλών υπαλλήλων, είναι τα «μούτρα» και η τήρηση απόστασης, λέγοντας ότι, μόπορα είναι και θα περάσει. Μερικοί δεν αντέχουν και ακολουθούν άλλους δρόμους. Οι «κακοί» υπάλληλοι κατά κανόνα «έρπουν και λείκουν» και απολαμβάνουν πρόνοια από «μικρούς» αξιωματούχους και «ασήμαντους» διευθυντές. Και την νύφη φυσικά πληρώνουν πάντα οι φορολογούμενοι πολίτες.

Το νόμιμο έχει δύο όψεις. Άξι-οι Αξιωματούχοι και Διευθυντές, τίμια επιχειρούν να βάλουν τάξη, να εφαρμόσουν νόμους και κανόνες, στη βάση των προσόντων και

της αξίας κάθε υπαλλήλου. Μοιραία οι «κακοί» χάνουν τα παράνομα προνόμια τους και αρχίζουν την υπόσκαψη. Όταν αποτύχουν στο «έρπειν και λείκειν», τάχα παραπενομένοι, κρατούν μούτρα και ξεκινούν τον πόλεμο της κακεντρεχούς φήμης. Μερικές φορές είναι τόσο αδίστακτοι, με αποτέλεσμα υποθέσεις να καταλήγουν στα δικαστήρια. Στο δημόσιο δεν υπάρχει ουσιαστικά διαδικασία απόλυσης δημοσίου υπαλλήλου, εκτός εάν υποπέσει σε ποινικά αδικήματα. Με άξιους ηγήτορες, οι «καλοί» παίρνουν θάρρος, πολλαπλασιάζουν την εργασία τους, ενώ οι «κακοί» εισέρχονται στο καβούκι τους και στην καλύτερη περίπτωση κρύβονται για να περάσει η «ηλιοφάνεια».

Πίσω από την αυτή την διεκυστινίδα κρύβονται πολλές τραγικές ιστορίες. Αξιωματούχοι και Διευθυντές, δεν αντέχουν την πίεση, δεν αντέχουν τα μούτρα και ενίοτε σε σοβαρές ασθένειες. Στον ιδιωτικό τομέα τα πράγματα είναι πολύ πιο εύκολα. Αν δουλεύεις η αμοιβή είναι καλή, όχι άριστη.

Αν δεν δουλεύεις η πόρτα της εξόδου είναι πάντα ανοικτή. Οι διευθυντές στον ιδιωτικό τομέα, δεν έχουν κανένα κόμπλεξ να μιλήσουν με τους υφισταμένους τους, αφού ξέρουν ότι και η δική τους θέση, εξαρτάται από την απόδοση των υπαλλήλων τους. Τα μούτρα και οι κουτοπονηριές, δεν μπορούν να έχουν θέση σε μια επιχείρηση. Στο τέλος του μήνα, το αφεντικό βλέπει κέρδη και ζημιές και απλά δίδωνει και προσλαμβάνει άλλους.

Ο πρωτοπόρος ψυχίατρος, Γάγκος Μικελλίδης, έλεγε ότι οι κύπριοι «είμαστε φοβισιάρηδες, χέστηδες και κλέφτες...» και πάνω στον φόβο, ο οποίος φέρνει κόλαση, σπνρίζεται όλη η δημόσια υπηρεσία. Πίσω όμως όλα αυτά βρίσκεται η θεία δικη, η οποία είναι υπεράνω νόμων και διαταγών. Η ιστορία του βασιλιά και προφήτη Δαβίδ είναι πάντα επίκαιρη. Είδε την γυναίκα του στρατηγού του Ουρία από το παράθυρο να λούζεται. Την έρωτεύτηκε, την άρπαξε και την άφησε έγκυο, την ώρα που είχε στην διάθεση του ολόκληρο χαρέμι. Έστειλε τον στρατηγό του, σε μια χαμένη μάχη και σκοτώθηκε. Παντρεύτηκε την γυναίκα του και φάνηκε φιλόνηρωπος στον λαό του. Αλλά όταν ήρθε η συναίσθηση του φόνου και μοικείας, παράτησε τα πάντα, ξεκίνησε το κλάμα και τον οδυρμό, σε μια πράξη πρωτοφανούς μετάνοιας για την εποχή του. Καρπός αυτής της μετάνοιας ήταν οι σπουδαίοι 150 ψαλμοί του Δαβίδ. «Έστι δίκης οφθαλμός os τα πανθ' ορά...» και όπως λέει και ο λαός «ότι κάμεις βρίσκεις...»

kaparispan@yahoo.gr

Η προσιτή κατοικία ως πυλώνας κοινωνικής συνοχής

Του **ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**

Η στεγαστική κρίση δεν αποτελεί πλέον μια συγκυριακή οικονομική δυσχέρεια. Εξελίσσεται σε μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις δημόσιας πολιτικής για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), επηρεάζοντας την κοινωνική συνοχή, τη δημογραφική ανανέωση, την ανταγωνιστικότητα των οικονομιών και τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων και της υπαίθρου. Για όσους υπηρέτησαν την τοπική αυτοδιοίκηση, η στεγαστική ανασφάλεια δεν υπήρξε ποτέ ένας απλός στατιστικός δείκτης, αλλά μια καθημερινή πραγματικότητα που αποτυπωνόταν στην αγωνία νέων ανθρώπων να αποκτήσουν μια αξιοπρεπή κατοικία και να δημιουργήσουν οικογένεια.

Η ΕΕ αναγνωρίζει πλέον ότι η κατοικία δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως εμπόρευμα ή επενδυτικό προϊόν. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναγάγει την προσιτή κατοικία σε βασική προτεραιότητα της κοινωνικής και αναπτυξιακής της πολιτικής, προωθώντας πρωτοβουλίες που ενισχύουν την αύξηση της προσφοράς κατοικιών, την αξιοποίηση ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων και τη στενότερη συνεργασία μεταξύ ευρωπαϊκών θεσμών, κρατών-μελών και τοπικών αρχών. Παράλληλα, τα στοιχεία της Eurostat επιβεβαιώνουν ότι το αυξανόμενο κόστος στέγασης επιβαρύνει ολοένα περισσότερα νοικοκυριά, ιδιαίτερα νέους, μονογονε-

ϊκές οικογένειες και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Η διεθνής εμπειρία αποδεικνύει ότι η επιτυχία μιας στεγαστικής πολιτικής εξαρτάται από την αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ του κεντρικού κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η Ισπανία αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα. Στη Βαρκελώνη υιοθετήθηκαν πολιτικές περιορισμού των νέων αδειών βραχυχρόνιας μίσθωσης με στόχο την επαναφορά κατοίκων στη μακροχρόνια αγορά, ενώ στη Χώρα των Βάσκων εφαρμόζεται διαχρονικά ένα από τα πλέον ολοκληρωμένα συστήματα κοινωνικής και προστατευόμενης κατοικίας στην Ευρώπη. Οι παρεμβάσεις αυτές δεν περιορίζονται στη διαχείριση της αγοράς, αλλά εντάσσονται σε μια συνολική στρατηγική προστασίας της κοινωνικής συνοχής και της ποιότητας ζωής.

Η Κύπρος διαθέτει επίσης σημαντικά παραδείγματα καλών πρακτικών. Το Στεγαστικό Σχέδιο Αναζωογόνησης Ορεινών, Ακριτικών και Μειονεκτικών Περιοχών απέδειξε ότι η στεγαστική πολιτική μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο περιφερειακής ανάπτυξης, δημογραφικής ενίσχυσης και κοινωνικής συνοχής. Η επιτυχία του σχεδίου στηρίχθηκε όχι μόνο στη χρηματοδότηση του κράτους, αλλά και στη στενή συνεργασία του Υπουργείου Εσωτερικών με τις τοπικές αρχές, οι οποίες λειτουργήσαν

ως ο συνδυετικός κρίκος ανάμεσα στις δημόσιες πολιτικές και στις πραγματικές ανάγκες των τοπικών κοινωνιών.

Η εμπειρία αυτή αναδεικνύει τη σημασία της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, μιας θεμελιώδους αρχής της ευρωπαϊκής δημόσιας πολιτικής. Η ΕΕ παρέχει το στρατηγικό πλαίσιο και τα χρηματοδοτικά εργαλεία, το κράτος διαμορφώνει το θεσμικό και νομοθετικό περιβάλλον, οι δήμοι και οι κοινότητες μετατρέπουν τις πολιτικές σε απτές λύσεις για τους πολίτες. Η στεγαστική κρίση δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με αποσπασματικές παρεμβάσεις ή μεμονωμένα επιδόματα. Απαιτεί συντονισμό, μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και κοινή ευθύνη όλων των επιπέδων διακυβέρνησης.

Η δημόσια συζήτηση δεν πρέπει πλέον να περιορίζεται στο ύψος των ενοικίων ή στον αριθμό των κατοικιών που κατασκευάζονται. Η πραγματική επιτυχία μιας στεγαστικής πολιτικής μετριέται από το κατά πόσο οι νέοι μπορούν να παραμείνουν στον τόπο τους, να δημιουργήσουν οικογένεια, οι επιχειρήσεις να βρίσκουν ανθρώπινο δυναμικό, τα σχολεία να διατηρούν τον μαθητικό τους πληθυσμό και οι τοπικές κοινωνίες να παραμένουν ζωντανές. Με αυτή την έννοια, η στεγαστική πολιτική αποτελεί ταυτόχρονα κοινωνική, αναπτυξιακή, δημογραφική και εκπαι-

δευτική πολιτική.

Η ανθρώπινη διάσταση της κρίσης γίνεται ακόμη πιο εμφανής μέσα από τον χώρο της εκπαίδευσης. Πίσω από κάθε αριθμό υπάρχουν παιδιά που αλλάζουν συνεχώς κατοικία, οικογένειες που δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν σταθερή στέγη και νέοι άνθρωποι που αναβάλλουν τη δημιουργία οικογένειας λόγω της οικονομικής αβεβαιότητας. Η στεγαστική ανασφάλεια δεν επηρεάζει μόνο τον οικογενειακό προϋπολογισμό, αλλά επηρεάζει τη σχολική επίδοση, την ψυχική ευημερία, τις ίσες ευκαιρίες και τελικά τη συνοχή της ίδιας της κοινωνίας.

Η προσιτή κατοικία δεν αποτελεί πολυτέλεια ούτε απλή κοινωνική παροχή. Αποτελεί επένδυση στη δημοκρατία, στην κοινωνική συνοχή και στη βιώσιμη ανάπτυξη. Η Κύπρος διαθέτει σήμερα την εμπειρία, τους θεσμούς και τα ευρωπαϊκά εργαλεία για να διαμορφώσει μια ολοκληρωμένη στεγαστική στρατηγική με επίκεντρο τον άνθρωπο και ισχυρό ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι κοινότητες στον τόπο τους, να δημιουργήσουν οικογένεια, οι επιχειρήσεις να βρίσκουν ανθρώπινο δυναμικό, τα σχολεία να διατηρούν τον μαθητικό τους πληθυσμό και οι τοπικές κοινωνίες να παραμένουν ζωντανές. Με αυτή την έννοια, η στεγαστική πολιτική αποτελεί ταυτόχρονα κοινωνική, αναπτυξιακή, δημογραφική και εκπαι-

Ο κύριος Άντρος Γ. Καραγιάννης, είναι τέως Δήμαρχος Δερύνειας.



ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Σκέψεις αποκάλυψης

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ***



Η εντεινόμενη κλιματική κρίση φαίνεται να επιδεινώνεται από την παγκόσμια πολιτική, οικονομική και στρατιωτική κρίση. Όλη η νότια Ευρώπη είναι στις φλόγες: Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία γνωρίζουν συνθήκες αποκαλυπτικής ζέσης και πυρκαγιές που κάνουν την καθημερινή ζωή των κατοίκων τους αβύτη σε ολόκληρες επαρχίες. Την ίδια στιγμή, τεράστιες δασικές εκτάσεις αποφερώνονται επιβεβαιώνοντας τα σενάρια που θέλουν την νότια Ευρώπη να μετατρέπεται σε έρημο. Ο φαύλος κύκλος της κλιματικής αλλαγής είναι ήδη σε λειτουργία. Αντί όμως η ανθρωπότητα να σωφρονιστεί από την πραγματικότητα που βιώνει σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη, εμπλέκεται όλο και περισσότερο σε έναν πόλεμο που δεν έχει αύριο. Ο επιτεινόμενος πόλεμος στο Ιράν, η ενεργειακή και εμπορική κρίση που απορρέει από τον φόβο των χρηματαγορών για την ασφάλεια και απρόσκοπτη κυκλοφορία των ενεργειακών πόρων, μοιάζει να είναι μόνο η πίσω όψη του νομίσματος της κλιματικής κρίσης.

Δυσ είναι τα κυρία πεδία εμπλοκής της κλιματικής αλλαγής με τον πόλεμο στο Ιράν. Το πρώτο αφορά τη χρήση οικονομικών πόρων, που αντί να επεν-

δύονται σε τεχνολογίες του μέλλοντος για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής αναλώνονται σε πολεμοφοδία και καταστροφικές για την πλανητική ισορροπία στρατιωτικές τεχνολογίες. Το δεύτερο είναι οι άμεσες επιπτώσεις στο περιβάλλον από τη χρήση πανίσχυρων βομβών και τη στοχόηση πετρελαϊκών εγκαταστάσεων και αστικών υποδομών. Περιοχές ολόκληρες ερημώνονται και καθίστανται ανθυγιεινές για τον άνθρωπο. Είναι σαν να προσπαθεί η ανθρωπότητα να σβήσει τη φωτιά που έχει ανάψει ρίχνοντας βενζίνη. Το ίδιο φυσικά ισχύει και στο μέτωπο της Ουκρανίας. Οι διαρκείς βομβαρδισμοί μόνο να επιδεινώσουν μπορούν την κλιματική οριακή κατάσταση. Μοιάζει σαν η ανθρωπότητα να έχει αποφασίσει να αυτοκτονήσει, αφού ό,τι δεν καταστρέψει άμεσα ο πόλεμος θα το καταστρέψει η κλιματική κρίση που προκαλείται από αυτόν. Η ιδέα ενός μετα-αποκαλυπτικού κόσμου, όπως αυτού που παρουσιάζουν εδώ και δεκαετίες κινηματογραφικές ταινίες όπως ο Mad Max γίνεται κυριολεκτικά μέρα με τη μέρα πραγματικότητα.

Παράλληλα στο παγκόσμιο πολιτικό σκηνικό ανεβαίνουν ή ενισχύονται αυταρχικές τάσεις τόσο στη Δύση όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται από την προφανή και ειλι-

κρινά σοκαριστική έλλειψη στρατηγικού σχεδίου από τις εμπόλεμες πλευρές. Κατά την κοινή άποψη σημαντικών αναλυτών, τόσο ο πόλεμος στην Ουκρανία όσο και αυτός στο Ιράν είναι αδιέξοδοι. Μόνο φθορά στους εμπόλεμους προκαλούν ενώ στην ουσία καμιά αλλαγή δεν διαφαίνεται σε ένα ορατό μέλλον. Μόνο η παράταση του παραλογισμού εξασφαλίζεται με την απροθυμία για σύναψη ειρήνης και επαναπροσδιορισμού των εθνικών και διεθνών στόχων των εμπλεκόμενων μερών και των υποστηρικτών τους. Η μόνη λογική εξήγηση παράτασης των πολέμων είναι η θέληση των κυβερνώντων να παραμείνουν στην εξουσία. Όσο διρκεί ο πόλεμος, οι ηγέτες των εμπόλεμων πλευρών παραμένουν στην εξουσία. Το γεγονός αυτό ενισχύει το επιχείρημα της αυξανόμενης τάσης για αυταρχισμό, ο οποίος πλέον δεν περιορίζεται στα παραδοσιακά αυταρχικά κράτη όπως η Ρωσία και το Ιράν, αλλά επεκτείνεται μέσω του πολέμου, της οικονομικής και της κλιματικής κρίσης και στο παραδοσιακό φιλελεύθερο στρατόπεδο της Δύσης.

Από τις ενδιάμεσες αμερικανικές εκλογές έως τις προεδρικές εκλογές στη Γαλλία, ο κίνδυνος για το φιλελεύθερο στρατόπεδο είναι άμεσος. Ο Αμερικανός Πρόεδρος φαίνεται ότι αποφάσισε ότι οι καλύτερες πιθανότητες να περιορίσει τις

εκλογικές απώλειες για το κόμμα του είναι να πάει σε εκλογές εν μέσω πολεμικής σύρραξης, ίσως και για να επικαλεστεί συνθήκες έκτακτης ανάγκης κατά τη διάρκεια των εκλογών. Την ίδια στιγμή, οι ρωσόφιλες θέσεις της Marine Le Pen ενισχύουν την απήχηση που έχει η ακροδεξιά στην γαλλική κοινωνία. Η γαλλική ακροδεξιά έχει εξασφαλίσει την υποστήριξη τόσο του Τραμπ και του αντιπροέδρου του όσο και του Πούτιν. Κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει ποιες θα είναι οι επιπτώσεις μια νίκης της ακροδεξιάς στη Γαλλία για την Ευρώπη και τη συνοχή της Ένωσης. Οι Ευρωπαίοι είναι οι πιο ένθερμοι και σταθεροί υποστηρικτές ενός επανασχεδιασμού της παγκόσμιας οικονομίας με άξονα την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αντίθετα τόσο οι ΗΠΑ του Τραμπ όσο και η Ρωσία του Πούτιν δεν κάνουν ευκαιρία να επιδείξουν τον σκεπτικισμό τους απέναντι στα φαινόμενα της κλιματικής κρίσης. Η αποσταθεροποίηση της Ευρώπης θα αποτελέσει και το τελειωτικό πλήγμα κατά της οποιας ανθρωπίνης αντίδρασης στην κλιματική καταστροφή.

Αν συσχετιστεί κανείς τα πολιτικά, πολεμικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά γεγονότα, θα δει με βεβαιότητα ότι στο κέντρο του συσχετισμού βρίσκεται η

κλιματική καταστροφή. Το διακύβευμα είναι μεγάλο και οι παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται πολλαπλοί. Εν μέσω του πιο θερμού καλοκαιριού στην Ευρώπη, βλέπουμε να διαγράφεται η εικόνα ενός εφιαλτικού μέλλοντος. «Τα γεγονότα δεν σταματούν να υπάρχουν επειδή τα αγνοούμε», σημείωνε ο Aldous Huxley έναν αιώνα νωρίτερα (Complete Essays, τομ. 2, 1926-1929). Τα γεγονότα όμως δεν είναι αντιληπτά από τις αισθήσεις, αλλά από τη δύναμη του νου να ερμηνεύει ό,τι υποπίπτει στην ανθρώπινη αντίληψη με τον πλέον αποτελεσματικό για τη φροντίδα των μελλοντικών γενεών τρόπο. Μόνο μια έμφαση στο μοναδικό ουσιαστικό υπαρκτικό διακύβευμα της εποχής μας, την κλιματική αλλαγή, μπορεί να προσδώσει στα γιμνά γεγονότα και στις εικόνες καταστροφής που κατακλύζουν το διαδίκτυο μια ικανοποιητική ερμηνεία και να τα εντάξει σε έναν εποικοδομητικό διάλογο για τη λήψη των ορθών αποφάσεων σε πλανητική επίπεδο. Οποιαδήποτε άλλη ανάνηψη, όσο λογικοφανής και αν μοιάζει, θα αποτύχει ως προς το ιστορικό καθήκον της εποχής μας: την πλανητική επιβίωση.

* Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΑΔΗ****Τζέιν Χολ Λουτ**, πρώην ειδική απεσταλμένη του ΟΗΕ

Οι ιδέες για το Κυπριακό δεν είναι νέες

Η επανέναρξη των διαπραγματεύσεων μετά το ναυάγιο στο Κραν Μοντανά και η φόρμουλα που συζητείται τώρα



AP PHOTO/PIETROS KARADOLIS

Η ειδική απεσταλμένη του ΟΗΕ -τότε- Τζέιν Χολ Λουτ στο Προεδρικό Μέγαρο στη Λευκωσία, τον Σεπτέμβριο του 2019. «Υπήρξαν στιγμές που πίστεψα ότι είχα στα χέρια μου κάτι αρκετά ουσιαστικό, ώστε να το υποβάλω στον γενικό γραμματέα προς αξιολόγηση», λέει στην «Κ». «Εξακολουθώ να πιστεύω ότι και οι δύο πλευρές θέλουν μια λύση και τον τερματισμό της σύγκρουσης».

“

Χαμένες ευκαιρίες

Το Κραν Μοντανά ήταν μια χαμένη ευκαιρία. Ωστόσο, ήταν η ένταξη της Δημοκρατίας της Κύπρου στην Ε.Ε., χωρίς να έχει επιτευχθεί μια συνολική διευθέτηση, μια άλλη χαμένη ευκαιρία; Ναι.

Το «λεξιλόγιο»

Ποιο στάδιο των διαπραγματεύσεων αποδείχθηκε στην πράξη το πιο δύσκολο; «Αυτό που έκανα αρχικά ήταν να καταλάβω ποιες προϋποθέσεις έπρεπε να πληρούνται, είτε ο στόχος ήταν η επίλυση του προβλήματος είτε η επίτευξη ενός αποτελέσματος που οι εμπλεκόμενοι θα εκτιμούσαν πραγματικά», εξηγεί. «Πρέπει να γνωρίζετε ότι έχουμε αναπτύξει ένα λεξιλόγιο γύρω από το Κυπριακό που έχει παιγωθεί. Ορισμένες από τις έννοιες έχουν στην πραγματικότητα καταστεί εμπόδια για την εξεύρεση λύσης. Πάρτε για παράδειγμα το λεγόμενο “δικαίωμα της επιστροφής”».

Ειδικότερα, «τα δύσκολα σημεία ήταν ότι οι εμπλεκόμενοι έπρεπε να αναγνωρίσουν τη νομιμότητα των αξιώσεων της άλλης πλευράς – δεν χρειάζεται να τις συμμερίζονται, αλλά πρέπει να τις κατανοούν. Το δεύτερο ήταν να προσδιοριστεί αν ήταν πρόθυμοι να αποδεχθούν “μελλοντική ικανοποίηση” αντί για “απαδρομική ικανοποίηση” και το τρίτο ήταν αν υπήρχαν οι ηγέτες που μπορούν πραγματικά να πείσουν τους ψηφοφόρους τους».

Ο Νίκος Αναστασιάδης και ο Μουσταφά Ακιντζί (μέχρι το 2020, προτού τον διαδεχθεί ο Τατάρ) γνώριζαν ότι η Τζέιν Χολ Λουτ δεν είχε αναλάβει τον ρόλο μιας συμβατικής διπλωμάτισσας. «Διάβασα κάθε ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας και κάθε έκθεση του γενικού γραμματέα για το Κυπριακό, ξεκινώντας από την αρχή», θυμάται. «Με την ομάδα μου κάθε

εβδομάδα καθόμασταν, ανασυνθέταμε τη διαδρομή των εξελίξεων, εξετάζαμε τις αποφάσεις και τις ψηφοφορίες του Συμβουλίου Ασφαλείας, μελετούσαμε το σχέδιο Ανάν και αναλάμα διεξοδικά τις διαπραγματεύσεις στις οποίες πρωταγωνίστησαν ο Κληρίδης και ο Ντενκτάς».

«Ασχοληθήκαμε με κάθε κρίσιμο ζήτημα», προσθέτει, «την εκ περιτροπής προεδρία, την απαίτηση θετικής ψήφου τουλάχιστον ενός Τουρκοκυπρίου για συγκεκριμένες αποφάσεις, τις πρόνοιες του σχεδίου Ανάν, τις πιτυχές της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ήταν μια εξαντλητική προεργασία».

Η συζήτησή μας στρέφεται στην αποτυχία στο Κραν Μοντανά και στην άρνηση της Τουρκίας να αποδεχθεί την κατάργηση του

μονομερούς δικαιώματός της για παρέμβαση, καθώς και την κατάργηση της στρατιωτικής παρουσίας στο νησί. Ήταν αυτό ένα από τα κύρια εμπόδια στις διαπραγματεύσεις;

«Η Τουρκία είναι εγγυήτρια δύναμη. Καμία χώρα του μεγέθους και της στρατηγικής σημασίας της Τουρκίας δεν παραιτείται οικειοθελώς από τη στρατιωτική της επιρροή. Ζητήματα όπως οι εγγυήσεις ασφαλείας συνεπάγονται πάντα αμοιβαίες παραχωρήσεις. Ένα από τα καθοριστικά χαρακτηριστικά των διαπραγματεύσεων για την Κύπρο είναι ότι τίποτα δεν συμφωνείται μέχρι να είναι συμφωνηθούν όλα συνολικά».

Για τη Χολ Λουτ το Κραν Μοντανά ήταν μια χαμένη ευκαιρία. Ωστόσο, θέτει και το ερώτημα, «ήταν η ένταξη της Δημοκρατί-

ας της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς να έχει επιτευχθεί μια συνολική διευθέτηση, μια άλλη χαμένη ευκαιρία; Ναι», απαντάει, συμπληρώνοντας ότι «σήμερα ο τουρκοκυπριακός πληθυσμός μειώνεται. Το κυπριακό ζήτημα έχει χάσει την προβολή του σε διεθνές επίπεδο και ο κόσμος ασχολείται με πολύ μεγαλύτερες κρίσεις».

Είχε την εντύπωση ότι η Αγκυρα θα μπορούσε να αποδεχθεί μια διζωνική, δικονομική ομοσπονδία; «Υπήρχε κάποια εκδοχή μιας διζωνικής, δικονομικής ομοσπονδίας σε κάποιο σημείο της ιστορίας του κυπριακού προβλήματος που θα μπορούσε να είναι αποδεκτή; Ναι, σίγουρα. Υπήρξε επίσης κάποιο σημείο στο οποίο η ιδέα μιας λύσης “δύο κρατών” εδραιώθηκε περισσότερο (στην

τουρκική πλευρά) λόγω των μεταβαλλόμενων αντιλήψεων; Ναι», απαντάει χαρακτηριστικά.

Σύμφωνα με το προσχέδιο της νέας ειδικής απεσταλμένης του ΟΗΕ, Μαρία-Ανχέλα Ολγκίν, το οποίο αποκάλυψε η εφημερίδα The Independent, η πρόταση που βρίσκεται στο τραπέζι προβλέπει τη δημιουργία δύο «συνιστώντων κρατών» με πολιτική ισότητα και σημαντικά περιορισμένες κοινές αρμοδιότητες, υπό μια μικρή κεντρική κυβέρνηση. «Θα μπορούσε μια τέτοια φόρμουλα να λειτουργήσει στην πράξη;», τη ρωτάμε. Η Χολ Λουτ χαμογελάει σκωπτικά. «Δεν γελάω», διευκρινίζει. «Αναγνωρίζω αυτό που περιγράφετε. Θυμηθείτε τι είπα. Κάθε καλή ιδέα, όταν έρχεται η στιγμή της, ξεκινά ως μια ιδέα που ήταν μπροστά από την εποχή της».

Επανερχόμαστε: «Αρα αυτή η προσέγγιση υπήρχε ήδη ως ιδέα την περίοδο που εργαζόσασταν στο Κυπριακό;». «Ναι, υπάρχουν στοιχεία που αναγνωρίζω πολύ καλά. Δουλέψαμε πολύ σκληρά πάνω σε αυτού του είδους τις ιδέες. Εργαστήκαμε ακριβώς πάνω σε αυτή τη γλώσσα και πάνω στην έννοια της “εποικοδομητικής ασάφειας”».

Διευκρινίζει ότι «ο λόγος που χαμογέλασα είναι ότι αυτό που περιγράψατε είναι κάτι που θα μπορούσα εύκολα να περιγράψω κι εγώ η ίδια (ως πρόταση). Είναι μια “καθαρισμένη” εκδοχή, η οποία διατηρεί όλο το νόημα, αφαιρώντας παράλληλα τις επαναλήψεις, τις λέξεις - “γέφυρες” και τις λανθασμένες αφετηρίες και δουλεύεται καιρό».

«Πιστεύετε ότι αυτή η πρόταση θα μπορούσε να αποτελεί την “τελευταία ευκαιρία” για την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων;». Η απάντηση έρχεται αμέσως. «Οχι», λέει χωρίς δεύτερη σκέψη, «πιστεύω ότι αποτελεί μια καλή βάση για να προχωρήσουμε. Όμως ο διάβολος κρύβεται στις λεπτομέρειες και πάντα θα υπάρχουν περισσότερες λεπτομέρειες. Όταν μπαίνεις στην ουσία των διαπραγματεύσεων υπάρχουν πάντοτε νικητές και ηττημένοι».

Από το 1991

Υπήρξε κάποια στιγμή που βγήκε από μια συνάντηση και σκέφτηκε «αυτό ήταν. Επιτέλους θα λυθεί το Κυπριακό»;

«Υπήρξαν στιγμές που πίστεψα ότι είχα στα χέρια μου κάτι αρκετά ουσιαστικό, ώστε να το υποβάλω στον γενικό γραμματέα προς αξιολόγηση. Και μέσα σε εκείνα τα πέντε χρόνια υπήρξαν πράγματα περιπτώσεις κατά τις οποίες κατέθεσα συγκεκριμένες προτάσεις».

Πότε συνειδητοποίησε για πρώτη φορά ότι η επίτευξη συμφωνίας γινόταν όλο και πιο μακρινή; Η απάντησή της αιφνιδιάζει. «Το 1991. Τρίαντα χρόνια πριν από την αποστολή μου στην Κύπρο. Ήδη τότε είχα ασχοληθεί με το Κυπριακό». Ωστόσο, δεν θεωρεί ότι η προσπιτική λύσης έχει χαθεί. «Εξακολουθώ να πιστεύω ότι και οι δύο πλευρές θέλουν μια λύση και τον τερματισμό της σύγκρουσης», καταλήγει.

“

Νικητές και ηττημένοι

Ο διάβολος κρύβεται στις λεπτομέρειες και πάντα θα υπάρχουν περισσότερες λεπτομέρειες. Όταν μπαίνεις στην ουσία των διαπραγματεύσεων, υπάρχουν πάντοτε νικητές και ηττημένοι.

Παρασκήνιο και στις Βρυξέλλες για την Κύπρο

Η προσπάθεια σύνδεσης των διαπραγματεύσεων με τα ευρωτουρκικά και οι κινήσεις Αθήνας και Λευκωσίας

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΩ**

Εντατικές διεργασίες προκειμένου να διαμορφωθεί το ευρωπαϊκό πακέτο που θα αφορά το Κυπριακό, με βασικό πιάτο στο μενού τις λεπτομέρειες αναβάθμισης της τελωνειακής ένωσης της Τουρκίας με την Ε.Ε., βρίσκονται σε εξέλιξη στις Βρυξέλλες. Η ζωνή κινήσεων στο παρασκήνιο, λίγες ημέρες πριν από την άφιξη του γ.γ. του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες στην Κύπρο (27-29 Ιουλίου), προκάλεσε και την επίσκεψη του Νίκου Χριστοδουλίδη στην Αθήνα, όπου επρόκειτο χθες να συναντηθεί με τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη.

Επί της αρχής η Λευκωσία και η Αθήνα εμφανίζονται πρόθυμες να συζητήσουν τη σύνδεση των ευρωτουρκικών σχέσεων με το Κυπριακό, θέτοντας, βεβαίως,

τους όρους όπως τους αντιλαμβάνεται η κυπριακή πλευρά. Ερωτήματα όπως τι θα γίνει με την Πρόσκληση Γραμμή σε περίπτωση που αποχωρήσει ο ΟΗΕ (ύστερα από πιθανή λύση), αν θα αποδοθεί η Αμμόχωστος στους Έλληνοκύπριους κατοίκους της, αν τα κυπριακά πλοία μπορούν να ελλιμενισθούν σε τουρκικά λιμάνια, παραμένουν σε αυτήν τη φάση αναπάντητα και, προφανώς, περιλαμβάνονται στο πακέτο των διαπραγματεύσεων. Φυσικά, όλα αυτά είναι αμφίβολο σε τι βαθμό μπορεί να συζητηθούν, αν τεθεί επί τάπητος ανοικτά το ζήτημα της πολιτικής ισότητας, η «καρδιά», δηλαδή, του συνομοσπονδιακού συστήματος που πρακτικά ζητάει η Αγκυρα και αποτελεί μια κεκαλυμμένη λύση δύο κρατών.

Η κεντρική γραμμή παραμένει, βεβαίως, ότι η Κυπριακή Δημο-

κρατία δεν συζητά τίποτε άλλο πέρα από μια λύση στο πλαίσιο της διζωνικής και δικονομικής ομοσπονδίας, όπως αυτό περιγράφεται με σαφήνεια και στα σχετικά ψηφίσματα του ΟΗΕ. Ωστόσο, στις συνεχείς συζητήσεις που γίνονται αυτές τις ημέρες ανάμεσα σε Αθήνα και Λευκωσία, αναζητείται τρόπος αντιμετώπισης πιθανών προτάσεων που μπορεί να ξεφεύγουν από αυτό το πλαίσιο ή να κινούνται στα όριά του. Για τη Λευκωσία ο μεγάλος κίνδυνος είναι η συζήτηση για το Κυπριακό και τα ευρωτουρκικά να ανοίξει μαζί, αλλά να προχωρήσει μόνο με κέρδη της Τουρκίας στα θέματα που αφορούν την Ε.Ε., σε περίπτωση ναυαγίου των διαπραγματεύσεων.

Τι θα ανακοινωθεί από τον κ. Γκουτέρες στη Λευκωσία δεν είναι ακόμα σαφές. Οι εκτιμήσεις

είναι ότι ο ίδιος δεν μπορεί να μην ανακοινώσει ότι το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα θα διεξαχθεί η άτυπη πενταμερής που εκκρεμεί, η επιτυχής σύγκληση της οποίας είναι προϋπόθεση για την έναρξη επίσημων διαπραγματεύσεων. Είναι προφανές ότι ακόμη και αν η άτυπη πενταμερής συγκληθεί και έχει θετικό αποτέλεσμα, η δρομολόγηση των διαπραγματεύσεων και η όποια κατάληξη τους σίγουρα θα ξεπεράσει τη θνητεία του κ. Γκουτέρες που λήγει στο τέλος του έτους. Θα είναι, ωστόσο, μια κληρονομιά του στον αντικαταστάτη του (από τη Λατινική Αμερική) και μια απόδειξη ότι ο ΟΗΕ εξακολουθεί να μπορεί να αποτελεί ένα πεδίο επίλυσης διαφορών και όχι απλώς παθητικό παρατηρητή έκρηξης πολέμων ανά την υφήλιο. Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις,

η διαδικασία ανάδειξης νέου γ.γ. του ΟΗΕ ενδιαφέρει και τη νυν ειδική απεσταλμένη για το Κυπριακό Μαρία-Ανχέλα Ολγκίν, που κατάγεται από την Κολομβία.

Ο «συναγεμρός» στη Λευκωσία χτύπησε όχι μόνο διότι ο κ. Γκουτέρες αποφάσισε να πραγματοποιήσει την τελευταία επίσκεψή του στην Κύπρο πριν από την ολοκλήρωση της θητείας του ως γ.γ. του ΟΗΕ, αλλά και διότι οι Ευρωπαίοι έχουν προχωρήσει σε σειρά κινήσεων οι οποίες προδίδουν τις προθέσεις τους για προώθηση των συζητήσεων για το Κυπριακό, με πρώτο τον διορισμό του Ιταλού επιτρόπου Ραφαέλε Φίτο στη θέση του ειδικού απεσταλμένου, αλλά και τη στήριξη της διαδικασίας από την πρόεδρο της Κομισιόν, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν. Πέρα από τις Βρυξέλλες, σημαντικές ευρω-

παϊκές πρωτεύουσες συμπληρώνουν τον κλοιό πιέσεων προς τη Λευκωσία, κυρίως το Βερολίνο, το Παρίσι, η Στοκχόλμη και η Χάγη. Αντιθέτως, η εσωστρέφεια φαίνεται ότι έχει καταλάβει το Λονδίνο, με τη βρετανική κυβέρνηση απλώς να έχει αφήσει την πρωτοβουλία στις υπόλοιπες δύο εγγυήτριες δυνάμεις.

Από την πλευρά του ΟΗΕ, η βαρύτητα φαίνεται να δίνεται στην Αγκυρα, η οποία αντιμετωπίζει το Κυπριακό ως διαπραγματευτικό χαρτί για ευρύτερα ζητήματα. Γι' αυτό, άλλωστε, η ειδική απεσταλμένη του γ.γ. του ΟΗΕ, Μαρία-Ανχέλα Ολγκίν, προτού μεταβεί και αυτή στην Κύπρο μαζί με τον κ. Γκουτέρες το βράδυ της Τρίτης, έκανε στάση την Παρασκευή στην Αγκυρα, όπου και είχε συνομιλίες με τον υπουργό Εξωτερικών Χακάν Φιντάν.

Ασκήσεις τριγωνομετρίας

Πώς η πόλωση με τον Τσίπρα είναι για τη Ν.Δ. το μέσο για να ασκήσει έλξη και στη βάση του ΠΑΣΟΚ

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Το Μέγαρο Μαξίμου επιχειρεί με κάθε ευκαιρία να πολώσει την αντιπαράθεση με τον Αλέξη Τσίπρα, εστιάζοντας στα πεπραγμένα της διακυβέρνησής του. Το αφήγημα είναι σαφές: Ο κ. Τσίπρας δεν αποτελεί κάτι νέο στην πολιτική ζωή της χώρας και το κόμμα του, η ΕΛΑΣ, είναι ουσιαστικά «ο ΣΥΡΙΖΑ 2».

Η επιδίωξη του Μαζιμίου να αναβιώσει το παλιό δίπολο είναι προφανής, προσκρούει όμως σε ένα βασικό εμπόδιο: δεν την επιδιώκει πλέον με τους παλαιούς όρους της συριζαϊκής οξυμένης και ο πρώην πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ. Οπως παρατηρεί κυβερνητική πηγή, ο κ. Τσίπρας βρίσκεται σε «μία κατάσταση πιο ζεν» και, παρά τις κατά καιρούς ακραίες εξάρσεις του –όπως πρόσφατα, όταν συνέκρινε την κυβέρνηση Μητσοτάκη με τη χούντα και τη ναζιστική κατοχή («όπως στην Κατοχή οι Έλληνες αναζητούσαν ελευθερία και στη χούντα δημοκρατία, έτσι και σήμερα, στην περίοδο της εκτεταμένης διαφθοράς, αναζητούν εντιμότητα»),–, αποφεύγει σε γενικές γραμμές τις προσωπικές επιθέσεις του παρελθόντος.

Στην ουσία, η Ν.Δ. αναζητά μέ-
σω της επαναφοράς του διπλού
ένα «σκιάχτρο» για να συσιπειρω-
σει το δικό της κοινό. Ο κ. Τσίπρας
το έχει αντλήσει και αποφεύγει
συστηματικά τον ρόλο που του
επιφυλάσσει η κυβέρνηση. Εχει,
όμως, πράγματι αλλάξει; «Ετσι θέ-
λει να δείχνει», απαντά κυβερνητι-
κή πηγή, εκτιμώντας ότι σε αυτή
τη φάση επιδιώκει να κατοχυρώ-
σει τη δεύτερη θέση – σκόκο που
μοιάζει απολύτως εφικτός.

Πώς θα αντιδράσει το Μαξίμου σε αυτή την πραγματικότητα; Η τακτική δεν αλλάζει: τα κυβερνητικά στελέχη, ανεξάρτητα από την στάση Τσίπρα, θα συνεχίσουν την πώληση με κάθε ευκαιρία. Επειτα από επτά χρόνια στην εξουσία, μια κοσμοαρμένη Ν.Δ. δεν έχει πολλές επιλογές. Η έλλειψη αντιπάλου αποσυμπεριώνει αντίθετα, ο «φόβος» μιας δυναμικής επιστροφής του Αλέξη Τσίπρα προσφέρει προοπτική συσπειρώσεως.

«Δεν έχει αλλάξει»

Στο Μαξίμου, πάντως, η κριτική στον Αλέξη Τσίπρα δεν είναι μόνο πρωτόγνωρη υπολογισμού, αλλά και πεποιθήσις. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός πιστεύει ακράδαντα πως ο πρώην πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ «δεν έχει αλλάξει»· απλώς, με τα χρόνια, έχει αποκτήσει μεγαλύτερη εμπειρία στο να διαχειρίζεται «αυτά που πραγματικά πιστεύει». Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ο πρωθυπουργός ζητεί από τα στελέχη του σκληρή κριτική προς τον Τσίπρα, εκτιμώντας ότι έτσι μπορεί να συσπειρώσει δύο βασικές κατηγορίες πολιτών.

Πρώτον, ένα κομμάτι των αναποφασιστών που παρακολουθεί το πολιτικό σκηνικό και στο παρελθόν ανήκε στο λεγόμενο «αντι-ΣΥΡΙΖΑ»: μέτριοι: κεντρώους πολίτες στους οποίους η ανάληψη της διακυβέρνησης Τσίπρα ενεργοποιεί αμυντικά αντανακλαστικά, παρότι σήμερα δεν είναι ικανοποιημένοι από την κυβέρνηση Μητσοτάκη. Στο Μαξίμου θεωρούν ότι η υπενθύμιση των πεπραγμένων εκείνης της περιόδου –που έγινε ακόμη και με επαγγελματικό βίντεο στην επέτειο του



Ο Κυριάκος Μητσοτάκης στη συνεδρίαση της Κ.Ο. της Ν.Δ. τη Δευτέρα. Σύμφωνα με πληροφορίες, ο πρωθυπουργός ζητεί από τα στελέχη του σκληρή κριτική προς τον Αλέξη Τσίπρα, εκτιμώντας ότι έτσι μπορεί να συσπειρώσει κομμάτι των αναποφάσιστων που στο παρελθόν ανήκε στο «αντι-ΣΥΡΙΖΑ» μέτωπο.

δημοψηφίσματος—θα προσεγγίσει αυτό το κοινό.

Δεύτερον, η ίδια τακτική απευθύνεται και σε ψηφοφόρους της άκρας Δεξιάς που, για λόγους κυρίως ιδεολογικούς και όχι οικονομικούς ή κοινωνικούς, «απεχθάνονται» αυτό που εκπροσωπεί ο πρώην πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ», όπως σημειώνει κυβερνητική πηγή. Επιλέγοντας, συνεπώς, την πολιτική της πώλησης και της υπενθύμισης, ο πρωθυπουργός ενισχύει ότι βγαίνει διπλά κερδισμένος.

Σύμφωνα, πάντως, με πληροφορίες της «Κ», ο πρωθυπουργός κάθε άλλο παρά υποτιμά τον Αλέξη Τσίπρα. Σε ιδιωτικές συζητήσεις,

ένα κομμάτι οπαδών του ΠΑΣΟΚ που, αν και δηλώνουν ψηφοφόροι του Νίκου Ανδρουλάκη, βλέπουν θετικά μια συγκυβέρνηση με τη Ν.Δ. Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι «ο φόρος του Αλέξη Τσίπρα» μπορεί τελικά να διασπάσει το ΠΑΣΟΚ, στο εσωτερικό του οποίου συνυπάρχουν εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις – όπως φάνηκε στο ζήτημα του άρθρου 16. Το κοινό του ΠΑΣΟΚ που θα μπορούσε να στηρίξει τη Νέα Δημοκρατία «είναι μετρημένο και ιδιαίτερα κρίσιμο για το τελικό αποτέλεσμα», αναφέρει δημοσκοπική πηγή στην «Κ».

Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο: στο Μαξίμου θεωρούν τον Νίκο Ανδρουλάκη τον πιο αδύναμο κρίκο στην τριγωνική σχέση Ν.Δ. - ΕΛΑΣ - ΠΑΣΟΚ, καθώς επικρατεί η πεποίθηση ότι ο Αλέξης Τσίπρας «έχει μεγαλύτερο ταλέντο» στη συσπειρωση του κόσμου της Κεντροαριστεράς. Η τακτική αποδόμησης του ΠΑΣΟΚ είναι, επομένως, μονόδρομος και για έναν επιπλέον λόγο. Όπως λέει στην «Κ» δημοσκόπος με επαφή στο Μαξίμου, «οι ψηφοφόροι στα δεξιά της Ν.Δ. πολύ δύσκολα επιστρέφουν σε αυτήν», ειδικά από τη στιγμή που ο Αντώνης Σαμαράς ετοιμάζεται να ιδρύσει κόμμα, προσφέροντας μια «οικεία» εναλλακτική επιλογή.

Όλα τα παραπάνω αποτυπώνονται το τελευταίο διάστημα στη ρητορική των στελεχών της Ν.Δ.: η κριτική κατά του ΠΑΣΟΚ έχει ενταθεί, παρότι πρόκειται για το τρίτο κόμμα, που «δεν απειλεί άμεσα την κυβέρνηση». Ο στόχος είναι άλλος: εκείνο το κομμάτι των «πράσινων» ψηφοφόρων που αναζητά σταθερότητα, προοπτική διακυβέρνησης και –κυρίως– να μην επιστρέψει ο Αλέξης Τσίπρας.

Η παράμετρος Σαμαρά

Δημοσκόπος με επαφή με το Μαξίμου λέει στην «Κ» ότι «οι ψηφοφόροι στα δεξιά της Ν.Δ. πολύ δύσκολα επιστρέφουν σε αυτήν», ειδικά από τη στιγμή που ο Σαμαράς στοιαίζεται να ιδρύσει κόμμα, προσφέροντας μια «οικεία» εναλλακτική επιλογή.

Στρατηγική 2ης Θέσης

Ο Τοίπρας αποφεύγει συστηματικά να σπκώ-
σει ευθώς το
«γάντι» της
κυβέρνησης.
Εχει, όμως,
πράγματι αλ-
λάξει: «Ετσι
θέλει να δει-
χνει», απαντά
κυβερνητική
πηγή, εκτι-
μώντας ότι σε
αυτή τη φάση
επιδιώκει να
κατοχυρώσει
τη δεύτερη
θέση.

ΤΕΥΧΟΣ 70

ΟΙΝΟΧΌΟΣ

140 ΚΡΑΣΙΑ
ΓΙΑ ΚΑΘΕ
ΠΕΡΙΣΤΑΣΗ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

+ ΜΠΙΡΕΣ
ΚΟΚΤΕΪΛ
ΑΠΟΣΤΑΓΜΑΤΑ

Τι πίνουμε φέτος
το καλοκαίρι

Ο ΟΙΝΟΧΟΟΣ σας προτείνει
τα καλύτερα για κάθε περίπτωση.
Ένα απολαυστικό τεύχος
οδηγός με 140 κρασιά,
μπύρες, κοκτέιλ και αποστάγματα.

ΤΗΝ
ΚΥΡΙΑΚΗ
2/8
ΜΕ ΤΗΝ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ
Κυριακή Πρώτη και Οικονομική Εργαζόμενη



Γιατί απέτυχε ο ΣΥΡΙΖΑ;

Τρία πρώην στελέχη του κόμματος επιχειρούν τη δική τους ερμηνεία

Από την πρωτοπορία στον εκφυλισμό

Του ΓΑΒΡΙΗΛ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ

Ο ΣΥΡΙΖΑ από τη δεκαετία του 2000 υπήρξε από τα πρωτοπόρα κόμματα της ευρωπαϊκής ριζοσπαστικής Αριστεράς. Κατάφερε να συνθέσει την παράδοση της ανανεωτικής Αριστεράς με τα νέα κοινωνικά κινήματα και μέσα από αυτά τη συνάντησή, το αποτέλεσμα ήταν να ριζοσπαστικοποιηθεί και να γεωωθεί κοινωνικά.

Όταν ξέσπασε η κρίση, εξέφρασε την κοινωνική ανάγκη για έναν διαφορετικό δρόμο απέναντι στην καταστροφική πολιτική των μνημονίων. Την ιστορική στιγμή της κυβέρνησης τον Γενάρη του 2015 ακολούθησε η ήττα του καλοκαιριού του 2015 και ένας επώδυνος συμβιβασμός. Η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ, όμως, δεν φάνηκε να εξάγει τα αναγκαία συμπεράσματα από την εμπειρία της διακυβέρνησής του, είτε κατά το πρώτο εξάμηνο των διαπραγματεύσεων είτε στη μετέπειτα θητεία του στα νηία της χώρας.

Μετά το 2019, και παρότι στις εκλογές αυτές ο ΣΥΡΙΖΑ συγκράτησε τις δυνάμεις του, διεγράφη μια καταστροφική πορεία. Στο όνομα της «διεύρυνσης» υιοθετήθηκε μια μεταγραφολογία στελεχών χωρίς πολιτικά κριτήρια και ο πολιτικός λόγος του απονευρώθηκε. Με αυτόν τον τρόπο αντί να διευρυνθεί η απεύθυνση του ΣΥΡΙΖΑ, συρρικνώθηκε. Η κοινωνία δεν έβλεπε ένα κόμμα με ιδεολογική αυτοπεποίθηση και σαφή προσανατολισμό, αλλά έν χώρο προσωπικών στρατηγικών και παραγοντισμών. Όταν προσπαθείς να τα έχεις καλά με όλους, στην πραγματικότητα δεν κάνεις πολιτική αλλά δημόσιες σχέσεις.

Με άλλα λόγια, η κρίση αξιοπιστίας του ΣΥΡΙΖΑ οδήγησε στη μεγάλη ήττα των εκλογών του 2023.

Η εκλογή Κασσελάκη στην ηγεσία του ήταν το αποτέλεσμα αυτής της μακράς εκφυλιστικής διαδικασίας. Είχε άλλωστε ήδη διαμορφώσει μια κουλτούρα αρχηγισμού και μεσοσιανισμού, αντίστοιχη με εκείνη των υπόλοιπων κομμάτων. Η μεταπολιτική είχε εισέλθει στον ΣΥΡΙΖΑ πριν από τον Κασσελάκη, απογειώθηκε όμως με την εκλογή του. Η σχεδόν απόλυτη στοι-

χιση πολλών στελεχών πίσω από τον νέο ηγέτη κατάφερε το τελικό πλήγμα στην αξιοπιστία και στη σοβαρότητα του κόμματος.

Σήμερα ορισμένοι αντιμετωπίζουν εκείνη την περίοδο ως μια κακή στιγμή ή μια κλειστή παρένθεση. Όμως στον ένα χρόνο της ηγεσίας του τίποτα δεν έμεινε ίδιο. Η πληγή μπορεί να έκλεισε εσωκομματικά, αλλά για μεγάλο μέρος του κόσμου της Αριστεράς δεν υπήρχε πλέον επιστροφή.

Ακόμη και μετά την αποχώρηση Κασσελάκη, ο ΣΥΡΙΖΑ δεν κατάφερε να αποκτήσει πολιτική αυτονομία. Η διαρκής αναμονή μιας ενδεχόμενης επιστροφής του Αλέξη Τσίπρα έδωσε την αίσθηση ότι δεν συγκροτείται ένα νέο πολιτικό και ιδεολογικό σχέδιο, πολύ περισσότερο ένα σχέδιο της Αριστεράς, αλλά εξελίσσεται ένα παιχνίδι προσωπικής επιβίωσης στελεχών.

Όλα τα παραπάνω είναι απαραίτητα διδάγματα για να μπορέσει να πιαστεί το νήμα της Αριστεράς από την αρχή, ώστε να είναι παρούσα στους κοινωνικούς αγώνες, στα κινήματα και στη Βουλή. Μιας Αριστεράς που θα επιστρέψει στις αξίες της, στην ηθική της και στη μαχητικότητα της.

Ο κ. Γαβριήλ Σακελλαρίδης είναι γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής Νέας Αριστεράς.

Το δις εξαμαρτείν

Του ΔΙΟΝΥΣΗ ΤΕΜΠΟΝΕΡΑ

Ο ΣΥΡΙΖΑ από το 2012 και μετά αναδεικνύεται σε βασικό εκφραστή του αντιμνημονιακού πόλου, που τον οδηγεί στη διακυβέρνηση της χώρας (2015). Δώδεκα συνιστώσες και ο Συνασπισμός συναντιούνται στο αίτημα για «κυβέρνηση της Αριστεράς» που διατυπώνει εύστοχα ο Αλέξης Τσίπρας.

Ο επώδυνος συμβιβασμός και η στρόφη του 2015 καθιστά τη διαιρετική τομή μνημόνιο - αντιμνημόνιο «ατελή» και αφήνει τη νεοφιλελεύθερη Δεξιά που εκφράζει ο Κυριάκος Μητσοτάκης να καταλάβει το κενό και κυρίως το Κέντρο, σχηματίζοντας το λεγόμενο «αντι-ΣΥΡΙΖΑ μέτωπο».

Η συμφωνία του 2015 και η εφαρμογή του νέου προγράμματος

έρχεται σε αντίθεση με τις ιδεολογικές και πολιτικές καταβολές του χώρου, με αποτέλεσμα να ακολουθήσουν διαδοχικές διασπάσεις. Η συγκυβέρνηση με τους ΑΝΕΛ μπορούσε να γίνει ανεκτή στο πλαίσιο του αντιμνημονιακού αγώνα, αλλά μετά το 2015 καθίσταται απολύτως αντιφατική και καταρρέει με την ψήφιση της Συμφωνίας των Πρεσπών.

Η «επίθεση» στη μικροϊδιοκτησία (μεσαία τάξη), οι πλειστηριασμοί, το ασφαλιστικό Κατρούγκαλου που καθίσταται «φορολογικό» και οι αμφισβησίες στην εξωτερική πολιτική αναδεικνύουν τις εγγενείς αδυναμίες του χώρου και ενισχύουν το αντι-ΣΥΡΙΖΑ μέτωπο, με αποτέλεσμα ένα σκληρό, μιντιακό-επιχειρηματικο-κοινωνικοπολιτικό μπλοκ δυνάμεων να θέτει τις βάσεις για μια επόμενη σχέση 1,5 ή κυρίως του κόμματος.

Ο ΣΥΡΙΖΑ «αντέχει» το 2019 παρά τις μεγάλες απώλειες και βγά-ζει τη χώρα και την κοινωνία όρθια, αλλά ενώ ήταν πιστός στις επιταγές του μνημονίου τις οποίες φέρνει εις πέρας με απόλυτη επιτυχία, αδυνατεί να εκφράσει αφήγημα και όραμα για τη μετά μνημόνιο εποχή.

Το 2023 έρχονται στο φως όλα τα ιδεολογικά, προγραμματικά και οργανωτικά ελλείμματα του ΣΥΡΙΖΑ, με συνέπεια να χάσει με 20 μονάδες διαφορά. Το χειρότερο δεν είναι αυτό. Το να χάνεις είναι λογικό και εξηγείται. Αυτό που δεν εξηγείται είναι να χάνεις με τέτοια διαφορά και να μην το έχεις πάρει χαμπάρι. Αυτό δείχνει πλήρη απόσταση κόμματος - κοινωνίας. Οργανωτικά, ο ΣΥΡΙΖΑ δεν κατόρθωσε ποτέ να γίνει λαϊκό «μαζικό» κόμμα με κοινωνική διεύθυνση (συνδικάτα, νεολαία, αυτοδιοίκηση). Ιδεολογικά, οι διαφορετικές αφετηρίες δεν βρήκαν ποτέ κοινή περπατησιά για να αποκτήσουν «συνείδηση» μεγάλης παράταξης. Προγραμματικά, σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο ο ΣΥΡΙΖΑ πέφτει θύμα της παγκόσμιας αδυναμίας της Αριστεράς να αρθρώσει εναλλακτική πρόταση.

Μετά το 2023, τα παραπάνω προβλήματα αποτυπώνονται με την «εκλογή Κασσελάκη» και τις διαδοχικές διασπάσεις, που φτάνουν στο σημερινό δημοσκοπικό αποτέλεσμα του 1%. Οι ευθύνες είναι συλλογικές και επιμερίζονται αναλόγως.

Η «εμπειρία ΣΥΡΙΖΑ», στη θετική και αρνητική της διάσταση, είναι απολύτως διδακτική και χρήσιμη για το σήμερα και κυρίως για το αύριο. Τα παθήματα του παρελθόντος πρέπει να γίνουν μαθήματα του μέλλοντος.

Ο κ. Διονύσης Τεμπονέρας είναι τομέάρχης Εργασίας της ΕΛΑΣ.

Η μεταμνημονιακή αυταπάτη

Του ΓΙΑΝΝΗ ΡΑΓΚΟΥΣΗ

Εάν κάποιος άλλος πολιτικός φορέας από τον προοδευτικό χώρο τα είχε καταφέρει να αναδειχθεί ως μια ισχυρή εναλλακτική δύναμη διακυβέρνησης, θα μας ήταν πιο εύκολο να προσεγγίσουμε την απάντηση. Επειδή όμως τα τελευταία χρόνια κανείς από τον προοδευτικό χώρο δεν τα κατάφερε, το ερώτημα στην πραγματικότητα δεν αφορά μόνον τον ΣΥΡΙΖΑ. Στη δική μου ματιά, οι βασικότεροι λόγοι για τον ΣΥΡΙΖΑ έχουν κοινό παρονομαστή την απόλυτη αδυναμία που επέδειξε να κατανοήσει τις μεγάλες αλλαγές που επέφερε στην ελληνική κοινωνία η είσοδος στη μεταμνημονιακή εποχή, για την οποία μάλιστα –και αυτό είναι το παράδοξο– και ο ίδιος συνέβαλε καθοριστικά. Ενώ για τον ΣΥΡΙΖΑ η έναρξη της μεταμνημονιακής εποχής ήταν η ευκαιρία για επιστροφή στις ιδεολογικές ρίζες, για την ελληνική κοινωνία σήμαινε την έναρξη μιας νέας φάσης, όπου περίοπτη πλέον θέση δεν έχουν μόνο τα προβλήματα των πολιτών, αλλά και τα όνειρά τους. Ονειρα όχι μόνο για κοινωνική πρόοδο, αλλά όνειρα και για ατομική προκοπή. Ιδίως έπειτα από 10 χρόνια στερήσεων και ραγδαίων περικοπών στο βιοτικό τους επίπεδο. Μάλιστα, σε ένα σημαντικό μέρος του στελεχικού δυναμικού του ΣΥΡΙΖΑ του 2023 ακόμη και σήμερα επικρατεί η αυταπάτη ότι μετά τη λήξη του μνημονίου θα μπορούσαν, επιστρέφοντας στις «εργοστασιακές» ιδεολογικές τους ρυθμίσεις», να γίνουν ξανά αντιληπτοί από την ελληνική κοινωνία ως οι αριστεροί του 2012. Ξαν να μην έκαναν

ποτέ την επιλογή να εφαρμόσουν μνημόνιο ή σαν να μην τους επιπρέασε καθόλου το γεγονός αυτό. Επιδίωξη απολύτως ανέφικτη. Ο ΣΥΡΙΖΑ συνακολούθως ξέχασε ότι η δημοκρατική προοδευτική παράταξη και η Αριστερά απέκτησαν το ιστορικό ηθικό πλεονέκτημα στη συνείδηση γενεών και γενεών όταν πήραν στην πλάτη τους, ηγήθηκαν και θυσιάστηκαν στους μεγάλους εθνικούς και πατριωτικούς αγώνες για τις αξίες της εθνικής απελευθέρωσης στη δεκαετία του 1940 και της δημοκρατίας στις δεκαετίες 1950, 1960 και 1970. Στη μεταμνημονιακή φάση της Μεταπολίτευσης, μεγάλες πολιτικές που σε καθιστούν κόμμα εξουσίας και όχι κόμμα διαμαρτυρίας είναι εκείνες που τοποθετούν στο επίκεντρο τα θεμελιώδη ζητήματα του μέλλοντος, τον σκληρό πυρήνα των εθνικών μας προκλήσεων:

- Την ανάγκη για αλλαγή του μεταπολεμικού μοντέλου οικονομικής μεγέθυνσης μέσω της κατανάλωσης εισαγόμενων προϊόντων, το οποίο αναπαράγει συστηματικά ελλείμματα και δημοσιονομικές κρίσεις.
- Την εθνική άμυνα και ασφάλεια στη νέα εποχή της τεχνικής νομοσύνης.
- Την αντιμετώπιση της ασφυκτικής και καταθλιπτικής καθημερινότητας στην Αττική και στα μεγάλα αστικά κέντρα, με οξυμέ-να προβλήματα όπως η στέγη και το κυκλοφοριακό.
- Το δραματικό δημογραφικό πρόβλημα.
- Τη διαμόρφωση μιας εθνικά σχεδιασμένης μεταναστευτικής πολιτικής, συμβατής με το διεθνές δίκαιο, η οποία θα καθορίζει όχι μόνο τον μέγιστο αριθμό νομίμως διαμενόντων μεταναστών, αλλά και τις χώρες προέλευσής τους.

Προφανώς οι λόγοι που ο ΣΥΡΙΖΑ έκλεισε τον κύκλο του ως κόμμα εξουσίας είναι πολλοί και όχι μονοσήμαντοι. Σίγουρα θα γραφτούν πολλές αναλύσεις. Ωστόσο, το εάν θα τα καταφέρει στο μέλλον να υπάρξει, τουλάχιστον, ως κοινοβουλευτικό κόμμα, θα το μάθουμε το βράδυ των επικείμενων εθνικών εκλογών.

Ο κ. Γιάννης Ραγκούσης είναι πρώην βουλευτής και κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΣΥΡΙΖΑ-Π.Σ.

“

Το τελικό πλήγμα

Η μεταπολιτική είχε ετ-σέλθει στον ΣΥΡΙΖΑ πριν από τον Κασσελάκη, αλλά απογειώθηκε με την εκλογή του. Η σχεδόν απόλυτη στοίχιση πολλών στελεχών πίσω από τον νέο ηγέτη κατάφερε το τελικό πλήγμα.

Γαβριήλ Σακελλαρίδης

“

Απόσταση με την κοινωνία

Το να χάνεις είναι λογικό και εξηγείται. Αυτό που δεν εξηγείται είναι να χάνεις με τέτοια διαφορά και να μην το έχεις πάρει χαμπάρι. Αυτό δείχνει πλήρη απόσταση κόμματος - κοινωνίας.

Διονύσης Τεμπονέρας

Ο πειρασμός της κλιμάκωσης

Μετά την αναζωπύρωση με το Ιράν, ο Τραμπ φαίνεται να ξεμένει από εναλλακτικές. Οι νέοι κίνδυνοι

Του ΣΑΪΜΟΝ ΝΙΞΟΝ

Ένα από τα χαρακτηριστικά «μιμίδα» της δευτέρης θητείας του Τραμπ υπήρξε το λεγόμενο «TACO trade» – η πεποίθηση ότι «ο Τραμπ πάντα κάνει πίσω» (Trump Always Chickens Out) όταν βρίσκεται αντιμέτωπος με έναν αποφασισμένο αντίπαλο, με ευάλωτες αγορές ή με εχθρική κοινή γνώμη. Μέχρι σήμερα, τα γεγονότα το είχαν επιβεβαιώσει.

Υποχώρησε από έναν καταστροφικό εμπορικό πόλεμο με την Κίνα όταν το Πεκίνο απάντησε περικόπτοντας τις προμήθειες σπάντων γαίων. Οπισθοχώρησε όταν μια ενωμένη Ευρώπη τον αντιμετώπισε σχετικά με τα σχέδιά του για τη Γροιλανδία. Και έκανε πίσω από τις απειλές του να καταστρέψει τον ιρανικό πολιτισμό όταν η Τεχεράνη απέκλεισε τα Στενά του Ορμούζ, υπογράφοντας αντ' αυτού αυτό που δικαίως έχει θεωρηθεί ένα από τα πιο ταπεινωτικά έγγραφα συνθηκολόγησης στην πρόσφατη αμερικανική ιστορία: μια δέσμευση για άρση των κυρώσεων, ακόμη και για παράδοση ενός ταμείου ανοικοδόμησης 300 δισ. δολαρίων, εφόσον η Τεχεράνη άνοιξε ξανά τα Στενά.

Στο ίδιο μοτίβο;

Κι όμως, μόλις 30 ημέρες μέσα σε αυτό που υποτίθεται ότι θα ήταν εκκευρία 60 ημερών, η συμφωνία αυτή έχει ήδη καταρρεύσει. Αυτή τη φορά, όσοι ποντάρουν σε ένα ακόμη «TACO» ενδέχεται να απογοητευθούν. Εχοντας αφήσει το Ισραήλ να τον παρασύρει σε έναν απερισκεπτό και παρόνομο πόλεμο, ο Τραμπ βρίσκεται χωρίς καλές επιλογές, με αποτέλεσμα να

μην του απομένει σχεδόν άλλη οδός πέρα από την κλιμάκωση, ανεξαρτήτως οικονομικού και πολιτικού κόστους.

Τόσο βαριά έχουν πληγεί η αμερικανική ισχύς και το κύρος της χώρας από την αποτυχία της επχείρησης «Epic Fury» να ανατρέψει το ιρανικό καθεστώς και να επιβάλει άνευ όρων παράδοση, ώστε ακόμη και το Μνημόνιο Συνεννόησης (MOU) των 14 σημείων, με όλες τις παραχωρήσεις του προς την Τεχεράνη, δεν στάθηκε αρκετό για να τερματίσει τον πόλεμο. Το MOU απαιτούσε από το Ιράν να ανοίξει ξανά το Ορμούζ στη διεθνή ναυσιπλοΐα, χωρίς διόδια, για 60 ημέρες. Η Τεχεράνη το ερμήνευσε ως επανaleιτουργία με ιρανικούς όρους, με τα πλοία περιορισμένα σε διαδρόμους που θα όριζε το Ιράν· η Ουάσινγκτον το ερμήνευσε ως αποκατάσταση της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας στους προπολεμικούς όρους. Και οι δύο πλευρές υπέγραψαν ένα κείμενο που γνώριζαν ότι σήμαινε διαφορετικά πράγματα, καθεμία υπολογίζοντας ότι η άλλη θα υποχωρούσε πρώτη.

Το Ιράν δεν έχει κανένα συμφέρον να παραδώσει τον έλεγχο ενός από τα πολυτιμότερα περάσματα του πλανήτη και πιστεύει ότι έχει το πάνω χέρι. Ωστόσο, το να υποχωρήσει σε αυτό το ζήτημα μπορεί να αποτελεί υπερβολική ταπείνωση ακόμη και για τον Τραμπ. Τα Στενά ήταν ανοικτά πριν από τον πόλεμο, οπότε οτιδήποτε λιγότερο από την επανaleιτουργία τους με τους ίδιους όρους συνιστά σαφή ήττα για την Αμερική. Θα δημιουργούσε επίσης ένα ανεπιθύμητο προηγούμενο, παραβιάζοντας την αρχή της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας που στηρίζει το

παγκόσμιο εμπόριο εδώ και πάνω από έναν αιώνα. Πάνω απ' όλα, θα παρέδιδε στην Τεχεράνη ασφυκτικό έλεγχο επί ολόκληρης της περιοχής: μεγάλοι εξαγωγείς πετρελαίου, όπως η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, θα αναγκάζονταν να υποταχθούν στους ιρανικούς όρους ή να αντιμετωπίσουν εμπάργκο.

Η σχέση με το Ριάντ

Πράγματι, ο πόλεμος έχει ήδη επιβαρύνει τις σχέσεις μεταξύ Ουάσινγκτον και Ριάντ, το οποίο δεν είχε ενημερωθεί πριν από την αμερικανοϊσραηλινή επίθεση, αλλά βρέθηκε το ίδιο υπό επίθεση. Η ανακίνηση της περασμένης εβδομάδας για συμφωνία που θα βοηθούσε τη Σαουδική Αραβία να αναπτύξει πυρηνική ενέργεια, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος εμπλουτισμού ουρανίου και απογυμνωμένη από τις διασφαλίσεις μη διάδοσης, ήταν ενδεικτική του πόσο πολύ χρειάζεται πλέον η Αμερική τη Σαουδική Αραβία να αναπτύξει σε λίγες ώρες, υπό την πίεση του Ισραήλ, ο Τραμπ έκανε πίσω, επιμένοντας ότι η συμφωνία τελούσε υπό τον όρο της προσχώρησης της Σαουδικής Αραβίας στις Συμφωνίες του Αβραάμ – κάτι που το Ριάντ δεν φαίνεται καθόλου έτοιμο να αποδεχθεί. Η κωλοτούμπα αυτή ανέδειξε το αδιέξοδο του Τραμπ, καθώς προσπαθεί να ισορροπήσει τις απαιτήσεις συμμάχων με ολόένα και πιο αποκλίνοντα στρατηγικά συμφέροντα.

Το πρόβλημα του Τραμπ είναι ότι σύρεται ξανά στον πόλεμο υπό ένα πολύ λιγότερο ευνοϊκό οικονομικό και πολιτικό σκηνικό. Τον Φεβρουάριο, ο αντίκτυπος στις αγορές πετρελαίου περιορίστηκε

από τα τεράστια αποθέματα που είχαν συσσωρευθεί ανά τον κόσμο, κυρίως στην Αμερική και στην Κίνα. Όμως το Στρατηγικό Απόθεμα Πετρελαίου των ΗΠΑ πλησιάζει πλέον επικίνδυνα το όριο των 300 εκατ. βαρελιών, κάτω από το οποίο υπάρχει κίνδυνος μόνιμης ζημιάς στα αλατούχα σπλάχια όπου αποθηκεύεται το πετρέλαιο. Την ίδια στιγμή, οι Χούθι στην Υεμένη, σύμμαχοι της Τεχεράνης, έχουν ανοίξει ένα δεύτερο μέτωπο, απειλώντας τις σαουδαρβικές αποστολές στην Ερυθρά Θάλασσα και εγείροντας το φάσμα ενός «διπλού σημείου στραγγαλισμού».

Το πετρέλαιο ξεπέρασε τα 100 δολάρια το βαρέλι την περασμένη εβδομάδα για πρώτη φορά από τον Μάιο, και η Goldman Sachs εκτιμά ότι θα μπορούσε να φτάσει στα 120 δολάρια αν τα Στενά δεν ανοίξουν σύντομα – με όλη την ευρύτερη αναστάτωση που αυτό συνεπάγεται για τον πληθωρισμό και το κόστος δανεισμού. Πριν από την εκκευρία, οι επενδυτές είχαν σωστά ποντάρει ότι οι αυξανόμενες πιέσεις στο κόστος ζωής ενόψει των ενδιάμεσων εκλογών του Νοεμβρίου θα οδηγούσαν τον Τραμπ να αναζητήσει διέξοδο. Η πλειοψηφία των ψηφοφόρων αντιτίθεται στον πόλεμο και τα ποσοστά αποδοχής του Τραμπ βρίσκονται σε ιστορικό χαμηλό.

Εκλογικά κόλπα

Αυτή η λογική, όμως, φαίνεται λιγότερο πιθανό να ισχύσει τούτη τη φορά. Στον βαθμό που ο Τραμπ ενδιαφέρεται για τις ενδιάμεσες εκλογές –δεδομένου ότι δεν θα είναι ποτέ ξανά υποψήφιος–, η πρόσφατη συμπεριφορά του υποδηλώνει ότι έχει εγκαταλείψει την

ελπίδα να τις κερδίσει με έντιμα μέσα. Οι προσπάθειές του έχουν στραφεί στην ανακάραξη εκλογικών περιφερειών προς όφελός του (gerrymandering), στον εκφοβισμό του Κογκρέσου ώστε να ψηφίσει το πακέτο που ονομάζει «Save America Act» και στην αναμόχλευση διαψευσμένων ισχυρισμών περί νοθείας στις εκλογές του 2020, ίσως ως προοίμιο για την αμφισβήτηση των αποτελεσμάτων του Νοεμβρίου. Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς ότι ακόμη και ο κίνδυνος μιας συντριβής στις ενδιάμεσες εκλογές θα συγκρατήσει τον Τραμπ, όταν η εναλλακτική είναι μια συμφωνία με το Ιράν εμφανώς χειρότερη από εκείνη που συνήψε ο Μπαράκ Ομπάμα το 2015.

Όπως ο πρόεδρος Πούτιν, που επίσης πίστεψε ότι μπορούσε να κερδίσει έναν γρήγορο πόλεμο εναντίον ενός μικρότερου αντιπάλου και εξακολουθεί να πολεμάει πάνω από τέσσερα χρόνια μετά, ο Τραμπ ενδέχεται να διαπιστώσει ότι δεν έχει άλλη επιλογή από το να κλιμακώσει, με την ελπίδα να λυγίσει το Ιράν μέχρι την κατάρρευση ή την παράδοση. Η Wall Street Journal αναφέρει ότι το Πεντάγωνο στέλνει χερσαία στρατεύματα στη Μέση Ανατολή, μαζί με ιατρικό προσωπικό και μαχητικά αεροσκάφη. Ίσως μια επίδειξη ισχύος να φέρει το Ιράν ξανά στο τραπέζι, έστω κι αν δεν έχει αποδώσει μέχρι στιγμής. Αυτό που φαίνεται σαφές είναι ότι, αυτή τη φορά, ο Τραμπ δεν έχει την πολυτέλεια να κάνει πίσω.

* Ο κ. Σάιμον Νίξον είναι ανεξάρτητος σχολιαστής και εκδότης του ενημερωτικού δελτίου Wealth of Nations στο Substack.



Ντόναλντ Τραμπ και Τζο Μπάιντεν αποτίουν φόρο τιμής κατά τη διάρκεια άφιξης στην αεροπορική βάση Ντόνερ, στο Ντέλαγουερ, σορών στρατιωτών που έχασαν τη ζωή τους από ιρανικές επιθέσεις. Ο Αμερικανός πρόεδρος φαίνεται πως αυτή τη φορά δεν έχει την πολυτέλεια να κάνει πίσω, έστω και αν η πλειοψηφία των ψηφοφόρων αντιτίθεται στον πόλεμο.

ΑΠΟΨΗ

Οι Χούθι ως στρατηγική εφεδρεία

Του ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Η πρόσφατη ανακοίνωση της ηγεσίας των Χούθι για ναυτικό αποκλεισμό της Σαουδικής Αραβίας δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία. Από τον Σεπτέμβριο του 2014, το συγκεκριμένο σιτικό κίνημα ελέγχει τη βορειοδυτική Υεμένη και κατ' επέκταση τα στενά του Μπαμπ el Μαντέμ στην νότια έξοδο της Ερυθράς Θάλασσας. Εξ αρχής ο ρόλος του μέσα στον λεγόμενο «άξονα της αντίστασης» ήταν εκείνος της στρατηγικής εφεδρείας, που τώρα ενεργοποιείται για να ασκηθεί η μέγιστη δυνατή πίεση στις ΗΠΑ και στους περιφερειακούς συμμάχους τους.

Η απειλή στοχοποίησης πλοίων που

μεταφέρουν φορτία από και προς τη Σαουδική Αραβία νομοτελειακά οδηγεί σε μεγάλη απώλεια εσόδων, αυξημένα ασφάλιστρα, σημαντικές καθυστερήσεις στη διακίνηση προϊόντων και τελικά παρακάμψεις μέσω του Ακρωτηρίου της Καλής Ελπίδας. Πολλές ναυτιλιακές εταιρείες έχουν ήδη εκδώσει οδηγίες αποφυγής των λιμανιών της Τζέντας και του Γιανμπού της Σαουδικής Αραβίας που βρίσκονται κατά μήκος της Ερυθράς Θάλασσας. Στην πραγματικότητα, οι Χούθι επιστρέφουν στη στρατηγική υπονόμευσης του καθεστώτος ελεύθερης ναυσιπλοΐας που εφάρμοσαν επιτυχημένα την περίοδο 2023-2025.

Το ξέσπασμα του πολέμου μεταξύ

Χαμάς και Ισραήλ, τον Οκτώβριο του 2023, είχε δραματικό αντίκτυπο στην ασφάλεια της Ερυθράς Θάλασσας. Στις 19 Νοεμβρίου του ίδιου έτους, ειδικές δυνάμεις των Χούθι κατέλαβαν ένα ισραηλινής ιδιοκτησίας πλοίο κοντά στο λιμάνι Χοντέιντα της Υεμένης. Μόνο μέσα στο 2024, οι Χούθι ανέλαβαν την ευθύνη για δεκάδες επιθέσεις εναντίον πολεμικών και εμπορικών πλοίων. Το σιτικό κίνημα διαθέτει ένα οπλοστάσιο που του επιτρέπει να διεξάγει ασύμμετρο πόλεμο μεγάλης διάρκειας και εμβέλειας. Χρησιμοποιεί βαλλιστικούς πυραύλους και πυραύλους κρουζ με δυνατότητα πλήγματος στη γειτονική Σαουδική Αραβία, καθώς και προηγμένα drones ιρανικής τεχνολογίας για επιθέσεις

ακρίβειας. Επίσης, η πολιτοφυλακή των Χούθι κατέχει αντιπλοϊκούς πυραύλους, θαλάσσιες νάρκες και ταχύπλοα για να πλήξουν εμπορικά πλοία.

Η σχέση των Χούθι με το Ιράν είναι οριζόντια και δεν προσομοιάζει σε εκείνη που έχει η Τεχεράνη με τη Χεζμπολάχ στον Λίβανο. Η ιρανική ηγεσία άρχισε μετά το 2014 να τους παρέχει πολιτική κάλυψη και τεχνολογία πυραύλων και μη επανδρωμένων. Εκτοτε οι Χούθι εμφανίζονται ως μια δύναμη που αντιστέκεται στη Δύση και στο Ισραήλ. Η συμμαχία τους βασίζεται μεν σε ιδεολογική εγγύτητα και κοινή αντίληψη περί απειλών, αλλά τα συμφέροντά τους δεν ταυτίζονται πάντοτε. Αναφορικά ειδικά

με τη Σαουδική Αραβία, είναι βέβαιο ότι Χούθι και Τεχεράνη ενίοτε έχουν διαφορετικές προεγγίσεις.

Σε κάθε περίπτωση, οι οικονομικές συνέπειες από τις ενέργειες των Χούθι θα είναι σημαντικές για την Ευρώπη και την Ελλάδα. Το βασικό πλήγμα αφορά τη ναυτιλία στην Ερυθρά Θάλασσα, όπου η ανασφάλεια αυξάνει το κόστος ασφάλισης και οδηγεί σε παρακάμψεις που αυξάνουν χρόνο και τιμές μεταφοράς. Συνεπώς, αυτή η κρίση θα προκαλέσει αρκετή πίεση στις ευρωπαϊκές αλυσίδες εφοδιασμού.

Η Ελλάδα δύναται να αντιμετωπίσει, έστω μερικώς, τις συνέπειες της εξελισσόμενης κρίσης στην Ερυθρά Θάλασσα, με τρεις τρόπους.

Πρώτον, η Αθήνα χρειάζεται να διασφαλίσει την προστασία της ναυτιλίας με μεγαλύτερη συμμετοχή σε διεθνείς αποστολές και συστηματική ανταλλαγή πληροφοριών. Δεύτερον, να αξιοποιήσει την επικείμενη προεδρία της ώστε η Ευρωπαϊκή Ένωση να διαμορφώσει επιτέλους μια ενιαία στρατηγική για ασφαλείς θαλάσσιες οδούς. Τρίτον, να προχωρήσει σε στοχευμένη προσαρμογή με διαφοροποίηση εφοδιαστικών αλυσίδων και έμπρακτη στήριξη της ελληνικής ναυτιλίας. Δυστυχώς, έχουμε μπει πλέον σε αχατογράφητα νερά.

Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Reader in International Security στο King's College London.

Αμφίρροπη μάχη για τρεις



ΓΚΑΝΤΙ ΑΪΖΕΝΚΟΤ

Ο «σκληρός» στρατηγός

Πρώην αρχηγός του γενικού επιτελείου στον ισραηλινό στρατό. Θεωρείται εμπνευστής του δόγματος της συντριπτικής βίας εις βάρος των εχθρών του Ισραήλ. Έχασε τον γιο του, όπως και δύο ανιψιούς του, στις επιχειρήσεις στη Γάζα. Κατηγόρησε τον Νετανιάχου για σιμποτάζ συμφωνιών που θα τερμάτιζαν τον πόλεμο με αντάλλαγμα την απελευθέρωση των Ισραηλινών ομήρων της Χαμάς. Ο Μαροκινής καταγωγής πρωτοπόρος στις δημοσκοπήσεις δεν έχει πολιτική εμπειρία.

ΜΠΕΝΤΖΑΜΙΝ ΝΕΤΑΝΙΑΧΟΥ

Με «όπλο» την εμπειρία

Ο πρωθυπουργός του πολέμου. Ή, αλλιώς, ο μακροβιότερος ηγέτης του Ισραήλ: αυτές είναι οι 12ες εκλογές στις οποίες θα ηγηθεί του Λικούντ, του μεγαλύτερου κόμματος της Κνεσέτ. Οι εταίροι του στον κυβερνητικό συνασπισμό παραμένουν ενωμένοι στο πλευρό του, όμως το κόμμα του Θρησκευτικού Σιωνισμού θα μπορούσε να πέσει κάτω από το 3,25% το κατώφλι για την είσοδο στη Βουλή. Πλεονέκτημα του Μπίμπι, η δικασμένη αντιπολίτευση.

ΝΑΦΤΑΛΙ ΜΠΕΝΕΤ

Το αουτσάιντερ

Πρώην συνεργάτης του Νετανιάχου. Πρωθυπουργός του Ισραήλ τη σύντομη περίοδο 2021-22. Παρότι προέρχεται από τη σκληροπυρηνική Δεξιά, δεν δίστασε να συγκροτήσει κυβέρνηση με τη στήριξη του αραβικού κόμματος Ραάμ, σε μια πρωτοφανή για τα δεδομένα του Ισραήλ συμμαχία, που είχε στόχο τον τερματισμό της διακυβέρνησης Νετανιάχου. Έχει ενώσει τις δυνάμεις του με το κόμμα του πρώην πρωθυπουργού Γισσίρ Λαβίντ. Μέχρι στιγμή, έχει χαμηλές επιδόσεις στις δημοσκοπήσεις.

Του ΒΑΣΙΛΗ ΚΩΣΤΟΥΛΑ

Υποσχέθηκε «ολοκληρωτική νίκη» εις βάρος του Ιράν. Όμως, δεν μπορεί να την παραδώσει. Τώρα, επενδύει τουλάχιστον στη στασιμότητα έναντι μιας συμφωνίας, η οποία θα ήταν για εκείνον το χειρότερο σενάριο εν όψει των εκλογών τον Οκτώβριο. Λίγοι αγωνιούν όσο ο Ισραηλινός πρωθυπουργός για την έκβαση της διαπραγματεύσης, εν μέσω πυρών, Ουάσιγκτον και Τεχεράνης. Αραγε, πλησιάζει το πολιτικό τέλος του Μπέντζαμιν Νετανιάχου; Οποιος βιάζεται, κινδυνεύει να σκοντάψει στον μικρό λαβύρινθο της πολιτικής σκηνής στο Ισραήλ.

Κάλπες και πόλεμος

«Αμέσως μετά το σοκ της 7ης Οκτωβρίου 2023, εσωτερικά υπήρξε σχεδόν απόλυτη συμφωνία στο Ισραήλ γύρω από την ανάγκη να διεξαχθούν οι επιχειρήσεις στη Γάζα και στον Λίβανο, ώστε να ακολουθήσει η αναμέτρηση με το Ιράν. Στο διάστημα που μεσολάβησε, τα πράγματα άρχισαν ξανά να ερμηνεύονται σύμφωνα με τις πολιτικές ταυτότητες που ίσχυαν πριν από την έναρξη του πολέμου. Αυτήν τη στιγμή, το εκλογικό ερώτημα στο Ισραήλ είναι ένα και μοναδικό: «Νετανιάχου, ναι ή όχι;». Το απόλυτο δημοψήφισμα. Αν είσαι υπέρμαχος του Μπίμπι, θα πεις: «Δεν έφταιγε. Δεν τον ξύπνησαν. Ήταν πρόβλημα, ίσως και συνωμοσία, του στρατού». Από την άλλη, αν είσαι πολέμιος του Μπίμπι, τίποτα δεν είναι ικανό να αλλάξει τη θέση σου: «Ο μεγάλος υπεύθυνος για την τραγωδία της 7ης Οκτωβρίου». Τα στοιχεία αυτά είναι έκδηλα στις δημοσκοπήσεις. Το μπλοκ Νετανιάχου χρειάζεται τουλάχιστον 61 έδρες, όμως κινείται ανάμεσα σε 50-53 έδρες. Ο ίδιος πρόνταρε στην πτώση του ιρανικού καθεστώτος. Θα δικαιολογούσε έτσι αναδρομικά όσα συνέβησαν από την 7η Οκτωβρίου κι έπειτα, προβάλλοντας το αφήγημα: «Έσπασα τον άξονα του κακού!». Όμως, απέτυχε», τονίζει στην «Κ» πηγή με βαθιά γνώση των εξελίξεων, η οποία επιθυμεί να μην κατονομαστεί, καθότι έχει εμπλακεί ενεργά στη στρατιωτική και την πολιτική ελίτ της χώρας.

Πρόσφατη δημοσκόπηση του Ινστιτούτου Μελετών Εθνικής Ασφαλείας - INSS στο Ισραήλ απάντησε το ερώτημα ποιος κέρδισε τον πόλεμο με την Τεχεράνη. Μόλις το 15% απάντησε «το Ισραήλ». Το 37% έκρισε

νικητή το Ιράν. Μπορεί τώρα, λόγω της εγγύτητας των εκλογών, να επιδράσουν στις εξελίξεις γύρω από τον πόλεμο οι ενδεχόμενες προεκλογικές σκοπιμότητες του Μπέντζαμιν Νετανιάχου; «Νομίζω ότι η πορεία του πολέμου είναι σε θέση να επηρεάσει τις εκλογές και όχι το αντίστροφο. Το Ιράν βρίσκεται πια στα χέρια του Τραμπ. Η περίπτωση της Γάζας είναι πιο σύνθετη, αλλά το “Συμβούλιο Ειρήνης” υπό τον Αμερικανό πρόεδρο εξακολουθεί να εργάζεται ενεργά πάνω στο ζήτημα. Στον Λίβανο, η ισραηλινή κοινή γνώμη δεν επιθυμεί την αποχώρηση του Ισραήλ, με τις ΗΠΑ όμως να πιέζουν ιδιαίτερα το Ισραήλ να μην κλιμακώσει. Θεωρώ ότι, σε αυτήν τη φάση, το πολιτικό συμφέρον του Νετανιάχου είναι να διατηρηθούν τα πράγματα τουλάχιστον ως έχουν. Αν μεσολαβήσει κάποια μεγάλη επίθεση από το Ιράν, τότε ασφαλώς θα απαντήσει με αντίποινα. Όμως, σε αυτήν την περίπτωση, θα είναι δύσκολο να υποστηρίξει κανείς ότι μια αντίστοιχη ενέργεια υπό αυτές τις συνθήκες θα αποτελέσει πλέον εκλογική απόφαση», υπογραμμίζει στην «Κ» η Λαχάβ Χάρκοβ Λεβίν, ανώτερη πολιτική ανταποκρίτρια για το Jewish Insider, πρώην ανώτερη διπλωματική αναλύτρια για την Jerusalem Post.

Τα αραβικά κόμματα

Ποιες είναι λοιπόν οι επικρατέστερες εκδοχές για τον σχηματισμό κυβέρνησης στο Ισραήλ; Ο Ναφτάλι Μπένετ και ο Γκάντι Αϊζενκοτ, ο οποίος προηγείται στις δημοσκοπήσεις, είναι οι δύο αντίπαλοι του Νετανιάχου. Μία από τις κρίσιμες παραμέτρους είναι η πρόθεση συνερ-

γασίας των τριών υποψηφίων με τα αραβικά κόμματα, τα οποία θα είναι μάλλον ικανά –αν όχι απαραίτητα– για τη συμπλήρωση των εδρών που θα απαιτούνται για τη συγκρότηση κυβερνητικού συνασπισμού. Και οι τρεις τους δηλώνουν ότι δεν θα συνεργαστούν με την αραβική πτέρυγα, διεγείροντας πάντως τη δυσπιστία του εκλογικού σώματος, μετά και το εκλογικό προηγούμενο με πρωταγωνιστή τον Μπένετ το 2022. Στην πράξη, ξετυλίγονται τρία σενάρια: Πρώτον, επανάληψη των εκλογών, όπως έχει συμβεί πέντε φορές μεταξύ 2019 και 2022, όταν ο Νετανιάχου τελούσε επικεφαλής μιας προσωρινής κυβέρνησης. Δεύτερον, σχηματισμός κυβέρνησης σε συνεργασία με τα αραβικά κόμματα και παρά τις αντίθετες δεσμεύσεις των υποψηφίων. Τρίτον, συμφωνία ανάμεσα σε δύο από τους υποψηφίους, με κατάληξη έναν διαφορετικής σύνθεσης κυβερνητικό συνασπισμό.

«Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι ο Νετανιάχου θα δυσκολευτεί να σχηματίσει κυβέρνηση συνασπισμού, αλλά το ίδιο ισχύει και για τους αντιπάλους του. Και οι δύο πλευρές έχουν μιλήσει για την ανάγκη ενός ευρύτερου συνασπισμού, όμως αμφότερες θα αντιμετωπίσουν σημαντικές δυσκολίες στην προσπάθεια να τον συγκροτήσουν. Τόσο πολλά κόμματα έχουν δηλώσει ότι δεν πρόκειται να συνεργαστούν με τον Νετανιάχου, ώστε ενδέχεται να καταλήξει να βασιστεί στους ίδιους εταίρους που έχει τα τελευταία τέσσερα χρόνια, εκτός αν υπάρξει κάποια δραματική ανατροπή. Την ίδια στιγμή, οι βασικοί αντίπαλοί του έχουν αποκλείσει επίσης πολλές επιλογές –ούτε Νετανιάχου, ούτε αραβικά κόμματα, ούτε υπερροθόδοξους– με αποτέλεσμα οι

αριθμοί να μη βγαίνουν για την απαιτούμενη κοινοβουλευτική πλειοψηφία των 61 εδρών», λέει στην «Κ» η Λεβίν.

Με βάση τα δεδομένα που διαμορφώνονται τρεις μήνες πριν από τις κάλπες στο Ισραήλ, γίνεται φανερό ότι ο Νετανιάχου μπορεί να χάσει αυτές τις εκλογές. Παραμένει όμως παράγων, τον οποίο ασφαλώς οφείλεις να υπολογίζεις. «Πολλοί Ισραηλινοί εξακολουθούν να τον θεωρούν πρόσωπο με αδιαμφισβήτητες ηγετικές ικανότητες. Ένα σοβαρό ενδεχόμενο είναι να μην υπάρξει “επόμενη μέρα” για αδιευκρίνιστο χρονικό διάστημα. Ο Νετανιάχου υπήρξε στο παρελθόν δεξιοτέχνης στην τακτική της αναβολής, παρατείνοντας τις εξελίξεις χωρίς σαφές τέλος. Αυτήν τη στιγμή, δείχνει αποδυναμωμένος. Όμως, εξακολουθεί να έχει σημαντική επιρροή, που μένει να αποδειχθεί αν θα μεταφραστεί και σε απότο πολιτικό όφελος», αναφέρει χαρακτηριστικά στην «Κ» ο Ορι Γκόλντμπεργκ, ανεξάρτητος ερευνητής και σχολιαστής για τα θέματα της Μέσης Ανατολής.

Σκληρές αλήθειες

Ούτως ή άλλως, αποτελεί ερώτημα κατά πόσον μια νέα πολιτική ηγεσία στο Ισραήλ θα σηματοδοτούσε μια διαφορετική εξωτερική πολιτική της χώρας. «Το πιθανότερο, οποιαδήποτε πραγματική εναλλακτική λύση απέναντι στον Νετανιάχου σε αυτές τις εκλογές θα επέφερε ουσιαστικές μεταβολές στην εσωτερική πολιτική σκηνή – και όχι στην άμυνα. Στο Ισραήλ υπάρχει αρκετά ευρεία συναίνεση σε ζητήματα ασφαλείας και διεθνών σχέσεων. Στο εσωτερικό μέτωπο, το σημαντικότερο ζήτημα σήμερα αφορά τη γε-

νικευμένη εξαίρεση των υπερροθόδοξων Εβραίων από τη στρατιωτική θητεία, η οποία είναι υποχρεωτική για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της χώρας. Μετά τις επιθέσεις της 7ης Οκτωβρίου, το βάρος που έχει επωμιστεί ο πληθυσμός που υπηρετεί στις εφεδρείες έχει αυξηθεί δραματικά, γεγονός που έχει επηρεάσει και την οικονομική παραγωγικότητα της χώρας», σχολιάζει στην «Κ» η αναλύτρια του Jewish Insider. «Οι διεκδικητές της πρωθυπουργίας από τον Νετανιάχου μπορεί να απορρίπτουν το προσωπικό του ύφος και τον τρόπο άσκησης της πολιτικής του, όμως δεν έχουν διατυπώσει κάποια εναλλακτική πρόταση. Σε τελική ανάλυση, η εβραϊκή ισραηλινή κοινωνία είναι πολύ λιγότερο δικασμένη απ’ ό,τι πολλοί πιστεύουν. Στην πραγματικότητα, διατηρεί αξιοσημείωτη συνοχή και ανθεκτικότητα», συμπληρώνει ο Ορι Γκόλντμπεργκ.

Η πυξίδα

Από αυτήν την άποψη, θα πρέπει να κρατάει κανείς μικρό καλάθι ακόμη και στο σενάριο του –ελαφρώς «κεντρώου» για τα δεδομένα του Ισραήλ– Γκάντι Αϊζενκοτ. «Τον γνωρίζω 40 χρόνια. Νομίζω ότι ως πρωθυπουργός θα ήταν πολύ πιο λογικός από τον Νετανιάχου. Θα προσπαθούσε να δει τα πράγματα από μια πιο αντικειμενική, θα έλεγα επαγγελματική, οπτική γωνία. Όμως, στο τέλος της ημέρας, δεν έχει να κάνει με τον επαγγελματισμό, αλλά με την αντίληψη που –καλώς ή κακώς– κυριαρχεί στην ισραηλινή κοινωνία. Υπ’ αυτήν την έννοια, δεν ξέρω αν θα ήταν διαφορετικός από τον Νετανιάχου. Αν το σκεφτείτε, ο Νετανιάχου πραγματοποίησε το ισραηλινό όνειρο. Πήγαμε σε πόλεμο μαζί με τις ΗΠΑ απέναντι στο Ιράν. Δεν είχε συμβεί ποτέ ξανά. Τι θα έκανε, λοιπόν, ο Αϊζενκοτ; Θα έλεγε “δεν πάω σε πόλεμο, ακόμη και αν οι ΗΠΑ έρχονται μαζί μου”;», μας είπε πηγή από τον κύκλο του υποψηφίου που τηρεί το προβάδισμα στις δημοσκοπήσεις.

Η σύμπτωση και τελικά η εξοκείωση στις ισραηλινές κοινωνίες με τον πόλεμο, ως στοιχείο επιβίωσης απέναντι στον ισλαμικό φονταμενταλισμό (sic), καθιστά εξάλλου δυνατή τη διενέργεια εκλογών παράλληλα με τη διεξαγωγή πολεμικών επιχειρήσεων, όπως έχει συμβεί ξανά στο παρελθόν. Σημειωτέον, το 68% των Ισραηλινών θεωρεί ότι, αργά ή γρήγορα, θα πρέπει να επαναληφθεί η προσπάθεια για ξεκαθάρισμα των λογαριασμών με το Ιράν...

Δεξιοτέχνης της αναβολής

Ένα σοβαρό ενδεχόμενο είναι να μην υπάρξει «επόμενη μέρα» για αδιευκρίνιστο χρονικό διάστημα. Ο Νετανιάχου υπήρξε στο παρελθόν δεξιοτέχνης στην τακτική της αναβολής, παρατείνοντας τις εξελίξεις χωρίς σαφές τέλος.

Ορι Γκόλντμπεργκ
Ανεξάρτητος ερευνητής και σχολιαστής για τα θέματα της Μέσης Ανατολής

Τον συμφέρει η «ΕΚΕΧΕΙΡΙΑ»

Θεωρώ ότι, σε αυτήν τη φάση, το πολιτικό συμφέρον του Νετανιάχου είναι να διατηρηθούν τα πράγματα τουλάχιστον ως έχουν. Αν μεσολαβήσει κάποια μεγάλη επίθεση από το Ιράν, τότε ασφαλώς θα απαντήσει με αντίποινα.

Λαχάβ Χάρκοβ Λεβίν
Ανώτερη πολιτική ανταποκρίτρια του Jewish Insider

Αλλαγή ηγεσίας στο στράτευμα



ΜΙΧΑΪΛΟ ΝΤΡΑΠΑΤΙ, 43 ΕΤΩΝ

Ηρώας του μετώπου

Ανήκει στη νέα γενιά στρατηγών που ανδρώθηκε πολέμοντας τα ρωσικά στρατεύματα. Σε μία από τις σπάνιες παρεμβάσεις του, ζήτησε αλλαγές και νέους κανόνες στον ουκρανικό στρατό. Εγινε γνωστός το 2014 στη διάρκεια μάχης στο Ντονμπάς, όταν φώναζε «Εμπρός!» σε έναν οδηγό στρατιωτικού οχήματος στη Μαριούπολη, ζητώντας του να σπάσει ρωσικό οδόφραγμα για να σώσει πολιορκημένους αστυνομικούς. Από το 2022 διετέλεσε διοικητής σε δύσκολα πόστα του μετώπου.



ΜΙΧΑΪΛΟ ΦΕΝΤΟΡΟΦ, 35 ΕΤΩΝ

Απειλητικά δημοφιλής

Ο «Μίσα», όπως είναι το παρατσούκλι του, ανέλαβε το υπουργείο Αμυνας τον Ιανουάριο και όλοι είχαν μεγάλες προσδοκίες από τη θητεία του. Η προϋπηρεσία του στο υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης εθεωρείτο, άλλωστε, ιδιαίτερα επιτυχημένη, λόγω της εφαρμογής Diia, που έφερε τις κρατικές υπηρεσίες και τα ψηφιακά διαβατήρια στο κινητό των Ουκρανών. Η δημοτικότητα του, όμως, φαίνεται ότι προκάλεσε την καχυποψία του Ζελένσκι, που είδε στο πρόσωπό του έναν πιθανό διεκδικητή της προεδρίας.



ΟΛΕΞΑΝΤΕΡ ΣΙΡΣΚΙ, 60 ΕΤΩΝ

Η σοβιετική «Λεοπάρδαλη»

Γνωστός με το παρωνύμιο «Λεοπάρδαλη του χιονιού» και γαλουχημένος στην πάλαι ποτέ Σοβιετική Ένωση, κατηγορήθηκε συχνά για παρωχημένες στρατιωτικές πρακτικές, καθώς και για την αιματηρή –και αδιέξοδη κατά πολλούς– μάχη του Μπαχμούτ. Εχοντας τεράστια πείρα, ωστόσο, πρωτοστάτησε στις μεγαλύτερες στρατιωτικές νίκες της χώρας από το 2022, συμπεριλαμβανομένης της μεγάλης αντεπίθεσης το καλοκαίρι της ίδιας χρονιάς και τιμήθηκε ως «Ηρώας της Ουκρανίας», που αποτελεί την ανώτατη διάκριση.

Πόλεμος εντός των τειχών

Ποιες πολιτικές σκοπιμότητες οδηγούν τον Ζελένσκι σε σπασμωδικές αλλαγές προσώπων

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Σε μια χρονική περίοδο που η Ουκρανία καταγράφει επιτυχίες στο πεδίο των μαχών (με τις επιθέσεις της βαθιά μέσα στη Ρωσία, καθώς και στην Κριμαία) αλλά και της διπλωματίας (θετικό κλίμα στην τελευταία σύνοδο του ΝΑΤΟ), στο εσωτερικό της χώρας επικρατεί αναβρασμός. Η απόφαση του προέδρου Βολοντίμιρ Ζελένσκι να αποπέμψει τον 35χρονο εξαιρετικά δημοφιλή υπουργό Αμυνας Μιχαίλο Φεντόροφ έχει εξοργίσει μεγάλο τμήμα της κοινής γνώμης, που ζητάει την αποκατάστασή του. Μετά τις πρόσφατες μαζικές διαδηλώσεις, που συνεχίστηκαν μέχρι και προχθές, ο Ζελένσκι απομάκρυνε και τον αρχηγό του γενικού επιτελείου Ολεξάντερ Σίρσκι, τπρώντας ίσες αποστάσεις στη μεταξή τους σύγκρουση για την κατεύθυνση του πολέμου. Παράλληλα, για να κατευνάσει τα πλήθη συναντήθηκε με τον Φεντόροφ και του προσέφερε δελεαστικά ηγετικά πόστα, υποσχόμενος ταυτόχρονα να προχωρήσει σε συνολική ανασυγκρότηση της στρατιωτικής ηγεσίας. Όπως σημείωναν όμως αναλυτές, έχει περιέλθει σε δυσχερή θέση, αφού αν τον επανέφερε στο θώκο του, όπως ζητούν οι διαδηλωτές, θα ενίσχυε το ήδη κραταιό προφίλ του νεαρού πολιτικού κι αν δεν το έκανε, θα διακινδύνευε παράταση των κινητοποιήσεων.

Κίνηση εκτόνωσης

Αφορμή για τη δημόσια αντιπαράθεση των Φεντόροφ - Σίρσκι ήταν η καταγγελία του πρώτου ότι ο δεύτερος μπλοκάρει τις μεταρρυθμίσεις και αρνείται να συνεργαστεί μαζί του και ο ισχυρισμός του δεύτερου πως ο πρώτος έχει υπερβεί κατά πολύ τις αρμοδιότητές του. Ο Άντον Γκρουσέτσκι, διευθυντής του Διεθνούς Ινστιτούτου Κοινωνιολογίας του Κιέβου, πιστεύει πως η αρχική απόφαση του Ζελένσκι ήταν να απολυθεί μόνο ο Φεντόροφ και ότι η αποπομπή του Σίρσκι ήταν τελικά μια αντίδραση στις διαδηλώσεις διαμαρτυρίας. «Είναι πολύ πιθανό ο πρόεδρος να ήθελε να απομακρύνει τον Σίρσκι αργότερα, επειδή ακόμη βρίσκονταν σε εξέλιξη κάποιες στρατιωτικές επιχειρήσεις. Εννοώ ότι μαζί με τον Φεντόροφ, ο πρόεδρος ήθελε να απολύσει και τον Σίρσκι, αλλά ανέβαλε την απόφαση. Ωστόσο, οι δημόσιες διαμαρτυρίες επιτάχυναν την απόφασή του», λέει στην «Κ», υποθετώντας το σενάριο της «καρραμπόλας». Διαφωνεί όμως με την κυρίαρχη αφήγηση ότι επρόκειτο για μια σύγκρουση μεταξύ ενός νέου στρατηγού, υπερμάχου της χρήσης drones, του Φεντόροφ, και μιας συντηρητικής σοβιετικής αντίληψης του πολέμου, που εκπροσωπεί ο Σίρσκι. «Οι δύο άνθρωποι έχουν όντως διαφορετικές απόψεις για τη γενική στρατηγική στον πόλεμο. Ο Σίρσκι όμως είναι κι αυτός υπέρμαχος της χρήσης



Συγκέντρωση διαμαρτυρίας εναντίον της απόφασης του Βολοντίμιρ Ζελένσκι να αποπέμψει τον υπουργό Αμυνας Μιχαίλο Φεντόροφ. Οι διαδηλωτές αλλά και πολλά στελέχη των ενόπλων δυνάμεων ζητούν από τον Ζελένσκι να μην εγκαταλείψει το σχέδιο διεξαγωγής επιχειρήσεων με μη επανδρωμένα αεροσκάφη.

drones, αλλά ως αρχιστράτηγος και αξιωματικός καριέρας έχει διαφορετική άποψη για το τι χρειάζεται ο στρατός και πώς πρέπει να διεξάγει έναν πόλεμο. Ο Φεντόροφ είναι μόλις 35 ετών, μορφωμένος, τεχνολογικά έμπειρος, χωρίς στρατιωτική εκπαίδευση. Είναι θεμιτό να υπάρχουν αποκλίσεις, όμως σε αυτήν την περίπτωση, επηρεάστηκε το ηθικό του στρατού, οπότε η ένταση έπρεπε να επιλυθεί με κάποιον τρόπο. Ο Φεντόροφ, πάντως, δεν έχει καμία στρατιωτική εκπαίδευση για να διοικήσει τον στρατό, ενώ ο Σίρσκι είναι ένας πραγματικός ήρωας πολέμου – για τις επιχειρήσεις του όπως η άμυνα του Κιέβου ή η επιχείρηση του Χαρκόβου το 2022. Είναι εντελώς λάθος να δαιμονοποιούμε τον Σίρσκι και να τον προσβάλλουμε», σημειώνει στην «Κ».

Καθαρό προφίλ

Ο Πέτρο Ομπούκοφ, Ουκρανός πολιτικός της αντιπολίτευσης και στέλεχος του δημοτικού συμβουλίου στην Οδονσό, εκπλήσσεται με τον εαυτό του, που βρέθηκε να διαδηλώνει υπέρ υπουργού

του Ζελένσκι. «Δεν το περίμενα ποτέ αυτό», λέει στην «Κ» γελώντας. «Δεν είναι τυχαίο ότι ο Φεντόροφ δεν έχει εμπλακεί ποτέ σε σκάνδαλο, γι' αυτό είναι τόσο δημοφιλής. Ο Ζελένσκι τον ζηλεύει». Ερωτηθείς κατά πόσον αποτελεί πιο επικίνδυνο αντίπαλο για τον Ουκρανό πρόεδρο από τον δημοφιλή μέχρι πρότινος πρώην αρχηγό των ενόπλων δυνάμεων και νυν πρόεδρο της χώρας στο Λονδίνο, Βαλέρι Ζαλούσνι, απαντάει θετικά: «Ο Ζαλούσνι είναι παροπλισμένος, η απήκυσή του έχει περιοριστεί. Ως πρόεδρος δεν έχει πλέον ορατότητα. Εξάλλου, είναι τραγικός ρήτορας. Τον άκουσα σε ένα συνέδριο και διάβαζε την ομιλία του, σε αντίθεση με τον Φεντόροφ που είναι εξόχως επικοινωνιακός». Θεωρεί ότι ο πρόεδρος υποχρεώθηκε στον μίνι ανασχηματισμό της κυβέρνησης και του στρατού επειδή ερευνάται για διαφθορά η πρόεδρος της Ουκρανίας στις ΗΠΑ Ολγα Στεφανίσινα. Η ίδια δήλωσε ότι παραιτείται για προσωπικούς λόγους, φαίνεται όμως ότι οι πιέσεις προήλθαν κυρίως από την Ουάσινγκτον, που διεμήνυσε ότι δεν

θα ανεχθεί άλλα σκάνδαλα και διη σε σχέση με πρόσωπα, με τα οποία καλείται να συνεργαστεί. Σύμφωνα με την Ντόιτσε Βέλε, επικρατέστερη αντικαταστάτης της είναι η άρτι παραιτηθείσα πρωθυπουργός της χώρας Γιούλια Σβριντνένκο, την οποία οι ΗΠΑ θεωρούν αξιόπιστη συνομιλήτρια. Άλλα τοπικά ΜΜΕ έχρισαν τον Ρουστέμι Ουμέροφ, γραμματέα του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας και Αμυνας, φαβορί για την προσβεία στην Αμερική.

Ευφορία στο στράτευμα

Στο μεταξύ, η αντικατάσταση του Σίρσκι από τον 43χρονο Μιχαίλο Ντραπάτι δημιουργεί κλίμα αισιοδοξίας στη χώρα, καθώς ο προκάτοχός του είχε αποκτήσει τη φήμη ότι αδιαφορεί για τις μαζικές ανθρώπινες απώλειες και αφήνει τους επιστράτους να θυσιάζονται στο πλαίσιο της σύρραξης-κρεατομηχανής. Ο λοχίας Αντρέι Κλιμένκο, 45 ετών, Ουκρανός στρατιώτης στο νότιο μέτωπο με τον οποίο επικοινωνήσαν

οι «Νιου Γιορκ Τάιμς», δήλωσε: «Υπάρχει μια γενική αίσθηση ευφορίας, η οποία δημιουργεί ένα είδος δυσεξήγητης ώθησης στο ηθικό μας». Η Μόσχα έχει άλλωστε αποτύχει να μετατρέψει τη διεύρυνση των χερσαίων δυνάμεών της σε αποφασιστικό πλεονέκτημα. Η ανοιξιάτικη ρωσική επιχείρηση δεν εκπλήρωσε τους στόχους της. Η Ουκρανία έχει πετύχει να μεταφέρει τον πόλεμο στη ρωσική επικράτεια. Σύμφωνα με τον ΟΗΕ οι απώλειες και στις δύο πλευρές αυξήθηκαν κατά 37% το πρώτο εξάμηνο του 2026 και οι επιθέσεις κατά ρωσικών υποδομών ακόμη και μέσα στην προσαρτηθείσα Κριμαία έχουν προκαλέσει ελλείψεις στον τομέα της ενέργειας και προβλήματα σε ηλεκτρο- και υδροδότηση.

Σε άρθρο του στη βρετανική «Τέλεγκραφ» ο πρόεδρος της χώρας στη Βρετανία Βαλέρι Ζαλούσνι προειδοποιούσε, ωστόσο, ότι δεν πρέπει να έχουμε την ψευδαίσθηση πως η Ρωσία έχασε τον πόλεμο, επειδή η Ουκρανία έχει κάποιες εντυπωσιακές επιτυχίες τις τελευταίες εβδομάδες μετά το ναδίρ στο οποίο είχε περιέλθει το περασμένο καλοκαίρι. Η αριθμητική υπεροχή του ρωσικού στρατού είναι αναμφισβήτητη, όπως και η κόπωση του πολέμου που μαστίζει την Ουκρανία και τους συμμάχους της. Μπορεί ο Ντόναλντ Τραμπ να διεκήρυξε πως «υπήρχε πολλή αγάπη στην αίσθηση» μετά τη συνάντησή του με τον Ζελένσκι κατά την τελευταία σύνοδο του ΝΑΤΟ, είναι γνωστός όμως οι μεταπτώσεις του Αμερικανού προέδρου. Παράλληλα η ενόττητα των Ευρωπαίων για το 21ο πακέτο κυρώσεων κατά της Ρωσίας δοκιμάστηκε έντονα αυτήν την εβδομάδα και επετεύχθη μόνο μετά την εξαίρεση που εξασφάλισε η Ελλάδα για τη μεταφορά ρωσικού LNG σε πελάτες εκτός Ε.Ε.

Οι προκλήσεις

Ο νέος αρχηγός του γενικού επιτελείου βρίσκεται ήδη αντιμέτωπος με μια σειρά προκλήσεων, με μεγαλύτερο το πρόβλημα της επιστράτευσης νέων εφέδρων και την προστασία των ενεργειακών υποδομών από ενδεχόμενες ρωσικές επιθέσεις τον προσεχή χειμώνα, με δεδομένες τις ελλείψεις πυρομαχικών για τα ουκρανικά συστήματα αεράμυνας. Παράλληλα καλείται να ανακατίσει τη βραδεία πλυν αιματηρή εκστρατεία της Μόσχας να κάψει και τα τελευταία προπύργια αντίστασης στο Ντονμπάς. Μέσα σε αυτό το τοπίο, η πολιτική κρίση στο Κίεβο «αποδεικνύει», όπως έγραφε ο «Γκάρντιαν» σε πρόσφατο κύριο άρθρο του, «ότι ενώ ο πόλεμος έχει κατευνάσει τις επικρίσεις και έχει απομακρύνει τις εκλογές από το τραπέζι, ο Ζελένσκι παραμένει υπόλογος στον λαό. Αυτή η λογοδοσία, αδιανόητη στη Ρωσία, είναι μία ακόμη ισχυρή υπενθύμιση του γιατί πολεμάει η Ουκρανία...»

Τον έδιωξαν οι διαδηλωτές
«Είναι πιθανό ο πρόεδρος να ήθελε να απομακρύνει τον Σίρσκι αργότερα, επειδή βρίσκονται σε εξέλιξη κάποιες στρατιωτικές επιχειρήσεις. Οι διαμαρτυρίες επιτάχυναν την απόφασή του», λέει ο Άντον Γκρουσέτσκι, διευθυντής του Διεθνούς Ινστιτούτου Κοινωνιολογίας του Κιέβου.

Ντόμινο από τις ΗΠΑ
Ο Ζελένσκι υποχρεώθηκε στον μίνι ανασχηματισμό κυβέρνησης και στρατού, λέει ο Πέτρο Ομπούκοφ, στέλεχος της αντιπολίτευσης, επειδή ερευνάται για διαφθορά η πρόεδρος της Ουκρανίας στην Ουάσινγκτον Ολγα Στεφανίσινα. Η ίδια, πάντως, δήλωσε ότι παραιτείται «για προσωπικούς λόγους».



Μια στιγμή ενυδάτωσης για τον Αντριέν Ραμπιό κατά τη διάρκεια του αγώνα με την Παραγουάη, στη Φιλαδέλφεια. Η κλιματική αλλαγή μπόρεσε να παρατηρήσει κανείς.



Ο Τόμας Τούκελ απογοητευμένος από την εξέλιξη του αγώνα που μέχρι το 85ο λεπτό ένιωσε ότι είχε στα χέρια του. Όμως όταν οχυρώνασε στην περιοχή σου και δέχεσαι επιθέσεις επί 30 λεπτά, γνωρίζεις ότι οι πιθανότητες να πάρει κάτι στραβά αυξάνονται.



Ο Ερλινγκ Χάαλαντ δίνει τον ρυθμό σε 5.652.989 Νορβηγούς κυπιλάτες, στο τερν, στην κερκίδα και στην πατρίδα του. Ο νορβηγικός πανηγυρισμός διέσωσε κάτι από τον ρομαντισμό του παιχνιδιού, σε ένα Μουντιάλ όπου πρωταγωνίστησαν τα κομπιούτερ και οι αριθμοί.

Ποια στιγμή κρατάω από το Μουντιάλ

Το μαγικό 6-4 των πτιπμένων. Οι απόπειρες πολιτικής δολιτηρίας του αθλήματος. Τα διαλείμματα ενυδάτωσης και η κωπηλατική χορογραφία των Νορβηγών. Δάκρυα στο χορτάρι και πάρτι στο ημίχρονο. Τι θα θυμόμαστε από τη μεγάλη ποδοσφαιρική γιορτή του 2026; Εντεκα συντάκτες της «Κ» μοιράζονται το δικό τους μουντιαλικό ημερολόγιο

Ενας μεγάλος μικρός τελικός

Με πείσμα παιδικό απέσπασα την άδεια των γονιών για άγριο, παρθένο, ξενύχτι στην TV, καθώς τα σχολεία είχαν κλείσει. Μουντιάλ 1970 στο Μεξικό. Ημιτελικός Ιταλία - Γερμανία 4-3, κανονική διάρκεια 1-1. Ο Μπεκενμπάουερ, ηγέτης με βγαλμένο ώμο. Οργιαστική παράταση. Ο αγώνας του παρελθόντος αιώνος. Μουντιάλ 1982, Ισπανία, επίσης ημιτελικός. Η ποιήτρια Γαλλία, με τον Μισέλ (Πλατινί) να απαγγέλλει (1-1, κανονική διάρκεια) προηγείται 3-1 στην παράταση της ωμής, άκαμπτης, Γερμανίας, κι όμως πνίχεται στο πέναλτι. Κατάρ, 2022, τελικός. Γαλλία - Αργεντινή 3-3 στην παράταση, ύστερα από αδιανόητες ανατροπές. Στα πέναλτι τροπαιούχος ο Μέσι και η παρέα του. Ευαγγελικά κεφάλαια μνήμης της ποδοσφαιρικής βίβλου.

Πρώτη φορά που έναν τελικό ή ημιτελικό κερδίζει χωρίς VAR «στο τι θα θυμάμαι» από το Μουντιάλ του 2026 η «άνευ ορίων και άνευ όρων» βελούδινη σύγκρουση Αγγλίας - Γαλλίας για την 3η θέση της παρνηγορίας. Εξωπραγματικό θέαμα. Οι δύο λαβωμένες υπερδυνάμεις, αφήνοντας την κεκτημένη έπαρση στα αποδυτήρια, προσέφεραν ένα ρεσιτάλ Playstation, ασκνοθετικό, παρορμητικό, λες και έπαιζαν χρυσοπόδαροι σε παιδική αλάνα. Τελικό σκορ 6-4 για τα «Τρία Λιοντάρια». Οι μισές εκατέρωθεν μεγάλες ευκαιρίες να κατέληγαν γκολ, το αποτέλεσμα θα παρέπεμπε σε αγώνα χάντμπολ. Αγκαλιές, φιλιά, φωτεινά πρόσωπα, συναινετική απο-βεντετοποίηση, μετά τη λήξη του τρελού αγώνα. Είδαμε κι αυτό: Νικητές και πτιπμένοι να παραβγαίνουν στη χαρά. Πιθανότατα δεν θα το ξαναδούμε.

ΚΩΣΤΑΣ ΛΕΟΝΤΑΡΙΑΔΗΣ



Όταν έκλαψε ο Μέσι

Ο Χόρχε γύρισε ξέπνοος από το εργοστάσιο, όμως δεν ήταν η δουλειά που τον είχε εξαντλήσει. Όλη μέρα το μυαλό του ήταν αλλού. Η Σίλια είχε ραντεβού με τον γιατρό για τις εξετάσεις του Λέο. «Τι σημαίνει αυτό;», ρώτησε σαστισμένη η νεαρή γυναίκα. «Ψυχραιμία», της απάντησε ο άνδρας με τη λευκή μπλούζα. «Ο μικρός πάσχει από έλλειψη αυξητικής ορμόνης. Υπάρχει θεραπεία που θα τον βοηθήσει να αναπτυχθεί σχεδόν κανονικά. Όμως είναι ακριβή».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΑΛΓΚΑΣ



Ο Λέο Μέσι δακρυσμένος μπροστά στην κερκίδα των Αργεντινών, που τον αποθεώνουν παρά την ήττα από την Ισπανία. Ο πισιρικός από το Ροζάριο έφτασε σχεδόν 40 χρόνων. Το ξέρει πως άλλη φορά δεν θα υπάρξει. Όμως, εδώ που τα λέμε, δεν τα πήγε κι άσχημα, έτσι δεν είναι;

«Εννιακόσια δολάρια κάθε μήνα για μια ένεση, που να πάρει η ευχή... Αλλά θα τα βρούμε ο κόσμος να καλάσει», ξέσπασε ο Χόρχε. Δεν ήξερε, όμως, πώς... Πέρασαν τρία δύσκολα χρόνια, μέχρι που κάποιος ξένος, όπως του είπαν από τη Νιούελς, ζήτησε να τον συναντήσει. «Σενιόρ, λέγομαι Κάρλνες Ρέσακ, έρχομαι από τη Βαρκελώνη και θέλω να μιλήσουμε για τον γιο σας. Εχουμε μάθει για το ταλέντο του. Εάν έρθετε στην Ισπανία, το κλαμπ θα κάνει τα πάντα για να τον βοηθήσει»...

Κάπως έτσι αρχίζει το παραμύθι με το αγόρι που έγινε βασιλιάς του κόσμου. Το τέλος το ξέρετε. Γράφτηκε με δάκρυα μετά τον τελικό του Μουντιάλ. Ίσως για τον Χόρχε, που τώρα δίνει τη δική του μάχη. Ίσως, πάλι, για όλα εκείνα τα παιδιά που δεν είχαν την ίδια τύχη με τον ίδιο. Ίσως και γι' αυτούς που δεν ενδιαφέρονται...

Ο Τραμπ κυρίαρχος και στο VAR

Δεν ήταν απλώς ένα άγαρμπο, αλλά σκληρό μαρκάρισμα. Ο Φόλαριν Μπάλογκαν πάτησε επικίνδυνα με τις τάπες τον αστράγαλο του Βόσνιου αντιπάλου του. Ήταν απευθείας κόκκινη κάρτα με το γράμμα του κανονισμού, ακόμη κι αν χρειάστηκε να μεσολαβήσει το VAR για να υποδείξει στον διαιτητή του αγώνα την παράβαση. Για τον Ντόναλντ Τραμπ, όμως, αυτή η απόφαση δεν μπορούσε να σταθεί. Δεν ήθελε να τιμωρηθεί ο άσος της ποδοσφαιρικής ομάδας των ΗΠΑ και να χάσει την επόμενη κρίσιμη αναμέτρηση με το Βέλγιο.

Παρότι είχε να διαχειριστεί τόσα άλλα φλέγοντα ζητήματα, ακόμη κι αν δεν κατανοεί πλήρως τους όρους του αθλήματος, ο πρόεδρος των ΗΠΑ παρενέβη. Η τιμωρία ανακλήθηκε, ο Μπάλογκαν αγωνίστηκε, η αξιοπιστία της FIFA επλήγη. Μπορεί αυτή η

στιγμή να μην καθόρισε κάποιο αποτέλεσμα, να μην αλλοίωσε την έκβαση του επόμενου αγώνα, επιβεβαίωσε όμως για ακόμη μία φορά την αλαζονεία και την αμετροπεία του Τραμπ. Είτε στη διεθνή πολιτική και οικονομική σκηνή είτε σε ένα γήπεδο ποδοσφαίρου, εκείνος θέλει να ορίζει τους κανόνες ή να τους καταστρατηγεί. Εκείνος είναι ο διαιτητής.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ



Το κουπί των Νορβηγών

Η γαλλική εφημερίδα Le Monde έγραψε ότι η εθνική ομάδα της Νορβηγίας «έσωσε την ψυχή του ποδοσφαίρου». Μπορεί να ακούγεται κάπως υπερβολικό

κομπλιμέντο για ένα Μουντιάλ το οποίο θα καταγραφεί στην Ιστορία και ως μια οικονομική υπερπαραγωγή δισεκατομμυρίων δολαρίων για χορηγούς, στοιχηματικές εταιρείες, τηλεοπτικά δικαιώματα, ωστόσο η παρουσία των Νορβηγών είχε αναμφισβήτητη μια ρομαντική πτυχή. Η ομάδα του Χάαλαντ άρχισε να τραβάει κουπί από το Ιράκ —η πρώτη αντίπαλος που αντιμετώπισε στους ομίλους— και έφτασε μέχρι τη φάση των προημιτελικών και την Αγγλία, έχοντας στην πορεία κατακτήσει φανατικούς οπαδούς σε όλο τον κόσμο. Στο ρυθμικό «Ro! Ro! Ro!» (στα νορβηγικά σημαίνει κωπηλατώ) και τη χαρακτηριστική κίνηση της κωπηλασίας, που έπειτα από κάθε νίκη ένω-νε τους παίκτες της ομάδας στο χορτάρι με τους οπαδούς στην κερκίδα και στην πατρίδα, αποτυπώθηκε ιδανικά η δύναμη της κοινότητας' η ενότητα, η δύναμη, το πάθος, ο συγχρονισμός, όσα απαιτούνται για τον κοινό

στόχο, για τη συνέχιση του ταξιδιού. Στη μεγάλη σκηνή του φετινού Μουντιάλ, τραβώντας κουπί, οι Νορβηγοί έγιναν πρωταγωνιστές.

ΓΙΟΥΛΙΑ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ



Η παρακμή της Βραζιλίας

Μουντιάλ και εθνική Βραζιλίας είναι σχεδόν ταυτόσημες έννοιες. Η Σελεσάο έχει λάβει μέρος και στις 23 διοργανώσεις από το 1930 και είναι η πολυνίκης του θεσμού με πέντε κατακτήσεις' η τελευταία το 2002. Είτε είσαι οπαδός της είτε όχι, την περιμένεις κάθε τέσσερα χρόνια. Οι μύθοι του Γκαρίντσα, του Ντίντι, του Πελέ, του Σόκρατες, του Ρομάρियो, του Ρονάλντο ζωντανεύουν στο μυαλό κάθε φιλάθλου που αγαπάει το jogo bonito. Και φέτος υπήρχε μια κρυφή προσμονή. Ο Κάρλο Αντσελότι στον πάγκο, ο Βινίσιους, ακόμη και ο Νεϊμάρ σε ρόλο «Ελ Σιντ», μας έδιναν κάποιες ελπίδες πως η Βραζιλία θα μπορούσε να εκπλήξει τους πάντες. Όμως, για μία ακόμη διοργάνωση, η Σελεσάο αγωνίστηκε ως «Θνητή» ομάδα. Ένα σύνολο παικτών χωρίς σπουδαίο ταλέντο, ούτε ισχυρή προσωπικότητα. Ανέμπνευστοι, χωρίς το «απρόβλεπτο» μέσα τους. Η ει-κόνα του Νεϊμάρ να πανηγυρίζει ένα ανούσιο γκολ με πέναλτι στον αποκλεισμό από τη Νορβηγία και να ανοίγει διάλογο με τον αντίπαλο τερματοφύλακα ήταν τουλάχιστον απογοητευτική. Κάποιες εκλάμψεις του Βινίσιους και οι φανέλες που παρέπεμψαν στις ανάλους του 1970 δεν αρκούσαν για να θυμηθούμε ξανά πως είναι να αγωνίζεται η πραγματική Βραζιλία σε ένα Παγκόσμιο Κύπελλο.

ΣΤΑΘΗΣ ΔΗΜΟΛΑΣ



Οι σάρκيني ήρωες του ημίχρονου

Στο ημίχρονο του τελικού του Μουντιάλ εμφανίστηκε η Μαντόνα πάνω σε ένα μπάγκι αυτοκίνητο, το οποίο οδηγούσε ο Ρονάλντο Ναζάριο με συνοδηγό τον Ρο-ναλντίνιο. Πέρασαν κάτω από τις κερκίδες κι έπειτα οι τρεις τους αποβιβάστηκαν και στάθηκαν στη γραμμή του πλαγίου άουτ. Η Μαντόνα τραγουδούσε, οι άλλοι

δύο χαμογελούσαν – ο Ρόνι φορούσε κίτρινες αθλητικές φόρμες και ο Ρονάλντο γαλάζιες. Γλυκάθηκε η ψυχή μου. Αυτοί οι δύο κάνουν, χωρίς ιδιαίτερο κόπο, να φαίνεται ντεκαφεϊνέ το σημερινό δίλημμα Μέσι ή Κριστιάνο. Είναι οι σάρκيني ήρωες απέναντι στα ρομπότ και τα ρεκόρ. Δεν είναι η νοσταλγία για τα '00s, αλλά η διαπίστωση ότι ο Ροναλντίνιο και ο Ρονάλντο είναι μοναδικοί χάρη στα «λάθη» τους – τη σφικτή στη μέση φόρμα του «Φαινομένου», το αφελές χαμόγελο του Ρόνι που αγαπάει το ξενύχτι, τα αστεία ρούχα τους στο ημίχρονο του τελικού δίπλα στη Μαντόνα. Χάρη σε αυτά βεβαιωνόμαστε ότι είναι πραγματικοί άνθρωποι και ότι τους είδαμε με τα μάτια μας να παίζουν ποδόσφαιρο. Διαφορετικά, θα πιστεύαμε στα θαύματα και θα τρελαινόμασταν.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΚΟΥΜΑΚΑΣ



Λύγισαν και οι άμπαλοι

Όταν αυτή η πονηρόφατσα ο Αμερικανός Μάλικ Τίλμαν ισοφάρισε 1-1 στο 31ο λεπτό του –νοκ άουτ– αγώνα ανάμεσα στις ΗΠΑ και στο Βέλγιο, ένα κυματιστό επιφώνημα διαπέρασε το κοινό στο μπαρ Moxu στο λιμάνι της Βοστώνης, όπου παρακολουθούσα το ματς. Στην ανάκρουση του «Star-Spangled Banner» ο διπλάνος μου με το καπέλο των Red Sox σπκώθηκε όρθιος-κλαρίνο με το χέρι στην καρδιά, βετεράνος γαρ. Ήταν συγκινητικό να βλέπεις ανθρώπους που εμφανώς δεν έχουν καμία σχέση με το άθλημα να είναι καρφωμένοι στην οδόνη και να παρακολουθούν την αξιοπερίη εμφάνιση της εθνικής τους στο Μουντιάλ. Να προδίδουν για λίγο την αφοσίωση στο μπέιζμπολ και στο φούτμπολ και να τους συνεπαίρνει η οικουμενική γοητεία του ποδοσφαίρου. Δεν κράτησε πολύ το ενδιαφέρον. Στο 3-1 εις βάρος τους, έχοντας πάρει απόφαση τον αποκλεισμό της ομάδας, άρχισαν να με ρωτούν επίμονα: «Πόσα λεπτά είπαμε έχει το ημίχρονο;».

ΕΞΕΝΙΑ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ



Πότε παίζουν Κονγκό - Ουζμπεκιστάν;

Ήταν ένα χιουμοριστικό παιχνίδι ανάμεσα σε παλιούς φίλους-συναδέλφους. Κάθε μέρα επλήγα-



APPHOTO / JULIO CORTIZ

Ροναλντίνιο (αριστερά), Ρονάλντο (δεξιά) και (δυστυχώς, όχι γκολ) η Μαντόνα ανάμεσά τους. Ανθρώπινοι, με τα κιλά τους και τα γέλια τους, με αυθορμητισμό και αυθεντικότητα. Όχι με τους κανόνες του μάρκετινγκ, το οποίο υπηρετούν πιστά άλλοι σταρ, μεγάλοι και μικρού βεληνεκούς.



Ο Νέϊμάρ κλαίει μετά τον αποκλεισμό της Βραζιλίας από τη Νορβηγία.



Ντόναλντ Τραμπ και Τζίβι Ινφραντίνο μέσα σε ένα χρυσό «νέφος» (από κονφετί).



Ο Μπάλογκαν αποβάλλεται για σκληρό φάουλ, όμως τιμωρία δεν υπήρξε.

με την πιο εξεζητημένη αναμέτρηση από τη φάση των ομίλων. «Για ποιο ματς αξίζει πραγματικά να ξενυχτήσουμε απόψε;», ρωτούσαμε ο ένας τον άλλον. «Δημήτρη, έχει Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό με Ουζμπεκιστάν. Δεν χάνεται με τίποτα».

Το νέο, ξεχειλωμένο φορμάτ της FIFA με τη συμμετοχή 46 χωρών στην τελική φάση του Παγκοσμίου Κυπέλλου ήταν εξ αρχής ένας υπερβολικά εύκολος στόχος. Όμως φέτος υπήρχε πραγματικός λόγος για να γκρινιάζει κανείς – σαν να είχε χαθεί κάτι από την πεμπτούσια του δημοφιλέστερου αθλητικού τουρνουά στον πλανήτη. Για τις περισσότερες χώρες η πρόκριση στο Παγκόσμιο Κύπελλο αποτελούσε ιστορικό γεγονός. Όχι πα. Η ίδια η φάση των ομίλων, με υπερβολικά μεγάλο αριθμό αγώνων χλιαρού ποδοσφαιρικού ενδιαφέροντος, αφαιρεί από τη διοργάνωση την παλιά της αιγλή. Ξαν όλοι να αδημονούσαμε να αρχίσουν τα νοκ άουτ για

να καταλάβουμε ότι παρακολουθούμε όντως Μουντιάλ. Η FIFA «την πάτησε», όπως και η εξίσου άπληστη UEFA με τη νέα εκδοχή του Champions League. Μπορεί το νέο, ξεχειλωμένο φορμάτ να έφερε εκτίναξη των εσόδων, αλλά το ίδιο το προϊόν δεν θα είναι ποτέ ξανά αυτό που ήταν.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ



Η κλιματική κρίση μπήκε στο παιχνίδι

«Χα, χα, σε λίγο θα σταματούν το ματς για να κάνουν μασάζ στους παίκτες. Ακου “ενυδάτωση”, ολόκληροι άντρες! Το ποδόσφαιρο στον βωμό των διανοηστών». Κάπως έτσι συμπε-

κνώνεται η αντίδρασή μας στα υποχρεωτικά hydration breaks που εισήγαγε η FIFA στο φετινό Μουντιάλ.

Το θέμα σήκωνε πλάκα, μην παρεξηγηθώ, αλλά τα σχόλια πρόδωσαν και την αμνηστία μας απέναντι στον ελέφαντα στη σέντρα. Ανεξάρτητα από τον τρόπο που εισήχθη ο νέος θεσμός στο Παγκόσμιο Κύπελλο (και ποιοι επωφελήθηκαν περισσότερο από αυτόν), το κλίμα έχει αλλάξει και μαζί του αλλάζει και ο τρόπος με τον οποίο διεξάγονται τα αθλήματα. Όπως αναφέρει το Time, αν και η ζέση είναι δύσκολο να ληφθεί στα σοβαρά, γιατί δεν μοιάζει με καταστροφή, η θερμική καταπόνηση αποτελεί τη συχνότερη αιτία θανάτων από ακραία καιρικά φαινόμενα. Τα τελευταία χρόνια, ποδηλάτες, δρομείς, τενίστες έχουν υποστεί θερμοπληξία ή χρειάστηκαν επείγουσα ιατρική παρέμβαση λόγω ζέσθης.

Σύμφωνα με ανάλυση του Guardian, σχεδόν ένας στους πέ-

ντε αγώνες του Μουντιάλ διεξήχθη σε συνθήκες που, σύμφωνα με τη διεθνή ένωση ποδοσφαιριστών (FIFPRO), θα δικαιολογούσαν ακόμη και αναβολή ή καθυστέρησή του.

Αν κάτι μένει από αυτό το Μουντιάλ δεν είναι τα hydration breaks, αλλά ότι ήταν το πρώτο που η κλιματική κρίση μπήκε επίσημως στο παιχνίδι.

ΛΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ



Ο Τούχελ και το «ντόμινο»

Με τα «αν» δεν γράφεται Ιστορία. Συνεπώς, κανείς δεν μπορεί να πει με βεβαιότητα ότι η Αγγλία θα προκρινόταν στον τελικό του

Μουντιάλ αν στον ημιτελικό ο Τόμας Τούχελ δεν την ανάγκαζε –με τις φοβικές αλλαγές του– να παίξει ένα πρωτοφανές κατενάτσιο με... έξι αμυντικούς στα τελευταία λεπτά, δίνοντας χώρο στην Αργεντινή για να πετύχει μια επική ανατροπή. Σίγουρα, όμως, η δουλειά του Μέσι και της παρέας του έγινε πιο εύκολη, με τα «Τρία Λιοντάρια» να αμύνονται σαν τρομαγμένα γατιά. Το σχέδιο του Γερμανού τεχνικού απέτυχε, η Αργεντινή προκρίθηκε και λίγες ημέρες μετά η υψηλός παρακολούθησε έναν από τους χειρότερους τελικούς, στον οποίο η μία ομάδα έπαιζε «Playstation» και η άλλη άμυνα, κρυφτό, ξύλο, στιδήποτε άλλο εκτός από ποδόσφαιρο – έκανε το πρώτο της σουτ στο 117'. Ο «τελευταίος χορός» του Μέσι αποδείχθηκε αποκαρδιωτικός επειδή η Ισπανία ήταν σαρωτική και η ανήμπορη Αργεντινή είχε ξεμείνει από υπερβάρσεις – έμοιαζε να μην έχει θέση στον τελικό. Ήταν η άδοξη κατάληξη μιας ποδοσφαιρικής αλληλουχίας. Και ο Τούχελ έβαλε το χεράκι του.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΥΡΙΑΖΗΣ



Το «Ελντοράντο» του Ινφραντίνο

Αν και αγωνιστικά η Ευρώπη είχε έξι ομάδες στην τελική οκτάδα, κατακτώντας και το τρόπαιο, η FIFA του Τζίβι Ινφραντίνο έκανε μια πρωτοφανή επίδειξη οικονομικής ισχύος, μέσα στο απολύτως ταιριαστό «οικοσύστημα» του δόγματος «America First» του Ντόναλντ Τραμπ. Ενώ η διοργάνωση του Κατάρ το 2022 είχε αποφέρει έσοδα-μαμούθ, ύψους 7,6 δισ. δολαρίων, αυτά του 2026 σε ΗΠΑ, Καναδά, Μεξικό υπολογίζεται ότι θα φθάσουν στα 13 δισ.! Το Μουντιάλ αποτελεί πλέον μια –ακόμη πιο– βαριά βιομηχανία, με βασικά «φιλέτα» τα τηλεοπτικά (μόνο τα hydration breaks βάσει εκτιμήσεων απέφεραν κέρδη άνω του μισού δισ.), τα δικαιώματα αδειοδοτήσης, τις συμφωνίες με χορηγούς και φυσικά τα εισιτήρια, που απευυθύνθηκαν στα... μεγάλα πορτοφόλια, καταδεικνύοντας ότι ο πυρήνας του λαοφιλέστου σπορ απομακρύνεται όλο και πιο πολύ από τα λαϊκά στρώματα. Κερδισμένες ήταν και οι στοιχηματικές εταιρείες. Πηγές κάνουν λόγο για συνολικό τζίρο 50 δισ., ήτοι αυξημένος κατά 150% σε σχέση με το Κατάρ. Με όλα αυτά, οι βλέψεις του Ινφραντίνο για 64 ομάδες από το 2030 μιλούν απολύτως αναμενόμενες. Μόνο που εκεί δεν θα υπάρχει Τραμπ...

ΜΠΑΜΠΗΣ ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ

ΑΠΟΦΕΙΣ

Με Κύπριους (διαιτητές), μέχρι να έρθουν οι ξένοι



Του
**ΓΙΩΡΓΟΥ
ΛΟΓΙΔΗ**

Χωρίς και η εξαγγελία πέρσι ήταν μόνο Κύπριοι τουλάχιστον μέχρι την ολοκλήρωση του πρώτου γύρου, σε αντίθεση με φέτος και με πιο... αόριστο τον στόχο. Κάτι σαν ξεκίνημα με Κύπριους και βέβαια με.

Κατανοητή, φυσιολογική και σωστή η απόφαση της ΚΟΠ να στηρίξει τους δικούς της διαιτητές. Περισσότερο αφύσικο και λανθασμένο είναι να εξαρτάται μια ποδοσφαιρική Ομοσπονδία από διαιτητές άλλων χωρών για τις διοργανώσεις της. Αλλιώς είναι το θέμα και το πρόβλημα. Επενδύουμε στην ανάπτυξη και εξέλιξη των διαιτητών μας, είπε στον πρόσφατο απολογισμό της μέχρι τώρα θητείας του ο πρόεδρος της ΚΟΠ Χάρης Λοϊζίδης. Το θέμα,

όμως, είναι ότι επενδύουμε και πιστεύουμε στη βελτίωση και εξέλιξη αρκετών διαιτητών για τους οποίους κάθε αγωνιστική περίοδο, χρόνια τώρα, προκύπτει η διαπίστωση πως δεν είναι ικανοί για τα δύσκολα, γι' αυτό και η κάθοδος ξένων διαιτητών, είτε στο VAR, είτε στον αγωνιστικό χώρο, είτε παντού! Ποιο απλά, για τους ίδιους διαιτητές, οι οποίοι φθάρηκαν σχετικα νωρίς οι περισσότεροι από σοβαρά λάθη στα οποία υπέπεσαν, στο πρόσφατο πρωτάθλημα, προκύπτει εκ νέου εμπιστοσύνη ενόψει του νέου πρωταθλήματος. Για τους ίδιους διαιτητές, οι οποίοι εδώ και αρκετά χρόνια κρίνονται, αργά ή γρήγορα, ανήμποροι να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις, προκύπτει (ξανά) η προσδοκία για βελτίωση, απλώς και μόνο επειδή θα ορίζονται στις πρώτες αγωνιστικές ή έστω στον πρώτο γύρο!

Χωρίς να είναι αναγκαία η αναφορά σε ονόματα διαιτητών, είναι δυνατό και την ίδια ώρα λογικό να προσδοκά κάποιος βελτίωση και

ανάπτυξη, από διαιτητές οι οποίοι και πέρσι και σε προηγούμενες σεζόν υπέπεσαν σε σοβαρά λάθη, μη μπορώντας να αξιοποιήσουν τη δυνατότητα αποφυγής ή διόρθωσής τους από το VAR; Βελτίωση και ανάπτυξη, χωρίς στήριξη και εμπιστοσύνη δεν επιτυγχάνεται. Για τη βελτίωση και ανάπτυξη, όμως, απαιτούνται και άλλα. Εκπαίδευση, σωστές αξιολογήσεις, αξιοκρατικοί ορισμοί ή και αποκλεισμοί. Βελτίωση και ανάπτυξη δεν επιτυγχάνεται μόνο επειδή κάποιος θα ορίζεται κάθε εβδομάδα ή μέχρι το... δεν πάει άλλο και έρχονται ξένοι. Βελτίωση και ανάπτυξη δεν επιτυγχάνεται, κυρίως, για όσους κάθε χρόνο υποπίπτουν σε σοβαρά λάθη, για όσους αποδεικνύονται ανεπιδεκτικοί μαθησέως, αλλά εξακολουθούν να αποτελούν βασικές επιλογές για τον οποίο πρόεδρο της Επιτροπής Διαιτησίας.

Με αρκετούς απ' αυτούς θα αρχίσουμε και το φετινό πρωτάθλημα, όπως και το περσινό και πριν από μερικά χρόνια. Απλώς μέχρι να έρθουν οι ξένοι...



Του
**ΧΡΙΣΤΟΥ
ΖΑΒΟΥ**

του αθλήματος, χρόνος νεκρός. Λίγο τα πολυτελή και σουπερ ντελουξ σκάφη και κότερα, λίγο οι Κυκλάδες και το ελληνικό καλοκαίρι, καμία φορά τα υπερατλαντικά ταξίδια σε ξωτικά μέρη και τοποθεσίες, ουδείς καθόταν να δουλέψει ή να συζητήσει για το ποδόσφαιρο.

Η έτσι και αλλιώς αδυναμία που είχαν να καθίσουν σ' ένα τραπέζι και ν' ανταλλάξουν απόψεις ταιριαζε απόλυτα με την καλοκαιρινή ανεμελιά, τούτη η εποχή του χρόνου παρέμενε χρόνια ανεκμετάλλευτη. Οι περισσότεροι πλήρως εξαρτώμενοι από την ηγεσία της ΚΟΠ, του Κουτσοκούμνη και μετέπειτα του Κούμα, επέλεξαν ν' αράξουν καλοκαιρινά, παρά να επιλύσουν

προβλήματα και εκκρεμότητες που προέκυπταν κατά το φθινόπωρο, τον χειμώνα και την άνοιξη.

Με αυτά και με αυτά, το καλοκαίρι, αντί να αποτελεί την εποχή που λαμβάνονται οι αποφάσεις και συζητιούνται τα σοβαρά ζητήματα, ήταν μια χρονική περίοδος που το σημαντικότερο σημείο της, ήταν απλώς η κλήρωση του πρωταθλήματος. Φέτος, τα δεδομένα είναι παντελώς διαφορετικά. Για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, οι μηχανές είναι στο φουλ και οι ηγέστες των ομάδων σκύβουν πάνω από τα προβλήματα, προκειμένου να βρεθούν λύσεις, που θα εφαρμοστούν ενόψει της νέας σεζόν. Επιτέλους, τίποτα δεν μοιάζει με το συνηθισμένο καλοκαίρι.

Οι παράγοντες, απαλλαγμένοι από τα δεσμά της ΚΟΠ και της ηγεσίας της, δείχνουν ότι θέλουν να πάρουν την τύχη στα χέρια τους, αποφασίζοντας για το προϊόν το οποίο, οι ίδιοι διά

των ομάδων τους, παράγουν. Μπορεί, δυστυχώς, να πέρασε στο ντουκόμο το σχέδιο αναδιάρθρωσης που κατέθεσε η Πάφος δια του εκπροσώπου της, στις αρχές του καλοκαιριού, αλλά από ένα σημείο και έπειτα οι ομάδες, μετά από πρωτοβουλία των Παπασταύρου, Καραπατάκη και Κωνσταντίνου, κάθισαν να λάβουν αποφάσεις επί σημαντικών ζητημάτων.

Μόλις τις προάλλες, μέσω zoom, διαπραγματεύτηκαν μεταξύ τους για το μέλλον του Βρυωνίδη, του Ανθούλη Μυλωνά, για τους πειθαρχικούς κανονισμούς, αλλά και την επιτροπή διαιτησίας. Κάποιοι συμφωνώντας, κάποιοι διαφοροποιώντας δεδομένα και προτάσεις, κάθισαν, συζητώντας, διαπραγματεύτηκαν αναζητώντας λύσεις και διευθετώντας σημαντικών προβλημάτων, όπως η διατιποίηση και τα δικαιωδοτικά όργανα. Ας είναι, αυτό το καλοκαίρι είναι αλλιώς. Ας ευχνηθούμε ότι δεν θα είναι η εξαίρεση, αλλά η αρχή της κανονικότητας.

Πώς ξετυλίγεται το μαύρο σενάριο για την τεχνητή νοημοσύνη

2027

Ενα πανίσχυρο μοντέλο AI ανοιχτού κώδικα προκαλεί παγκόσμιο κύμα κυβερνοεπιθέσεων. Οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί, που είχαν υιοθετήσει ευρωπαϊκά συστήματα AI στο όνομα της «ψηφιακής κυριαρχίας», αποδεικνύονται λιγότερο προστατευμένοι. Η κρίση αποκλιμακώνεται μόνον όταν ΗΠΑ και Κίνα απαγορεύουν τα πλέον προηγμένα open-source μοντέλα.

2028

Οι ΗΠΑ πιέζουν την Ολλανδία να διακόψει τις εξαγωγές μηχανημάτων της ASML (εταιρεία που κατασκευάζει τα πιο προηγμένα μηχανήματα για την παραγωγή μικροτσίπ) προς την Κίνα. Η Ευρώπη δεν αξιοποιεί τη στρατηγική σημασία της εταιρείας για να διαπραγματευθεί ανταλλάγματα και χάνει ένα από τα ελάχιστα ισχυρά χαρτιά της.

2029

Η παγκόσμια έλλειψη υπολογιστικής ισχύος οδηγεί τις ΗΠΑ να δημιουργήσουν σύστημα πρόσβασης στα ισχυρότερα μοντέλα AI ανά χώρα. Το μεγαλύτερο μέρος της δυναμικότητας δεσμεύεται για την Αμερική και λίγους συμμάχους, ενώ η Ευρώπη κατατάσσεται στη δεύτερη βαθμίδα. Η περιορισμένη πρόσβαση στην AI επιβραδύνει την ευρωπαϊκή οικονομία.

2030

Καθώς ΗΠΑ και Κίνα ανταγωνίζονται για την κυριαρχία στη ρομποτική, μια μεγάλη αμερικανική εταιρεία AI εξαγοράζει μεγάλες ευρωπαϊκές βιομηχανίες, μετατρέποντας τα εργοστάσιά τους σε μονάδες παραγωγής ρομπότ. Η ανεργία αυξάνεται, το δημόσιο χρέος διογκώνεται, η Ευρωζώνη πιέζεται και οι φυγόκεντρες τάσεις στην Ε.Ε. εντείνονται.

2031

Η Ευρώπη έχει απολέσει σχεδόν κάθε διαπραγματευτικό πλεονέκτημα. Το μόνο στρατηγικό χαρτί της παραμένει η ολλανδική ASML. Φοβούμενες ότι η Ευρώπη στρέφεται προς την Κίνα, οι ΗΠΑ απαιτούν ουσιαστικά τον έλεγχο της. Η ήπειρος βρίσκεται τότε μπροστά σε τρεις ζοφερές επιλογές: να μετατραπεί σε αμερικανικό προτεκτοράτο, να ευθυγραμμιστεί με την Κίνα ή να οδηγηθεί σε απομόνωση.



Ευρώπη υπόδουλη στην AI

Η Πρωτοβουλία Europe 2031 προειδοποιεί: Σε πέντε χρόνια η Ε.Ε. θα είναι υποτελής λόγω τεχνολογικής υστέρησης

Της **ΑΙΝΑΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ**

«Ουάσιγκτον, Μάρτιος 2031. Η Καρολάιν αποσύρεται για λίγο στο μπάνιο. Πιτσλίζει κρύο νερό στο πρόσωπό της και κοιτάζει τον εαυτό της στον καθρέφτη. Τα χέρια της τρέμουν. Πάνει την άκρη του νεροχύτη και περιμένει να περάσει. Μέσα από το μικρό, ψηλό παράθυρο μπορεί να δει μια φέτα του ουρανού της Ουάσιγκτον, επίπεδη και φωτεινή. Λίγο πιο κάτω στον διάδρομο, έξι άνθρωποι αποφασίζουν για την τύχη της ευρωπαϊκής ηπείρου. Δεν ξέρει αν κάτι από όσα είπε θα έχει σημασία. Υποψιάζεται πως όχι».

Θα μπορούσε να είναι η εναρκτήρια σκηνή ενός επεισοδίου του «Black Mirror». Δεν είναι. Είναι το πρώτο κεφάλαιο του Europe 2031 (europe2031.ai), ενός πολιτικού σεναρίου για το μέλλον της Ευρώπης, το οποίο συνέταξε ομάδα Ευρωπαίων επιστημόνων και στελεχών από όλο το φάσμα του οικοσυστήματος της τεχνητής νοημοσύνης, για να περιγράψει πώς η Ευρώπη θα μπορούσε να χάσει την τεχνολογική κυριαρχία της μέσα σε λίγα χρόνια (από την άλλη, τελευταία η απόσταση ανάμεσα στη δυστοπική μυθοπλασία και την πολιτική πραγματικότητα ολόένα και μειώνεται).

Το σενάριο περιγράφει πώς, μέσα σε περίπου πέντε χρόνια, η Ευρώπη οδηγείται σε οικονομική και πολιτική εξάρτηση. Σύμφωνα με τους συγγραφείς, όλα ξεκινούν από τρεις λανθασμένες παραδοχές του 2025: ότι η τεχνητή νοημοσύνη δεν θα εξελισσόταν τόσο γρήγορα, ότι ο αντικτυπός της δεν θα ήταν τόσο καθοριστικός και ότι η Ευρώπη θα είχε τον χρόνο να καλύψει την απόσταση που τη χώριζε από τους πρωτοπόρους. Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν ως αφετηρία πραγματικές εξελίξεις, όπως η εμφάνιση του κινεζικού μοντέλου DeepSeek R1, που αμφισβήτησε την τεχνολογική πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ, η Σύνοδος Δράσης για την Τεχνητή Νοημοσύνη στο Παρίσι, όπου η Ευρώπη εξήγγειλε επενδύσεις 200 δισ. ευρώ στην AI, πρωτοβουλία που κατά τους συγγραφείς δεν ήταν αρκετή για να αντρέψει την ευρωπαϊκή υστέρηση, αλλά και η κλιμαρή υποδοχή του GPT-5, του νέου μεγάλου γλωσσικού μοντέλου της OpenAI. Κατά τους συγγρα-

φείς, η Ευρώπη επανειλημμένως διάβασε λανθασμένα τα σημάδια των καιρών, θεωρώντας ότι η υπολογιστική ισχύς έχανε τη σημασία της και ότι η τεχνητή νοημοσύνη ήταν ακόμη μία τεχνολογική «φούσκα».

Για την περίοδο από το 2026 και μετά, οι συγγραφείς αναπτύσσουν ένα φανταστικό σενάριο: Ενα πανίσχυρο μοντέλο τεχνητής νοημοσύνης προκαλεί παγκόσμιο κύμα επιθέσεων ζητώντας λύτρα για να απελευθερώσει «κακαρισμένες» υποδομές. Οι ΗΠΑ θεωρώντας την υπολογιστική ισχύ στρατηγικό πόρο αντίστοιχο με την ενέργεια, περιορίζουν την πρόσβαση στα πιο προηγμένα συστήματα AI και στα υπολογιστικά κέντρα τους, εφαρμόζοντας ένα σύστημα «διαβαθμιωμένων πρόσβασης» ανάλογα με τη χώρα. Η ευρωπαϊκή οικονομία, που εξαρτάται πλέον από αυτές τις τεχνολογίες, αποδυναμώνεται: αμερικανικές εταιρείες εξαγοράζουν προβληματικές ευρωπαϊκές αυτοκινητοβιομηχανίες και βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας, το δημόσιο χρέος αυξάνεται και οι πολιτικές φυγόκεντρες δυνάμεις εντός της Ε.Ε. ενισχύονται. Στο τέλος της ιστορίας, η Ευρώπη βρίσκεται μπροστά σε τρεις εξίσου πολύ δύσκολες επιλογές: να αποδεχθεί τον ρόλο ενός αμερικανικού προτεκτοράτου, να στραφεί προς την Κίνα ή να οδηγηθεί σε σταδιακή απομόνωση και παρακμή.

Ο «συναγερμός»

Τίποτε από όλα αυτά δεν έχει συμβεί – ακόμη. Η εξέλιξη της τεχνολογίας είναι απρόβλεπτη, ωστόσο η Πρωτοβουλία Europe 2031, με αυτό το δυσσιώνο σενάριο, έχει στόχο να ανοίξει τη συζήτηση για την ευρωπαϊκή πολιτική στην τεχνητή νοημοσύνη και να προειδοποιήσει για τους κινδύνους τυχόν τεχνολογικής εξάρτησης.

Όπως λέει στην «Κ» ο Αλεξ Πετρόπουλος, chief of staff του Arq Foundation, ενός think tank με έδρα τις Βρυξέλλες που ασχολείται με την τεχνητή νοημοσύνη, τη γεωπολιτική και τη βιομηχανική πολιτική της Ευρώπης, ο οποίος είναι μέλος της Πρωτοβουλίας Europe 2031, η Ευρώπη δεν είναι πλέον οργανωμένη ώστε να παράγει καινοτομία παγκόσμιας εμ-



«Μπορούμε να δημιουργήσουμε μια εταιρεία τεχνητής νοημοσύνης αιχμής που να ανταγωνίζεται την Anthropic ή την OpenAI; Είναι μάλλον απίθανο», λέει ο Αλεξ Πετρόπουλος, chief of staff του think tank Arq Foundation, ο οποίος ωστόσο εκτιμά ότι η Ευρώπη δεν έχει χάσει οριστικά το παιχνίδι.

βέλειας που να αλλάζει τα δεδομένα. «Αυτό δεν ισχύει πάντα και δεν είναι αναπόφευκτο να συνεχιστεί. Για να επιστρέψουμε όμως στην προηγούμενη τεχνολογική υπεροχή μας, θα χρειαστούν δυσκολοί πολιτικοί συμβιβασμοί: πιο δυναμικά μοντέλα εργασίας, ουσιαστική ενοποίηση της ενιαίας αγοράς ώστε οι επιχειρήσεις να μπορούν να αναπτυχθούν, αλλαγή στην κουλτούρα των εταιρειών και των επενδύσεων προς μεγαλύτερη αποδοχή του ρίσκου, μεταρρύθμιση της νομοθεσίας περί πτωχεύσεων και βελτίωση του τρόπου χρηματοδότησης της έρευνας και ανάπτυξης».

Ωστόσο, η ομάδα Europe 2031 εκτιμά ότι η Ευρώπη δεν έχει συνειδητοποιήσει πόσο καθοριστική θα είναι η τεχνολογία για το μέλλον της. Όπως ότι τα πλέον προηγμένα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης θα αποτελούν βασικό στοιχείο της άμυνας των κρατών, της βιομηχανίας αλλά και των μηχανισμών έρευνας και ανάπτυξης. «Αυτές οι δυνατότητες αιχμής παρέρχονται σήμερα αποκλειστικά από αμερικανικές εταιρείες. Η κυβέρνηση Τραμπ έχει ήδη διακόψει μία φορά την πρόσβαση της Ευρώπης στα καλύτερα μοντέλα AI, γεγονός που υπονόμωσε την άμυνά μας και έβλαψε τις οικονομίες μας. Καθώς οι δυνατότητες της τεχνητής νοημοσύνης θα βελτι-

ώνονται συνεχώς, οι οικονομικές επιπτώσεις και οι επιπτώσεις στην ασφάλεια θα γίνουνται ακόμη σοβαρότερες».

Το χαμένο έδαφος

Φυσικά, η Ευρώπη πρέπει να είναι ρεαλιστική ως προς τα πεδία στα οποία μπορεί να είναι ανταγωνιστική. «Μπορούμε να δημιουργήσουμε μια εταιρεία τεχνητής νοημοσύνης αιχμής που να ανταγωνίζεται την Anthropic ή την OpenAI; Είναι μάλλον απίθανο, δεδομένων των τεράστιων απαιτήσεων σε κεφάλαια και ανθρώπινο δυναμικό, αλλά και της καθυστέρησης της Ευρώπης», υπογραμμίζει ο κ. Πετρόπουλος. «Ακόμη κι αν διαθέτεις απεριόριστα κεφάλαια, αυτό δεν εγγυάται την επιτυχία. Η xAI του Ελον Μασκ και το εργαστήριο Meta Superintelligence του Μαρκ Ζούκερμπεργκ διαθέτουν δισεκατομμύρια, αλλά και πάλι δυσκολεύονται να παραμείνουν στην αιχμή. Είναι απλώς πολύ αργά για να καλύψουμε αυτό το χαμένο έδαφος».

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η Ευρώπη έχει χάσει οριστικά το παιχνίδι. Η Ολλανδία φιλοξενεί την ASML, τη μοναδική εταιρεία που κατασκευάζει τα πιο προηγμένα μηχανήματα για την παραγωγή μικροτσίπ. Η Γερμανία διαθέτει ισχυρή τεχνολογία στη ρομποτική και στα βιομηχανικά δεδομένα, ενώ η Γαλλία και η Νορβηγία έχουν άφθονη ενέργεια και δυνατότητες ανάπτυξης μεγάλων data centers. Το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει κορυφαία τεχνολογία στην ασφάλεια της τεχνητής νοημοσύνης. «Αν αυτές οι χώρες αξιοποιούσαν συντονισμένα τα συγκριτικά πλεονεκτήματά τους, θα μπορούσαν να διαπραγματευθούν από καλύτερη θέση τη διατήρηση της πρόσβασης στα πλέον προηγμένα συστήματα AI. Όμως η σημερινή ισχύς μας πιθανότατα δεν αρκεί. Πρέπει να δημιουργήσουμε και νέα».

Αυτό, σύμφωνα με τον κ. Πετρόπουλο, σημαίνει ότι η Ευρώπη πρέπει να κινηθεί σε τρία επίπεδα. Βραχυπρόθεσμα, να επιταχύνει την αδειοδότηση data centers και ηλεκτρικών δικτύων, αυξάνοντας το μερίδιό της στην παγκόσμια υπολογιστική ισχύ. Μεσοπρόθεσμα, να προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις που θα κάνουν την οικονο-

μία της πιο ευέλικτη απέναντι στις αλλαγές που φέρνει η AI. Και μακροπρόθεσμα, να επενδύσει σε τεχνολογίες που θα διαδεχθούν την τεχνητή νοημοσύνη, όπως η ρομποτική και η πυρηνική σύντηξη.

Ακόμη και η Ελλάδα μπορεί να δραματίσει ρόλο σε αυτό το τοπίο. «Διαθέτουμε ισχυρούς φυσικούς ενεργειακούς πόρους. Αυτό θα μπορούσε να μας επιτρέψει να φιλοξενήσουμε μεγαλύτερο αριθμό data centers. Αν η Ελλάδα έδινε προτεραιότητα στη σύνδεση των data centers με το ηλεκτρικό δίκτυο, με αντάλλαγμα συμβάσεις περιορισμού της κατανάλωσης όταν το δίκτυο πιέζεται, θα μπορούσε να προσελκύσει περισσότερες επενδύσεις και να αποκτήσει μεγαλύτερη στρατηγική σημασία». Σημειώνεται ότι στην Ευρώπη και στην Ελλάδα πολλές τοπικές κοινωνίες αντιδρούν σε τέτοιες επενδύσεις λόγω του περιβαλλοντικού αποτυπώματός τους. «Προσωπικά, πίστευα κάποτε ότι η κλιματική αλλαγή ήταν το σημαντικότερο ζήτημα που έπρεπε να αντιμετωπίσουμε. Σήμερα θα την έβαζα στη δεύτερη θέση», παραδέχεται. Όπως λέει, πάντως, κάθε data center που κατασκευάζεται στην Ευρώπη έχει, σε όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του, μικρότερο ανθρακικό αποτύπωμα από ένα αντίστοιχο που θα κατασκευαζόταν στις ΗΠΑ ή στην Κίνα. «Παράλληλα πρέπει να διασφαλισουμε ότι και οι τοπικές κοινωνίες θα ωφελούνται από αυτές τις επενδύσεις, για παράδειγμα μέσω της απόδοσης μέρους των φορολογικών εσόδων στους κατοίκους που επηρεάζονται». Είναι μια συζήτηση γύρω από προτεραιότητες και αναγκαίους συμβιβασμούς, υποστηρίζει.

Ο φόβος για το μέλλον

Επέλεξαν να παρουσιάσουν το πρόβλημα μέσα από ένα μυθοπλαστικό σενάριο για να γίνει κατανοητή η επιτακτικότητα του ζητήματος. «Ζωγραφίσαμε μια εικόνα του τι σημαίνει αυτό για τη ζωή των ανθρώπων στο μέλλον. Είναι ένα τρομακτικό ενδεχόμενο και, ειλικρινά, θέλαμε και να υιολογιστεί να νιώσουν αυτό που νιώσαμε κι εμείς: αρκετό φόβο για το μέλλον της Ευρώπης», καταλήγει ο Αλεξ Πετρόπουλος.

Πλήγμα για την άμυνα

Η κυβέρνηση Τραμπ έχει ήδη διακόψει μία φορά την πρόσβαση της Ευρώπης στα καλύτερα μοντέλα AI, γεγονός που υπονόμωσε την άμυνά μας και έβλαψε τις οικονομίες μας, επισημαίνει ο Αλεξ Πετρόπουλος, μέλος της Πρωτοβουλίας Europe 2031.

Τα data centers

Αν η Ελλάδα έδινε προτεραιότητα στη σύνδεση των data centers με το ηλεκτρικό δίκτυο, με αντάλλαγμα συμβάσεις περιορισμού της κατανάλωσης όταν αυτό πιέζεται, θα μπορούσε να προσελκύσει περισσότερες επενδύσεις και να αποκτήσει μεγαλύτερη στρατηγική σημασία.

Μεταβολές εβδομάδας



Χ.Α.Κ.
0,36%



Χ.Α.
1,86%



Dow Jones

-0,36%



Nasdaq

-2,56%



Nikkei

-3,68%



Dax

-0,61%



FTSE 100

0,63%



Πετρέλαιο

10,73%



€//\$

-0,49%

ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

Το βλέμμα στην τελευταία πληρωμή

Τέλος του καλοκαιριού ολοκληρώνεται η υλοποίηση του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με το τελευταίο αίτημα πληρωμής να υποβάλλεται έως το τέλος Σεπτεμβρίου. Παρότι η πλειονότητα των έργων και των μεταρρυθμίσεων έχει ολοκληρωθεί, χρηματοδότηση περίπου €46 εκατ. παραμένει σε αναστολή λόγω της εκκρεμότητας με την πράσινη φορολογία, με την κυβέρνηση να επιδιώκει την αντικατάσταση του σχετικού οροσήμου με άλλα πράσινα φορολογικά κίνητρα, ώστε να περιοριστεί η απώλεια. **Σελ. 4**

Ηλεκτροκίνηση: Η αγορά ωριμάζει, οι επιχορηγήσεις αλλάζουν

Κλείνει ο κύκλος των οριζόντιων σχεδίων, προωθείται νέο στοχευμένο μοντέλο στήριξης το 2027

Παρά τη συνεχή ενίσχυση της ζήτησης για ηλεκτρικά οχήματα στην Κύπρο, η κυβέρνηση δεν προτίθεται να προκηρύξει νέο σχέδιο επιχορηγήσεων φέτος. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», το επόμενο σχέδιο για την ενθάρρυνση της ηλε-

κτροκίνησης αναμένεται να τεθεί σε εφαρμογή το 2027 και θα έχει πιο στοχευμένο χαρακτήρα, επικεντρώνοντας τις επιχορηγήσεις σε συγκεκριμένες κατηγορίες δικαιούχων αντί της οριζόντιας πολιτικής που είχε μέχρι σήμερα. Η διεύρυνση της γκά-

μας των διαθέσιμων μοντέλων, η σταδιακή αποκλιμάκωση των τιμών και το αυξημένο κόστος των συμβατικών καυσίμων ενισχύουν τη δυναμική της αγοράς, μειώνοντας σταδιακά την ανάγκη για οριζόντιες επιδοτήσεις. Από τον Δεκέμβριο του 2021 μέ-

χρι τον Νοέμβριο του 2025, μέσω των τεσσάρων προκηρύξεων του σχεδίου διατέθηκαν περίπου €49 εκατ. σε 6.203 δικαιούχους. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η Ε.Ε. ασκεί πίεση στους κατασκευαστές να διαθέτουν ολοένα και περισσότερα προσιτά ηλεκτρικά

μοντέλα. Την ίδια ώρα, η επίτευξη των εθνικών στόχων για την ηλεκτροκίνηση δεν εξαρτάται μόνο από τις χορηγίες, αλλά και από τη συνεχιζόμενη εισαγωγή μεγάλου αριθμού συμβατικών οχημάτων, η οποία αυξάνει διαρκώς τον συνολικό στόλο. **Σελ. 5**

Επιστράτευση ρομπότ για μείωση κόστους



Στα νοσοκομεία των ΗΠΑ, αντικρίζεις πλέον μια εικόνα που μέχρι πρόσφατα έμοιαζε βγαλμένη από ταινία επιστημονικής φαντασίας, ένα λευκό, φιλικό ρομπότ, ύψους περίπου 1,20 μ., με ένα μηχανικό χέρι, να κινείται στους διαδρόμους μεταφέροντας ιατρικές προμήθειες. Το βασικό πλεονέκτημα είναι το κόστος. Στο πακέτο περιλαμβάνονται συνήθως η συντήρηση, το service, οι αναβαθμίσεις λογισμικού και τεχνική υποστήριξη. Το ίδιο μοντέλο επεκτείνεται πλέον σε εκδηλώσεις, εταιρικά events, γάμους, ξενοδοχεία και εργοστάσια. **Σελ. 11**

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Στο ένα τέταρτο του στόχου οι δαπάνες

Οι αναπτυξιακές δαπάνες του κράτους ανήλθαν στα €412,4 εκατ. το πρώτο εξάμηνο του 2026, καταγράφοντας αύξηση σε σχέση με πέρσι και υλοποίηση του 25% του ετήσιου προϋπολογισμού. **Σελ. 6**

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Η ζέστη κοστίζει στην ευρωπαϊκή οικονομία

Σημαντική απειλή για τις προοπτικές της ευρωπαϊκής οικονομίας συνιστά η κλιματική αλλαγή, καθώς οι θερμοκρασίες στην Ευρώπη αυξάνονται με ρυθμό περίπου διπλάσιο του παγκόσμιου μέσου όρου. **Σελ. 10**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΠΟΝ ΜΠΟΥΣΟ / REUTERS

Οι προκλήσεις για ηλεκτρικό μετασχηματισμό της Ευρώπης

Η Ευρώπη βρίσκεται αντιμέτωπη με μια διαφαινόμενη «κοιλιάδα του θανάτου» λόγω του υψηλού ενεργειακού κόστους κατά την επόμενη δεκαετία, η οποία απειλεί να διαβρώσει τη βιομηχανική βάση της, ακόμη και αν υλοποιηθεί το φιλόδοξο νέο της σχέδιο για τον διπλασιασμό της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας έως το 2040. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την Παρασκευή το σχέδιο δράσης «Electrification Action Plan», με στόχο την αύξηση του μεριδίου ηλεκτρικής ενέργειας στη συνολική τελική κατανάλωση ενέργειας από περίπου 23% που είναι σήμερα σε 46% έως το 2040. Η στρατηγική επιδιώκει να επιταχύνει την ηλεκτροδότηση των μεταφορών, των κτιρίων και της βιομηχανίας, αντιμετωπίζοντας παράλληλα ένα από τα μεγαλύτερα ενεργειακά παράδοξα

της Ευρώπης: ο ηλεκτρισμός είναι συχνά ακριβότερος από τα ορυκτά καύσιμα που οι αρχές θέλουν να εγκαταλείψουν οι καταναλωτές και οι επιχειρήσεις. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η μετατροπή της Ευρώπης στην πρώτη «ηλεκτρο-ήπειρο» στον κόσμο θα μειώνει δραματικά την κατανάλωση ορυκτών καυσίμων και θα περιόριζε το κόστος εισαγωγής ενέργειας της Ένωσης έως και 260 δισ. ευρώ ετησίως έως το 2040. Σε μια εποχή που η ενεργειακή ασφάλεια αποτελεί γεωπολιτική προτεραιότητα, η ελκυστικότητα της πρότασης είναι προφανής. Το ίδιο όμως ισχύει και για την πρόκληση. Η Ευρώπη εξακολουθεί να βασίζεται στα ορυκτά καύσιμα. Το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο και ο άνθρακας αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 60% του συνολικού ενεργειακού μείγματος της ΕΕ, ενώ οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας καλύπτουν μόλις το ένα πέμπτο. Ενώ η ήπειρος έχει επεκτείνει ραγδαία την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές με τεράστιο κόστος, έχει σημειώσει πολύ μικρότερη πρόοδο στην ηλεκτροδότηση των τομέων που καταναλώνουν την περισσότερη ενέργεια, ιδίως των μεταφορών, της βιομηχανίας και της θέρμανσης. Το μερίδιο της ηλεκτρικής ενέργειας στη συνολική κατανάλωση ενέργειας παραμένει γύρω στο 23% για πάνω από μία δεκαετία. Αυτή η αναντιστοιχία υπογραμμίζει το μέγεθος της πρόκλησης, μια προσπάθεια που θα μπορούσε να καθορίσει τη βιωσιμότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας για την επόμενη δεκαετία. Την επείγουσα ανάγκη επιτάχυνσης αυτής της μετατόπισης υπογράμμισε

η ενεργειακή κρίση μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022. Οι συνθήκες για τη βιομηχανία ήταν βαθείς. Η απότομη αύξηση των τιμών της ενέργειας προκάλεσε μια παρατεταμένη συρρίκνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας. Η Ευρώπη παραμένει εκτεθειμένη στις διακυμάνσεις των αγορών ορυκτών καυσίμων. Από την έναρξη του πολέμου στο Ιράν στο τέλος Φεβρουαρίου, ο λογαριασμός εισαγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου της περιοχής έχει αυξηθεί κατά περίπου 50 δισ. ευρώ, προσθέτοντας νέες πληθωριστικές πιέσεις. Οι τιμές ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη παραμένουν υπερδιπλάσιες από αυτές των ΗΠΑ και περίπου 50% υψηλότερες από ό,τι στην Κίνα, αφήνοντας τις ενεργοβόρες βιομηχανίες σε

διαθροωτικό μειονέκτημα. Για το μεγαλύτερο μέρος της επόμενης δεκαετίας, η Ευρώπη θα πρέπει να βρει έναν τρόπο να διατηρήσει τις ενεργοβόρες βιομηχανίες ανταγωνιστικές, επεκτείνοντας παράλληλα τομείς που απαιτούν ηλεκτρική ενέργεια, όπως η τεχνητή νοημοσύνη και τα κέντρα δεδομένων. Η ηλεκτροδότηση της ηπείρου δεν είναι πλέον απλώς μια κλιματική φιλοδοξία. Για μια περιοχή με περιορισμένους εγχώριους πόρους ορυκτών καυσίμων, χρόνια έκθεση σε γεωπολιτικούς ενεργειακούς κινδύνους και ολοένα και πιο ακριβές εισαγωγές καυσίμων, έχει γίνει οικονομική αναγκαιότητα. Το ερώτημα είναι κατά πόσον οι βιομηχανίες της Ευρώπης μπορούν να επιβιώσουν για αρκετό καιρό ώστε να αποκομίσουν τα οφέλη.

ρwc

PwC Foundation

Χτίζουμε σήμερα το αύριο που αξίζουμε.



ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Για όσο αντέχουν τα φορολογικά έσοδα

Τα στοιχεία τριμήνου για τα δημόσια οικονομικά παρουσιάζουν πλεόνασμα €567εκ. Αναλύοντας τα επιμέρους, ενώ η κυπριακή οικονομία χαρακτηρίζεται αυξημένες επενδύσεις και η κυβέρνηση ακολουθεί επεκτατική δημοσιονομική πολιτική (μεγαλύτερη αύξηση δαπανών από τα έσοδα), η δημιουργία νέων εισοδημάτων υπολείπεται. Ως εκ τούτου, αν η κυβέρνηση συνεχίσει να διατηρεί την οικονομία σε ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης αυξανόντας τα φορολογικά έσοδα τότε η αύξηση των δαπανών θα είναι βιώσιμη. Αν όχι, κατά τα επόμενα τρίμηνα θα παρατηρήσουμε σμίκρυνση των πλεονασμάτων και αυξημένη πίεση στο δημόσιο χρέος. Για σφαιρική επίλυση του προβλήματος η κυβέρνηση καλείται να εντάξει περισσότερες παραγωγικές επενδύσεις στο μείγμα, κάτι που όπως θα δούμε δεν κάνει.



Το καράβι που βουλιάζει

Αρκετά ζητήματα στην Κύπρο υπολείπονται του αναμενόμενου και παρόλο που απασχολούν συχνά τον δημόσιο διάλογο αυτό γίνεται για όλους τους λάθος λόγους. Πάρτε για παράδειγμα την ΑΗΚ, που αντί η συζήτηση να αφορά στην επάρκεια ρεύματος, έχουμε καυγάδες διοίκησης - συντεχνιών που εκτυλίσσονται στο προεδρικό με τον πρόεδρο σε ρόλο ειρηνοποιού. Κατά τον ίδιο τρόπο και η παιδεία. Αντί να συζητούμε πως θα ανακόψουμε την απαξία του δημόσιου σχολείου που συντελείται μέσα από την επέλαση της ιδιωτικής εκπαίδευσης (πρωινής και απογευματινής) έχουμε καυγάδες για καταλόγους διοριστέων και συνδικαλιστικά δικαιώματα. Με λίγα λόγια ενώ το καράβι βουλιάζει ναύτες και κυβερνήτες ερίζουν για μια θέση στο πλοίο με καλύτερη θέση.



Οι δυνατότητες της οικονομίας γίνονται απεριορίστες όταν πρόκειται για οδικά έργα. Μετά τα €330εκ για τον δρόμο πόλης-Πάφου, η κυβέρνηση σκοπεύει να εγκρίνει δαπάνη €0,5δισ για αποσυμφόρμηση της Λεμεσού.

Η υπομονή έχει εξαντληθεί

Οι διακοπές ρεύματος δεν είναι αποδεκτές στην Κύπρο του 2026. Έστω και αν διαρκούν μόλις 30 λεπτά η υπομονή του κόσμου έχει εξαντληθεί. Έχει εξαντληθεί και το μόνο που ζητά είναι να έχει επάρκεια ρεύματος και ας πληρώνει την ακριβότερη κιλοβατώρα στην Ευρώπη. Τουλαιχόντων ας μπορεί να απολαμβάνει το αγαθό και ας πωλείται ακριβό. Η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη υποσχέθηκε φθηνή κιλοβατώρα αλλά δεν κατάφερε ούτε την επάρκεια στην ψηλή τιμή να εξασφαλίσει. Συνεπώς η απογοήτευση είναι δεδομένη. Περισσότερο από όλα αυτό που θα πρέπει να μας ανησυχεί είναι που ακόμα και για την πιθανή λύση δεν υπάρχει συμφωνημένο πλαίσιο. Δηλαδή, η κυβέρνηση λέει όλα ότι θα

λυθούν μόλις εγκατασταθούν μπαταρίες αποθήκευσης ενώ η ΑΗΚ σημειώνει πως οι μπαταρίες δεν είναι πανάκεια και μάλλον κάτι θέλει να μας πει για την καταλληλότητα του δικτύου.



Αλαλούμ και βλέπουμε

Ο πρόεδρος της ΑΗΚ, άθελα του αποκάλυψε τις προάλλες τον ενεργειακό μεσαίω να που ζούμε στο νησί. Η δήλωση έγινε το 2026 και αποκαλύπτει πως ΑΗΚ συνεχίζει να επενδύει και σε νέα συμβατική παραγωγή στη Δεκέλεια, θεωρώντας τη συμβατική ισχύ απαραίτητη μέχρι να ωριμάσουν οι λύσεις αποθήκευσης και διασύνδεσης. Με άλλα λόγια μας υπέδειξε πως βρισκόμαστε πολύ μακριά από το σήμερα και άρα

η λύση θα αναζητηθεί θα κοιτάζει πίσω στην Δεκέλεια. Και κάπου εκεί τρύπωνε το ιδιωτικό project PEC προτείνοντας λύσεις συμβατικής ενέργειας αφού προηγηθούν προετοιμασίες για να εισπράξει την απάντηση της ΑΗΚ ότι λόγω τεχνικών και λειτουργικών ζητημάτων δεν αποτελεί επιλογή. Και κάπως έτσι θα ζήσουμε στο αλαλούμ χωρίς κανέναν να μπορεί να προβλέψει τι μας ζημερώνει.



Γιατί δεν φτάνει η ανάπτυξη στην κοινωνία

Οι αναπτυξιακές δαπάνες αφορούν σε υποδομές εξοπλισμό, έρευνα, συγχρηματοδοτούμενα έργα. Ξεχωρίζουν από

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Τρέχουσα απόδοση ομολόγου



Τρέχουσα απόδοση καλείται η ετήσια απόδοση (έσοδο) ενός ομολόγου επί της τιμής αγοράς του, ανεξάρτητα από τη διάρκεια ζωής του. Για τον υπολογισμό, διαιρούμε το ετήσιο τοκομερίδιο (καταβολή τόκου στον κάτοχο του ομολόγου: ονομαστικό επιτόκιο x ονομαστική αξία) με την τρέχουσα τιμή αγοράς του ομολόγου. Εάν όμως ο επενδυτής έχει αγοράσει το ομόλογο στην ονομαστική του αξία (αρχικό ποσό έκδοσης το οποίο ο εκδότης θα αποπληρώσει στη λήξη του ομολόγου), τότε η τρέχουσα απόδοση ισούται με το ονομαστικό επιτόκιο του ομολόγου.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

τις τακτικές δαπάνες γιατί στοχεύουν να αυξήσουν το παραγωγικό δυναμικό της οικονομίας μακροπρόθεσμα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Γενικού Λογιστηρίου της Δημοκρατίας, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2026 η υλοποίηση των αναπτυξιακών δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθε στο 25%, έναντι 25% την αντίστοιχη περίοδο του 2025 και με μέσο όρο 22% την τελευταία δεκαετία. Η συγκεκριμένη διαπίστωση δεν θα πρέπει να θεωρείται άσχετη με το έλλειμμα παραγωγικότητας που εντοπίζεται στην οικονομία και έχει ως αποτέλεσμα να υστερεί το εισόδημα έναντι του ρυθμού αύξησης της οικονομίας.

Οι 65άρηδες, πρωταγωνιστές της ταξιδιωτικής κίνησης το 2025

Οι Έλληνες άνω των 65 ετών ήταν οι μεγάλοι πρωταγωνιστές της ταξιδιωτικής κίνησης το 2025, καταγράφοντας τη σημαντικότερη αύξηση μεταξύ όλων των ηλικιακών ομάδων. Ο αριθμός της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας, που πραγματοποίησε το 2025 τουλάχιστον ένα προσωπικό ταξίδι, αυξήθηκε κατά 24% σε ετήσια βάση, φτάνοντας τα 774.000 άτομα, ενώ τα ταξίδια τους ενισχύθηκαν κατά 28,5%, αγγίζοντας τα 1,32 εκατ. Οι διανυκτερεύσεις αυξήθηκαν κατά 12,1% και οι δαπάνες τους κατά 21%, στα 682,6 εκατ. ευρώ. Ωστόσο, σε απόλυτα μεγέθη οι ηλικίες 45 έως 64 ετών εξακολουθούν να αποτελούν τη μεγαλύτερη ομάδα ταξιδιωτών, πραγματοποιώντας το 38% των προσωπικών ταξιδιών και καλύπτοντας το 37,3% των συνολικών δαπανών.

Η συνολική εικόνα δείχνει ότι οι Έλληνες ταξίδεψαν περισσότερες φορές το 2025, αλλά με διαφορετικό τρόπο: περισσότερες σύντομες αποδράσεις, μεγαλύτερη εμφάνιση στην οικονομία και σημαντική στήριξη στη φιλοξενία από συγγενείς, φίλους ή σε ιδιόκτητα εξοχικά. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, 5,4 εκατ. κάτοικοι της χώρας πραγματοποίησαν τουλάχιστον ένα προσωπικό ή επαγγελματικό ταξίδι, αριθμός αυξημένος κατά 7,2% σε σχέση με το 2024. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 9,6 εκατ. ταξίδια, αυξημένα κατά 11%, ενώ οι συνολικές ταξιδιωτικές δαπάνες άγγιξαν τα 4,12 δισ. ευρώ, σημειώνοντας άνοδο 11,3%.



Το 2025 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 9,6 εκατ. ταξίδια, αυξημένα κατά 11% σε σχέση με το 2024, ενώ οι συνολικές ταξιδιωτικές δαπάνες άγγιξαν τα 4,12 δισ. ευρώ, σημειώνοντας άνοδο 11,3%.

Η τάση που ξεχωρίζει είναι η στροφή στις μικρότερες αποδράσεις. Τα ταξίδια διάρκειας μίας έως τριών διανυκτερεύσεων αυξήθηκαν κατά 26,7%, φτάνοντας τα 2,11 εκατ., καθώς αρκετοί ταξιδιώτες φαίνεται ότι επιλέγουν πιο σύντομες και οικονομικά διαχειρίσιμες εξορμήσεις. Παρά την

Τα ταξίδια στο εξωτερικό έφτασαν σε 1,19 εκατ. Δημοφιλέστερος διεθνής προορισμός η Ιταλία.

άνοδο αυτή, η δημοφιλέστερη κατηγορία παρέμεινε εκείνη των ταξιδιών τεσσάρων έως επτά διανυκτερεύσεων, που αντιστοιχεί στο 41,5% του συνόλου.

Η συντριπτική πλειονότητα των ταξιδιών έγινε εντός Ελλάδας. Από τα 7,93 εκατ. προσωπικά ταξίδια, τα 6,74 εκατ., δηλαδή

το 85%, είχαν εγχώριο προορισμό. Οι Έλληνες ταξιδιώτες αυξήσαν και τα ταξίδια στο εξωτερικό, τα οποία σημείωσαν μεγαλύτερο ρυθμό ανόδου (18,8%) και έφτασαν σε 1,19 εκατ. Δημοφιλέστερος διεθνής προορισμός ήταν η Ιταλία, που συγκέντρωσε το 12,9% των ταξιδιών εκτός Ελλάδας, ενώ

ακολούθησαν η Αλβανία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η κατανομή των δαπανών των Ελλήνων ταξιδιωτών. Το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού τους κατευθύνθηκε στην εστίαση, με το σχετικό ποσό να φτάνει τα 1,18 δισ. ευρώ. Ακολούθησαν οι λοιπές δαπάνες με 869,6 εκατ. ευρώ, οι μετακινήσεις με 837,6 εκατ. ευρώ και η διαμονή με 795,6 εκατ. ευρώ. Παράλληλα, οι ηλικίες 45 έως 64 ετών παρέμειναν η πολυπληθέστερη ομάδα ταξιδιωτών, πραγματοποιώντας το 38% των προσωπικών ταξιδιών και αντιπροσωπεύοντας το 37,3% των συνολικών δαπανών.

Ενα ακόμη στοιχείο που αποκαλύπτει τις πιέσεις στο διαθέσιμο εισόδημα είναι ο τρόπος διαμονής. Πάνω από τα μισά προσωπικά ταξίδια (52,1%) πραγματοποιήθηκαν σε μη ενοικιαζόμενα καταλύματα, δηλαδή σε εξοχικά ή σπίτια συγγενών και φίλων. Η δωρεάν φιλοξενία μάλιστα αυξήθηκε κατά 19,4%, λειτουργώντας ως «ανάχωμα» απέναντι στο αυξημένο κόστος των διακοπών.

Παρά τη μεγαλύτερη ταξιδιωτική κινητικότητα, το κόστος εξακολουθεί να αποτελεί βασικό εμπόδιο. Για το 56,4% όσων δεν ταξίδεψαν, ο κύριος λόγος ήταν οικονομικός. Ακολουθούν τα προβλήματα υγείας ή κινητικότητας (20,8%), η έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας (16,7%) και η επιλογή παραμονής στο σπίτι (15,2%).



Orthodoxou
Employment

Hospitality Staffing Solutions!

orthodoxouemployment.com



Τα Κυπριακά Δικαστήρια εν έτει 2026: Πρόοδος, Προκλήσεις και Προοπτικές για το Μέλλον

Οι αναφορές για την κυπριακή δικαιοσύνη στην Έκθεση για το Κράτος Δικαίου του 2026

Η ΕΚΘΕΣΗ για το Κράτος Δικαίου αποτελεί μέρος του ετήσιου κύκλου παρακολούθησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εξετάζει τις εξελίξεις που αφορούν το σύστημα απονομής της δικαιοσύνης, την καταπολέμηση της διαφθοράς, την ελευθερία και την πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης, καθώς και τους θεσμικούς ελέγχους και τις ισορροπίες σε όλα τα κράτη μέλη. Παρόλο που η Έκθεση αξιολογεί τέσσερις εξίσου σημαντικούς πυλώνες του κράτους δικαίου, το σύστημα απονομής της δικαιοσύνης εξακολουθεί να αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό πεδίο ανάλυσης για την Κύπρο, καθώς στον τομέα αυτό η Επιτροπή εντοπίζει τις ουσιαστικότερες εκκρεμίες προκλήσεις ως προς την εφαρμογή των σχετικών μεταρρυθμίσεων. Η διαπίστωση αυτή αντανακλά τη σημασία



Τον Δρος **ΝΙΚΟΛΑ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ**

Επικούρου Καθηγητή και Διευθυντή της Μονάδας Δικονομικού Δικαίου του Πανεπιστημίου Λευκωσίας

μιας ανεξάρτητης, αποτελεσματικής και προβάσιμης δικαιοσύνης, η οποία αποτελεί το θεμέλιο πάνω στο οποίο στηρίζονται η ουσιαστική προστασία των δικαιωμάτων, η ασφάλεια δικαίου και, τελικά, η εμπιστοσύνη των πολιτών στους δημοκρατικούς θεσμούς.

Ανατρέχοντας στην ανάλυση της Έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Κράτος Δικαίου του 2025, την οποία εκπόνησε η Μονάδα Δικονομικού Δικαίου (Procedural Law Unit - PLU) του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, είχε επισημανθεί ότι η Επιτροπή επικεντρωνόταν τότε κυρίως στην εισαγωγή νομοθετικών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης στην Κύπρο, στο πλαίσιο ενός φιλόδοξου προγράμματος δικαστικής μεταρρύθμισης. Μετά την ανάλυση της πρόσφατα δημοσιευθείσας Έκθεσης του 2026, η Μονάδα Δικονομικού Δικαίου διαπιστώνει ότι το πλέον αξιοσημείωτο στοιχείο είναι η μετατόπιση της έμφασης από τον σχεδιασμό των μεταρρυθμίσεων στην επίτευξη απτών αποτελεσμάτων.

Ένας νέος κύκλος στη Δικαστική Μεταρρύθμιση

Η ρετιβή αξιολόγηση αναγνωρίζει ότι πολλές από τις μεταρρυθμίσεις που αναγνωρίστηκαν στην έκθεση του 2025 έχουν πλέον τεθεί σε εφαρμογή. Ως εκ τούτου, το ενδιαφέρον της Επιτροπής έχει στραφεί στο κατά πόσον οι μεταρρυθμίσεις αυτές επιφέρουν απτές βελτιώσεις στην καθημερινή λειτουργία του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης. Η εξέλιξη αυτή σηματοδοτεί ένα σημαντικό στάδιο στην πορεία

μεταρρύθμισης της Κύπρου: η νομοθετική και κανονιστική αλλαγή, όσο αναγκαία και αν είναι, αποτελεί μόνο το πρώτο βήμα προς την επίτευξη ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού συστήματος δικαιοσύνης. Το πραγματικό μέτρο επιτυχίας έγκειται στο κατά πόσον οι μεταρρυθμίσεις αυτές περιορίζουν τις καθυστερήσεις, βελτιώνουν τη δικαστική διοίκηση και ενισχύουν την εμπιστοσύνη του κοινού προς τα δικαστήρια.

Η ευρύτερη αυτή θεματική διατρέχει το σύνολο της αξιολόγησης της Επιτροπής για το σύστημα απονομής της δικαιοσύνης. Η Έκθεση αναδεικνύει σειρά σημαντικών θεσμικών εξελίξεων. Η Κύπρος έχει ολοκληρώσει τον διαχωρισμό της διοικητικής δικαιοδοσίας, μέσω της δημιουργίας αυτοτελούς κλάδου διοικητικής δικαιοσύνης, ο οποίος περιλαμβάνει το Διοικητικό Δικαστήριο, το Διεθνές Δικαστήριο Διεθνούς Προστασίας, το Διοικητικό Εφετείο και το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο. Η σύσταση αυτοτελούς Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστικού Συμβουλίου ενισχύει περαιτέρω τη διοίκηση της διοικητικής δικαιοσύνης, καθώς το Συμβούλιο αναλαμβάνει την ευθύνη για τους διορισμούς, τις προαγωγές και τα πειθαρχικά ζητήματα που αφορούν τους διοικητικούς δικαστές. Η Επιτροπή χαιρετίζει επίσης τις νέες κατευθυντήριες γραμμές για την εξαίρεση και την αποχή δικαστών, οι οποίες αποσκοπούν στην περαιτέρω ενίσχυση της αμεροληψίας, καθώς και τις πρωτοβουλίες που αποβλέπουν στη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ της δικαστικής εξουσίας και του κοινού. Συνολικά, οι εξελίξεις αυτές καταδεικνύουν τη συνεχιζόμενη προσπάθεια στην ενίσχυση της δικαστικής ανεξαρτησίας και στην περαιτέρω εναρμόνιση του κυπριακού συστήματος απονομής της δικαιοσύνης με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Η Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης Παραμένει η Κύρια Πρόκληση

Ωστόσο, η Επιτροπή καθιστά σαφές ότι η θεσμική μεταρρύθμιση δεν μπορεί, από μόνη της, να θεωρηθεί το τελικό στάδιο του εκσυγχρονισμού της δικαιοσύνης. Παρόλο που το νομικό πλαίσιο έχει εξελιχθεί σημαντικά, αρκετές από τις μεταρρυθμίσεις που αναμένεται να βελτιώσουν την καθημερινή λειτουργία των δικαστηρίων παραμένουν ημιτελείς. Ειδικότερα, η συνεχιζόμενη καθυστέρηση στη λειτουργία του Εμπορικού Δικαστηρίου και η απουσία Ανεξάρτητης Υπηρεσίας Δικαστηρίων αναδεικνύουν το χάσμα μεταξύ της νομοθετικής μεταρρύθμισης και της πρακτικής εφαρμογής της. Ως εκ τούτου, οι συστάσεις της Επιτροπής επικεντρώνονται λιγότερο στην εισαγωγή νέων μεταρρυθμίσεων και περισσότερο στη διασφάλιση ότι οι υφιστάμενες μεταρρυθμίσεις θα καταστούν πλήρως λειτουργικές και ικανές να επιφέρουν μετρήσιμες βελτιώσεις για τους χρήστες του δικαστικού συστήματος.

Το κενό αυτό ως προς την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων είναι ιδιαίτερα εμφανές στο επίπεδο της αποτελεσματικότητας του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί την κυριότερη πηγή προβληματισμού σε ολόκληρη την Έκθεση. Παρά τις συνεχιζόμενες προσπάθειες για τη μείωση των συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων και τον εκσυγχρο-



νισμό της δικαστικής διοίκησης, η Κύπρος εξακολουθεί να καταγράφει μακρές καθυστερήσεις στην εκδίκαση υποθέσεων, ιδίως στις αστικές και εμπορικές διαφορές. Σύμφωνα με την Επιτροπή, κατά το 2024 ο μέσος χρόνος εκδίκασης των κατ' αντιδικία αστικών και εμπορικών υποθέσεων ανήλθε σε 682 ημέρες σε πρώτο βαθμό και σε 1.426 ημέρες σε δεύτερο βαθμό. Αντίστοιχες προκλήσεις εξακολουθούν να παρατηρούνται και στις διοικητικές διαδικασίες, όπου ο χρόνος εκδίκασης σε πρώτο βαθμό αυξήθηκε στις 788 ημέρες, παρά τη σημαντική μείωση της διάρκειας των κατ' έφεση διαδικασιών. Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν ότι, μολονότι η μεταρρυθμιστική προσπάθεια προχωρεί, οι καθυστερήσεις εξακολουθούν να επηρεάζουν την έγκαιρη απονομή της δικαιοσύνης.

Η αξιολόγηση της Επιτροπής δεν είναι, ωστόσο, εξ ολοκλήρου αρνητική. Αναγνωρίζει ότι η κυπριακή δικαιοσύνη έχει σημειώσει μετρήσιμη πρόοδο στη μείωση του όγκου των εκκρεμών υποθέσεων. Αξιοσημείωτο είναι ότι, το 2024, ο δείκτης διεκπεραίωσης των αστικών και εμπορικών υποθέσεων σε πρώτο βαθμό ανήλθε στο 154%, ποσοστό που ήταν το υψηλότερο μεταξύ όλων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τούτο καταδεικνύει ότι, κατά την περίοδο αναφοράς, τα δικαστήρια επέλυσαν σημαντικά περισσότερες υποθέσεις από όσες εισήχθησαν ενώπιόν τους. Παρόλο που το στοιχείο αυτό καταδεικνύει μια συστηματική προσπάθεια αντιμετώπισης των χρόνιων συσσωρευμένων εκκρεμοτήτων, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η βελτίωση αυτή πρέπει να ερμηνεύεται με προσοχή. Εξακολουθεί να εκκρεμεί σημαντικός αριθμός παλαιότερων υποθέσεων, ιδίως ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου σε πρώτο βαθμό, γεγονός που σημαίνει ότι η αυξημένη παραγωγικότητα δεν έχει ακόμη μεταφραστεί σε ουσιαδώς συντομότερες διαδικασίες για τους χρήστες του δικαστικού συστήματος.

Ίσως ακόμη σημαντικότερα, η Έκθεση υποδεικνύει ότι η μείωση των νέων υποθέσεων που εισάγονται ενώπιον των δικαστηρίων δεν αντανακλά κατ' ανάγκην αντίστοιχη μείωση των νομικών διαφορών. Οι εμπλεκόμενοι φορείς με τους οποίους διαβουλευθήκε η Επιτροπή, περιλαμβανομένων μελών της δικαστικής εξουσίας, του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου και εκπροσώπων της επιχειρηματικής κοινότητας, εξέφρασαν την άποψη ότι η μεγάλη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών έχει αποθαρρύνει ιδιώτες και επιχειρήσεις από το να προσφύγουν στα δικαστήρια. Εάν η εκτίμηση αυτή είναι ορθή, ο μειωμένος αριθμός υποθέσεων δεν μπορεί να ερμηνεύεται απλώς ως ένδειξη ενός αποτελεσματικότερου συστήματος απονομής της δικαιο-

σύνης. Αντιθέτως, ενδέχεται να υποδηλώνει ότι οι καθυστερήσεις επηρεάζουν την ίδια την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, καθώς οι διάδικοι επιλέγουν να αποφεύγουν τις δικαστικές διαδικασίες λόγω του χρόνου που απαιτείται για την έκδοση τελικής απόφασης.

Από τη Μεταρρύθμιση στην Πρακτική Εφαρμογή

Η Επιτροπή εντοπίζει σειρά μεταρρυθμίσεων που δύνανται να συμβάλουν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης κατά τα επόμενα έτη. Η εισαγωγή νέων δικονομικών κανόνων για τις διοικητικές διαδικασίες, περιλαμβανομένων δεσμευτικών προθεσμιών για την έκδοση αποφάσεων και πειθαρχικών συνεπειών σε περιπτώσεις συστηματικών καθυστερήσεων, συνιστά σημαντικό βήμα προς τη βελτίωση της διαχείρισης των υποθέσεων. Αντίστοιχα, οι δικαστές έχουν αναφέρει θετικές πρώτες εμπειρίες από την εφαρμογή των νέων Κανονισμών Πολιτικής Δικονομίας, ιδίως ως προς τον περιορισμό των αδικαιολόγητων αναβολών και την ενθάρρυνση μιας πιο ενεργούς δικαστικής διαχείρισης των διαδικασιών. Μολονότι είναι ακόμη πρόωρο να αξιολογηθεί ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπός τους, οι μεταρρυθμίσεις αυτές καταδεικνύουν ότι οι σχετικές προσπάθειες στρέφονται ολοένα και περισσότερο προς τη βελτίωση της πρακτικής λειτουργίας των δικαστηρίων, αντί να περιορίζονται απλώς στη μεταρρύθμιση της θεσμικής τους δομής.

Την ίδια στιγμή, η Επιτροπή εντοπίζει δύο μεταρρυθμίσεις των οποίων η συνεχιζόμενη καθυστέρηση περιορίζει τη συνολική αποτελεσματικότητα του ευρύτερου μεταρρυθμιστικού προγράμματος. Η πρώτη αφορά το Εμπορικό Δικαστήριο. Παρόλο που το νομοθετικό πλαίσιο για την ίδρυσή του τέθηκε σε ισχύ το 2022, το Δικαστήριο εξακολουθεί να μην λειτουργεί, καθώς δεν έχουν ακόμη διοριστεί οι δικαστές του. Η καθυστέρηση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένου ότι το Εμπορικό Δικαστήριο προοριζόταν να παρέχει εξειδικευμένη εκδίκαση σύνθετων εμπορικών διαφορών, να επιταχύνει την επίλυση εμπορικών υποθέσεων και να ενισχύσει την ελκυστικότητα της Κύπρου ως διεθνούς επιχειρηματικού και επενδυτικού κέντρου. Ως εκ τούτου, η συνεχιζόμενη καθυστέρηση αναβάλλει την υλοποίηση μίας από τις σημαντικότερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης.

Η δεύτερη αφορά την προτεινόμενη Ανεξάρτητη Υπηρεσία Δικαστηρίων. Ένας από τους βασικούς στόχους της δικαστικής μεταρρύθμισης ήταν ο διαχωρισμός της διοικητικής διαχείρισης των δικαστηρίων

από την άσκηση του δικαιοδοτικού έργου, ώστε οι δικαστές να μπορούν να επικεντρώνονται στην εκδίκαση των υποθέσεων, ενώ επαγγελματικά στελέχη διοίκησης θα αναλαμβάνουν την ευθύνη για την καθημερινή λειτουργία του δικαστικού συστήματος. Παρόλο που έχουν πλέον ολοκληρωθεί οι μελέτες σχετικά με τη δομή και τη λειτουργία της προτεινόμενης Υπηρεσίας, δεν έχει ακόμη υιοθετηθεί οριστικό θεσμικό μοντέλο. Αναγνωρίζοντας τη σημασία της μεταρρύθμισης αυτής, η Επιτροπή συστήνει εκ νέου στην Κύπρο να δώσει προτεραιότητα στη σύσταση Ανεξάρτητης Υπηρεσίας Δικαστηρίων, ως μέσο ενίσχυσης τόσο της αποτελεσματικότητας όσο και της ανθεκτικότητας της δικαστικής εξουσίας.

Ενίσχυση της Δικαστικής Ανεξαρτησίας

Η Επιτροπή εφιστά επίσης την προσοχή στη σχέση μεταξύ της δικαστικής μεταρρύθμισης και της εμπιστοσύνης του κοινού. Παρόλο που η Κύπρος έχει εισαγάγει σημαντικές θεσμικές δικλίδες ασφαλείας, περιλαμβανομένης της δημιουργίας αυτοτελούς διοικητικής δικαιοσύνης και της υιοθέτησης κατευθυντήριων γραμμών για την εξαίρεση και την αποχή δικαστών, οι εξελίξεις αυτές δεν έχουν ακόμη οδηγήσει σε βελτίωση της αντίληψης του κοινού ως προς τη δικαστική ανεξαρτησία. Σύμφωνα με τον Πίνακα Αποτελεσμάτων της ΕΕ στον Τομέα της Δικαιοσύνης για το 2026, μόλις το 39% του ευρύτερου κοινού και το 34% των επιχειρήσεων αξιολόγησαν θετικά την ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών, επιβεβαιώνοντας τη συνεχιζόμενη πτωτική τάση που παρατηρείται τα τελευταία έτη. Παρόλο που οι αντιλήψεις για τη δικαστική ανεξαρτησία επηρεάζονται από πληθώρα πολιτικών, κοινωνικών και θεσμικών παραγόντων, τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι η νομοθετική μεταρρύθμιση από μόνη της δεν αρκεί για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης. Αντιθέτως, η εμπιστοσύνη του κοινού φαίνεται να συνδέεται στενά με την πρακτική εμπειρία από τη λειτουργία του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης, περιλαμβανομένων της προσβασιμότητας, της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας των δικαστικών διαδικασιών.

Συμπεράσματα

Η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Κράτος Δικαίου του 2026 παρουσιάζει μια ισορροπημένη αξιολόγηση του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης στην Κύπρο, αναγνωρίζοντας τη σημαντική πρόοδο που έχει επιτευχθεί στην προώθηση της δικαστικής μεταρρύθμισης, ενώ παράλληλα τονίζει ότι η επιτυχία των μεταρρυθμίσεων αυτών θα εξαρτηθεί τελικά από την αποτελεσματική εφαρμογή τους. Με βάση τις εκτεταμένες θεσμικές και νομοθετικές μεταρρυθμίσεις που εισήχθησαν τα τελευταία χρόνια, η Επιτροπή αναγνωρίζει βελτιώσεις στη δικαστική διακυβέρνηση, στη διοίκηση της δικαιοσύνης και στο πεδίο της δικονομικής μεταρρύθμισης. Κατάληγι, ωστόσο, ότι η αποτελεσματικότητα των δικαστηρίων εξακολουθεί να αποτελεί τη σημαντικότερη πρόκληση, με τις υπερβολικές καθυστερήσεις, τις ημιτελείς θεσμικές μεταρρυθμίσεις και τη φθίνουσα εμπιστοσύνη του κοινού να παραμένουν στο επίκεντρο των προβληματισμών.

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Το τέλος του καλοκαιριού σηματοδοτεί και την ολοκλήρωση της υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) κλείνοντας ουσιαστικά έναν κύκλο πέντε χρόνων. Η Διεύθυνση Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Διεύθυνσης Ανάπτυξης του Υπουργείου Οικονομικών, πραγματοποιεί αγώνα δρόμου προκειμένου να ολοκληρώσει όλες τις δράσεις που προνοούνται από το ΣΑΑ μέχρι το τέλος του Αυγούστου με στόχο να διασφαλίσει την πλήρη απορρόφηση των διαθέσιμων πόρων. Ακολουθώντας, με την υποβολή του τελευταίου αιτήματος πληρωμής έως τις 30 Σεπτεμβρίου ολοκληρώνεται ουσιαστικά η υλοποίηση του ΣΑΑ, καθώς οι περισσότερες δράσεις και μεταρρυθμίσεις έχουν ήδη ολοκληρωθεί. Σε εκκρεμότητα ωστόσο παραμένει, μέρος της τελευταίας χρηματοδότησης εξαιτίας της μη ψήφισης της νομοθεσίας για την πράσινη φορολογία. Συγκεκριμένα, ποσό περίπου €46 εκατ. βρίσκεται σήμερα σε αναστολή. Όπως πληροφορούμαστε, ωστόσο, γίνονται προσπάθειες προκειμένου να περιοριστεί σημαντικά η δημοσιονομική απώλεια που συνδέεται με την πράσινη φορολογία μέσω της αντικατάστασης του συγκεκριμένου ορόσημου με άλλα πράσινα φορολογικά κίνητρα (green incentives).

Τα ποσά και τα οφέλη

Το τελευταίο αίτημα πληρωμής προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που απομένει, θα καλύπτει τις δύο τελευταίες δόσεις του προγράμματος καθώς αποφασίστηκε όπως ενοποιηθούν τα δυο τελευταία αιτήματα

Μέχρι σήμερα, εισπράξαμε περίπου €589 εκατ., ενώ αναμένεται η καταβολή ακόμη €118 εκατ., για τα οποία υπάρχει ήδη θετική αξιολόγηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

ώστε να μην απαιτηθεί η ενεργοποίηση δύο ξεχωριστών διαδικασιών. Σημειώνεται ότι οι δόσεις ήταν αρχικά δέκα, με την τελευταία όμως τροποποίηση συμπύκνωσαν δόσεις και υποβλήθηκαν μαζί.

Μέχρι σήμερα, η Κυπριακή Δημοκρατία έχει εισπράξει περίπου €589 εκατ., ενώ αναμένεται η καταβολή ακόμη €118 εκατ., για τα οποία υπάρχει ήδη θετική αξιολόγηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και απομένει μόνο η ολοκλήρωση της διαδικασίας πληρωμής. Με την εκταμίευση αυτή, οι συνολικές εισροές θα ανέλθουν περίπου στα €707 εκατ. Το σύνολο του προϋπολογισμού ύψους €1,02 δισ. σε χορηγία έχει δεσμευτεί, είτε με υπογραφή δημοσίων συμβάσεων είτε με συμβάσεις με Δικαιούχους Σχεδίων Χορηγίων, όπως επιχειρήσεις, φυσικά πρόσωπα και άλλους φορείς. Το συνολικό ποσό των €1,02 δισ. του Σχεδίου αφορά σε ποσοστό 42% την πράσινη μετάβαση και 30% την ψηφιακή μετασχηματισμό. Για την απασχόληση, εκπαίδευση, ανθρώπινο δυναμικό και κοινωνικό κράτος διατίθεται ποσό €91 εκατ. (9%) για εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος, αναβάθμιση και ενίσχυση δεξιοτήτων, στήριξη αγοράς εργασίας, κοινωνική ευμενία και ενσωμάτωση. Αναφορικά με τη συνεισφορά του ΣΑΑ στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας σημειώνεται ότι έγινε πρόβλεψη για αύξηση της απασχόλησης κατά περισσότερο από 2,5% κατά την περίοδο 2021-2026,

που αντιστοιχεί σε περίπου 11.000 νέες θέσεις εργασίας. Σήμερα λίγο πριν τη λήξη του ΣΑΑ μεγάλος αριθμός επενδυτικών έργων έχει ήδη ολοκληρωθεί, ενώ τα υπόλοιπα έχουν τροχοδρομηθεί και ολοκληρώνονται μέχρι το τέλος του Αυγούστου. Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) θεσπίστηκε το 2021 με στόχο την ανάκαμψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των οικονομικών των κρατών-μελών της Ε.Ε. και ολοκληρώνεται το 2026, όπως και τα εθνικά Σχέδια. Το Κυπριακό ΣΑΑ εγκρίθηκε από το Συμβούλιο (ECOFIN) της Ε.Ε. τον Ιούλιο του 2021.

Τι υλοποιήθηκε

Σε ό,τι αφορά τις επενδύσεις, μέσω του ΣΑΑ επιτεύχθηκε η ολοκλήρωση έργων υποδομής όπως η αναβάθμιση του Γενικού Νοσοκομείου Πάφου και νέα μονάδα αιμοκάθαρσης, η επέκταση του τμήματος Επεμβατικής Ακτινολογίας Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας, το νέο κέντρο Ψυχικής Υγείας, το παγκύπριο κέντρο αίματος, το περιφερειακό Κέντρο Υγείας Ακακίου, τα κέντρα φροντίδας παιδιών, η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων σε 405 σχολεία, η δημιουργία υδατοδεξαμενών, φοιτητικές εστίες στην εντός των τειχών Λευκωσία, αντιπλημμυρικά έργα σε Δήμους, εγκατάσταση και λειτουργία υποδομής έξυπνων μετρητών νερού και ηλεκτρικού ρεύματος, ανάπτυξη βιώσιμων συστημάτων μεταφοράς, η κατασκευή δυο σχολών ειδικής αγωγής, το σύστημα διαχείρισης αγοράς (MMS) για τη διευκόλυνση του ανοιγματος της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στον ανταγωνισμό, η επέκταση Επαρχιακού Δικαστηρίου Αμμοχώστου, η ψηφιοποίηση σε



Σε αναστολή €46 εκατ. λόγω της πράσινης φορολογίας, αναζητείται λύση μέσω πράσινων κινήτρων.

διάφορα υπουργεία/υπηρεσίες της κεντρικής κυβέρνησης.

Επίσης, άλλα έργα αφορούν την επέκταση δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας σε υποεμπρετούμενες περιοχές, η μαζική εγκατάσταση έξυπνης υποδομής μέτρησης, η αγορά πυροσβεστικού εξοπλισμού, η επέκταση του παγκύπριου Δικτύου Πράσινων Σημείων. Ταυτόχρονα το ΣΑΑ υλοποίησε 40 σχέδια χορηγίων με προϋπολογισμό €450 εκατ. περίπου προς επιχειρήσεις, φυσικά πρόσωπα και άλλους φορείς που υλοποιούνται από το 2021 και ολοκληρώνονται φέτος. Πιο συγκεκριμένα πρόκειται για το Σχέδιο Προώθησης Επενδύσεων Ενεργειακής Απόδοσης από Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, το Σχέδιο Ενθάρρυνσης Χρήσης ΑΠΕ και Εξοικονόμησης Ενέργειας σε κατοικίες, το Σχέδιο Προώθησης Ηλεκτροκίνησης, το Σχέδιο Χορηγίων για Δημιουργία, Εκσυγχρονισμό και Ψηφιακή Αναβάθμιση Μονάδων Μεταποίησης ή και Εμπορίας Γεωργικών Προϊόντων, Σχέδιο για Αναβίωση περιοχών της υπαίθρου, ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών μέσω Δημιουργίας Αυθεντικών Εμπειριών για Εμπλοκή και Αναβάθμιση του Τουριστικού Προϊόντος. Τέλος σε ό,τι αφορά τις μεταρρυθμίσεις, έχουν εγκριθεί η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού έργου, η επέκταση της προσχολικής εκπαίδευσης, η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, η μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης, η διευκόλυνση των στρατηγικών επενδύσεων, η αύξηση της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος και η αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού.

Τι εκκρεμεί και το κόστος

Στον αέρα παραμένει χρηματοδότηση της τάξης των €46 εκατ. που αφορούσε την πράσινη φορολογία που εντασσόταν στις μεταρρυθμίσεις του ΣΑΑ για την πράσινη μετάβαση καθώς το σχετικό νομοσχέδιο δεν έχει ψηφιστεί από την βουλή. Το σχετικό νομοσχέδιο προέβλεπε την εισαγωγή περιβαλλοντικών φόρων, μεταξύ άλλων φόρου άνθρακα στα καύσιμα εκτός του Συστήματος Εμπορίας Εκπομπών και άλλων πράσινων φορολογικών μέτρων.

Ωστόσο, η κυβέρνηση ανέβαλε την εφαρμογή ορισμένων από αυτά τα μέτρα, επικαλούμενη το αυξημένο κόστος ζωής και την ανάγκη να μην επιβαρυνθούν περαιτέρω τα νοικοκυριά. Εξάλλου ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης δήλωσε το 2025 ότι η Κύπρος βρισκόταν σε διαβουλεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ήταν ακόμη και διατεθειμένη να απωλέσει μέρος της χρηματοδότησης του Ταμείου Ανάκαμψης, εάν αυτό ήταν απαραίτητο για να αποφευχθούν οι νέες επιβαρύνσεις. Όπως σημείωνε χαρακτηριστικά τότε η Κυβέρνηση η πρόνοια και η πρόθεση αυτής της ρύθμισης είναι η πράσινη φορολογία να είναι δημοσιονομικά ουδέτερη. Ουσιαστικά, η μεταρρύθμιση δεν αφαιρέθηκε εξ αρχής από το Σχέδιο Ανάκαμψης, αλλά η υλοποίησή της καθυστέρησε και αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεων με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Εντούτοις, σύμφωνα με αρμόδιες πηγές, η Κύπρος έχει ήδη καταθέσει αίτημα για τροποποίηση του Σχεδίου, ζητώντας την αντικατάσταση του συγκεκριμένου οροσήμου με άλλα πράσινα φορολογικά κίνητρα (green incentives), τα οποία έχουν ενσωμα-

τωθεί στην ευρύτερη φορολογική μεταρρύθμιση. Με τον τρόπο αυτό επιχειρείται να περιοριστεί το «πέναλι» που ενδέχεται να κληθεί να καταβάλει η χώρα σε σχέση με την εκταμίευση μέρους των κονδυλίων που συνδέονται με την πράσινη φορολογία. Ωστόσο, μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία, τα €46 εκατ. που σχετίζονται με την πράσινη φορολογία παραμένουν σε αναστολή.

Την ίδια ώρα, καθυστερήσεις στο ΣΑΑ προέκυψαν από το 2022 λόγω της ενεργειακής κρίσης, η οποία επέφερε σημαντικές αυξήσεις κόστους και σοβαρές διαταραχές στην εφοδιαστική αλυσίδα. Πιο συγκεκριμένα σε ορισμένα σχέδια χορηγίων δεν υπήρξε επαρκές ενδιαφέρον από την αγορά, ως εκ τούτου έγινε επαναπροκήρυξη κάποιων σχεδίων με διαφοροποίηση κριτηρίων και προϋποθέσεων για ανταπόκριση στη ζήτηση και νέες ανάγκες. Σε κάποια σχέδια χορηγίων έγινε απλή μείωση στόχων σύμφωνα με την ανταπόκριση που υπήρξε, διοχετεύοντας τα σχετικά ποσά μείωσης σε άλλα σχέδια χορηγίων με μεγάλη ζήτηση. Στις καθυστερήσεις συνέβαλαν επίσης τα γνωστά διαδικαστικά ζητήματα δημοσίων προσφορών που σχετίζονται με προσφυγές στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών. Επίσης, ορισμένες μεταρρυθμίσεις αποδείχθηκαν ιδιαίτερα σύνθετες, απαιτώντας ουσιαστικές και χρονοβόρες διαβουλεύσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς, όπως για παράδειγμα η μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση και σύστημα αξιολόγησης των εκπαιδευτικών. Τα μεγάλα έργα που αφαιρέθηκαν, λόγω του ότι κυρίως δεν θα ήταν δυνατόν να ολοκληρωθούν μέχρι τον Ιούνιο 2026 ήταν το GSI (Great Sea Interconnector), η κατασκευή της συλλογικής υποδομής θαλάσσιας υδατοκαλλιέργειας στο Πεντάκωμο και η Τεχνική Σχολή στη Λεμεσό. Μέσω των τροποποιήσεων, ο Κανονισμός για τον ΜΑΑ παρέχει ευελιξία για την αντιμετώπιση αντικειμενικών δυσκολιών, που ήταν αναπόφευκτο να προκύψουν στα εθνικά σχέδια που εγκρίθηκαν από το 2021. Η Κύπρος, όπως και τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, υπέβαλε αιτήματα για τροποποιήσεις, ώστε το ΣΑΑ να καταστεί πιο υλοποιήσιμο.

Η επόμενη μέρα

Με την ολοκλήρωση του ΣΑΑ, το ενδιαφέρον της Κύπρου στρέφεται πλέον στο επόμενο μεγάλο ευρωπαϊκό χρηματοδοτικό εργαλείο, το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ). Μέσα από αυτό θα καθοριστούν οι προτεραιότητες και οι διαθεσίμοι πόροι της ΕΕ για την επόμενη προγραμματική περίοδο, χρηματοδοτώντας έργα και πολιτικές σε τομείς όπως η συνοχή, η πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, η ανταγωνιστικότητα, οι υποδομές και η γεωργία. Για την Κύπρο, η έγκαιρη προετοιμασία για την αξιοποίηση των νέων κονδυλίων αποτελεί βασική πρόκληση, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση των επενδύσεων και των μεταρρυθμίσεων που δρομολογήθηκαν μέσω του ΣΑΑ. Μέχρι στιγμής δεν έχει καθοριστεί ο τρόπος κατανομής των νέων κονδυλίων, με τις σχετικές αποφάσεις να αναμένονται σε μεταγενέστερο στάδιο. Παράλληλα, το 2027 ολοκληρώνεται το Πρόγραμμα Πολιτικής Συνοχής «ΘΑΛΕΙΑ 2021-2027» που αποτελεί ένα πολυετές, πολυταμειακό, αναπτυξιακό Πρόγραμμα. Ο συνολικός προϋπολογισμός του Προγράμματος ανέρχεται σε €1.81 δισ, εκ των οποίων τα €969 εκ. θα προέλθουν από τα Ταμεία της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, ενώ τα υπόλοιπα €842 εκ. αποτελούν την εθνική συνεισφορά.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΝΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Φάρμακο χωρίς διάγνωση

Η επίμονη ακρίβεια έχει υποχρεώσει τους πολιτικούς σε όλο τον δυτικό κόσμο να «κυνηγούν την ουρά τους».

Μεγαλύτερο γκελ στα μέρη μας έκανε το μέτρο που ήδη ανακοίνωσε με ισχύ από την 1η Οκτωβρίου το νυν μηδενισμό

του ΦΠΑ στο ηλεκτρικό ρεύμα από 5% που είναι σήμερα (στην Ελλάδα από το 2022 έχει μειωθεί στο 6%). Συνολικά μιλάμε για όφελος 45 λιρών ετησίως, που όπως θα έλεγαν επίσης οι δημοσιολογούντες στα μέρη μας, δεν αρκεί ούτε για ένα κουλούρι την ημέρα. Το θέμα, ωστόσο, είναι άλλο. Ο ετήσιος λογαριασμός ρεύματος για κάθε Βρετανό είχε εκτιμηθεί ότι θα αυξανόταν στις 1.760 λίρες ετησίως τον Οκτώβριο, λόγω της αύξησης στην τιμή του φυσικού αερίου, με μια επιβάρυνση της τάξεως των 97

λιρών, την οποία ελαφρύνει λιγότερο από το μισό η παρέμβαση του κ. Μπέρναμ. Αρα απλώς μειώνει την επιβάρυνση και αυτό, με τα τωρινά δεδομένα, αν δεν αλλάξει η κατάσταση προς το χειρότερο.

Το δεύτερο μέτρο που ήδη ανακοίνωσε είναι ένα όριο δύο λιρών στα εισιτήρια των λεωφορείων σε ολόκληρο το Ηνωμένο Βασίλειο. Εχει προκαλέσει, ωστόσο, μεγάλη συζήτηση ότι θα το χρηματοδοτήσει με κονδύλια που προέρχονται κυρίως από την οικονομική βοήθεια που

παρέχει ετησίως η χώρα προς άλλες φτωχές του Τρίτου Κόσμου, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Το τρίτο μέτρο της αύξησης του αφορολογήτου το σκέφτεται ακόμη, υπό τον φόβο των αγορών, καθώς στοιχίζει πολύ.

Με λίγα λόγια, ουδέν πρωτότυπον. Όλοι οι πολιτικοί, και εδώ στην Ελλάδα, αναζητούν το «φάρμακο» για την ακρίβεια και την πολιτική τους επιβίωση, χωρίς να έχουν ακριβή διάγνωση για τις αιτίες του προβλήματος.

Καλό 2027 για νέες επιχορηγήσεις ηλεκτρικών οχημάτων

Πόσα χρήματα δόθηκαν και πόσοι επωφελήθηκαν από τις τέσσερεις προκηρύξεις του σχεδίου ηλεκτροκίνησης

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Μπορεί η ηλεκτροκίνηση να κερδίζει έδαφος τόσο ανάμεσα στους καταναλωτές όσο και ανάμεσα στους εισαγωγείς αυτοκινήτων στην Κύπρο ωστόσο, η Κυβέρνηση δεν προτίθεται να ανακοινώσει νέο σχέδιο επιχορηγήσεων μέχρι το τέλος του έτους. Τόσο η διεύρυνση της γκάμας των διαθέσιμων ηλεκτρικών μοντέλων στην κυπριακή αγορά, που προσφέρει στους καταναλωτές περισσότερες επιλογές, όσο και η σταδιακή μείωση των τιμών των ηλεκτρικών οχημάτων, σε συνδυασμό με τη συνεχή άνοδο των τιμών των καυσίμων, έχουν ανοίξει την όρεξη των καταναλωτών για την αγορά ηλεκτρικών αυτοκινήτων. Εξάλλου, σύμφωνα με τα στοιχεία που εξασφάλισε η «Κ» από τον Δεκέμβριο του 2021 όπου ανακοινώθηκε η 1η προκήρυξη του σχεδίου προώθησης της ηλεκτροκίνησης μέχρι και τον Νοέμβριο του 2025 όπου ανακοινώθηκε η 4η προκήρυξη του σχεδίου δόθηκαν €49 εκατ. μέσω του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) σε συνολικά 6.203 δικαιούχους. Την ίδια ώρα μικρή άνοδο κατέγραψε το πρώτο εξάμηνο του έτους το μερίδιο των ηλεκτροκίνητων οχημάτων καθώς αυξήθηκε στο 4,9%, από 4,8% το αντίστοιχο εξάμηνο πέρσι. Παρά το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τα ηλεκτρικά οχήματα η κυβέρνηση δεν περιλαμβάνει στον προϋπολογισμό του 2026 νέο σχέδιο επιχορηγήσεων. Όπως πληροφορείται η «Κ», το νέο σχέδιο που βρίσκεται στα σκαριά θα είναι στοχευμένο και αναμένεται να τεθεί σε εφαρμογή το 2027. Σε αντίθεση με τα προηγούμενα σχέδια, δεν θα προβλέπει οριζόντιες επιδοτήσεις για όλους τους ενδιαφερόμενους, αλλά θα επικεντρώνεται σε συγκεκριμέ-

νες κατηγορίες δικαιούχων και στόχους πολιτικής.

Η τάση

Ολοένα και αυξάνονται το τελευταίο διάστημα οι διεργασίες των εισαγωγέων αυτοκινήτων στην Κύπρο με κινέζικες μάρκες με στόχο την ενίσχυση της γκάμας των διαθέσιμων ηλεκτρικών μοντέλων. Πρόσφατα, όπως είχε γράψει η «Κ» ο Πηλακούτας ανακοίνωσε την έναρξη της συνεργασίας του με την κινέζικη ηγερτική αυτοκινητοβιομηχανία GEELY και την ανάληψη της αντιπροσωπείας της μάρκας στην κυπριακή αγορά. Η

Φέτος η Κυβέρνηση δεν θα βάλει το χέρι στην τσέπη. Η επίτευξη των εθνικών στόχων για την ηλεκτροκίνηση εξαρτάται και από τη συνεχιζόμενη εισαγωγή μεγάλου αριθμού συμβατικών οχημάτων.

Geely αποτελεί τη βασική μάρκα του κινεζικού ομίλου Geely Auto Group, του μεγαλύτερου ιδιωτικού κατασκευαστή αυτοκινήτων της Κίνας και ενός από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους ομίλους της παγκόσμιας αυτοκινητοβιομηχανίας. Με παρουσία σε περισσότερες από 80 χώρες, ο όμιλος έχει επενδύσει δισεκατομμύρια ευρώ στην έρευνα και ανάπτυξη, εστιάζοντας στην ηλεκτροκίνηση, τα έξυπνα συστήματα οδήγησης και τις νέες τεχνολογίες κινητικότητας. Τον Ιούνιο του 2025 έκανε το ντεμπούτο της στην κυπριακή αγορά αυτοκινήτου και η κινε-

ζική αντιπροσωπεία ηλεκτρικών αυτοκινήτων BYD (Build Your Dreams), η οποία δραστηριοποιείται μέσω του ομίλου Alpan, μέλους του Όμιλος Σφακιανόκη. Παράλληλα, στην κυπριακή αγορά δραστηριοποιείται ήδη η κινεζική μάρκα MG Motor, μέσω της εταιρείας Michaels Electric Cars Ltd ενώ εισόδο στην Κύπρο πραγματοποίησε και η κινεζική XPeng, η οποία δραστηριοποιείται μέσω της εταιρείας Andys Agathocleous Motors Ltd.

Τα στοιχεία

Η εφαρμογή του Σχεδίου Χορηγιών για την προώθηση της ηλεκτροκίνησης στην Κύπρο εξελίχθηκε μέσα από τέσσερις διαδικασικές προκηρύξεις, οι οποίες αντικατοπτρίζουν τη σταδιακή ωρίμανση της αγοράς ηλεκτρικών οχημάτων. Από το περιορισμένο ενδιαφέρον των πρώτων χρόνων μέχρι την εκρηκτική αύξηση της ζήτησης το 2025, το πρόγραμμα προσαρμόστηκε επανειλημμένα, με αυξήσεις προϋπολογισμού, συμπληρωματικές χορηγίες και αναθεώρηση των στόχων του.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Τμήματος Οδικών Μεταφορών (ΤΟΜ), η πρώτη προκήρυξη ανακοινώθηκε τον Δεκέμβριο του 2021 και τέθηκε σε εφαρμογή στις αρχές του 2022. Το σχέδιο περιλάμβανε δύο βασικούς άξονες, τη χορηγία για την απόσυρση ρυπογόνων οχημάτων και παραχώρηση κινήτρων για εναλλακτικούς, χαμηλών εκπομπών, τρόπους διακίνησης, καθώς και τη χορηγία για αγορά νέου αμιγώς ηλεκτρικού οχήματος.

Όσον αφορά την πρώτη προκήρυξη του σχεδίου τον Δεκέμβριο του 2021 για την απόσυρση ρυπογόνων οχημάτων εγκρίθηκαν 378 δικαιούχοι ενώ για την αγορά ηλεκτρικών αυτοκινήτων εγκρίθηκαν συνολικά 678 δικαιούχοι. Ο προϋπολογισμός για την

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
1η Προκήρυξη	Δεκ. 2021	Σχέδιο απόσυρσης ρυπογόνων οχημάτων	378	2,8 εκατ.
		Αγορά ηλεκτρικών οχημάτων	678	4,4 εκατ.
2η Προκήρυξη	Δεκ. 2022	Σχέδιο απόσυρσης ρυπογόνων οχημάτων	273	1,3 εκατ.
		Αγορά ηλεκτρικών οχημάτων	644	4,38 εκατ.
3η Προκήρυξη	Φεβρ. 2024	Σχέδιο απόσυρσης ρυπογόνων οχημάτων	831	5,6 εκατ.
		Αγορά ηλεκτρικών οχημάτων	2.560	22,2 εκατ.
Χορηγίες από εθνικούς πόρους	Ιουλ. 2025	Σχέδιο απόσυρσης ρυπογόνων οχημάτων	49	400.000
		Αγορά ηλεκτρικών οχημάτων	234	2,4 εκατ.
4η Προκήρυξη	Νοε. 2025	Αγορά ηλεκτρικών οχημάτων	556	5,6 εκατ.

πρώτη προκήρυξη ανήλθε στα €7,2 εκατ. για τα οποία προήλθαν από το ΣΑΑ (€4,4 εκατ. για αγορά ηλεκτρικών οχημάτων και €2,8 εκατ. για απόσυρση).

Η δεύτερη προκήρυξη του σχεδίου ανακοινώθηκε τον Δεκέμβριο του 2022, διατηρώντας την ίδια φιλοσοφία, αλλά με αναπροσαρμοσμένα μεγέθη. Σύμφωνα με τα στοιχεία για τη δεύτερη προκήρυξη εγκρίθηκαν 273 επιχορηγήσεις για απόσυρση και 644 επιχορηγήσεις για αγορά. Ο προϋπολογισμός για την δεύτερη προκήρυξη του σχεδίου ανήλθε στα €1,3 εκατ. για την απόσυρση και €4,3 εκατ. για την αγορά ηλεκτρικού οχήματος.

Η πραγματική αλλαγή στην αγορά διαφάνηκε με την τρίτη προκήρυξη του σχεδίου, η οποία ανακοινώθηκε τον Φεβρουάριο του 2024. Μέχρι τότε, η κυπριακή αγορά διέθετε περιορισμένο αριθμό ηλεκτρικών μοντέλων, με αποτέλεσμα οι επιλογές των καταναλωτών να ήταν λίγες και η ζήτηση να κινείτο σε χαμηλότερα επίπεδα. Η εικόνα αυτή άλλαξε ριζικά κατά το 2025 όπου εισήλθαν στην αγορά νέοι παίκτες και σημαντικά περισσότερα μοντέλα, πολλά από τα οποία προσφέρονταν σε σαφώς χαμηλότερες τιμές από ό,τι τα προηγούμενα χρόνια. Η αύξηση των

διαθέσιμων επιλογών συνέβαλε καθοριστικά στην ενίσχυση του ενδιαφέροντος των πολιτών.

Ειδικότερα, οι επιχορηγήσεις που δόθηκαν στην τρίτη προκήρυξη του σχεδίου ανήλθαν στις 2560 για αγορά ηλεκτρικού οχήματος με προϋπολογισμό της τάξης των €22,2 εκατ. Την ίδια ώρα οι επιχορηγήσεις για απόσυρση ρυπογόνου οχήματος έφτασαν τις 831 με κονδύλι €5,6 εκατ.

Στη συνέχεια, η αυξημένη απορρόφηση των διαθέσιμων κονδυλίων του ΣΑΑ ώθησε το Υπουργείο Μεταφορών στην ενίσχυση του προγράμματος μέσω συμπληρωματικών χορηγιών οι οποίες εκ πρώτης χρηματοδοτήθηκαν από εθνικούς πόρους ενώ στη συνέχεια καλύφθηκαν και αυτές από το ΣΑΑ. Ως εκ τούτου τον Ιούλιο του 2025 ανακοινώθηκαν συμπληρωματικές χορηγίες τόσο για την κατηγορία της απόσυρσης όσο και για την αγορά ηλεκτρικών οχημάτων, επιτρέποντας την ικανοποίηση μεγαλύτερου αριθμού αιτήσεων. Πιο συγκεκριμένα, μέσω των συμπληρωματικών χορηγιών αποδεδειχθήκαν €2,8 εκατ. από τα οποία τα 2,4 αφορούσαν την αγορά και οι 400 χιλιάδες αφορούσαν την απόσυρση. Οι δικαιούχοι για αγορά ηλεκτρικού αυτοκινήτου ανήλθαν στους

234 ενώ οι δικαιούχοι για την απόσυρση τους 49.

Η τέταρτη προκήρυξη τον Νοέμβριο του 2025 αφορούσε αποκλειστικά την αγορά ηλεκτρικών οχημάτων. Σύμφωνα με τα στοιχεία εγκρίθηκαν 556 χορηγίες, με συνολικό προϋπολογισμό τα €5,6 εκατ. Όπως πληροφορούμαστε, μέχρι σήμερα περισσότεροι από 520 δικαιούχοι έχουν ήδη καταθέσει όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά στο ΤΟΜ ενώ περίπου 500 αιτήσεις έχουν ήδη πληρωθεί, και οι υπόλοιπες βρίσκονται στο τελικό στάδιο επεξεργασίας.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι ΕΕ μέσω της πολιτικής για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και της σταδιακής απαξίωσης από τα ορυκτά καύσιμα, ασκεί πίεση στους κατασκευαστές να διαθέτουν ολοένα και περισσότερα προσιτά ηλεκτρικά μοντέλα. Την ίδια ώρα ωστόσο, η επίτευξη των εθνικών στόχων για την ηλεκτροκίνηση δεν εξαρτάται μόνο από τις χορηγίες, αλλά και από τη συνεχιζόμενη εισαγωγή μεγάλου αριθμού συμβατικών οχημάτων, η οποία αυξάνει διαρκώς τον συνολικό στόλο και καθιστά δυσκολότερη την επίτευξη των στόχων διείσδυσης των οχημάτων μηδενικών εκπομπών.

Εκρηκτικό μείγμα βάζει ξανά φωτιά στα καύσιμα και στο ρεύμα

Της **ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ**

Ακόμη ένα κύμα ανατιμήσεων σε ολόκληρη τη ενεργειακή αλυσίδα φέρνει η νέα ανάφλεξη στη Μέση Ανατολή, σε συνδυασμό με την αυξημένη θερινή ζήτηση λόγω καύσιωνα και τουρισμού και την αγωνιώδη προσπάθεια της Ευρώπης για αναπλήρωση των αποθεμάτων φυσικού αερίου πριν από τον χειμώνα. Το εκρηκτικό αυτό μείγμα αποτυπώνεται ήδη στις τιμές και δημιουργεί ένα ιδιαίτερα αρνητικό έδαφος για την πορεία τους το επόμενο διάστημα, καθώς η πλήρης κατάρρευση της εύθραυστης εκεχειρίας της 16ης Ιουνίου έχει επαναφέρει το καθεστώς αβεβαιότητας και ανισορροπίας στην παγκόσμια αγορά ενέργειας.

Οι πιέσεις σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις είναι ήδη εμφανείς. Η μέση τιμή της βενζίνης στην ατλία διαμορφώθηκε χθες πανελλαδικά στα 1,977 ευρώ το λίτρο, αυξημένη κατά περίπου 14% σε σχέση με τα επίπεδα πριν από την έναρξη του πολέμου στο Ιράν, και σε 13 νομούς της χώρας πάνω από τα 2 ευρώ, με την υψηλότερη τιμή 2,223 ευρώ να καταγράφεται στις Κυκλάδες. Μια ανάσα από τα 2 ευρώ βρίσκεται και η μέση τιμή του ντίζελ κίνησης, στα 1,950 ευρώ/λίτρο, ενώ ξεπέρασε τα 2 ευρώ σε Κυκλάδες, Λευκάδα, Δωδεκάνησα και Ευρυτανία.

Οι τιμές και στα δύο προϊόντα ενσωματώνουν την επιδότηση κατά 10 και 5 λεπτά αντίστοιχα στις βενζίνες και στο ντίζελ που εφαρμόζουν τα διυλιστήρια από τις 14 Ιουλίου και μέχρι το τέλος Αυγούστου έπειτα από κυβερνητική παρέμβαση.

Η χονδρεμπορική τιμή ρεύματος τον Ιούλιο (έως και τις 22 του μηνός) έχει αυξηθεί πάνω από 24% σε σχέση με την τιμή του Ιουνίου, προεξοφλώντας υψηλές τιμές στα πράσινα και στα κίτρινα κυμαινόμενα τιμολόγια του Αυγούστου και φουσκωμένους λογαριασμούς λόγω των υψηλών καταναλώσεων για κλιματισμό. Οι ανοδικές τάσεις στη χονδρεμπορική αγορά, που τροφοδοτούνται κατά κύριο λόγο από τις υψηλές θερμοκρασίες που επικρατούν σε ολόκληρη την Ευρώπη, αναμένεται να ενισχυθούν λόγω των πιέσεων που ασκούν στις τιμές φυσικού αερίου η στενότητα της αγοράς και η ανάγκη αναπλήρωσης των αποθεμάτων ενόψει χειμώνα.

Οι ευρωπαϊκές αποθήκες είχαν αδειάσει περισσότερο από το συνηθισμένο μετά τον προηγούμενο χειμώνα, υποχωρώντας στο 28% τον Απρίλιο. Σήμερα βρίσκονται στο 54,3%, αλλά εξακολουθούν να απέχουν περίπου 20 ποσοστιαίες μονάδες από τον ιστορικό εποχικό μέσο όρο. Η προσδοκία ότι οι τιμές θα αποκλιμακώνονταν οδηγή-



Η ανάφλεξη στη Μέση Ανατολή, οι καύσωνες εν μέσω τουριστικής σεζόν και η προσπάθεια αναπλήρωσης των αποθεμάτων αερίου δημιουργούν ένα δύσκολο σκηνικό.

σε πολλές χώρες να καθυστερήσουν τις αγορές τους. Η αγορά όμως κινήθηκε προς την αντίθετη κατεύθυνση. Τα προθεσμιακά συμβόλαια Σεπτεμβρίου στον ολλανδικό κόμβο TTF έχουν αναρριχηθεί από τα περίπου 40 ευρώ ανά μεγαβατώρα μετά την εκκένωση σε επίπεδα άνω των 58 ευρώ, καθιστώντας ακριβότερη κάθε επιπλέον ποσότητα φυσικού αερίου που εισέρχεται στις ευρωπαϊκές αποθήκες. Έτσι ο ευρωπαϊκός στόχος για αναπλήρωση των αποθεμάτων σε ποσοστό 90% μέχρι την 1η Νοεμβρίου θα επιτευχθεί με σημαντικά υψηλό-

τερο κόστος, αφού θα ασκηθούν επιπλέον πιέσεις στις τιμές, το οποίο θα μεταφερθεί και στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά την ελληνική αγορά ηλεκτρισμού, καθώς παρά τη μεγάλη διείσδυση των ΑΠΕ το εισαγόμενο φυσικό αέριο εξακολουθεί να συμμετέχει με υψηλή ποσοστά στο μείγμα ηλεκτροπαραγωγής και να καθορίζει την οριακή τιμή του συστήματος για πολλές ώρες της ημέρας.

Η μέση τιμή στη χονδρεμπορική αγορά έφθασε χθες στα 142,21 ευρώ ανά μεγαβατώρα,

από τις υψηλότερες στην Ευρώπη, πριν υποχωρήσει σήμερα στα 115,8 ευρώ χάρη στη μεγαλύτερη συμμετοχή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, που κάλυψαν σχεδόν το 48% της παραγωγής. Ωστόσο, η αποκλιμάκωση αυτή είναι εύθραυστη. Τις βραδινές ώρες, όταν τα φωτοβολταϊκά αποσύρονται από το σύστημα, η τιμή εκτοξεύεται –έως και τα 458 ευρώ ανά μεγαβατώρα σήμερα– αποκαλύπτοντας πόσο εξαρτημένη παραμένει η αγορά από τις μονάδες φυσικού αερίου. Για την κάλυψη των υψηλών φορτίων λόγω της γενικευμένης χρήσης των κλιματιστικών ο ΑΔΜΗΕ έχει επιστρατεύσει όλες τις διαθέσιμες μονάδες φυσικού αερίου, όπως και τη λιγνιτική μονάδα Πτολεμαΐδα 5, ενώ αυξημένη είναι και η συνεισφορά των υδροηλεκτρικών μονάδων της ΔΕΗ. Σημαντική είναι η συνεισφορά από το περασμένο Σάββατο και των εισαγωγών από τη γειτονική Βουλγαρία, οι οποίες μάλιστα συγκράτησαν τις τιμές στην εγχώρια αγορά, περιορίζοντας τις βραδινές ώρες τη λειτουργία των ακριβών μονάδων φυσικού αερίου. Η Βουλγαρία έδινε στο ελληνικό σύστημα ενέργεια καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας χθες και κάλυψε πλήρως τη δυναμικότητα της διασύνδεσης τις βραδινές ώρες, αξιοποιώντας την τεχνολογία της αποθήκευσης, στην

οποία η Ελλάδα παρουσιάζει σοβαρή υστέρηση.

Ο πόλεμος δεν τελειώνει

Η ένταση των συγκρούσεων στη Μέση Ανατολή θα κρίνει σύμφωνα με την αγορά και την πορεία των τιμών ενέργειας. Η αγορά εκτιμά ότι ο πόλεμος έχει περάσει σε μια δεύτερη και δυσκολότερη φάση. Αν στην πρώτη περίοδο το μεγαλύτερο ερώτημα ήταν αν θα επαρκέσει το αργό πετρέλαιο, σήμερα η ανησυχία έχει μεταφερθεί στα διυλισμένα προϊόντα –κυρίως στο ντίζελ– και στις επιπτώσεις που προκαλεί η διατάραξη των εμπορικών διαδρομών, μετά και τις απειλές των Χούθι για αποκλεισμό της διαδρομής μέσω της Ερυθράς Θάλασσας. Από την εκκένωση της 18ης Ιουνίου μέχρι και τις 20 Ιουλίου, η τιμή του Brent αυξήθηκε κατά 11,7%, από τα 79,85 στα 89,22 δολάρια το βαρέλι. Η διεθνής τιμή του ντίζελ εκτινάχθηκε από τα 885 στα 1.264 δολάρια ο τόνος, σημειώνοντας άνοδο σχεδόν 43% μέσα σε μόλις 33 ημέρες. Πρόκειται για μια εξέλιξη που προκαλεί έντονο προβληματισμό στην αγορά, καθώς το πετρέλαιο κίνησης αποτελεί βασικό καύσιμο για τις μεταφορές, τη βιομηχανία και την εφοδιαστική αλυσίδα. Την ίδια περίοδο, η διεθνής τιμή της βενζίνης αυξήθηκε κατά 22%, από τα 898,5 στα 1.096 δολάρια ανά τόνο, με την τουριστική κίνηση να ασκεί πρόσθετες πιέσεις.

Οι υποδομές οδηγούν την ανάπτυξη

Στο 25% η υλοποίηση αναπτυξιακών δαπανών το πρώτο εξάμηνο του 2026

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Αύξηση κατέγραψαν οι αναπτυξιακές δαπάνες του κράτους κατά το πρώτο εξάμηνο του 2026, σύμφωνα με την έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου για την υλοποίηση του κρατικού προϋπολογισμού. Συνολικά, οι αναπτυξιακές δαπάνες ανήλθαν στα €412,4 εκατ., έναντι €370,8 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2025, με το ποσοστό υλοποίησης να διαμορφώνεται στο 25%, πάνω από τον μέσο όρο της τελευταίας δεκαετίας (22%).

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία το μεγαλύτερο μέρος των κεφαλαίων κατευθύνθηκε σε έργα υποδομής. Ειδικότερα οι κεφαλαιουχικές δαπάνες έφτασαν τα €140,8 εκατ., με σημαντικότερες πληρωμές για το οδικό δίκτυο (€29,4 εκατ.), τα κατασκευαστικά έργα (€25 εκατ.), τα κυβερνητικά κτήρια (€17,5 εκατ.), την αγορά εξοπλισμού (€14,4 εκατ.) και τα σχολικά κτήρια (€10,7 εκατ.). Όσον αφορά τις κοινωνικές παροχές στο πλαίσιο των αναπτυξιακών δαπανών, αυτές ανήλθαν στα €26,8 εκατ., εκ των οποίων τα €20,1 εκατ. αφορούσαν παροχές παιδείας, €4,2 εκατ. πολιτιστικές παροχές και €1,5 εκατ. παροχές στέγασης. Η εικόνα του πρώτου εξαμήνου καταδεικνύει ότι η αναπτυξιακή πολιτική επικεντρώθηκε σε τρεις βασικούς άξονες επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές, ενίσχυση των πανεπιστημίων και αξιοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, με στόχο την προώθηση της ανάπτυξης και τη στήριξη της οικονομικής δραστηριότητας.

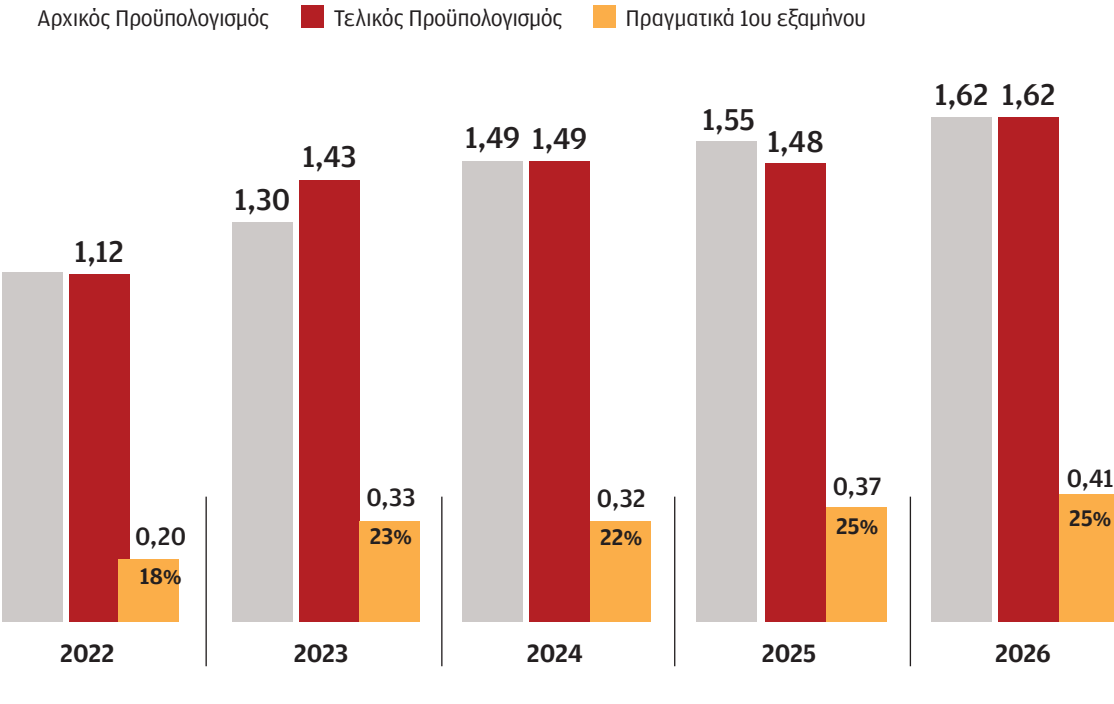
Παράλληλα, ιδιαίτερη ώθηση έδωσαν τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, με δαπάνες ύψους €105,7 εκατ. που υλοποιούνται από μη Κυβερνητικές Υπηρεσίες, ύψους €25,5 εκατ., στο σχέδιο Επιδότησης Διδάκτρων και Σίτισης Παιδιών μέχρι 4 ετών, ύψους €11,6 εκατ., στο Σχέδιο Υπηρεσίας Βιομηχανίας και Τεχνολογίας, ύψους

Στο τέλος Ιουνίου του 2026 τα έσοδα ανήλθαν σε €4,44 δις, το οποίο αντιστοιχεί σε 41% του κρατικού προϋπολογισμού εσόδων και οι πραγματικές δαπάνες ανήλθαν σε €4,63 δις, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε υλοποίηση ύψους 40%.

€11,3 εκατ., σε έργα που συγχρηματοδοτούνται από Ταμεία Εσωτερικών Υποθέσεων, ύψους €9,3 εκατ., σε Ευρωπαϊκά Ανταγωνιστικά Προγράμματα, ύψους €5,0 εκατ., στο Σχέδιο Εξοικονομώ – Αναβαθμίζω Κατοικίες, ύψους €4,7 εκατ., στο Σχέδιο Προώθησης της Ηλεκτροκίνησης, ύψους €4,6 εκατ., και στο Σχέδιο Προώθησης Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας, ύψους €4,6 εκατ.

Σημαντική ήταν και η αύξηση στις χορηγίες, συνεισφορές και επιχορηγήσεις, οι οποίες ανήλ-

Υλοποίηση Κρατικού Προϋπολογισμού Αναπτυξιακών Δαπανών (δισ. ευρώ)



θαν στα €115,1 εκατ. από €89,2 εκατ. το πρώτο εξάμηνο του 2025. Το μεγαλύτερο μέρος αφορούσε τη χρηματοδότηση του Πανεπιστημίου Κύπρου (€64,2 εκατ.), του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου (€34,4 εκατ.), του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου (€5,5 εκατ.), του Ινστιτούτου Κύπρου (€3,9 εκατ.) και του Ινστιτούτου Νευρολογίας και Γενετικής Κύπρου (€2,6 εκατ.).

Αναφορικά με τα έσοδα το εξάμηνο ανήλθαν σε €4,44 δις, το οποίο αντιστοιχεί σε 41% του κρατικού προϋπολογισμού εσό-

δων και οι πραγματικές δαπάνες ανήλθαν σε €4,63 δις, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε υλοποίηση ύψους 40%.

Τα έσοδα παρουσιάζουν αύξηση από την αντίστοιχη περσινή περίοδο, κυρίως λόγω της αύξησης των εσόδων από έμμεσους και άμεσους φόρους κατά €0,17 δις και €0,09 δις αντίστοιχα. Ειδικότερα, οι έμμεσοι φόροι σημείωσαν αύξηση της τάξης του 8% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2025, κυρίως λόγω της αύξησης των εσόδων από Φ.Π.Α. κατά €0,20 δις (2026: €1,68 δις,

2025: €1,48 δις) ενώ οι άμεσοι φόροι κατέγραψαν άνοδο της τάξης του 6% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2025, λόγω αύξησης του Φόρου Εισοδήματος Νομικών και Φυσικών Προσώπων κατά €0,10 δις (2026: €1,48 δις, 2025: €1,38 δις).

Η αυξημένη υλοποίηση σε σχέση με τις δαπάνες οφείλεται κυρίως στην αύξηση των δαπανών σε μεταβιβάσεις και επιχορηγήσεις κατά €0,11 δις, λειτουργικές δαπάνες κατά €0,08 δις και κοινωνικές παροχές κατά €0,05 δις. Οι Εισροές από Ανα-

λήψεις και Αποπληρωμές Εκδοθέντων Δανείων το πρώτο εξάμηνο 2026 ανήλθαν σε €1,25 δις (2025: €0,03 δις), ενώ οι Εκροές από Αποπληρωμές και Έκδοση Δανείων ανήλθαν σε €2,09 δις (2025: €0,11 δις).

Η προϋπολογιζόμενη αύξηση στα έσοδα, οφείλεται κυρίως σε άνοδο των άμεσων φόρων κατά €0,13 δις και των χορηγιών κατά €0,33 δις, ενώ η αύξηση στις δαπάνες οφείλεται κυρίως στην αύξηση των λειτουργικών δαπανών κατά €0,36 δις.

Στα ίδια επίπεδα με το αντίστοιχο περσινό διάστημα παρέμειναν οι δαπάνες για μισθοδοσία, συντάξεις και φιλοδωρήματα κατά το πρώτο εξάμηνο του 2026, διαμορφούμενες στα €1,63 δις., χωρίς μεταβολή σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2025.

Αντίθετα, αυξημένες κατά 5% ήταν οι κοινωνικές παροχές, οι οποίες ανήλθαν στα €960 εκατ. από €910 εκατ. το αντίστοιχο διάστημα του 2025. Η αύξηση αποδίδεται κυρίως στις υψηλότερες δαπάνες για παροχές υγείας, παιδείας και στέγασης.

Αύξηση κατέγραψαν και οι μεταβιβάσεις και επιχορηγήσεις, που έφτασαν τα €960 εκατ., έναντι €850 εκατ. το πρώτο εξάμηνο του 2025, σημειώνοντας άνοδο 12%. Οι λειτουργικές και λοιπές δαπάνες αυξήθηκαν στα €430 εκατ. από €350 εκατ. την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Η αύξηση του €80 εκατ. αποδίδεται κυρίως στις μεγαλύτερες δαπάνες για Άμυνα και Αστυνόμευση, αλλά και στις αυξημένες λειτουργικές δαπάνες και στις δαπάνες για συμβουλευτικές υπηρεσίες και έρευνες.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΤΖΗΛΟΥΚΑΣ, CEO HADJILOUCAS CONSTRUCTIONS

THE RISING POWER

Με προσωπική ευθύνη απέναντι σε κάθε έργο και κάθε πελάτη

Με σταθερά ανοδική πορεία, συνεχή επένδυση στην ποιότητα και ξεκάθαρη φιλοσοφία ανάπτυξης, η HADJILOUCAS CONSTRUCTIONS διαμορφώνει τη δική της πορεία στον χώρο της ανάπτυξης ακινήτων. Ο Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρείας, Ανδρέας Χατζηλούκας, μιλά για τις αξίες που καθοδηγούν κάθε έργο, για τη σημασία της προσωπικής ευθύνης και για το όραμα που οδηγεί την εταιρεία στη νέα εποχή.

-Τι είναι αυτό που διαφοροποιεί την εταιρεία Hadjiloucas από άλλες εταιρείες ανάπτυξης ακινήτων;

-Η άμεση σχέση με τον πελάτη, η ποιότητα κατασκευής και η εξατομίκευση είναι τα στοιχεία που μας ξεχωρίζουν. Κάθε έργο ξεκινά από τις πραγματικές ανάγκες του ανθρώπου που θα το ζήσει και όχι απλώς από ένα αρχιτεκτονικό σχέδιο. Παράλληλα, δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία κτιρίων με διαχρονική αξία, υψηλή αισθητική και όσο το δυνατόν μικρότερες απαιτήσεις συντήρησης. Πιστεύω ότι ένα ποιοτικό κτίριο πρέπει να δικαιώνει τον ιδιοκτήτη του όχι μόνο την ημέρα που το παραλαμβάνει, αλλά και πολλά χρόνια αργότερα. Η συνέπεια σε αυτή τη φιλοσοφία είναι που μας επιτρέπει να εξελισσόμαστε σταθερά και να καθιερωνόμαστε ως μία από τις πιο δυναμικά αναπτυσσόμενες εταιρείες ανάπτυξης ακινήτων στην Κύπρο.

-Ποιο είναι το προφίλ των πελατών σας σήμερα και γιατί σας επιλέγουν από όλα τα κοινωνικά στρώματα;

-Οι πελάτες μας προέρχονται από όλα τα κοινωνικά στρώματα. Από νέους που αποκτούν την πρώτη τους κατοικία και γονείς που επενδύουν στο μέλλον των παιδιών τους, μέχρι επενδυτές που αναζητούν ένα ακίνητο με πραγματική αξία και χαμηλές απαιτήσεις συντήρησης. Μας επιλέγουν γιατί γνωρίζουν ότι πίσω από κάθε πώληση υπάρχει προσωπική ευθύνη, συνέπεια και μια σχέση εμπιστοσύνης που συνεχίζεται και μετά την παράδοση. Αυτή η εμπιστοσύνη

αποτελεί το σημαντικότερο κεφάλαιο της εταιρείας μας και τη βάση της συνεχούς ανάπτυξης της.

-Ποιες είναι οι βασικές προτεραιότητες της εταιρείας σας κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός έργου;

-Όλα ξεκινούν από την τοποθεσία. Κάθε οικοπέδο το επιλέγω προσεκτικά. Περπατώ τη γειτονιά, παρατηρώ την καθημερινότητα, αξιολογώ την πρόσβαση, τους χώρους πρασίνου, τα γειτονικά κτίρια και προσπαθώ να αντιληφθώ τον χαρακτήρα της περιοχής. Στον σχεδιασμό αξιοποιούμε όσα έχουμε μάθει από χιλιάδες συναντήσεις με πελάτες και από την πολυετή εμπειρία μας στον κλάδο. Συνεργαζόμαστε με αρχιτέκτονες που μοιράζονται την ίδια αντίληψη για τη διαχρονική αρχιτεκτονική, γιατί πιστεύουμε ότι ο σωστός σχεδιασμός αποτελεί τη βάση της αξίας ενός έργου. Παράλληλα, ενσωματώνουμε λύσεις που ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες, όπως υποδομές φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων, smart home εφαρμογές, ιδιωτικά καταφύγια και ασφαλείς χώροι παραλαβής δεμάτων. Πέρα όμως από κάθε τεχνολογία, ο στόχος παραμένει ένας: να δημιουργούμε χώρους που προσφέρουν ασφάλεια, ηρεμία και ποιοτική ζωή. Αυτή η φιλοσοφία μάς επιτρέπει να ανεβάζουμε συνεχώς τον πήχη και να συμβάλλουμε στη διαμόρφωση ενός νέου προτύπου κατοικίας στην κυπριακή αγορά.

-Σήμερα οι αγοραστές αναζητούν ολοκληρωμένες λύσεις και όχι απλώς ένα ακίνητο. Πόσο σημαντικές είναι οι υπηρεσίες σχεδιασμού και διακόσμησης που προσφέρετε;

-Οι υπηρεσίες σχεδιασμού αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εμπειρίας που προσφέρουμε. Κάποιοι πελάτες επιθυμούν να συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση του χώρου τους, ενώ άλλοι προτιμούν να εμπιστευτούν εξ ολοκλήρου την ομάδα μας. Χωρίς επιπρόσθετο κόστος προσφέρουμε τη δυνατότητα επιλογής κουζίνας, ξυλουργικών, κερα-



Η HADJILOUCAS CONSTRUCTIONS εξελίσσεται σταθερά σε μία από τις ανερχόμενες δυνάμεις της κυπριακής αγοράς ακινήτων, επενδύοντας στη διαχρονική ποιότητα, την αρχιτεκτονική και τη σχέση εμπιστοσύνης με τον πελάτη.

Πίσω από κάθε έργο υπάρχει προσωπική ευθύνη, συνέπεια και μια σχέση εμπιστοσύνης που συνεχίζεται και μετά την παράδοση.

μικών και ειδών υγιεινής μέσα από μία ιδιαίτερα μεγάλη γκάμα επιλογών. Αν ο πελάτης αναζητά κάτι πιο ξεχωριστό, το εντοπίζουμε και το εξασφαλίζουμε σε σύντομο χρόνο. Η φιλοσοφία μας είναι απλή: η συμφωνημένη τιμή πρέπει να προσφέρει πραγματική αξία και ουσιαστικές επιλογές, όχι να οδηγεί συνεχώς σε πρόσθετες χρεώσεις. Θέλουμε ο πελάτης να απολαμβάνει μια ολοκληρωμένη εμπειρία από την πρώτη συνάντηση μέχρι την ημέρα που θα παραλάβει το νέο του σπίτι.

-Τα τελευταία χρόνια φαίνεται ξεκάθαρα μια τάση για αγορά διαμερισμάτων αντί κατοικιών. Πώς το αντιλαμβάνεται αυτό η εταιρεία σας;

-Η αγορά εξελίσσεται και μαζί της εξελίσσονται οι ανάγκες των ανθρώπων. Οι ανεξάρτητες κατοικίες περιορίζονται και τα σύγχρονα διαμερίσματα αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία. Ο δικός μας ρόλος είναι να βοηθήσουμε κάθε αγοραστή να επιλέξει το ακίνητο που ανταποκρίνεται στις πραγματικές του ανάγκες και στις οικονομικές του δυνατότητες.

Πιστεύω ότι ο πελάτης δεν πρέπει να ανησυχεί για την οργάνωση του εργοταξίου, τα υλικά ή την επίβλεψη της κατασκευής. Αυτή είναι αποκλειστικά δική μας ευθύνη. Η δική του εμπειρία πρέπει να χαρακτηρίζεται από σιγουριά, διαφάνεια και συνεχή υποστήριξη, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την παράδοση.

-Η αγορά των επενδυτικών ακινήτων βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη. Ποια κριτήρια πρέπει να λαμβάνει υπόψη ένας επενδυτής;

-Για έναν επενδυτή υπάρχουν τρία βασικά κριτήρια: ποιότητα κατασκευής, διαχρονικός σχεδιασμός και χαμηλές απαιτήσεις συντήρησης. Ένα σωστά κατασκευασμένο κτίριο προστατεύει την αξία της επένδυσης και απαλλάσσει τον ιδιοκτήτη από προβλήματα όπως υγρασίες, ρωγμές, κατασκευαστικές αστοχίες και αυξημένα λειτουργικά κόστη. Εξίσου σημαντικός είναι ο σχεδιασμός. Από την

είσοδο του κτιρίου μέχρι το τελευταίο τετραγωνικό του διαμερίσματος, όλα πρέπει να δημιουργούν την αίσθηση ότι πρόκειται για έναν χώρο στον οποίο αξίζει να ζήσει κάποιος. Συμβουλευώ πάντα τους υποψήφιους αγοραστές να βλέπουν ολοκληρωμένα έργα μιας εταιρείας, ακόμη και είκοσι ετών, να γνωρίζουν τους ανθρώπους πίσω από αυτόν και να επενδύουν μόνο όταν αισθανθούν πραγματική εμπιστοσύνη. Στο τέλος της ημέρας, αυτό που μετρά δεν είναι μόνο τα τεχνικά χαρακτηριστικά ενός έργου. Είναι η πρόθεση του κατασκευαστή, η σοβαρότητα με την οποία αντιμετωπίζει τη δουλειά του και η ευθύνη που νιώθει απέναντι στον άνθρωπο που τον εμπιστεύεται.

-Πώς βλέπετε τη νέα εποχή της Hadjiloucas Constructions;

-Η HADJILOUCAS CONSTRUCTIONS βρίσκεται στην πιο δημιουργική περίοδο της ιστορίας της. Μεγαλώνουμε με σταθερά βήματα, επενδύουμε σε ανθρώπους, νέες συνεργασίες, διαδικασίες, εγκαταστάσεις και αρχιτεκτονική που ανεβάζει συνεχώς το επίπεδο των έργων μας. Ωστόσο, όσο κι αν αναπτυσσόμαστε, δεν θέλω να καθεί ποτέ η προσωπική ευθύνη απέναντι σε κάθε έργο και κάθε πελάτη. Αυτή είναι η αρχή πάνω στην οποία χτίστηκε η εταιρεία και αυτή θα συνεχίσει να μας καθοδηγεί. Στόχος μας δεν είναι απλώς να αναπτυσσόμαστε. Στόχος μας είναι να συμβάλλουμε ουσιαστικά στη διαμόρφωση του νέου προτύπου ποιότητας στην κυπριακή αγορά ακινήτων. Θέλουμε κάθε έργο που φέρει την υπογραφή της HADJILOUCAS CONSTRUCTIONS να αντέχει στον χρόνο, να προσφέρει πραγματική αξία και να δικαιώνει καθημερινά την επιλογή του ιδιοκτήτη του. Πιστεύω ότι κάθε έργο πρέπει να αφήνει την πόλη καλύτερη από ό,τι τη βρήκε. Αν το πετύχουμε αυτό, τότε η ανάπτυξη μας δεν θα μετριέται μόνο σε αριθμούς, αλλά στην εμπιστοσύνη που θα συνεχίσουμε να κερδίζουμε. Εκεί βρίσκεται η πραγματική δύναμη μιας εταιρείας.

Αναπτυξιακό σχέδιο 23 δισ. ευρώ μετά το Ταμείο Ανάκαμψης

Το πενταετές πρόγραμμα θα χρηματοδοτηθεί αποκλειστικά από εθνικούς πόρους

Ένα νέο χρηματοδοτικό πρόγραμμα που αναμένεται να αποτελέσει τη συνέχεια του Ταμείου Ανάκαμψης, το οποίο πλησιάζει στο τέλος του, ανακοίνωσε χθες η κυβέρνηση. Ο λόγος για το νέο Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2026-2030, μέσω του οποίου θα διατεθούν πόροι 23 δισ. ευρώ την επόμενη πενταετία.

Τα αποκαλυπτήρια έκανε χθες ο αναπληρωτής υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών Νίκος Παπαθανάσης στη διάρκεια εκδήλωσης για το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2026-2030, που πραγματοποιήθηκε στο Ωδείο Αθηνών παρουσία του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη, του αντιπροέδρου της κυβέρνησης Κωστή Χατζηδάκη, του υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών Κυριάκου Πιερρακάκη, μελών της κυβέρνησης και βουλευτών, περιφερειαρχών, εκπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ βαθμού, επιμελητηρίων, οργανισμών και φορέων.

«Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2026-2030 είναι η έμπρακτη απόδειξη ότι η χώρα μας μπορεί να σχεδιάζει με αυτοπεποίθηση, να εξασφαλίζει τους αναγκαίους πόρους και, κυρίως, να επιστρέφει αυτούς τους πόρους σε στήριξη της

κοινωνίας και της οικονομίας. Ανέρχεται σε 17,1 δισ. ευρώ για την περίοδο 2026-2030. Σε αυτά προστίθενται 5,8 δισ. ευρώ για την ολοκλήρωση υποχρεώσεων της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου. Συνολικά κινητοποιούνται 23 δισ. ευρώ εθνικών πόρων. Δηλαδή περίπου διπλάσιοι πόροι από την περίοδο 2021-2025», τόνισε

Στο ΕΠΑ 2026-2030
κινητοποιούνται πε-
ρίπου διπλάσιοι πόροι
από την περίοδο
2021-2025, ανέφερε
κατά την ομιλία του
ο κ. Παπαθανάσης.

μεταξύ άλλων ο κ. Παπαθανάσης. Όπως ανέφερε, «οι πόροι αυτοί δεν είναι αριθμοί σε έναν προϋπολογισμό. Είναι δρόμοι, σχολεία, νοσοκομεία και κοινωνικές υποδομές. Είναι έργα ύδρευσης, ψηφιακές υπηρεσίες, επενδύσεις στην τεχνητή νοημοσύνη και την καινοτομία. Είναι στήριξη της επιχειρηματικότητας, της βιομηχανίας, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των ιδιωτικών επενδύσεων. Είναι παρεμβάσεις για

τη στέγαση, το δημογραφικό, την πράσινη μετάβαση και την ενεργειακή ανθεκτικότητα». Σε άλλο σημείο της ομιλίας του, ο κ. Παπαθανάσης αναφέρθηκε στο ΕΠΑ 2026-2030 επισημαίνοντας ότι σχεδιάστηκε ώστε να καλύπτει πραγματικές ανάγκες, να γεφυρώνει χρηματοδοτικά κενά και να υπηρετεί την εθνική στρατηγική για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Από την πλευρά του ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών Κυριάκος Πιερρακάκης αναφερόμενος στο Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2026-2030 υπογράμμισε ότι πρόκειται για ένα πρόγραμμα περίπου 23 δισ. ευρώ για την επόμενη πενταετία, που υπερβαίνει το ύψος των πόρων του. «Εκφράζει τη δυνατότητα της Ελλάδας να σχεδιάζει το μέλλον της με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και να χρηματοδοτεί η ίδια τις προτεραιότητές της».

Παράλληλα επεσήμανε ότι η Ελλάδα συνεχίζει να αναπτύσσεται ταχύτερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 12,1% το πρώτο τρίμηνο του έτους, ξεπερνώντας σημαντικά την αρχική εκτίμηση η οποία ήταν 7%. «Η ανεργία έχει υποχωρήσει κοντά στο 8%, οδεύει στο ιστορικό χαμηλό της,



Το νέο Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2026-2030, μέσω του οποίου θα διατεθούν πόροι 23 δισ. ευρώ την επόμενη πενταετία, παρουσιάστηκε σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο Ωδείο Αθηνών.

ενώ οι εξαγωγές έχουν υπερδιπλασιάσει το μερίδιό τους στο ΑΕΠ σε σχέση με το 2010, σε σχέση με την Ελλάδα που έμπαινε στην κρίση. Είναι σήμερα κάπου κοντά στο 42% και η χώρα έχει πλέον ανακτήσει την επενδυτική βαθμίδα και τη διεθνή αξιοπιστία της. Την ίδια στιγμή, το δημόσιο χρέος ακολουθεί την πιο πτωτική πορεία σε ολόκληρο τον κόσμο και προβλέπεται να είναι κάτω από το 120% του ΑΕΠ, στο 119%, πριν από το τέλος της δεκαετίας», σημείωσε, προ-

σθέτοντας πως όλα αυτά μαζί συνθέτουν μια οικονομία πιο ισχυρή και πιο ανθεκτική. «Και, κυρίως, μας δίνουν μεγαλύτερη δυνατότητα επιλογών: να διαθέτουμε περισσότερους εθνικούς πόρους για επενδύσεις και να τους κατευθύνουμε στις προτεραιότητες εκείνες οι οποίες θα καθορίσουν την Ελλάδα των επόμενων ετών».

Όπως είπε, «το 2019 οι εθνικοί πόροι του αναπτυξιακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων ήταν 1,8 δισ. ευρώ. Το 2026 είναι 3,3 δισ. Και το 2030

θα φτάσουν τα 4,2 δισ. Δηλαδή, μέσα σε έντεκα χρόνια υπερδιπλασιάζουμε τους εθνικούς πόρους που διαθέτουμε για την ανάπτυξη».

Σύμφωνα με τον κ. Πιερρακάκη, «με συνολικούς πόρους περίπου 23 δισ. ευρώ, στους οποίους περιλαμβάνονται και περίπου 5,8 δισ. για την ομαλή ολοκλήρωση των έργων της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, αποκτούμε τη δυνατότητα να υλοποιήσουμε ένα μεγάλο επενδυτικό πρόγραμμα σε ολόκληρη τη χώρα».

Δημήτρης Κ. Μέλισσας & Χρίστης Θ. Λοττίδης

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ



Η Δημοκρατία προϋποθέτει διαφάνεια,
προϋποθέτει αξιοπιστία,
προϋποθέτει την τήρηση των κανόνων,
που η ίδια έχει θεσπίσει,
άσχετα με το τι θέλει να
ακούσει ο κάθε πολίτης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αθήνα
• Ιπποκράτους 23 | Τ.Κ. 10679
• Κ. Λουκάρεως 29 και Μομφεράτου 154 | Τ.Κ. 11475
Θεσσαλονίκη
• Φράγκων 1 | Τ.Κ. 54626
• Εθ. Αμύντης 42 | Τ.Κ. 54621
Λευκωσία
• Νικολάου Σαριπόλου 2 Γωνία & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη

€22

www.sakkoulas.gr

Η Wall Street αποτιμά την τεχνητή νοημοσύνη: προσδεθείτε

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΟΥΜΠΟΥ**

Οι κομμικές τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων δύο αιώνων, από τον σιδηρόδρομο και τον ηλεκτρισμό μέχρι το Διαδίκτυο και την ψηφιακή τεχνολογία, άλλαξαν ριζικά τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούμε, εργαζόμαστε, παράγουμε και καταναλώνουμε. Οι χρηματιστηριακές αγορές, τουλάχιστον στις πλέον ανεπτυγμένες οικονομίες, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο, όχι μόνον ως χρηματοδοτικό εργαλείο, αλλά και ως μέσον αποτίμησης της ταχύτητας, της κερδοφορίας και του οικονομικού οφέλους που θα προέκυπτε από τις μαζικές επενδύσεις σε διάφορους τομείς. Η συζήτηση που διεξάγεται σήμερα γύρω από εταιρείες όπως η SpaceX του Έλον Μασκ και η Anthropic αλλά και το ευρύτερο οικοσύστημα της τεχνητής νοημοσύνης αναδεικνύουν το ζήτημα της αντικειμενικής αποτίμησης της αξίας μιας εταιρείας. Η SpaceX, στις 12 Ιουνίου, πραγματοποίησε την πολυαναμενόμενη δημόσια εγγραφή της και η διαπραγμάτευση της μετοχής της στο NASDAQ ξεκίνησε με αρχική τιμή προσφοράς στα 135 δολάρια και χρηματιστηριακή αποτίμηση περίπου 1,77 τρισ. δολαρίων. Από τις 12 Ιουνίου μέχρι το τέλος Ιουλίου κατέγραψε διακυμάνσεις από 124 μέχρι 210 δολάρια. Η Anthropic δεν έχει ακόμη εισαχθεί στο χρηματιστήριο. Παρά τις έντονες προσδοκίες της αγοράς, εξακολουθεί να παραμένει ιδιωτική εταιρεία, με την αποτίμησή της στις δευτερογενείς αγορές να αυξάνεται σημαντικά, καθώς οι επενδυτές προσεξοφλούν ότι η δημόσια εγγραφή της θα πραγματοποιηθεί μέσα στους επόμενους μήνες. Για λόγους σύγκρισης, το Facebook εισήχθη το 2012 με αποτίμηση περίπου 104 δισ. δολαρίων, η Alibaba το 2014 με 169 δισ. και η Uber το 2019 με περίπου 75 δισ. δολάρια. Για να κατανοήσει κανείς τα μεγέθη αυτά, πρέπει πρώτα να καταλάβει τι σημαίνει πραγματικά ένα τρισεκατομμύριο δολάρια. Ένα κλασικό παράδειγμα που χρησιμοποιείται συχνά στον διεθνή οικονομικό Τύπο είναι το εξής: Ένα τρισεκατομμύριο δευτερόλεπτα αντιστοιχούν σε περίπου τριάντα δύο χρόνια. Ένα τρισεκατομμύριο δευτερόλεπτα αντιστοιχούν σε σχεδόν 32 χιλιάδες χρόνια. Για να το πούμε

διαφορετικά, μια εταιρεία που αποτιμάται σε 1,5 τρισ. δολ. είναι μεγαλύτερη από το ΑΕΠ έξι μεσαίου μεγέθους οικονομιών της Ευρώπης: Ελλάδας, Πορτογαλίας, Φινλανδίας, Σλοβακίας, Κροατίας, Σλοβενίας και Τσεχίας, ή ίση με το 5% του αμερικανικού ΑΕΠ, ποσό πρωτοφανές για μία και μόνον εταιρεία. Η εκτίμηση των μεγεθών που αρχικά φαίνεται κατανοητή, στο τέλος γίνεται εξωπραγματική.

Η δεύτερη ειδοποιός διαφορά έχει να κάνει με τη συγκέντρωση ισχύος στους χρηματιστηριακούς δείκτες. Οι επτά μεγαλύτερες εταιρείες ψηφιακής τεχνολογίας και τεχνητής νοημοσύνης, ονομαζόμενες και «Magnificent Seven» (NVIDIA, Microsoft, Alphabet, Amazon, Meta, Apple, Palantir Technologies), αντιπροσωπεύουν ήδη περίπου το 34%-35% της συνολικής χρηματιστηριακής αξίας του S&P 500, έναντι μόλις 12%-13% πριν από μία δεκαετία. Αν προστεθούν στο μέλλον –όταν και εφόσον πληρούν τα κριτήρια ένταξης στον δείκτη S&P 500– η SpaceX και η Anthropic, το ποσοστό αυτό θα μπορούσε υπερβεί το 40% του δείκτη. Αυτό σημαίνει ότι μια εξαιρετικά μικρή ομάδα εταιρειών θα επηρεάζει δυσανάλογα την απόδοση των χαρτοφυλακίων εκατομμυρίων επενδυτών, συνταξιοδοτικών ταμείων και αμοιβαίων κεφαλαίων σε ολόκληρο τον κόσμο. Πρόκειται για επίπεδα συγκέντρωσης πρωτόγνωρα, που επαναφέρουν τη συζήτηση για το κατά πόσον οι χρηματιστηριακοί δείκτες, της Αμερικής σε αυτή τη περίπτωση, αντικατοπτρίζουν την ευρύτερη οικονομία ή απλώς την αποτίμηση «αφηνημάτων» για την εξέλιξη του Θαυμαστού Νέου Κόσμου (Brave New World) της τεχνητής νοημοσύνης που ανατέλλει.

Το πρόβλημα γίνεται ακόμη πιο επικίνδυνο. Οι επενδυτές δεν καλούνται πλέον να εκτιμήσουν μόνο μελλοντικά κέρδη. Καλούνται να εκτιμήσουν μελλοντικούς «φανταστικούς κόσμους». Για το μεγαλύτερο μέρος της σύγχρονης οικονομικής ιστορίας υπήρχε σαφής διαχωρισμός μεταξύ των επενδύσεων επιχειρηματικού κεφαλαίου (venture capital) και των δημόσιων αγορών. Οι επενδυτές επιχειρηματικού κεφαλαίου αναλάμβαναν το ρίσκο των ιδεών,



Οι αποτιμήσεις των εταιρειών τεχνητής νοημοσύνης βασίζονται όλο και περισσότερο σε αγορές που δεν έχουν ακόμη δημιουργηθεί, σε προϊόντα που δεν έχουν ακόμη εμπορευματοποιηθεί και σε επικριρηματικά μοντέλα που παραμένουν σε μεγάλο βαθμό υποθετικά. Οι επενδυτές δεν αγοράζουν επιχειρήσεις. Αγοράζουν σενάρια, σε πολλές περιπτώσεις, ευφάνταστα.

Οι επενδυτές δεν καλούνται πλέον να εκτιμήσουν μόνο μελλοντικά κέρδη. Καλούνται να εκτιμήσουν μελλοντικούς «φανταστικούς κόσμους».

των πρωτοτύπων εφευρέσεων και των υποσχέσεων. Οι επενδυτές του χρηματιστηρίου αγοράζαν εταιρείες που είχαν ήδη αποδείξει ότι μπορούν να παράγουν έσοδα, κέρδη και ταμειακές ροές. Αυτή η διάκριση μοιάζει να εξαφανίζεται. Κατά μία έννοια, το χρηματιστήριο στην Αμερική έχει μετατρέψει την πλειοψηφία των επενδυτών σε venture capitalists. Οι σημερινές εταιρείες τεχνητής νοημοσύνης και

προηγμένες τεχνολογίας δοκιμάζουν τα όρια αυτής της λογικής. Οι αποτιμήσεις τους βασίζονται όλο και περισσότερο σε αγορές που δεν έχουν ακόμη δημιουργηθεί, σε προϊόντα που δεν έχουν ακόμη εμπορευματοποιηθεί και σε επιχειρηματικά μοντέλα που παραμένουν σε μεγάλο βαθμό υποθετικά. Οι επενδυτές δεν αγοράζουν επιχειρήσεις. Αγοράζουν σενάρια, σε πολλές περιπτώσεις, ευφάνταστα. Οι πρόσφατες ιστορικές αναλογίες δεν είναι ιδιαίτερα καθοδηγητικές. Η «φούσκα» των εταιρειών Διαδικτύου («dot.com») άρχισε να διογκώνεται στα τέλη της δεκαετίας του 1990, ιδιαίτερα από το 1995 και μετά. Το αποκορύφωμα σημειώθηκε τον Μάρτιο του 2000, όταν ο χρηματιστηριακός δείκτης NASDAQ έφτασε σε ιστορικό υψηλό. Αμέσως μετά ξεκίνησε η απότομη πτώση, η οποία διήρκεσε περίπου μέχρι

τον Οκτώβριο του 2002. Ο δείκτης στον οποίο γινόταν η διαπραγμάτευση των τεχνολογικών μετοχών έχασε περίπου το 78% της αξίας του. Τρισεκατομμύρια δολάρια χρηματιστηριακής αξίας εξανεμίστηκαν. (Εδώ να επισημάνουμε ότι οι εταιρίες dot.com είχαν μικρά ή μηδενικά κέρδη όταν έγινε η μεγάλη διόρθωση, ενώ οι Magnificent Seven καταγράφουν πολύ υψηλά κέρδη την τελευταία πενταετία. Αυτό όμως δεν ισχύει για τη SpaceX και την Anthropic, οι οποίες το 2024 και το 2025 ανακοίνωσαν οριακή κερδοφορία σε σχέση με τις εξαιρετικά υψηλές αποτιμήσεις τους.)

Από μόνο του αυτό δεν αποδεικνύει ότι δημιουργείται χρηματιστηριακή φούσκα. Οι μεγάλες τεχνολογικές μεταβάσεις συχνά δικαιολογούν εξαιρετικά υψηλές αποτιμήσεις. Η τεχνητή νοημοσύνη ενδέχεται να αποδειχθεί τόσο σημαντική όσο ο ηλεκτρισμός, το αυτοκίνητο ή το Διαδίκτυο. Αν οι δυνατότητές της επαληθευθούν, θα επηρεάσει σχεδόν κάθε οικονομική δραστηριότητα, από την υγεία και την εκπαίδευση μέχρι τη βιομηχανία, τις μεταφορές και την επιστημονική έρευνα. Αυτό όμως που περίτρανα αποδεικνύεται είναι ότι οι παραδοσιακές μέθοδοι αποτίμησης, βασίζόμενες σε ένα απλό αξίωμα ότι οι επενδυτές αγοράζουν μέρος των μελλοντικών κερδών μιας επιχείρησης, των ταμειακών ροών της και της απόδοσης του κεφαλαίου της, στην περίπτωση των εταιρειών που αναφερόμαστε φαίνονται παρωχημένες. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Γουόρεν Μπάφετ, ο πλέον επιτυχημένος παραδοσιακός επενδυτής, συνοψίζει τη φιλοσοφία του στη φράση: «Η τιμή είναι αυτό που πληρώνεις, η αξία είναι αυτό που παίρνεις».

Ενα ακόμη ενδιαφέρον χαρακτηριστικό της σημερινής συγκυρίας είναι οι αλληλεξαρτήσεις που βρίσκονται στη βάση του επενδυτικού αφηνήματος. Η Anthropic και οι υπόλοιπες εταιρείες τεχνητής νοημοσύνης χρειάζονται τεράστια υπολογιστική ισχύ. Η Nvidia παρέχει τα τσιπ. Τα data centers παρέχουν την υποδομή. Οι τηλεπικοινωνιακές υποδομές παρέχουν τη συνδεσιμότητα. Η SpaceX υπόσχεται να επεκτείνει ακόμη περισσότερο

τις δυνατότητες και, μακροπρόθεσμα, να δημιουργήσει εντελώς νέες υποδομές επικοινωνίας και επεξεργασίας δεδομένων, όχι μόνο στη Γη αλλά και στο Διάστημα. Κάθε κρίκος της αλυσίδας αντλεί μέρος της αξίας του από την αναμενόμενη επιτυχία των υπολοίπων. Οι αισιόδοξοι βλέπουν ένα νέο τεχνολογικό οικοσύστημα, που θα μας μεταφέρει στη νέα εποχή. Οι απαισιόδοξοι βλέπουν έναν αυτοτροφοδοτούμενο κύκλο προσδοκιών με αθέητο μέλλον και υπερεκτιμημένες αξίες. Προς το παρόν, κανείς δεν γνωρίζει την απάντηση, αλλά εύκολα μπορούμε να προβλέψουμε ότι επειδή οι αμερικανικές αγορές αποτελούν σήμερα τη βασική δεξαμενή συγκέντρωσης επενδυτικών κεφαλαίων του πλανήτη, οι συνέπειες μιας διόρθωσης δεν θα περιορίζονται μόνο στις Ηνωμένες Πολιτείες. Θα επηρέαζαν συνταξιοδοτικά ταμεία, ασφαλιστικές εταιρείες, κρατικά επενδυτικά ταμεία και ιδιώτες επενδυτές σε ολόκληρο τον κόσμο.

Αυτό που προσεξοφλούν σήμερα οι αγορές, όμως, δεν είναι απλώς η επιτυχία αυτών των τεχνολογιών. Είναι ότι η επιτυχία θα είναι σχεδόν απόλυτη, θα έρθει γρήγορα, θα συνοδευθεί από κυρίαρχα μερίδια αγοράς, θα αποδώσει εξαιρετικά κέρδη και δεν θα συναντήσει σοβαρά εμπόδια από τον ανταγωνισμό, τη ρύθμιση των αγορών, τη διεθνή γεωπολιτική συγκυρία και την πολιτική βούληση των κυβερνώντων. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα απαιτητικό σύνολο παραδοχών. Τέλος, όπως παρατηρούσε ο Hyman Minsky, που αφιέρωσε τη ζωή του στη μελέτη των χρηματοπιστωτικών φουσκών, οι μεγαλύτερες χρηματοπιστωτικές αναταράξεις δεν δημιουργούνται σε περιόδους κρίσης, αλλά σε περιόδους ευφορίας. Αρα το πραγματικό ερώτημα ίσως να μην είναι αν η τεχνητή νοημοσύνη θα αλλάξει τον κόσμο, αλλά αν η σημερινή ευφορία έχει προσεξοφλήσει περισσότερο από όσα μπορεί να προσφέρει αυτή η τεχνολογία στο μέλλον. Προσδεθείτε, λοιπόν, διά παν ενδεχόμενον.

Ο κ. Γιώργος Στούμπος διετέλεσε καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας και στέλεχος της Τράπεζας της Ελλάδος.

Η αποτίμηση των ακινήτων

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΖΑΚΗ**

Η επόμενη μεγάλη μεταρρύθμιση για την ελληνική οικονομία βρίσκεται στα ακίνητα. Η Ελλάδα έχει επενδύσει σημαντικά τα τελευταία χρόνια στον ψηφιακό μετασχηματισμό του κράτους. Από το gov.gr μέχρι την ψηφιοποίηση του Κτηματολογίου, η χώρα έχει πραγματοποιήσει βήματα που πριν από μία δεκαετία θα θεωρούνταν δύσκολα ή και αδιανόητα.

Ωστόσο, ένα κρίσιμο κομμάτι του παζλ παραμένει ακόμη ανολοκλήρωτο: η δημιουργία ενός σύγχρονου εθνικού συστήματος αποτίμησης ακινήτων, βασισμένου σε πραγματικά δεδομένα και στις δυνατότητες της τεχνητής νοημοσύνης.

Η αγορά ακινήτων δεν αποτελεί απλώς έναν ακόμη κλάδο της οικονομίας. Είναι ίσως το σημαντικότερο αποθετήριο πλούτου των ελληνικών νοικοκυριών, αλλά και βασικός πυλώνας επενδύσεων, τραπεζικής χρηματοδότησης και φορολογικών εσόδων. Παρ' όλα αυτά, η αποτίμηση των ακινήτων εξακολουθεί σε μεγάλο βαθμό να βασίζεται σε διαδικασίες που συχνά αδυνατούν να παρακολουθήσουν τις πραγματικές συνθήκες της αγοράς. Αυτό έχει συνέπειες. Δημιουργεί στρεβλώσεις στη φορολογία, αβεβαιότητα για τους επενδυτές και δυσκολίες στην αξιοποίηση σημαντικού μέρους της ακινή-

της περιουσίας. Όταν η πραγματική αξία ενός ακινήτου δεν αποτυπώνεται με ακρίβεια, η οικονομία χάνει ένα μέρος των δυνατοτήτων της. Η τεχνολογία πλέον προσφέρει τη λύση. Σε πολλές χώρες, προηγμένα συστήματα μαζικής εκτίμησης ακινήτων χρησιμοποιούν μεγάλα σύνολα δεδομένων, στοιχεία συναλλαγών, γεωγραφικές πληροφορίες και αλγορίθμους τεχνητής νοημοσύνης για να παράγουν συνεκώς επικαιροποιημένες και αξιόπιστες αποτιμήσεις.

Για την Ελλάδα, το εγχείρημα αυτό είναι πλέον περισσότερο εφικτό από ποτέ. Η ψηφιοποίηση του Κτηματολογίου, η συγκέντρωση δεδομένων ιδιοκτησίας και οι νέες πλατφόρμες διασύνδεσης πληροφοριών δημιουργούν τις προϋποθέσεις για τη μετάβαση σε ένα νέο μοντέλο.

Τα οφέλη θα ήταν πολλαπλά. Πρώτον, θα ενισχυόταν η φορολογική δικαιοσύνη, καθώς οι φορολογικές επιβαρύνσεις θα βασίζονταν σε πιο αντικειμενικές και επικαιροποιημένες αξίες. Δεύτερον, θα περιοριζόταν οι δυνατότητες υποεκτίμησης ή παραποίησης στοιχείων στις αγοραπωλησίες. Και τρίτον, θα αυξανόταν σημαντικά η εμπιστοσύνη των επενδυτών, οι οποίοι αναζητούν αγορές με σαφείς κανόνες και διαφανείς πληροφορίες. Το σημαντικότερο ίσως όφελος αφορά την

ενεργοποίηση ενός τεράστιου, συχνά ανεκμετάλλετου κεφαλαίου που βρίσκεται «κλειδωμένο» στην ελληνική ακίνητη περιουσία.

Όταν οι αξίες είναι αξιόπιστες και αναγνωρισμένες από το χρηματοπιστωτικό σύστημα, οι ιδιοκτήτες αποκτούν ευκολότερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση, οι τράπεζες μπορούν να αξιολογούν καλύτερα τον κίνδυνο και οι επενδύσεις πραγματοποιούνται με μεγαλύτερη ασφάλεια. Είναι ζήτημα οικονομικής στρατηγικής. Η χώρα έχει ήδη ολοκληρώσει το πιο δύσκολο μέρος της διαδρομής: τη συγκέντρωση και ψηφιοποίηση των δεδομένων.

Το επόμενο βήμα είναι να αξιοποιήσει αυτή τη βάση γνώσης ώστε να δημιουργήσει ένα σύγχρονο και αξιόπιστο σύστημα αποτίμησης ακινήτων. Μια μεταρρύθμιση που μπορεί να μην προκαλεί τα πρωτοεξέλιδα που προκαλούν άλλες πολιτικές πρωτοβουλίες, αλλά ενδέχεται να αποδειχθεί από τις πιο καθοριστικές για την οικονομική πορεία της χώρας τις επόμενες δεκαετίες. Το ερώτημα, πλέον, δεν είναι αν η Ελλάδα διαθέτει τα εργαλεία για να το πετύχει. Το ερώτημα είναι αν μπορεί να επιτρέψει στον εαυτό της να καθυστερήσει άλλο.

Ο κ. Παναγιώτης Ροζάκης είναι δικηγόρος.

Της **ΔΟΜΝΑΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ**

Ενας νόμος αποκτά τυπική ισχύ την ημέρα που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Αποκτά, όμως, κοινωνική αξία την ημέρα που φτάνει στον πολίτη. Όταν ένας άνθρωπος με αναπηρία αποκτά Προσωπικό Βοηθό και οργανώνει την καθημερινότητά του με μεγαλύτερη αυτονομία. Όταν ένα παιδί 2 ετών ξεκινά Πρώιμη Παρέμβαση, σε ηλικία που η έγκαιρη στήριξη μπορεί να αλλάξει την επικοινωνία, την κίνηση, την αυτονομία και τη συμμετοχή του. Όταν μια οικογένεια βρίσκεται προσιτή και αξιοπρεπή κατοικία.

Το νομοσχέδιο του υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, που ψηφίστηκε από τη Βουλή την εβδομάδα που πέρασε, υπηρετεί ακριβώς αυτή τη μετάβαση: από το δικαίωμα στην υπηρεσία, από την ανάγκη στη θεσμική απόκτηση, από την ευαλωτότητα στην αυτονομία.

Ο Προσωπικός Βοηθός έγινε μόνιμο πρόγραμμα εθνικής εμβέλειας, με 50 εκατ. ευρώ ετησίως. Η αξία του μετρήθηκε εκεί όπου έχει σημασία: στη ζωή των ωφελουμένων. Το 97% δήλωσε πολύ ή πάρα πολύ μεγάλη βελτίωση στην καθημερινή λειτουργικότητα. Το 94% δήλωσε βελτίωση της συνολικής ποιότητας ζωής. Αυτοί οι αριθμοί περιγράφουν μια συγκεκριμένη

αλλαγή: ένας άνθρωπος με αναπηρία μπορεί να μετακινηθεί, να εργαστεί, να σπουδάσει, να συμμετάσχει, χωρίς η καθημερινότητά του να εξαρτάται αποκλειστικά από την αντοχή της οικογένειάς του.

Η Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση έγινε επίσης μόνιμη πολιτική, με 15 εκατ. ευρώ ετησίως, για παιδιά έως 6 ετών και τις οικογένειές τους. Στην παιδική ηλικία, η έγκαιρη στήριξη μπορεί να αλλάξει την επικοινωνία, την κίνηση, την αυτονομία, τη συμμετοχή. Το 95% των γονέων και κηδεμόνων δήλωσε ότι θα πρότεινε τη συνέχιση του προγράμματος σε εθνικό επίπεδο. Με το ίδιο νομοσχέδιο, οι εκπαιδευτές κινητικότητας των ατόμων με αναπηρία όρασης απέκτησαν οργανωμένο πλαίσιο. Από τους 9 εκπαιδευτές που υπάρχουν σήμερα, στόχος είναι να φτάσουμε στους 50, ώστε περισσότεροι συμπολίτες μας να εκπαιδεύονται στη χρήση του λευκού μπαστουνιού και στην ασφαλή, αυτόνομη μετακίνηση.

Παράλληλα, η Εθνική Πύλη Αναπηρίας έγινε πιο προσβάσιμη και η έκδοση της Κάρτας Αναπηρίας απλοποιήθηκε. Είναι παρεμβάσεις που φαίνονται εκεί όπου η προσβασιμότητα κρίνεται στην πράξη: στην ασφαλή μετακίνηση, στην ευκολότερη εξυπηρέτηση και στην ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες του

κράτους.

Στη στέγαση, ανενεργά στρατόπεδα τίθενται στην υπηρεσία της κοινωνικής κατοικίας, αδρανή κτίρια μπορούν πλέον να μετατρέπονται ταχύτερα σε κατοικίες, θεσπίστηκαν φορολογικά κίνητρα για ακίνητα που διατίθενται σε κοινωνική μίσθωση ή Στέγες Υποστηρίξιμης Διαβίωσης και ενισχυθήκε η πρόληψη της στεγαστικής επισφαλείας πριν εξελιχθεί σε αστέγεια. Η στέγαση είναι προϋπόθεση ασφάλειας, οικογενειακού προγραμματισμού και κοινωνικής συνοχής.

Το νήμα που διατρέχει όλες τις παρεμβάσεις συμπυκνώνεται σε τρεις λέξεις: προσβασιμότητα, ισότιμη συμμετοχή, κοινωνική ένταξη. Και οι τρεις οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα: λιγότερη εξάρτηση από την οικογένεια, περισσότερη ευθύνη από το κράτος, λιγότερα εμπόδια στην καθημερινότητα.

Αυτό ψηφίστηκε την εβδομάδα που πέρασε: ένα κοινωνικό κράτος που περνά από τη διαχείριση στις ανάγκες στην οργάνωση της αυτονομίας. Ένα κράτος που δίνει επιδόματα όταν χρειάζονται, αλλά προχωρά πιο πέρα. Μετατρέπει την ανάγκη σε πολιτική, το δικαίωμα σε υπηρεσία και την ευαλωτότητα σε αφετηρία αυτονομίας.

Η κ. Δόμνα Μιχαηλίδου είναι υπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.

Όλα τα χρέη των πολιτών σε μία πλατφόρμα

Κάθε φορολογούμενος θα βλέπει συγκεντρωμένες σε έναν ψηφιακό φάκελο τις οφειλές του προς το Δημόσιο

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Τη δημιουργία ενός ψηφιακού φακέλου οφειλών για κάθε φυσικό πρόσωπο, στον οποίο θα συγκεντρώνονται σχεδόν όλες οι βεβαιωμένες οικονομικές υποχρεώσεις προς τους φορείς της γενικής κυβέρνησης φέρνει το σχέδιο νόμου του υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

Κάθε πολίτης θα μπορεί χρησιμοποιώντας τους προσωπικούς κωδικούς Taxisnet να βλέπει συγκεντρωμένα σε μία οθόνη τα χρέη του προς το Δημόσιο, τους δήμους, τις περιφέρειες και τους υπόλοιπους δημόσιους φορείς, να ενημερώνεται άμεσα για νέες οφειλές, να λαμβάνει ηλεκτρονικές ειδοποιήσεις και, όπου προβλέπεται από τη νομοθεσία, να εξοφλεί τις υποχρεώσεις του χωρίς να μεταβαίνει σε διαφορετικές ηλεκτρονικές εφαρμογές.

Στόχος της νέας Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης Πληρωμών (ΕΨΠΠ) είναι να μπει τέλος στην πολυδιάσπαση των διαφορετικών πληροφοριακών συστημάτων και να δημιουργηθεί ένα ενιαίο ψηφιακό περιβάλλον, στο οποίο ο πολίτης θα έχει πλήρη εικόνα όλων των οικονομικών του υποχρεώσεων.

Η σημαντικότερη καινοτομία του νέου συστήματος είναι δεν θα λειτουργεί απλώς ως μία πλατφόρμα πληρωμών. Πρακτικά δημιουργείται ένας προσωπικός ψηφιακός φάκελος οφειλών για κάθε φυσικό πρόσωπο. Κάθε φορέας της γενικής κυβέρνησης που βεβαιώνει μία οφειλή θα υποχρεούται να τη διαβιβάζει ηλεκτρονικά στην πλατφόρμα, ώστε αυτή να εμφανίζεται αυτόματα στον πολίτη. Επί της

ουσίας, η ΕΨΠΠ μετατρέπεται σε ένα ενιαίο ψηφιακό «κέντρο ελέγχου» όλων των οικονομικών υποχρεώσεων των πολιτών προς το Δημόσιο.

Σύμφωνα με τις νέες διατάξεις, στην πλατφόρμα θα συγκεντρώνονται όλες οι διοικητικά βεβαιωμένες οφειλές φυσικών προσώπων προς τους φορείς της γενικής κυβέρνησης, ανεξάρτητα από τη νομική φύση ή την αιτία δημιουργίας τους. Ειδικότερα θα εμφανίζονται:

- Διοικητικά βεβαιωμένες οφειλές προς υπουργεία, οργανισμούς και λοιπούς φορείς της γενικής κυβέρνησης.
- Τέλη και δικαιώματα.
- Διοικητικά πρόστιμα κάθε είδους.
- Εισφορές.
- Επιστροφές ακρεωστών καταβληθέντων ποσών.
- Κάθε άλλη απαίτηση δημοσίου δικαίου.
- Οφειλές που μπορούν να εξοφληθούν ή να υπαχθούν ηλεκτρονικά σε ρύθμιση.
- Οφειλές προς δήμους και περιφέρειες από δημοτικά τέλη, εισφορές, πρόστιμα και λοιπές απαιτήσεις.
- Πρόστιμα του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας.
- Οφειλές που προκύπτουν από διασταυρωτικούς ελέγχους οχημάτων.
- Τέλη ύδρευσης και αποχέτευσης.
- Ανταποδοτικά τέλη και λοιπές δημόσιες χρεώσεις.

Πρόκειται ουσιαστικά για το σύνολο σχεδόν των οικονομικών απαιτήσεων του Δημοσίου απέναντι στους πολίτες, οι οποίες μέχρι σήμερα εμφανίζονταν σε διαφορετικές υπηρεσίες και πληροφοριακά συστήματα.



Μέσω των προσωπικών κωδικών Taxisnet κάθε πολίτης θα έχει πρόσβαση στον ηλεκτρονικό φάκελό του, όπου θα βλέπει τα χρέη του προς την εφορία, τα ασφαλιστικά ταμεία, τους δήμους, τις περιφέρειες και τους υπόλοιπους δημόσιους φορείς. Ταυτόχρονα θα ενημερώνεται άμεσα για νέες οφειλές, θα λαμβάνει ειδοποιήσεις και, όπου προβλέπεται από τη νομοθεσία, θα μπορεί να εξοφλεί τις οφειλές του χωρίς να μεταβαίνει σε διαφορετικές εφαρμογές.

Η Ενιαία Ψηφιακή Πύλη Πληρωμών βάζει τέλος στην πολυδιάσπαση των διαφορετικών πληροφοριακών συστημάτων.

Ξεχωριστό καθεστώς προβλέπεται για τις οφειλές προς την ΑΑΔΕ και τον e-ΕΦΚΑ. Τα χρέη προς την εφορία και τον ΕΦΚΑ θα εμφανίζονται κανονικά στην

Ενιαία Ψηφιακή Πύλη, ώστε ο πολίτης να έχει συνολική εικόνα των υποχρεώσεων του.

Ωστόσο, η πληρωμή τους θα εξακολουθεί να πραγματοποιείται μέσω των υφιστάμενων πληροφοριακών συστημάτων της ΑΑΔΕ και του e-ΕΦΚΑ, καθώς αυτά διατηρούν την αρμοδιότητα είσπραξης των συγκεκριμένων οφειλών.

Η Ενιαία Ψηφιακή Πύλη Πληρωμών θα παρέχει ένα ολοκληρωμένο σύνολο ψηφιακών υπηρεσιών. Ειδικότερα:

- Συγκέντρωση και ενιαία απει-

κόνιση όλων των βεβαιωμένων οφειλών.

- Ηλεκτρονική αποστολή πράξεων προσδιορισμού και βεβαίωσης οφειλών.
- Ενημέρωση για το ύψος και την αιτία κάθε οφειλής.
- Ενημέρωση για τους διαθέσιμους τρόπους πληρωμής.
- Δυνατότητα εξόφλησης μέσω της πλατφόρμας όπου αυτό επιτρέπεται.
- Δημιουργία μοναδικού κωδικού πληρωμής (RF), όταν δεν υπάρχει ήδη από τον αρμόδιο φορέα.

- Αυτόματη ή ημιαυτόματη ενημέρωση των φορέων για την ολοκλήρωση της πληρωμής.
- Εκδοση ψηφιακής βεβαίωσης εξόφλησης.

Η ψηφιακή βεβαίωση θα κοινοποιείται τόσο στον πολίτη όσο και στον αρμόδιο φορέα και θα αποτελεί πλήρες αποδεικτικό στοιχείο της πληρωμής.

Το νομοσχέδιο προβλέπει ακόμη ότι η πλατφόρμα θα μπορεί να αποστέλλει στον πολίτη ηλεκτρονικές ειδοποιήσεις κάθε φορά που βεβαιώνεται νέα οφειλή ή εκδίδεται σχετική διοικητική πράξη. Οι ειδοποιήσεις θα αποστέλλονται στη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που είναι καταχωρισμένη στο Εθνικό Μητρώο Επικοινωνίας.

Παράλληλα, όλες οι πράξεις που θα εκδίδονται μέσω της ΕΨΠΠ θα διαθέτουν μοναδικό αριθμό επαλήθευσης, θα έχουν ισχύ πρωτοτύπου ως ηλεκτρονικά έγγραφα και θα γίνονται αποδεκτές από όλες τις δημόσιες υπηρεσίες, τα δικαστήρια, τις εισαγγελικές αρχές αλλά και τον ιδιωτικό τομέα. Εφόσον εκτυπωθούν, θα ισχύουν ως αντιγραφή χωρίς να απαιτείται περαιτέρω επικύρωση.

Η νέα ψηφιακή υποδομή θα λειτουργεί ως κόμβος διαλειτουργικότητας μεταξύ των πληροφοριακών συστημάτων του Δημοσίου και θα συνδέεται με τα φορολογικά μητρώα, τα μητρώα κοινωνικής ασφάλισης, το Μητρώο Πολιτών, το Εθνικό Μητρώο Παροχών και Ενισχύσεων, τα πληροφοριακά συστήματα των δήμων και των περιφερειών, τα πιστωτικά ιδρύματα, το σύστημα IRIS και την πλατφόρμα ΔΙΑΣ για την άμεση εκκαθάριση των συναλλαγών.

ΤΟ ΠΡΩΙΝΟ
ΠΟΥ ΑΚΟΥΕΙ
ΟΛΗ Η ΚΥΠΡΟΣ!

LOVE
100.7FM
98.1 & 105.7

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ
06:00 – 10:00
cyta
ένα με σένε

Τάσος Τρύφωνος – Χριστιάνα Αρτεμίου
Σύλια Ιωαννίδου – Γρηγόρης Αυγουστή

NO
ORDINARY
HEIST

INSPIRED BY TRUE EVENTS

SUNDAY
NIGHT
MOVIE

MOVIES BEST HD
THE HOME OF MOVIES!

ΚΥΡΙΑΚΗ 26 ΙΟΥΛΙΟΥ 21:00

NO ORDINARY HEIST
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΤΑΙΝΙΑ

Δύο τραπεζικοί υπάλληλοι αναγκάζονται να εκτελέσουν τη μεγαλύτερη ληστεία στην ιστορία της Ιρλανδίας, αφού εγκληματίες απαγάγουν τις οικογένειές τους απειλώντας να τις σκοτώσουν.

Το Κανάλι Διατίθεται:

cyta vision

cable net

MOVIES HD

MESIMVRIA
www.mesimvria.com

Θέση: 49

Θέση: 101

Η ακραία ζέστη πλήττει την ευρωπαϊκή οικονομία

Ζημιές πολλών δισ. δολαρίων, μειώνεται η παραγωγή, αυξάνεται ο πληθωρισμός

Σημαντική απειλή για τις προοπτικές της ευρωπαϊκής οικονομίας συνιστά η κλιματική αλλαγή, καθώς οι θερμοκρασίες στην Ευρώπη αυξάνονται με ρυθμό περίπου διπλάσιο του παγκόσμιου μέσου όρου. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις οικονομολόγων, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις θα πρέπει να επενδύσουν τα επόμενα χρόνια δισεκατομμύρια ευρώ για να προστατεύσουν τους πολίτες τους από τα όλο και πιο επικίνδυνα κύματα καύσωνα, τα οποία ήδη μειώνουν την παραγωγικότητα, πλήττουν τη βιομηχανία και προκαλούν σημαντικό αριθμό θανάτων.

Τα κύματα καύσωνα αυτού του καλοκαιριού θα πρέπει να αποτελέσουν «αφύπνιση για όλους τους Ευρωπαίους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής», δήλωσε στο Bloomberg ο Κάρστεν Μπρτζέσκι, επικεφαλής οικονομολόγος της ING.

Αν και στη δουλειά του ασχολείται κυρίως με μακροοικονομικούς δείκτες όπως ο πληθωρισμός και το ΑΕΠ, ο Μπρτζέσκι λέει τώρα ότι το θερμόμετρο έχει γίνει ένας πρόδρομος δείκτης, τον οποίο οι αναλυτές θα πρέπει να παρακολουθούν.

Η Κομισιόν υπολόγισε φέτος ότι τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. θα πρέπει να δαπανούν σχεδόν 70 δισ. ευρώ κάθε χρόνο έως το 2050 για να προσαρμο-

στούν στις επιπτώσεις της αύξησης της θερμοκρασίας. Σύμφωνα με τα κλιματικά stress tests που πραγματοποίησε η ασφαλιστική Allianz, η Γερμανία αντιμετωπίζει οικονομικές ζημιές ύψους περίπου 130 δισ. δολαρίων έως το 2030. Για τη Γαλλία το ποσό είναι 240 δισ. δολάρια. Τα νούμερα αυτά αποτελούν προεκβολές με βάση το κόστος που αναμένεται να έχουν οι καύσωνες μεταξύ 2014 και 2024. Όμως, όπως λέει ο Χαζέμ Κριτσέν, ανώτερος οικονομολόγος για το κλίμα της Allianz, ακόμη και η ομάδα του εξαφνιάστηκε με το ύψος τους. Οι αναλυτές της ασφαλιστικής γνώριζαν ότι θα υπήρχε οικονομικός αντίκτυπος, αλλά «δεν περίμεναν να είναι τόσο τεράστιος».

Στην Ευρώπη οι κατοικίες και οι υποδομές έχουν κατασκευαστεί σε μεγάλο μέρος τους με στόχο να προστατεύουν από τις επιπτώσεις του κρύου. Αλλά όλο και περισσότερο, για μερικούς μήνες κάθε χρόνο, οι υποδομές αυτές καλούνται να αντέξουν και σε ακραίες υψηλές θερμοκρασίες.

«Σε δύο ή τρεις δεκαετίες θα έχουμε αυτή την πολύ γρήγορη μεταβολή» στις θερμοκρασίες, λέει ο Κριτσέν. «Και καταλήγουμε να έχουμε αστικές υποδομές που δεν είναι πολύ καλά προσαρμοσμένες στη ζέστη».

Οι υψηλές θερμοκρασίες δη-



Σύμφωνα με τα κλιματικά stress tests που πραγματοποίησε η ασφαλιστική Allianz, η Γερμανία αντιμετωπίζει οικονομικές ζημιές ύψους περίπου 130 δισ. δολαρίων έως το 2030. Για τη Γαλλία, το ποσό είναι 240 δισ. δολάρια.

Τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. θα πρέπει να δαπανούν σχεδόν 70 δισ. ευρώ κάθε χρόνο έως το 2050 για να προσαρμοστούν στις επιπτώσεις της αύξησης της θερμοκρασίας.

μιουργούν έναν καθοδικό κύκλο, όπου οι αναμενόμενες αποδόσεις του κεφαλαίου μειώνονται, οι επενδύσεις περιορίζονται και η παραγωγική ικανότητα συρρικνώνεται, διαπιστώνει η έρευνα της Allianz. Αυτό οδηγεί σε ένα στασιμοληθωριστικό περιβάλλον, το οποίο μπορεί γρήγορα να μετατραπεί σε εφιάλτη για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής που προσπαθούν να διατηρήσουν τη σταθερότητα στις μεγαλύτερες οικονομίες της Ευρώ-

πης, προειδοποιεί το Bloomberg.

«Αυτό που δείχνουμε στην ανάλυσή μας είναι ότι αν δεν κάνουν τίποτα θα υπάρξει δημοσιονομικό κόστος», εξηγεί ο Κριτσέν. «Η επίγνωση υπάρχει, αλλά πώς αυτό θα μεταφραστεί σε συγκεκριμένη δράση, αυτό θα το δούμε τους επόμενους μήνες».

Μέρος της πρόκλησης για την Ευρώπη είναι ότι οι βόρειες χώρες, που έχουν πιο ψυχρά κλίματα, θα αντιμετωπίσουν μια πιο ευνοϊκή οικονομική τροχιά, καθώς οι θερμοκρασίες αυξάνονται, ενώ αντίθετως οι μεγαλύτερες οικονομίες, όπως η γερμανική, η γαλλική, η ιταλική και η ισπανική διατρέχουν κίνδυνο σημαντικών οικονομικών πιέσεων, όπως δείχνει η ανάλυση της Allianz. Καθώς η Ευρώπη κτείνεται από τη Φινλανδία έως την Ελλάδα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα βρίσκεται αντιμέτωπη με ένα έντονο δίλημμα.

Η ΕΚΤ έχει ήδη δημοσιεύσει εκτιμήσεις που δείχνουν ότι τα

κύματα καύσωνα και η ξηρασία θα μπορούσαν να αυξήσουν τον πληθωρισμό των τροφίμων κατά περίπου 0,4 έως 0,9 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ η επίπτωση θα μπορούσε να διπλασιαστεί τα επόμενα 30 χρόνια. Ανάλυση από το καλοκαίρι του 2025, την οποία συνυπέγραψε η ΕΚΤ, δείχνει ότι η ευρωπαϊκή οικονομία έχασε το 0,3% της οικονομικής παραγωγής, ένα ποσοστό που θα μπορούσε να φτάσει σωρευτικά στο 0,8% έως το 2029.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο τα τελευταία κύματα καύσωνα έχουν φέρει στην επιφάνεια σημαντικές ελλείψεις στις υποδομές της χώρας. Ο δήμαρχος του Λονδίνου Σαντίκ Καν δήλωσε τον Ιούνιο ότι η πόλη θα πρέπει να στραφεί και σε ιδιώτες επενδυτές για τη χρηματοδότηση του κόστους των αυξανόμενων θερμοκρασιών. Μόνο η προστασία των πιο ευάλωτων κατοίκων του Λονδίνου από την ακραία ζέστη θα κοστίσει μεταξύ 9 και

45 δισ. λιρών, δήλωσε. Το κύμα καύσωνα που έπληξε τη χώρα τον Ιούνιο κόστισε περίπου 2,36 δισ. λίρες, σύμφωνα με το think tank Verdan.

Πέρυσι η Γαλλία δαπάνησε 1,7 δισ. ευρώ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, σύμφωνα με ανάλυση του Institute for Climate Economics. Στο ποσό δεν συμπεριλαμβάνονται τα δεκάδες δισ. ευρώ που δαπανήθηκαν για αναβαθμίσεις υποδομών μεταφορών και ενεργειακών συστημάτων που σχετίζονται με τη ζέστη, καθώς και για την πολιτική δημόσιας υγείας και τους πόρους πολιτικής προστασίας.

Όμως, εάν οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις μείνουν άπραγες, το κόστος είναι κάτι περισσότερο από οικονομικό. Μέχρι στιγμής αυτό το καλοκαίρι τα κύματα καύσωνα έχουν ήδη σκοτώσει περισσότερους από 13.000 ανθρώπους στην Ευρώπη, σύμφωνα με εκτιμήσεις που δημοσίευσε η εθνική αρχή.

Ο νέος «τσάρος» της βρετανικής οικονομίας, το πρώτο μέτρο και το στοίχημα των αγορών

Ο Αντι Μπέρναμ ανέλαβε αυτή την εβδομάδα έβδομος πρωθυπουργός της Βρετανίας μέσα σε μόλις δέκα χρόνια, ωστόσο το βλέμμα των επενδυτών στρέφεται ήδη στον Τζον Χίλι, τον νέο υπουργό Οικονομικών και ουσιαστικά δεύτερο ισχυρότερο άνθρωπο της κυβέρνησης.

Η αποστολή του, κάθε άλλο παρά εύκολη είναι. Από τη μια πλευρά καλείται να εξασφαλίσει τους πόρους για την περισσότερο κοινωνική και δυννητική πιο δαπανηρή πολιτική ατζέντα του Μπέρναμ. Από την άλλη, πρέπει να πείσει τις αγορές ότι η νέα κυβέρνηση δεν πρόκειται να εγκαταλείψει τη δημοσιονομική πειθαρχία.

Η άνοδος του Μπέρναμ στην ηγεσία είχε ήδη προκαλέσει έντονη μεταβλητότητα στα βρετανικά ομόλογα, καθώς οι επενδυτές φοβούνται ότι η αποχώρηση των Κιρ Στάρμερ και Ρέιτσελ

Ρίβς μπορεί να ανοίξει τον δρόμο για περισσότερες δημόσιες δαπάνες και υψηλότερο δανεισμό.

Το πρώτο δείγμα γραφής της νέας κυβέρνησης ήρθε με την κατάργηση του ΦΠΑ 5% στους λογαριασμούς ηλεκτρικού ρεύματος των νοικοκυριών από τον Οκτώβριο.

Το μέτρο αναμένεται να κοστίσει 850 εκατ. στερλίνες κατά το οικονομικό έτος 2026-2027. Η κυβέρνηση υποστηρίζει ότι θα χρηματοδοτηθεί μέσω της αύξησης του προγράμματος ψηφιακής ταυτότητας της προηγούμενης κυβέρνησης, το κόστος του οποίου υπολογιζόταν σε 1,8 δισ. στερλίνες σε ορίζοντα τριετίας.

Ο Μπέρναμ έχει δεσμευθεί ότι θα αντιμετωπίσει τα μεγάλα προβλήματα της χώρας, μεταξύ των οποίων η κοινωνική φροντίδα, η στεγαστική κρίση και η πίεση που εξακολουθεί να ασκεί η ακρίβεια στα νοικοκυριά. Πα-

ράλληλα, δηλώνει ότι θα ακολουθήσει φιλοεπικειμηματική πολιτική, μια ισορροπία που μένει να αποδειχθεί στην πράξη.

Τα περιθώρια κινήσεων είναι στενά. Παρά τη μείωση του καθαρού δανεισμού του δημοσίου τομέα κατά περίπου ένα τρίτο τον Ιούνιο σε ετήσια βάση, το

Η άνοδος του Μπέρναμ στην ηγεσία είχε ήδη προκαλέσει έντονη μεταβλητότητα στα βρετανικά ομόλογα.

βρετανικό δημόσιο χρέος παραμένει κοντά στο 95% του ΑΕΠ.

Επιπλέον, ο δανεισμός στο τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου ήταν ο δέκατος υψηλότερος για την αντίστοιχη περίοδο από τότε που

άρχισαν να τηρούνται τα σχετικά στοιχεία, στις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Η Ρέιτσελ Ρίβς είχε θέσει στο επίκεντρο της πολιτικής της τους δημοσιονομικούς κανόνες, επιθερώντας να συγκρατήσει τις δαπάνες και τον δανεισμό. Ωστόσο, η προηγούμενη κυβέρνηση δέχθηκε σφοδρή κριτική τόσο για την αύξηση των εργοδοτικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης όσο και για την υποχώρησή της στις μεταρρυθμίσεις του συστήματος κοινωνικών παροχών.

Στο ήδη βαρύ δημοσιονομικό παζλ προστίθενται τώρα και οι αμυντικές δαπάνες. Ο Χίλι είχε παραιτηθεί λίγες εβδομάδες νωρίτερα από τη θέση του υπουργού Άμυνας, κατηγορώντας την κυβέρνηση Στάρμερ ότι δεν ήταν διατεθειμένη να διαθέσει τους αναγκαίους πόρους για την άμυνα της χώρας. Η επιλογή του ως υπουργού Οικονομικών δείχνει

ότι η ενίσχυση της άμυνας θα αποτελέσει βασική προτεραιότητα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τον προϋπολογισμό.

Οι πρώτες επιλογές του Μπέρναμ φαίνεται ότι περιόρισαν προσωρινά τις ανησυχίες. Οι αποδόσεις των βρετανικών κρατικών ομολόγων υποχώρησαν την Τρίτη σε όλες τις διάρκειες, ένδειξη ότι οι αγορές υποδέχθηκαν θετικά τη σύνθεση της νέας κυβέρνησης.

Η εικόνα, ωστόσο, παραμένει εύθραυστη. Μέσα στον τελευταίο μήνα η απόδοση του δεκαετούς βρετανικού ομολόγου έχει αυξηθεί κατά περίπου 19 μονάδες βάσης και εκείνη του τριακονταετούς κατά 21 μονάδες βάσης. Μέρος της ανόδου αποδίδεται στις διεθνείς οικονομικές επιπτώσεις του πολέμου στο Ιράν, όμως το κόστος δανεισμού της Βρετανίας εξακολουθεί να κινείται αισθητά υψηλότερα

από εκείνο των περισσότερων χωρών του G7.

Ο Τζορτζ Γκόντμπερ, διαχειριστής του Polar Capital UK Value Opportunities Fund, εκτίμησε μιλώντας στο CNBC ότι σημαντικό μέρος της πρόσφατης αναταραχής συνδέεται με την άνοδο του Μπέρναμ.

Κατά τον ίδιο, η αύξηση των αποδόσεων των ομολόγων μεταφράζεται ήδη σε περίπου 80 στερλίνες πρόσθετου κόστους για ένα μέσο στεγαστικό δάνειο, περιορίζοντας στην πράξη το όφελος που θα έχουν τα νοικοκυριά από τη μείωση των λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος.

Η βασική ανησυχία των επενδυτών είναι ότι μια κυβέρνηση τοποθετημένη αριστερότερα από εκείνη του Στάρμερ θα οδηγήσει σε υψηλότερους φόρους, ασθενέστερη ανάπτυξη και μεγαλύτερη πίεση στους κλάδους που είναι ευαίσθητοι στα επιτόκια.

Μειώνονται οι διελεύσεις από τη Διώρυγα του Παναμά

Ακόμη ένα πρόβλημα έρχεται να προστεθεί στα δεινά που αντιμετωπίζει το παγκόσμιο εμπόριο, καθώς τους τελευταίους μήνες δοκιμάζεται από τις αναταραχές στη Μέση Ανατολή. Τη διατάραξη των εμπορικών ροών φαίνεται ότι θα επιδεινώσει η Διώρυγα του Παναμά, η οποία προχωράει σε περιορισμό ορισμένων χρονοθυρίδων κρατήσεων πλοίων λόγω προβλημάτων στην παροχή νερού. Η Αρχή της Διώρυγας του Παναμά θα αναστείλει προσωρινά μέρος του συστήματος κρατήσεων για πλοία που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν τη διώρυγα που συνδέει τον Ειρηνικό με τον Ατλαντικό Ωκεανό, σύμφωνα με το ναυτιλιακό πρακτορείο Norton Lilly. Μεταξύ των λόγων αναφέρεται η πιθανότητα εμφάνισης του φαινομένου El Nino, το οποίο

μπορεί να επηρεάσει τις καιρικές συνθήκες και να περιορίσει τις ζωτικές σημασίες ροές νερού.

Η πιο περιορισμένη πρόσβαση στη Διώρυγα του Παναμά έρχεται σε μια περίοδο που και άλλα παγκόσμια σημεία συμφόρησης αντιμετωπίζουν διαταραχές, επιβραδύνοντας το εμπόριο και αυξάνοντας το κόστος. Στη Μέση Ανατολή η σύγκρουση μεταξύ Ιράν και ΗΠΑ έχει σχεδόν καθηλώσει την κίνηση μέσω των Στενών του Ορμούζ. Επιπλέον, οι Χούθι της Υεμένης, που υποστηρίζονται από το Ιράν, έχουν απειλήσει με επιθέσεις σε πλοία στα Στενά Μπαμπ ελ-Μαντέμπ στην Ερυθρά Θάλασα.

Η αναστολή λειτουργίας της Διώρυγας του Παναμά θα σημαίνει λιγότερες ευκαιρίες για την εξασφάλιση χρονοθυρίδων, με-

γαλύτερο ανταγωνισμό για τις διαθέσιμες θέσεις, καθώς και ενδεχομένως «μεγαλύτερες προκλήσεις» για τα πλοία χωρίς επιβεβαιωμένες κρατήσεις, ανέφερε το Norton Lilly.

Προηγούμενα φαινόμενα El

Αιτία η παρατεταμένη ξηρασία - Νέα αναταραχή για το παγκόσμιο εμπόριο.

Nino έχουν προκαλέσει την αποξήρανση των λιμνών γλυκού νερού που τροφοδοτούν τη διώρυγα, αναγκάζοντας την αρμόδια Αρχή να επιβάλει καθημερινά περιορισμούς στη διέλευση. Κατά τη διάρκεια του τελευταίου φαι-

νομένου El Nino της περιόδου 2023-2024, η μηνιαία κυκλοφορία πλοίων μέσω της διώρυγας έπεσε από το υψηλό των 1.523 πλοίων τον Δεκέμβριο του 2022 στο χαμηλό των 1.054 πλοίων τον Φεβρουάριο του 2024.

Τους τελευταίους μήνες οι μετεωρολόγοι έχουν προειδοποιήσει ότι το φετινό καιρικό φαινόμενο ενδέχεται να είναι ιδιαίτερα έντονο, αυξάνοντας την πιθανότητα σημαντικών διαταραχών. Νωρίτερα αυτόν τον μήνα το Κέντρο Κλιματικών Προβλέψεων των ΗΠΑ ανέφερε ότι το φαινόμενο συνέχιζε να εντείνεται και ότι πιθανότατα θα είναι ένα από τα ισχυρότερα των τελευταίων 75 ετών. Μάλιστα ο Παναμάς έχει ήδη καταγράψει βροχοπτώσεις σημαντικά χαμηλότερες από τον μέσο όρο τις τελευταίες επτά εβδομάδες.



Η Αρχή της Διώρυγας του Παναμά θα αναστείλει προσωρινά μέρος του συστήματος κρατήσεων για πλοία.

Μετά το Ορμούζ, κίνδυνος αποκλεισμού πλοίων και στην Ερυθρά Θάλασσα

Οι απειλές έχουν ήδη αρχίσει να επηρεάζουν τις κινήσεις των δεξαμενόπλοιων

Η κλιμάκωση του πολέμου ΗΠΑ - Ιράν έχει σχεδόν παραλύσει την εμπορική κίνηση στο Ορμούζ, ενώ οι απειλές των Χούθι για αποκλεισμό των πλοίων που προσεγγίζουν σαουδαριακά λιμάνια προκαλούν ασυνήθιστες αλλαγές πορείας και καθυστερήσεις στην Ερυθρά Θάλασσα. Το Brent ξεπέρασε τα 94 δολάρια το βαρέλι, καταγράφοντας τέταρτη διαδοχική ημέρα ανόδου, ενώ το αμερικανικό WTI κινήθηκε προς τα 87 δολάρια. Οι τιμές του πετρελαίου έχουν ενισχυθεί περισσότερο από 20% μέσα στον Ιούλιο, καθώς οι επενδυτές επικειρούν να αποτιμήσουν όχι μόνο την απώλεια φορτίων από τον Περσικό Κόλπο, αλλά και το ενδεχόμενο περιορισμού των σαουδαριακών εξαγωγών μέσω της Ερυθράς Θάλασσας. Μόλις τρία πλοία μεταφοράς εμπορευμάτων εντοπίστηκαν να διέρχονται την Τρίτη από τα Στε-

νά του Ορμούζ, σύμφωνα με στοιχεία της Kpler. Πρόκειται για τον χαμπλότερο ημερήσιο αριθμό από τις αρχές Μαΐου. Τις πρώτες ώρες της Τετάρτης δεν παρατηρήθηκε καμία διέλευση. Μέχρι τώρα, η Σαουδική Αραβία περιόριζε μέρος των συνεπειών από τις διαταραχές στο Ορμούζ, διοχετεύοντας πετρέλαιο μέσω του αγωγού East-West προς το λιμάνι Γιανμπού στην Ερυθρά Θάλασσα. Από εκεί, τα φορτία μπορούσαν να φτάσουν στις διεθνείς αγορές χωρίς να περάσουν από τα Στενά.

Η οδός αυτή βρίσκεται πλέον «απευθείας στη γραμμή του πυρός», όπως προειδοποιεί η νορβηγική εταιρεία ενεργειακών ερευνών Rystad Energy, μετά την απειλή των Χούθι να αποκλείσουν όλα τα πλοία που προσεγγίζουν λιμάνια της Σαουδικής Αραβίας.

Το Κοινό Κέντρο Ναυτιλιακής

Πληροφόρησης (JMIC) ανέφερε ότι οι Χούθι έχουν ολοκληρώσει τις προετοιμασίες για επιθέσεις εναντίον πλοίων κοντά στο Στενό Μπαμπ ελ Μαντέμπ, στο νότιο άκρο της Ερυθράς Θάλασσας, αναπτύσσοντας πυραύλους και μη επανδρωμένα αεροσκάφη.

Οι απειλές έχουν ήδη αρχίσει να επηρεάζουν τις κινήσεις των δεξαμενόπλοιων. Το «Gas King», το οποίο είχε παραλάβει φορτίο υγραερίου από το σαουδαριακό λιμάνι Γιανμπού στην Ερυθρά Θάλασσα και φαινόταν να κατευθύνεται προς την Ιαπωνία, άλλαξε πορεία και κινήθηκε βόρεια προς τη διώρυγα του Σουέζ.

Η επιλογή είναι ασυνήθιστη για ένα πλοίο με προορισμό την Ασία, καθώς συνεπάγεται πολύ μεγαλύτερο ταξίδι γύρω από την Αφρική και πρόσθετα τέλη διέλευσης από το Σουέζ. Παράλληλα, το υπερδεξαμε-



Οι τιμές του πετρελαίου έχουν ενισχυθεί πάνω από 20% μέσα στον Ιούλιο.

ΕΡΑ

νόπλοιο «New Explorer», φορτωμένο με σαουδαριακό πετρέλαιο και προορισμό τη Σιγκαπούρη, εμφανίστηκε να έχει σχεδόν ακινητοποιηθεί στην Ερυθρά Θάλασσα. Το ίδιο συνέβη με το Aframax «Lahore», επίσης μετά την παραλαβή σαουδαριακού φορτίου. Άλλα πλοία συνέχισαν την πορεία τους προς το Μπαμπ ελ Μαντέμπ, γεγονός που δείχνει ότι ο πλήρης αποκλεισμός δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί. Οι φορτώσεις στο Γιανμπού συνεχίζονται την Τετάρτη, με δεξαμενόπλοια να δηλώνουν ότι βρίσκονται δεμένα στις εγκαταστάσεις. Τις ημέρες πριν από την προειδοποίηση

των Χούθι, η Σαουδική Αραβία είχε αυξήσει σε επίπεδα-ρεκόρ τις εξαγωγές αργού από την Ερυθρά Θάλασσα. Από τους δύο θερματικούς σταθμούς του Γιανμπού εξήχθησαν κατά μέσον όρο 5,9 εκατ. βαρέλια την ημέρα την εβδομάδα έως τις 17 Ιουλίου, σύμφωνα με στοιχεία παρακολούθησης δεξαμενόπλοιων που συγκέντρωσε το Bloomberg. Το μέγεθος των ροών εξηγεί γιατί μια ταυτόχρονη διαταραχή στο Ορμούζ και στο Μπαμπ ελ Μαντέμπ θα μπορούσε να προκαλέσει πολύ εντονότερη αντίδραση στις τιμές. Η Ερυθρά Θάλασσα είχε μετатраπει ουσιαστικά στη βαλίδα

ασφαλείας της Σαουδικής Αραβίας, επιτρέποντάς της να παρακάμπτει το προβληματικό πέρασμα του Περσικού Κόλπου.

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) εκτιμά ότι το Brent θα μπορούσε να ξεπεράσει τα 100 δολάρια πριν από το τέλος του έτους, εφόσον παραταθεί η σύγκρουση και μειωθούν περαιτέρω τα εμπορικά αποθέματα στις χώρες του ΟΟΣΑ. Σε ακραίο σενάριο παρατεταμένων διαταραχών στο Ορμούζ, η Goldman Sachs δεν αποκλείει άνοδο του Brent πάνω από τα 120 δολάρια έως το τέταρτο τρίμηνο.

Η κλιμάκωση του πολέμου ΗΠΑ - Ιράν απειλεί την παγκόσμια ανάπτυξη

Ένα νέο, ισχυρό πλήγμα στην παγκόσμια οικονομία, με την ανάπτυξη να υποχωρεί ακόμη και στο 1,3%, θα μπορούσε να προκαλέσει η κλιμάκωση του πολέμου μεταξύ των ΗΠΑ και του Ιράν, σύμφωνα με τον επικεφαλής οικονομολόγο της Παγκόσμιας Τράπεζας, Ιντερμιτ Γκιλ. Μιλώντας στο Reuters, ο Γκιλ προειδοποίησε ότι η παρατεταμένη πολεμική σύγκρουση κινδυνεύει να αναζωπυρώσει τον πληθωρισμό, να οδηγήσει τις κεντρικές τράπεζες σε αυξήσεις επιτοκίων και να επιδεινώσει δραματικά τα προβλήματα χρέους των αναπτυσσόμενων οικονομιών.

Η Παγκόσμια Τράπεζα είχε εξετάσει τρία διαφορετικά σενάρια στο πλαίσιο των οικονομικών προβλέψεων που δημοσίευσε τον Ιούνιο. Ωστόσο, σύμφωνα με τον Γκιλ, το δυσμενέστερο από αυτά,

το οποίο προϋποθέτει ότι οι εχθροπραξίες θα διαρκέσουν τουλάχιστον έξι μήνες, βρίσκεται ήδη κοντά στο να επαληθευτεί. Σε αυτή την περίπτωση, ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας θα μπορούσε να περιοριστεί στο 1,3%, έναντι 2,9% το 2025, ενώ ο γενικός πληθωρισμός διεθνώς εκτιμάται ότι θα εκτιναχθεί στο 4,5%. Οι συνέπειες δεν περιορίζονται στις τιμές του πετρελαίου. Εάν συνεχιστούν οι επιθέσεις και προκληθούν σοβαρές ζημιές στις ενεργειακές υποδομές της Μέσης Ανατολής, οι αναταράξεις θα περάσουν σταδιακά στις μεταφορές, στα τρόφιμα και τελικά στο κόστος δανεισμού.

Η διατάραξη των εξαγωγών λιπασμάτων, πλίου και θείου πρώτων υλών απαραίτητων για την αγροτική παραγωγή, θα μπορούσε να περιορίσει την προσφορά και

να επιδεινώσει την επιστιτιστική ανασφάλεια, ιδίως στις φτωχότερες χώρες. Πρόκειται για μια αλυσιδωτή αντίδραση καθώς η άνοδος του ενεργειακού και αγροτικού κόστους περνάει στις τιμές κατανα-

Ο ρυθμός ανάπτυξης της διεθνούς οικονομίας θα μπορούσε να περιοριστεί στο 1,3%, έναντι 2,9% το 2025.

λωτή, η επιτάχυνση του πληθωρισμού ωθεί τα επιτόκια υψηλότερα και οι ακριβότερες χρηματοδοτήσεις πιέζουν ακόμη περισσότερο τις ήδη υπερχρεωμένες οικονομίες. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος χρέους

αφορά τις χώρες χαμηλού εισοδήματος, πολλές από τις οποίες δεν έχουν ακόμη ανακάμψει πλήρως από την πανδημία. Η αύξηση των επιτοκίων θα διογκώσει το κόστος εξυπηρέτησής του, αναγκάζοντας τις κυβερνήσεις να αφαιρέσουν πόρους από την εκπαίδευση, την υγεία και άλλες βασικές δημόσιες υπηρεσίες. «Είναι απλώς ένα ναυάγιο σε αργή κίνηση», ανέφερε χαρακτηριστικά ο Γκιλ, εκτιμώντας ότι απέχουμε ίσως λίγους μήνες από την εμφάνιση των σοβαρότερων συνεπειών. Μέχρι στιγμής δεν έχουν καταγραφεί αυξήσεις στα βασικά επιτόκια ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης. Εάν όμως ο πληθωρισμός επιταχυνθεί, οι υπερχρεωμένες χώρες θα μπορούσαν μέσα σε λίγους μήνες να βρεθούν αντιμετώπιες με οξύ πρόβλημα αποπληρωμών.

Τα πρώτα σημάδια πίεσης είναι ήδη ορατά. Ορισμένες χώρες με περιορισμένα ταμειακά διαθέσιμα έχουν ζητήσει από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο να αυξήσει τα υφιστάμενα δάνειά τους, ενώ το Πακιστάν ζήτησε από τις ΗΠΑ μηχανισμό σταθεροποίησης συναλλάγματος ύψους 10 δισ. δολαρίων, σύμφωνα με πηγή που επικαλείται το Reuters.

Οι προβλέψεις της Παγκόσμιας Τράπεζας δείχνουν ότι το 40% των χωρών χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος βρίσκεται ήδη σε κατάσταση υπερχρέωσης ή αντιμετοπίζει υψηλό κίνδυνο να βρεθεί σε αυτήν. Πρόκειται για 32 χώρες, αριθμός που θα μπορούσε να αυξηθεί γρήγορα εάν το κόστος δανεισμού κινηθεί ανοδικά.

Το μέσο δημόσιο χρέος στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμε-

νες οικονομίες είχε φθάσει περίπου στο 74% του ΑΕΠ το 2025, έναντι 50%-55% πριν από την πανδημία. Στις χώρες χαμηλού εισοδήματος διαμορφωνόταν στο 67%, από περίπου 40% προηγουμένως. Κατά τον Γκιλ, για ορισμένες από αυτές τις χώρες θα απαιτηθεί ακόμη και διαγραφή μέρους του χρέους, με κάθε περίπτωση να εξετάζεται ξεχωριστά. Οι τρεις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, οι ΗΠΑ, η Κίνα και η Ινδία, έχουν μέχρι στιγμής παραμείνει σχετικά προστατευμένες από τις οικονομικές επιπτώσεις του πολέμου, αν και για διαφορετικούς λόγους η καθεμία.

Οι αναπτυσσόμενες οικονομίες, αντίθετα, διαθέτουν πολύ μικρότερα δημοσιονομικά περιθώρια και είναι περισσότερο εκτεθειμένες στις αυξήσεις των τιμών ενέργειας, τροφίμων και δανεισμού.

Μίσθωση ρομπότ από νοσοκομεία και βιομηχανίες

Στα νοσοκομεία των ΗΠΑ, οι γιατροί, οι νοσηλεύτες και οι ασθενείς έχουν αρχίσει να συνθηθίζουν μια εικόνα που μέχρι πρόσφατα έμοιαζε βγαλμένη από ταινία επιστημονικής φαντασίας: ένα λευκό, φιλικό ρομπότ, ύψους περίπου 1,20 μ., με ένα μηχανικό χέρι, να κινείται στους διαδρόμους μεταφέροντας ιατρικές προμήθειες. Το όνομά του είναι Moxi και κατασκευάζεται από την Diligent Robotics, με έδρα το Τέξας. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι νοσηλεύτές το χαιρετούν το πρωί, του κάνουν «κόλλα πέντε» ή ακόμη και του δίνουν μια αγκαλιά. Το ίδιο απαντά με τα χαρακτηριστικά LED μάτια του, σε σχήμα καρδιάς, και ένα σύντομο ηχητικό σήμα.

Η περίπτωση του Moxi δείχνει πού κινείται πλέον η αγορά της ρο-

μποτικής: όχι τόσο στην απευθείας πώληση μηχανών, όσο στη διάθεσή τους με μοντέλο συνδρομής. Οι εταιρείες το αποκαλούν robot-ics-as-a-service, δηλαδή «ρομποτική ως υπηρεσία».

Για τα νοσοκομεία, το βασικό πλεονέκτημα είναι το κόστος. Αντί να πληρώσουν εξαρχής για την αγορά ενός ακριβού ρομπότ, μπορούν να το χρησιμοποιούν με μίσθωση ή συνδρομή. Στο πακέτο περιλαμβάνονται συντήρας η συντήρηση, το service, οι αναβαθμίσεις λογισμικού και τεχνική υποστήριξη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ένας μηχανικός μπορεί να παρέμβει απομακρυσμένα και να αναλάβει τον έλεγχο του ρομπότ, αν χρειαστεί. Για μια τεχνολογία που αλλάζει με μεγάλη ταχύτητα, αυτό δεν είναι λεπτομέρεια.

Ένα ρομπότ που αγοράζεται σήμερα μπορεί σε λίγα χρόνια, ή και νωρίτερα, να θεωρείται ξεπερασμένο. Με τη συνδρομή, ο πελάτης μπορεί πιο εύκολα να περάσει σε νεότερο μοντέλο ή σε αναβαθμισμένες δυνατότητες, σημειώνει το BBC. Το ίδιο μοντέλο επεκτείνεται πλέον πολύ πέρα από τα νοσοκομεία. Ρομπότ διατίθενται προς ενοικίαση για εκδηλώσεις, εταιρικά events, γάμους, ξενοδοχεία, εργοστάσια, ακόμη και αγροτικές εργασίες, όπως η αυτόνομη καταπολέμηση ζιζανίων.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον συγκεντρώνουν τα ανθρωποειδή ρομπότ, τα οποία έχουν σχεδιαστεί ώστε να μοιάζουν και να κινούνται περισσότερο σαν άνθρωποι. Προς το παρόν, οι περισσότερες χρήσεις τους παραμένουν περιορισμένες και καλά

οριοθετημένες. Συχνά αξιοποιούνται για ψυχαγωγία, όπως χορευτικά σόου ή παρουσιάσεις σε εκθέσεις τεχνολογίας. Στη βιομηχανία, το μοντέλο έχει ήδη αρχίσει να πατάει πιο γερά. Η Formic, με έδρα το Σικάγο, διαθέτει στόλο άνω των 250 βιομηχανικών ρομπότ με συνδρομή. Το επιχειρημά της είναι απλό: οι μικρότερες επιχειρήσεις, που δεν μπορούν να αγοράσουν ακριβά ρομποτικά συστήματα, αποκτούν πρόσβαση στην αυτοματοποίηση με μηνιαίο κόστος. Παράλληλα, εμφανίζονται και νέα μοντέλα χρέωσης. Ορισμένες εταιρείες ζητούν η αμοιβή να συνδέεται με την ανθρώπινη εργασία που εξοικονομεί το ρομπότ. Με άλλα λόγια, το ρομπότ δεν κοστολογείται ως μηχανήμα, αλλά ως παραγωγικότητα.

Για τους κατασκευαστές, η ενοικίαση έχει και άλλο όφελος: τους δίνει τη δυνατότητα να δοκιμάζουν τα προϊόντα τους σε πραγματικές συνθήκες και να συλλέγουν δεδομένα. Αυτό είναι κρίσιμο ειδικά στα ανθρωποειδή ρομπότ, όπου η τεχνολογία παραμένει ανώριμη.

Η Κίνα εμφανίζεται ως ένας από τους πιο δραστήριους παίκτες στην αγορά των ανθρωποειδών ρομπότ. Εταιρείες έχουν ήδη διαθέσει ρομπότ σε ξενοδοχεία, εφαρμογές καθαρισμού και υπηρεσίες ψυχαγωγίας, ενώ κινεζικοί όμιλοι αρχίζουν να τα προσφέρουν και στο εξωτερικό μέσω συνεργατών. Η Agibot, με έδρα τη Σαγκάη, αναφέρει ότι τα ρομπότ της είναι διαθέσιμα προς ενοικίαση σε 17 χώρες, μεταξύ των οποίων και το Ηνωμένο Βασίλειο.



Το Moxi είναι ένα ρομπότ νοσοκομειακής βοήθης, που αναπτύχθηκε από την Diligent Robotics με έδρα το Τέξας.

ΤΜΗΜΑ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΟΜΕΤΡΙΑΣ
ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ
Δ.Ε 135 | Αρ. Φακέλου ΠΑΑ3/202 | 25/06/2026

ΠΩΛΗΣΗ ΜΕ ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ

Το κοινό πληροφορείται ότι η ακίνητη ιδιοκτησία που περιγράφεται πιο κάτω θα πωληθεί με δημοπρασία την την 23-09-2026 ημέρα Τετάρτη και ώρα 10:00 π.μ. στην καφετέρια Grosseτο στην Σωτήρα Αμμοχωστού.

Η δημοπρασία θα διεξαχθεί από τον δημοπράτη κύριο Χάρη Τσαγγαρίδη με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο htsangarides@cytanet.com.cy

Περιγραφή ακίνητης ιδιοκτησίας
Δήμος: Δημοτικό Διαμέρισμα Σωτήρας , Αγία Νάνα
Τοποθεσία: Αγίος Στάθης
Αρ. εγγραφής: 0/4125
Φύλλο/Σχέδιο/Τμήμα: 2-282-371 / 11
Τεμάχιο: 94
Είδος Ακινήτου: Χωράφι
Εμβαδό σε τ.μ.: 1.845
Μερίδιο: Όλο
Επιφ. Τιμή Πώλησης: €190.000
Γραπτές προσφορές μπορεί να παραδίδονται στο δημοπράτη.

ΤΜΗΜΑ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΟΜΕΤΡΙΑΣ
ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ
Δ.Ε 135 | Αρ. Φακέλου ΠΑΑ5/2020 | 25/06/2026

ΠΩΛΗΣΗ ΜΕ ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ

Το κοινό πληροφορείται ότι η ακίνητη ιδιοκτησία που περιγράφεται πιο κάτω θα πωληθεί με δημοπρασία την την 23-09-2026 ημέρα Τετάρτη και ώρα 10:00 π.μ. στην καφετέρια Grosseτο στην Σωτήρα Αμμοχωστού.

Η δημοπρασία θα διεξαχθεί από τον δημοπράτη κύριο Χάρη Τσαγγαρίδη με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο htsangarides@cytanet.com.cy

Περιγραφή ακίνητης ιδιοκτησίας
Δήμος: Δημοτικό Διαμέρισμα Σωτήρας , Αγία Νάνα
Τοποθεσία: Αγίος Στάθης
Αρ. εγγραφής: 0/4148
Φύλλο/Σχέδιο/Τμήμα: 2-283-371 / 11
Τεμάχιο: 110
Είδος Ακινήτου: Χωράφι
Εμβαδό σε τ.μ.: 4.691
Μερίδιο: Όλο
Επιφ. Τιμή Πώλησης: €486.000=
Γραπτές προσφορές μπορεί να παραδίδονται στο δημοπράτη.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 90
ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΝΟΜΟΥ

Γνωστοποιείται ότι η κα. Ανδρούλλα Ιωάννου έχει υποβάλει αίτηση με αριθμό 163221 στην Επαρχιακή Οργάνωση Αυτοδιοίκησης Λευκωσίας, για χορήγηση πολεοδομικής άδειας που αφορά:

Αλλαγή χρήσης υφιστάμενου υποστατικού από εμπορική χρήση (κατάστημα) σε στούντιο (μονόκωρη κατοικία), χωρίς αύξηση δομημένου εμβαδού και χωρίς μεταβολή του εξωτερικού όγκου της οικοδομής.

Η αίτηση αφορά ακίνητη ιδιοκτησία που βρίσκεται στον Δήμο Λευκωσίας, Ενορία Αγίου Ανδρέα, στην οδό Γεωργίου Δροσίνη, αρ. θύρας 020, οικοδομή ΠΑΛΛΑΣ, με στοιχεία εγγραφής:

Αριθμός Εγγραφής: 5/1075
Φύλλο / Σχέδιο: 21 / 460503
Τμήμα: 5
Τεμάχιο: 176

Η παρούσα ειδοποίηση δημοσιεύεται σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 90 του Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμου.

Πανάκριβα τα διαμερίσματα με πάρκινγκ

Εως και 90% υψηλότερη η τιμή πώλησης από όσα δεν διαθέτουν θέση στάθμευσης – Πού καταγράφονται οι μεγαλύτερες υπεραξίες

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

«Χρυσάφι» πληρώνονται οι θέσεις στάθμευσης και οι αποθήκες που συνοδεύουν τα πωλούμενα διαμερίσματα στην Αττική, καθώς, όπως δείχνουν τα στοιχεία έρευνας της ReDataset του ομίλου Resolute-CEPAL, προσφέρουν πολύ μεγάλες υπεραξίες, συγκριτικά με αντίστοιχα ακίνητα στην ίδια περιοχή, που δεν προσφέρουν τίποτα από τα δύο. Μάλιστα αυτές δεν αφορούν μόνον περιοχές όπως το κέντρο της Αθήνας, όπου η στάθμευση είναι διαχρονικό πρόβλημα, αλλά και τα νότια και τα βόρεια προάστια, όπου η ύπαρξη περισσότερων του ενός οχήματος ανά οικογένεια, συχνά δημιουργεί κι εκεί πρόβλημα.

Με βάση τα σχετικά στοιχεία, «πρωταθλήτρια» των υπεραξιών είναι η περιοχή της Ηλιούπολης, όπου ένα διαμέρισμα που διαθέτει θέση στάθμευσης και αποθήκη αποτιμάται 90% περισσότερο σε σχέση με ένα αντίστοιχο που πωλείται ως έχει. Συγκεκριμένα, η τιμή του δεύτερου διαμορφώνεται περίξ των 2.360 ευρώ/τ.μ., έναντι 4.480 ευρώ/τ.μ. ενός ακινήτου που προσφέρει στάθμευση και αποθήκη. Ασφαλώς θα πρέπει να επισημανθεί ότι κατοικίες που πωλούνται χωρίς θέση στάθμευσης κατά κανόνα είναι παλαιότερες κατασκευές, όταν πολλές πολυκατοικίες κατασκευάζονταν χωρίς πλοτές ή γκαράζ, καθώς δεν υπήρχε η σχετική ανάγκη.

Επομένως, δεν είναι μόνο η έλλειψη αυτή καθεαυτή που μειώνει την τιμή, αλλά και η παλαιότητα του πωλούμενου διαμερίσματος. Ακόμη κι έτσι, βέβαια, η διαφορά

είναι πολύ μεγάλη, καθώς πρόκειται για σχεδόν διπλάσιο κόστος.

Κρίνοντας και από άλλες περιοχές της Αττικής, πρόκειται για τον κανόνα και όχι για την εξαίρεση. Για παράδειγμα, στον Δήμο Αθηναίων, όπου επικεντρώνεται και μεγάλο μέρος της ζήτησης, η απόκλιση διαμορφώνεται σε 66% υπέρ των διαμερισμάτων που προσφέρουν αποθήκη και θέση στάθμευσης, τα οποία πωλούνται έναντι 4.100 ευρώ/τ.μ. (όντας και πιο σύγχρονα άλλωστε), έναντι 2.470 ευρώ/τ.μ. για τα υπόλοιπα. Πολύ μεγάλες αποκλίσεις εντοπίζονται και σε επιλεγμένες περιοχές των δυτικών προαστίων. Για παράδειγμα, στο Περιστερί, η απόκλιση είναι 69%, ενώ στο Αιγάριο, 61%.

Στην Ηλιούπολη η μεγαλύτερη απόκλιση. Ένα ακίνητο με πάρκινγκ και αποθήκη πωλείται στα 4.480 ευρώ/τ.μ. Χωρίς, στα 2.360 ευρώ/τ.μ.

3.350 ευρώ/τ.μ., όντας 79% υψηλότερη σε σχέση με τα 1.880 ευρώ/τ.μ. των ακινήτων που δεν διαθέτουν τις παροχές αυτές.

Επίσης, στην Πετρούπολη η απόκλιση είναι κι εκεί 79%, από 1.860 ευρώ/τ.μ. σε 3.330 ευρώ/τ.μ. Μεγάλη διαφορά κατά 78% παρατηρείται και στα αντίστοιχα ακίνητα στο Κερατσίνι και στη Δρα-



πετσώνα, από 1.650 ευρώ/τ.μ. σε 2.930 ευρώ/τ.μ.

Επίσης, στα νότια προάστια παρατηρούνται αποκλίσεις κατά 69% σε Αλιμο, Καλλιθέα και Άγιο Δημήτριο. Ειδικότερα, στην Καλλιθέα οι τιμές εκκινούν από τα 2.350 ευρώ/τ.μ. και φτάνουν μέχρι τα 3.770 ευρώ/τ.μ. για ακίνητα με θέση στάθμευσης και αποθήκη. Στον Αλιμο

το κόστος εκκινεί από τα 3.280 ευρώ/τ.μ. και φτάνει τα 5.500 ευρώ/τ.μ. και στον Άγιο Δημήτριο τα ακίνητα με θέση στάθμευσης πωλούνται έναντι 4.050 ευρώ/τ.μ. κι εκείνα χωρίς έναντι 2.400 ευρώ/τ.μ. Αντιθέτως, μικρή απόκλιση κατά 42% παρατηρείται στην περιοχή της Γλυφάδας, που αποτελεί και την ακριβότερη περιοχή, μεταξύ

των υπολοίπων που περιλαμβάνει η ανάλυση της ReDataset για τα νότια προάστια. Ειδικότερα, η μέση ζητούμενη τιμή πώλησης διαμορφώνεται σε 4.020 ευρώ/τ.μ. για σπίτια χωρίς θέση στάθμευσης και αποθήκη, αλλά όσα διαθέτουν τέτοιες παροχές πωλούνται έναντι 5.710 ευρώ/τ.μ.

Στα βόρεια προάστια ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η Κηφισιά,

όπου η απόκλιση μεταξύ των δύο κατοικιών (με ή χωρίς θέση στάθμευσης) είναι μόλις 27%, με τα ακίνητα που διαθέτουν πάρκινγκ να πωλούνται 3.670 ευρώ/τ.μ., συγκριτικά με τα υπόλοιπα που κοστολογούνται σε 2.900 ευρώ/τ.μ. Σύμφωνα με τους αναλυτές, αυτό αποδίδεται στη σύνθεση του τοπικού αποθέματος κατοικιών, καθώς τα περισσότερα ακίνητα διαθέτουν τέτοιες παροχές. Αντιθέτως, στο γειτονικό Μαρούσι η απόκλιση εκτοξεύεται στο 61% (από 2.590 ευρώ/τ.μ. σε 4.170 ευρώ/τ.μ.), δείγμα της πολύ μεγαλύτερης ζήτησης για ακίνητα που διαθέτουν θέση στάθμευσης. Μεγάλη απόκλιση κατά 58% παρατηρείται και στην περιοχή Παπάγου - Χολαργού (από 2.880 ευρώ/τ.μ. σε 4.550 ευρώ/τ.μ.), ενώ ακολουθούν με 50% το Χαλάνδρι (από 2.620 ευρώ/τ.μ. σε 3.920 ευρώ/τ.μ.) και με 40% η Αγία Παρασκευή (από 2.650 ευρώ/τ.μ. σε 3.710 ευρώ/τ.μ.).

Όπως αναφέρει η ανάλυση της ReDataset, η ύπαρξη θέσης στάθμευσης και αποθήκης δεν προσθέτει μόνο αξία σε ένα ακίνητο, αλλά το καθιστά και πιο ελκυστικό, ενώ φαίνεται πως πλέον δεν θεωρείται «πολυτέλεια», αλλά ανάγκη που συχνά πληρώνεται και πολύ πιο ακριβά. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι συνάρτηση μόνο του πόσο ακριβή είναι μια περιοχή, αλλά και με βάση τη σύνθεση του τοπικού αποθέματος κατοικιών προς πώληση. Όσο πιο πολλά ακίνητα προσφέρουν τέτοιες ανέσεις σε μια περιοχή, τόσο ευκολότερα ικανοποιείται και η ζήτηση, με αποτέλεσμα να μειώνεται και η απόκλιση με τα ακίνητα που δεν το προσφέρουν.

Με ενοίκιο τουλάχιστον 500 ευρώ ξεκινάει η φοιτητική ζωή

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Ακόμη πιο ακριβή αναμένεται να είναι και φέτος η φοιτητική στέγη, καθώς, σύμφωνα με τα στοιχεία του Spilogatos Insights, η μέση ζητούμενη τιμή φοιτητικής κατοικίας προς ενοίκιαση καταγράφει φέτος αύξηση κατά 5,3% στο σύνολο της χώρας (έναντι αύξησης κατά 5,9% πριν από ένα χρόνο). Στον Δήμο Αθηναίων το κόστος ενοικίασης με βάση τις ζητούμενες τιμές καταγράφει φέτος αύξηση κατά 6,6%, σε 13,3 ευρώ/τ.μ., κάτι που σημαίνει ότι ένα διαμέρισμα 60 τ.μ. μεταφράζεται σε ζητούμενο ενοίκιο 800 ευρώ.

Ακόμα υψηλότερες είναι οι τιμές στο εμπορικό τρίγωνο, όπου λόγω υψηλής ζήτησης και αυξημένων προσφορών επιπλωμένων κατοικιών το κόστος καταγράφει φέτος αύξηση κατά 25,8%, σε 16,4 ευρώ/τ.μ., κι ενώ διανύουμε τον δεύτερο διαδοχικό χρόνο απαγόρευσης λειτουργίας νέων καταλυμάτων βραχυχρόνιας μίσθωσης στα πρώτα τρία διαμερίσματα του Δήμου Αθηναίων.

Στα νότια προάστια της Αθήνας η μέση ζητούμενη τιμή ενοικίασης διαμορφώνεται φέτος σε 13,7 ευρώ/τ.μ. έπειτα από ετήσια αύξηση της τάξεως του 5,5%, ενώ προς σταθεροποίηση φαίνεται να οδεύουν τα

μικρά διαμερίσματα των βορείων προαστίων, όπου η μέση ζητούμενη τιμή διαμορφώθηκε σε 15,5 ευρώ/τ.μ., μόλις 1,5% υψηλότερα από πέρυσι. Αντιθέτως, ανοδικά κατά 6,7% κινούνται οι τιμές στα δυτικά προάστια (11,5 ευρώ/τ.μ.), ενώ στον Πειραιά και στα προάστια του η φετινή αύξηση διαμορφώνεται σε 5% και 5,4% αντίστοιχα, σε 12,6 ευρώ/τ.μ. και 11 ευρώ/τ.μ.

Στη Θεσσαλονίκη η υψηλότερη τιμή εντοπίζεται στην περιοχή Σαράντα Εκκλησιές - Ευαγγελίστρια με 13,0 ευρώ/τ.μ., σημειώνοντας παράλληλα και τη μεγαλύτερη ετήσια αύξηση μεταξύ των φοιτητικών

περιοχών της Θεσσαλονίκης, της τάξεως του 11,4%. Ακολουθούν το κέντρο της Θεσσαλονίκης με 12,9 ευρώ/τ.μ. και η περιοχή Τριανδρία - Δόξα - Κρυονέρι με 11,7 ευρώ/τ.μ. Στον αντίποδα, οι χαμηλότερες τιμές εντοπίζονται στη Σταυρούπολη με 8,5 ευρώ/τ.μ. και στον Εύοσμο με 9,0 ευρώ/τ.μ., όπου οι ετήσιες αυξήσεις διαμορφώνονται σε 1,6% και 2,9% αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον Τάσο Παππά, διευθυντή του μεσοτικού γραφείου Lionbridge Real Estate στην Αργυρούπολη, «η φετινή αγορά φοιτητικής κατοικίας στην Αθήνα αναμένεται ιδιαίτερα ανταγωνιστική, κυρίως

στις περιοχές με εύκολη πρόσβαση στα πανεπιστήμια και στα μέσα σταθερής τροχιάς. Οι ενδιαφερόμενοι καλό είναι να ξεκινήσουν την αναζήτησή τους όσο το δυνατόν νωρίτερα, καθώς τα ποιοτικά ακίνητα σε προστιτές τιμές απορροφούνται πολύ γρήγορα».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν πάντως και τα στοιχεία που επεξεργάστηκε ο Spilogatos, με βάση τη μέση τιμή αναζήτησης από φοιτητές και τις οικογένειές τους. Στον Δήμο Αθηναίων (κέντρο Αθήνας), η μέση τιμή αναζήτησης διαμορφώνεται στα 543 ευρώ, ενώ στον Δήμο Θεσσαλονίκης ανέρχεται στα 496

ευρώ. Αντιπαραβάλλοντας τα νούμερα αυτά με τις ζητούμενες τιμές, στο μεν κέντρο της Αθήνας το ποσό των 543 ευρώ αρκεί για 40 τ.μ., ενώ στον Δήμο Θεσσαλονίκης τα 496 ευρώ επαρκούν για 38,4 τ.μ. Χαμηλότερα επίπεδα τιμών αναζήτησης καταγράφονται σε περιοχές εκτός των δύο κεντρικών αστικών ιστών, όπως τα δυτικά προάστια της Αττικής, στα 492 ευρώ, και τα προάστια του Δήμου Θεσσαλονίκης, στα 446 ευρώ. Σχεδόν το μισό του διαθέσιμου αποθέματος φοιτητικών κατοικιών (46,5%) συγκεντρώνεται στο κέντρο της Αθήνας, με τα νότια προάστια να ακολουθούν με 28%.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ

Landscaping: το κλειδί που ξεκλειδώνει υπεραξία

Στην **Κυριακή** κτηματαγορά, έχουμε μάθει να μετράμε την αξία ενός ακινήτου με συγκεκριμένους, ψυχρούς δείκτες: τα τετραγωνικά μέτρα, τον συντελεστή δόμησης, την απόσταση από την παραλία ή την εγγύτητα στο κέντρο. Ωστόσο, υπάρχει ένας παράγοντας που συχνά υποτιμάται, αντιμετωπίζεται ως «δευτερεύον έξοδο» ή διακοσμητική πολυτέλεια, ενώ στην πραγματικότητα αποτελεί έναν από τους πιο καθοριστικούς πωλώνες για την υπεραξία μιας ιδιοκτησίας: η τοποτέχνη (landscaping).

Σε ένα νησί με έντονο το μεσογειακό κλίμα και μεγάλες περιόδους ξηρασίας, ο σχεδιασμός του περιβάλλοντα χώρου δεν είναι απλώς μια αισθητική επιλογή, αλλά μια επενδυτική κίνηση που «απογειώνει» την εμπορευσιμότητα ενός ακινήτου, βελτιώνει την ποιότητα ζωής του ενοίκου και, τελικά, προστατεύει την επένδυση από την απαξίωση.

Η ψυχολογία της αγοράς ακινήτων είναι αμείλικτη: ο υποψήφιος αγοραστής σχηματίζει άποψη για ένα ακίνητο μέσα στα πρώτα

60 δευτερόλεπτα. Όταν η είσοδος ενός κτηρίου ή ενός οικιστικού συγκροτήματος περιβάλλεται από προσεγγμένο πράσινο, σωστά επιλεγμένα φυτά και ισορροπημένο φωτισμό, το υποσυνείδητο λαμβάνει ένα ισχυρό μήνυμα: «εδώ πραγματικά προσπαθήσαν και η συντήρηση είναι δεδομένη».

Ένας κακοσχεδιασμένος ή παραμελημένος κήπος προδιαθέτει τον αγοραστή για κακοτεχνίες και στο εσωτερικό του κτηρίου. Αντίθετα, το επαγγελματικό landscaping προσδίδει μια «αύρα» υψηλής αξίας. Δεν είναι τυχαίο ότι τα κορυφαία projects σε όλη την Κύπρο επενδύουν δεκάδες ή εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ στον περιβάλλοντα χώρο. Δεν αγοράζουν απλώς φυτά· επενδύουν σε μια αισθητική ταυτότητα που επιτρέπει στο ακίνητο να διεκδικήσει ένα premium τιμής τουλάχιστον της τάξης του 10% με 15% κατά τη μεταπώληση.

Το landscaping του 2026 δεν έχει καμία σχέση με το «γκαζόν που χρειάζεται τόνους νερού» της δεκαετίας του '90. Σήμερα, η αξία ενός ακινήτου καθορίζεται από το πόσο

βιώσιμο είναι το τοποτέχνημά του.

Παρέχει θερμική άνεση: Ένας σωστά σχεδιασμένος κήπος με δέντρα που παρέχουν φυσική σκίαση μπορεί να μειώσει τη θερμοκρασία του κτηρίου κατά αρκετούς βαθμούς τους καλοκαιρινούς μήνες. Αυτό μεταφράζεται σε άμεση μείωση του κόστους ηλεκτρισμού για κλιματισμό. Βελτιώνει τη διαχείριση υδάτων: Τα συστήματα xeriscaping (τοποτέχνηση με φυτά χαμηλών απαιτήσεων σε νερό) και η χρήση διαπερατών υλικών για τα δάπεδα προστατεύουν το κτήριο από τη διάβρωση και τις πλημμύρες, αυξάνοντας τη μακροζωία της δομής. Ακίνητα που ενσωματώνουν τη βιοκλιματική αρχιτεκτονική στο landscaping τους θεωρούνται πλέον «future-proof». Οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί δίνουν όλο και μεγαλύτερη έμφαση σε αυτά τα στοιχεία κατά την αξιολόγηση των δανείων, καθώς αναγνωρίζουν ότι η πράσινη υποδομή μειώνει το ρίσκο λειτουργικού κόστους.

Στα μεγάλα οικιστικά συγκροτήματα, ο κήπος δεν είναι πλέον το «κενό ανάμεσα στα κτήρια». Είναι

ο κοινωνικός ιστός. Οι ένοικοι επιζητούν πλέον χώρους που προσφέρουν ιδιωτικότητα, ηρεμία και δυνατότητα για κοινωνικοποίηση. Ένας χώρος με δέντρα, σκιερά καθιστικά και καλό φωτισμό μετατρέπει ένα απλό διαμέρισμα σε μια «εμπειρία ζωής».

Αν αναλογιστούμε ότι το lifestyle των αγοραστών έχει μετατοπιστεί από το «μέγεθος του σαλονιού» στο «τι μπορώ να κάνω έξω από την πόρτα μου», κατανοούμε γιατί το landscaping καθορίζει τη ζήτηση. Ένα διαμέρισμα με πρόσβαση σε έναν ποιοτικό κήπο «νοικιάζεται» πιο εύκολα και σε υψηλότερη τιμή από ένα αντίστοιχο που βλέπει...έναν άχρωμο τοίχο ή ένα γυμνό χώρο. Αντιθέτως, η έλλειψη landscaping είναι το πρώτο σημάδι απαξίωσης. Στην Κύπρο, βλέπουμε συχνά «luxury» πολυκατοικίες όπου το πράσινο έχει αντικατασταθεί από ψυχρό μπετόν και συνθετικό γρασίδι κακής ποιότητας. Αυτές οι κατασκευές, μετά από 5-10 χρόνια, μοιάζουν «κουρασμένες». Το κόστος για να διορθώσει κανείς το landscaping εκ των υστέρων είναι

ναί πολύπλοκο, ενώ η απαξίωση στις τιμές του ακινήτου είναι συχνά δύσκολα αναστρέψιμη.

Ο αγοραστής που βλέπει ένα παραμελημένο περιβάλλοντα χώρο, διαισθάνεται ότι η συντήρηση του κτηρίου είναι ανύπαρκτη. Και στο real estate, ο φόβος του «μην μπλέξω» είναι ο νούμερο ένα εχθρός στις πωλήσεις. Για τους επενδυτές ακινήτων, το landscaping είναι το μοναδικό «asset» που, σε αντίθεση με τα υλικά του κτηρίου, κερδίζει αξία με τον χρόνο. Ένα δέντρο 20 ετών προσφέρει πολύ μεγαλύτερη σκίαση και αισθητική αξία από ένα φυτό που μόλις φυτεύτηκε. Ένα καλά συντηρημένο τοποτέχνημα «ωριμάζει» μαζί με την ιδιοκτησία, καθιστώντας την πιο ελκυστική σε κάθε επόμενη φάση του κύκλου ζωής της. Είναι, λοιπόν, ώρα να σταματήσουμε να βλέπουμε τα δέντρα, τις πέργκολες και τον κήπο ως μια αχρείαστη δαπάνη. Είναι η «βελτιωμένη» επένδυσή μας. Είναι η διαφορά μεταξύ ενός «διαμερίσματος σε μια πολυκατοικία» και μιας «κατοικίας σε έναν χώρο που αξίζει να ζεις».

Στο τέλος της ημέρας, οι άνθρωποι δεν αγοράζουν απλώς τουβλά· αγοράζουν μια ατμόσφαιρα. Και αν η ατμόσφαιρα της εισόδου σου, της αυλής σου ή του συγκροτήματός σου είναι «πράσινη», φροντισμένη και αρμονική, τότε έχεις ήδη κερδίσει το 50% της μάχης για την υπεραξία του κεφαλαίου σου.

Η Κύπρος έχει τον ήλιο και το κλίμα για να δημιουργήσει μερικούς από τους πιο όμορφους οικιστικούς χώρους στην Ευρώπη. Το μόνο που λείπει είναι η συνειδητοποίηση ότι το landscaping δεν είναι «έξοδο», αλλά η πιο σίγουρη επένδυση που μπορείς να κάνεις για να διασφαλίσεις ότι η περιουσία σου θα διατηρήσει την αξία της – και τη γοητεία της – στον χρόνο. Την επόμενη φορά που θα επισκεφθείτε ένα ακίνητο για αγορά ή ενοίκιαση, αναρωτηθείτε: είναι αυτός ένας χώρος που με προσκαλεί να μείνω και να ζω, ή μήπως η έλλειψη πρασίνου με ωθεί να γυρεψτώ αλλού;

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΕΞΙ ΚΡΙΤΙΚΕΣ

Τι (δεν) είδαμε
στην «Οδύσσεια»
του Νόλαν

Σελ. 4-5

IN MEMORIAM

Οι εξομολογήσεις
της Μαίρης Λίντα
για τη ζωή της

Σελ. 3

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Το ψηφιδωτό
ενός ημιτελούς
αριστουργήματος

Σελ. 10



Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τέχνες & γράμματα

Κυριακή 26 Ιουλίου 2026



Αστρον
Κηφισίας 37,
Αμπελόκηποι



Star
Αγίου Κωνσταντίνου 10,
Ομόνοια

Τα «ερείπια» και τα άνθη του σινεμά στην Αθήνα

Η «Κ» σχεδιάζει τον χάρτη της
«αρχαιολογίας» των αθηναϊκών
κινηματογράφων, καταγράφοντας τις
αίθουσες που έχουν εγκαταλειφθεί
ή έχουν γίνει σούπερ μάρκετ.
Ταυτόχρονα, όμως, εντοπίζει και
τις προσπάθειες των σινεμά που
μετατρέπονται σε «προορισμούς
διασκέδασης»
για να επιβιώσουν.

Σελ. 8-9



Η άλλοτε φωτεινή πινακίδα στην έξοδο του κινηματογράφου Παλάς, στο Παγκράτι, παραμένει σκοτεινή. Η ιστορία του ξεπερνάει τα εκατό χρόνια, ωστόσο φαίνεται πως δεν θα αποφύγει τη μοίρα πολλών άλλων εμβληματικών σινεμά της Αθήνας.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

26.7 - 1.8.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«Η πρόσκληση»

Ο **κινηματογράφος** Πάνθεον προβάλλει την ταινία της Ολίβια Γουάιλντ «Η πρόσκληση» (The Invite). Πρόκειται για μία σύγχρονη κωμωδία σχέσεων που εκτυλίσσεται στη διάρκεια ενός δείπνου ανάμεσα σε δύο πολύ διαφορετικά ζευγάρια Μέσα σε ένα μόνο βράδυ, οι συζητήσεις γύρω από τον γάμο, την επιθυμία και την προσωπική ελευθερία φέρνουν στην επιφάνεια όσα οι τέσσερις χαρακτήρες απέφευγαν μέχρι τότε να παραδεχτούν. Παίζουν οι Σεθ Ρόγκεν, Ολίβια Γουάιλντ, Πενέλοπε Κρουθ και Έντουαρντ Νόρτον. Κινηματογράφος Πάνθεον, Διαγόρου 29, Λευκωσία, Ώρα προβολής 8:30μ.μ. Προβολές καθημερινά μέχρι τις 29 Ιουλίου. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22675787, www.pantheon-theatre.com**

ΑΡΧΑΙΟ ΔΡΑΜΑ

«Επτά επι Θήβας» του Αισχύλου



Η **Λέα Μαλένη** σκηνοθετεί την κυπριακή παραγωγή της φετινής διοργάνωσης του «Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος», Επτά επί Θήβας του Αισχύλου σε παραγωγή της Θεατρικής Ομάδας Persona. Στο επίκεντρο της αισχύλειας τραγωδίας βρίσκεται η αδελφοκτόνος σύγκρουση των γιών του Οιδίποδα. Ο Πολυνείκης επιστρέφει επικεφαλής του αργεϊτικού στρατού για να διεκδικήσει την εξουσία που του αρνήθηκε ο αδελφός του, Ετεοκλής, παραβιάζοντας τη μεταξύ τους συμφωνία. Η Θήβα βρίσκεται σε ασφυκτική πολιορκία και η αναμέτρηση οδηγείται αναπόδραστα σε μια σύγκρουση χωρίς

νικητές, όπου η εξουσία και οι αδελφικοί δεσμοί συγκρούονται με καταστροφικές συνέπειες. Με όπνο τον Μύθο, την Ιστορία και τη συλλογική μνήμη, η παράσταση συνομιλεί με το σήμερα, εστιάζοντας στον φόβο, το τραύμα και τον εμφύλιο σπαραγμό. Παραστάσεις Αμφιθέατρο Μακάριος Γ΄, Σχολής Τυφλών στις 27 και 28 Ιουλίου και στο Αρχαίο Θέατρο Κουρίου στις 31 Ιουλίου και 1 Αυγούστου. Έναρξη παραστάσεων στις 9:00 μ.μ. (προσέλευση στο θέατρο στις 8:00 μ.μ.). **Πληροφορίες: 70002414, www.greekdramafest.com. Η παράσταση είναι κατάλληλη για άτομα άνω των 12 ετών.**



ΘΕΑΤΡΟ

«Ο Αρχοντοχωριάτης»

Η **ΕΘΑΛ** για το καλοκαίρι του 2026, σε συνεργασία με την Anyhow Theatre Ensemble, προτείνει σε μια σύγχρονη διασκευή στην κυπριακή διάλεκτο το θεατρικό έργο «Ο Αρχοντοχωριάτης», βασισμένο στη γνωστή κωμωδία του μεγάλου Γάλλου κωμωδιογράφου Μολιέρου, σε σκηνοθεσία Αχιλλέα Γραμματικόπουλου. Στον «Αρχοντοχωριάτη» ο Μολιέρος σατιρίζει τη μεγαλομανία ενός νεόπλουτου άρχοντα, τις απέλιδες και κωμικές προσπάθειες του να γοητεύσει μια νεαρή μαρκησία, όντας παντρεμένος ο ίδιος και με κόρη σε ηλικία γάμου, αλλά και διάφορων που προσπαθούν να εκμεταλλευτούν τις προσπάθειες του αυτές. Ο «Αρχοντοχωριάτης» της ΕΘΑΛ μεταφέρεται στην κυπριακή πραγματικότητα στα τέλη της δεκαετίας του

1970 μέσα από τον Ζηνωνή, έναν καλοκάγαθο αλλά φιλόδοξο άντρα από ένα χωριό της Λεμεσού. Επί σκηνής: Κρίστοφερ Γκρέκο, Βαλεντίνα Σοφοκλέους, Γιώργος Ευαγόρου, Ανδρέας Λόντου, Δήμητρα Χατζηγιάννη, Μαρία Κωνσταντίνου, Σταυριάνα Καδή και ο Αχιλλέας Γραμματικόπουλος. Παραστάσεις: 26 Ιουλίου: Δημοτικό Αμφιθέατρο Λακατάμιας, Λακατάμια. 27 Ιουλίου: Πλατεία Αναγέννησης Λεμεσού, 28 Ιουλίου: Υπαίθριο Αμφιθέατρο Πολιτιστικού Κέντρου Γερμασόγειας, 3 Αυγούστου: Πάρκο Γκωγκέν, Ζακάκι Λεμεσού, 4 Αυγούστου: Πάρκο Πανίκου Δημητρίου, Μέσα Γειτονιά Λεμεσού, 7 Αυγούστου: Α΄ Δημοτικό Σχολείο Τραχωνίου, Λεμεσός. Ώρα έναρξης παραστάσεων 8:30 μ.μ. **Πληροφορίες τηλέφωνο 25877827.**

ΜΟΥΣΙΚΗ

A Voice & Piano Soiree

Το **Τεχνόπολις 20** παρουσιάζει στον εσωτερικό του χώρο τη συναυλία A Voice & Piano Soiree: Celebrating Friendship την Παρασκευή, 31 Ιουλίου, στις 8μμ στον εσωτερικό κλιματιζόμενο χώρο του. Μια ξεχωριστή βραδιά αφιερωμένη στη φωνή και το πιάνο, με τον βαθύφωνο Andrew Robert Munn, τη μέτζο-σοπράνο Luzia Ostermann και τον Κύπριο πιανίστα Rami Sarieddine. Με άζονες τη φίλια, τη μνήμη, τη νοσταλγία και την ανθρωπινή σύνδεση, το πρόγραμμα συνδυάζει αριστουργήματα του γερμανικού Ρομαντισμού, σύγχρονα έργα Κυπρίων συνθετών για πιάνο και αγαπημένα τραγούδια από το αμερικανικό μουσικό θέατρο και την τζαζ. Το πρόγραμμα της βραδιάς περιλαμβάνει τον εμβληματικό κύκλο τραγουδιών Dichterliebe (Η αγάπη του ποιητή), έργο 48 του Robert Schumann,



έργα για πιάνο των Κυπρίων συνθετών Ν. Βίχα και Ε. Καραγιώργη, ενώ η συναυλία ολοκληρώνεται με αγαπημένα τραγούδια από το American Songbook, των Cole Porter, Richard Rodgers & Oscar Hammerstein II και George Gershwin. Τεχνόπολις 20, λεωφόρος Νικολάου Νικολαΐδη 18, Πάφος. **Εισιτήρια www.technopolis20.com**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

world-un-making

Το «**world-un-making**» είναι μια πρωτοβουλία του Sic. Contemporary Culture που διερευνά τρόπους δημιουργίας νέων μορφών συλλογικών υποδομών. Μέσα από μια σειρά συνεργασιών και ανάθεσης έργων, φέρνει μαζί καλλιτέχνες, επιμελητές και ερευνητές που ασχολούνται με ιδέες σχετικές με τρόπους κριτικής απο-νοηματοδότησης του κόσμου, δημιουργώντας εναλλακτικές δομές αίσθησης και συσχέτισης. Σχεδιασμένο από τη Μαρίνα Κασσιανίδου, το «Aggregate» παίρνει τη μορφή μιας τοποειδικής ανταπόκρισης που εξετάζει τον χώρο του Sic. Contemporary Culture ως αρχιτεκτονικό και κοινωνικό αντικείμενο, ενεργονόμως μια αίσθηση τόπου και δυνατότητας μέσα από τις πράξεις του βλέμματος, του σημάδεματος, της μετατόπισης, του σχεδίου, της συγκέντρωσης σκόνης και της χαρακτηριστικής. Η πρακτική της Κασσιανίδου αφορά μια βιώσιμη και εντατική διαμεσολάβηση που καταρρίπτει τους



πόλους του να-είσαι-σε-σκέψη-με και του να-είσαι-σε-αντίσταση-προς, μετατρέποντάς τους σε ορατές, σχολαστικά κατεργασμένες οριοθετήσεις όπου το απειροελάχιστο γίνεται ζήτημα τοποθέτησης: του πού και πώς στέκεται κανείς. Εγκαίνια: Τετάρτη 29 Ιουλίου, ώρα 7:30 μ.μ. Sic. Contemporary Culture, ωνία Ευαγόρου και Λεωφόρος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου III, Μέγαρο Μισσή 3, αρ. 4. **Διάρκεια έως 13 Αυγούστου.**

ΜΟΥΣΙΚΗ | Του ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ

Τα «γκοοουλ» και τα οφσάνιντ της ζωής μας

Ο **Αργεντινός** αθλητικός δημοσιογράφος Πάμπλο Γκιράλτ δεν είχε την ευκαιρία να μας χαρίσει πάλι εντυπωσιακές στιγμές στον τελικό της ομάδας της χώρας του με την Ισπανία, στο πρόσφατο Μουντιάλ. Όμως, ο Γκιράλτ έχει κατακτήσει τις καρδιές των φιλάθλων της Αργεντινής – υποθέτω και των απανταχού φιλάθλων του ποδοσφαίρου, πλιν βεβαίως των οπαδών της Αγγλίας – με την ξέφρενη αντιδρασσή του στο γκολ του Λαουτάρο Μαρτίνες στον ημιτελικό της διοργάνωσης κόντρα στην Αγγλία. Ο αγώνας είχε περάσει στο δεύτερο λεπτό των καθυστερήσεων. Η Αργεντινή είχε ξυπνήσει από τον λήθαργο, στον οποίο την έριξε η Αγγλία, που είχε προηγηθεί στο 55' με τον Αντονι Γκόρντον. Στο τελευταίο μέρος του παιχνιδιού, η τρις παγκόσμια πρωταθλήτρια έκανε ένα από τα καλύτερα εικασάλεπτά της στο φετινό Μουντιάλ. Στο 85' ισοφάρισε με βολίδα του Εντσο Φερνάντες, έξω από την περιοχή των Αγγλων.



Με συγκινεί η απελευθέρωση του συναισθήματος, και όχι μόνο γιατί είναι εκδήλωση ισχυρού πάθους και ενθουσιασμού. Πρόκειται για κάτι βαθύτερο.

Ακολούθησε η δραματική κορύφωση. Στο 1.24' της εννεάλεπτης καθυστέρησης, ο σούπερ σhtar Λιονέλ Μέσι πήρε την μπάλα, προσπάρησε από τα δεξιά δύο ποδοσφαιριστές της Αγγλίας και σέντρاره προς το κεφάλι του Λαουτάρο Μαρτίνες. Εκείνος με κεφαλιά έστειλε την μπάλα στα δίκτυα του Τζόρνταν Πίκφορντ, επιτυγχάνοντας την ανατροπή: 2-1. Ο Πάμπλο Γκιράλτ, μεταδίδοντας τον αγώνα για το Television Federal, έβγαλε μια κραυγή 45 δευτερολέπτων, με λέξεις που υπερδεδυνταν ανάμεσα στο «γκοοοοουλ» και το «Ο Λαουταρίτο της ζωής μου». Οι ακατάλλητοι (τουλάχιστον για τους μη γνωρίζοντες τη γλώσσα) πανηγυρισμοί του Πάμπλο Γκιράλτ ήταν ακόμη πιο έντονοι και κραυγαλέοι (στην κυριολεξία) όταν ο Αμερικανός διαιτητής Ισμαέλ Ελφραθ σφύριξε τη λήξη του αγώνα, στέλνοντας την Αργεντινή στον τελικό του Παγκοσμίου Κυπέλλου.

Με συγκινεί η απελευθέρωση του συναισθήματος, και όχι μόνο γιατί είναι εκδήλωση ισχυρού πάθους και ενθουσιασμού. Πρόκειται για κάτι βαθύτερο. Αποτελεί δημόσια έκθεση ενός απολύτως προσωπικού μας κομματιού, που δεν το αφήνουμε να φανερωθεί για λόγους καθωσπρεπισμού και φοβικών συνδρόμων που το κρατάμε σε καταστολή. Είναι το ξέσπασμα μιας ισχυρής εσωτερικής ανάγκης, που έχει μεταβολίσει αντικρουόμενα, έντονα συναισθήματα: θυμό, αγανάκτηση, χαρά, λύπη, απογοήτευση, ακύρωση από αδικαιώτα όνειρα. Γι' αυτό, άλλωστε, η έκρηξη του συναισθήματος χαράς φέρνει δάκρυα, αποτυπώνοντας την συναισθηματική μας ένταση αλλά και την ισορροπία που εμπεριέχει η ζωή. Χάνω τα λόγια μου όταν βλέπω ακραίους πανηγυρισμούς. Με συγκινούν. Γιατί νιώθω πως συμβολίζουν προσωπικά όνειρα που δικαιώνονται, πως είναι στιγμές γεμάτης ζωής.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Η Ιθάκη του βασιλιά Ληρ

Εκει δίκο ο Κρίστοφερ Νόλαν. Είναι αδύνατον να παρακολουθήσεις το «Ραν» του Κουροσάβα χωρίς να σε επηρεάσει. Να αποτιμήσεις απλώς το κινηματογραφικό του μέγεθος χωρίς να σε συνεπάρουν το μεγαλείο και η δύναμη των σκηνών του. Όσες φορές κι αν δεις την ταινία. Η ακρίβεια και η αυθεντικότητα της αναπαράστασης της μάχης, η ρεαλιστική αποτύπωση και η χρωματική σύνθεση που καθόρου, αυτό το «χειροποίητο» έπος του Ιάπωνα σκηνοθέτη, που γυρίστηκε το 1985, είναι η αποθέωση της κινηματογραφικής τέχνης και της ανθρωπίνης μοίρας.

Ο Νόλαν στις συνεντεύξεις του για την «Οδύσσεια» (New York Times, Independent) αναφέρθηκε σε τρεις ταινίες που αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης: το «Αντρέι Ρουμπλιώφ» του Ταρκόφσκι, το «Ραν» και τον «Τελευταίο πειρασμό» του Σκορσέζε. Ειδικά για το έργο του Κουροσάβα είπε ότι «είναι γυρισμένο με εντελώς διαφορετικό τρόπο, αλλά υπάρχει αυτή η μοναδική σχέση ανάμεσα στο περιβάλλον και στον άνεμο. Τώρα που βλέπω το τελικό μας cut, συνειδητοποιώ ότι η επιρροή του ήταν τεράστια».

Ραν στα ιαπωνικά σημαίνει χάος. Η μεταφορά του σαιξπηρικού «Βασιλιά Ληρ» τοποθετείται στον 16ο αιώνα, σε μια ταραχώδη περίοδο της ιαπωνικής ιστορίας, όπου πολέμοχαρεις φεουδάρχες ζούσαν μέσα σε εμφύλιους σπαραγμούς. Ο Χιντετόρα προδίδεται από τους γιους του. Από μέγας άρχοντας έχει μετατραπεί σε αξιοθρήνητο ζητιάνο, που κυκλοφορεί τρελός, παραδομένος στα στοιχεία της φύσης, σε έναν κόσμο εχθρικό και αποξενωμένο. Η σφαγή στον τρίτο πύργο, κορυφαία στιγμή της ταινίας, παραπέμπει ευθέως στην, κατά Νόλαν, πολιορκία της Τροίας. Ο Ομπρος και ο Σαΐξηπρ (η σχέση του Βάρδου με τα ομηρικά έπη είναι δεδομένη), ο Οδυσσέας και ο Ληρ/Χιντετόρα, αφηγούνται το ταξίδι στην κόλαση της ανθρωπίνης ύπαρξης, απότοκο της τιμωρίας για την ύβρι που διέπραξαν προς τους θεούς, της «εγκατάλειψης» (έστω και ακούσιες) των συντρόφων τους, της αλαζονείας απέναντι σε έναν κόσμο που θεωρούσαν δεδομένο, της καταστροφής που προκάλεσαν και την οποία συνειδητοποιήσαν όταν ήταν σε εξέλιξη και δεν μπορούσαν να τη σταματήσουν. «Αυτό που ήθελα να αποτυπώσω είναι η απελπισία του Θεού καθώς κοιτάζει την ανθρωπότητα να αλληλοσπαράσσεται, ανίκανη να ζήσει με ειρήνη», είχε πει ο Κουροσάβα. «Η κόλαση είναι πάντα κοντά, σε αντίθεση με τον παράδεισο», λέει ο τρελός, γελωτοποιός, πιστός ακόλουθος του Χιντετόρα. «Εξαιτίας μου οι άνδρες μου πέθαναν άσκοπα», λέει ο Χιντετόρα, που περιφέρεται χωρίς αναπαμό· ζει στη σκιά της καταστροφής που έχει προκαλέσει. Όπως και ο Οδυσσέας με την Τροία. Τι είναι κόλαση; Το κακό που έχεις σκορπίσει και το βρίσκεις διαρκώς μπροστά σου. Ο Κουροσάβα και ο Νόλαν συναινούν σε αυτό. Τα φαντάσματα των συντρόφων/στρατιωτών που χάθηκαν και επιστρέφουν ως εφιάλτης. Η Ιθάκη του Χιντετόρα/Ληρ, το δικό του «σπίτι» είναι ο τρίτος γιος που έχει εξοριστεί, η πραγματική αγάπη που αρνείται να «δει», να νιώσει. Απομακρύνεται όσο το επιθυμεί, μέχρι ο χρόνος να παρέλθει. Να είναι αργά. «Οι θεοί δεν μπορούν να μας σώσουν από τον ίδιο μας τον εαυτό», είναι μια φράση κοινή και στις δύο ταινίες. Πέρα από τα εμφανή, που ο Νόλαν δανείστηκε εύστοχα από τον Κουροσάβα, τη χρήση της μουσικής με αυθεντικά όργανα, τα στοιχεία της φύσης, τον ήχο των λαβάρων που σείονται από τον άνεμο, την άπχη σφαγή της μάχης, τα γυμνά τοπία και τις αμυδρές εκτάσεις, οι δρόμοι τους χωρίζουν όταν ψαύουν μέσα από την κάμερα την ουσία της ύπαρξης. Ο γηραιός Χιντετόρα και ο μωδός Οδυσσέας δεν διασταυρώνονται. Ο καθένας σπκώνει το βάρος της «θλιβερής του εποχής» με τον τρόπο του σκηνοθέτη του.



ΦΩΤΟ: ΑΡΧΕΙΟ ΤΑΚΗ ΠΑΝΑΛΩΗ

Το ντουέτο που λάτρευε το ζέτι σει της εποχής

Μανώλης Χιώτης, Μαρία Κάλλας, Μαίρη Λίντα και Γκρέϊς Κέλι, το 1961 στη «Σπηλιά του Παρασκευά». Η ντίβα της όπερας αποκαλούσε τη Λίντα «απδονάκι» και πάντα της ζητούσε να της τραγουδήσει το «Γκαρσόνι» χωρίς μικρόφωνο. Η φωνή της και η ερμηνευτική δεινότητα του Χιώτη έβαλαν, όπως συνθιζόταν να λέγεται δίκως ίνκος υπερβολής, «το μπουζούκι στα σαλόνια». Για την ακρίβεια, μέχρι τον Λευκό Οίκο.



ΦΩΤΟ: ΑΡΧΕΙΟ ΤΑΚΗ ΠΑΝΑΛΩΗ

Μαζί στη ζωή και στην πίστα

Η Μαίρη Λίντα με τον Μανώλη Χιώτη στο στούντιο. Οι δυο τους αποτέλεσαν κορυφαίο καλλιτεχνικό ζευγάρι, που ουσιαστικά υπήρξε μια κατηγορία μόνο του, με ξεχωριστό ρεπερτόριο, μοναδικές για την εποχή ενορχηστρώσεις, αλλά και συνεργασίες με κορυφαίους συνθέτες. Παντρεύτηκαν το 1959, με κουμπάρα τη Ρένα Βλαχοπούλου, και έζησαν μαζί μέχρι το 1966.

ΜΑΙΡΗ ΛΙΝΤΑ, 1935-2026

«Όλα τότε τα έγραφε για μένα»

Οι εξομολογήσεις της για την αφετηρία της και τη συμπόρευση με τον Χιώτη στη ζωή και στο τραγούδι

Της **ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΓΚΑ**

Την είχαμε ταυτίσει με τις ασπρόμαυρες ελληνικές ταινίες της Φίλιπας Φίλιπ. Η Μαίρη Λίντα μικροκαμωμένη, τραγουδούσε σαν απδόνι και λικνιζόταν δίνοντας αέρα στα σφικτά μεταξωτά φουστάνια και στους δύσκαμπτους ταφτάδες. Ο Μανώλης Χιώτης κοιμήτος στα ραφιναρισμένα κοστούμια του, «μια τσάκιση όλο, από την κορυφή, σαν χαρακιά» όπως θαύμαζε ο Γρηγόρης Μπιθικώτσης. Όταν τελείωναν τα τραγούδια και οι σβέλτες αριστοτεχνικές δακτυλιές έσβηναν στο τετράκορδο μπουζούκι, το ζευγάρι που ξετρέλαινε το κοινό στις πίστες, στις θεατρικές σκηνές και στα κινηματογραφικά πλάτο κάποιες φορές αναφωνούσε: «Χιώτης - Λίντα!».

Ο πρωτοπόρος λαϊκός συνθέτης και αριστοτέχνης του μπουζουκιού «έφυγε» 49 ετών το 1970. Η μούσα του, πριν από λίγες ημέρες στα 91 της. Στις πέντε και πλέον δεκαετίες που μεσολάβησαν, πάντα μιλούσε για εκείνον. Και όταν ο χρόνος άμβλυσε τις δυσάρεστες αναμνήσεις και τα πικρά λόγια, παραδεχόταν ότι ήταν λάθος ο χωρισμός τους.

Αποτελούσαν ένα από τα πιο εκλεκτά ντουέτα του ελληνικού τραγουδιού, «ήταν μια επανάσταση το ντουέτο μας για τα μπουζούκια», επέμενε να λέει η Λίντα. «Είναι φυσικό να μιλάω για τον Χιώτη, του χρωστάω πολλά», απάντησε στην ερώτησή μου το 2013 όταν παρατήρησα ότι από τους τρεις γάμους της, με καλά λόγια μιλάει μόνο για τον πρώτο.

Οι εμφανίσεις με τον Χιώτη ήταν εξαντλητικά καλοσχεδιασμένες. Τελειομανής καθώς ήταν ο συνθέτης, σκεδίαζε όχι μόνο τα τραγούδια, αλλά και όλη την παρουσία τους. Οπου και αν εμφανίζονταν, γέμιζαν οι αίθουσες με «καλό κόσμο», κάτι που επίσης θύμιζε δείκνοντας ότι δεν της άρεσαν τα βαριά λαϊκά ούτε τα ανάλογα μαγαζιά.

Δεν ήταν πάντα ομιλητική στις συνεντεύξεις της. Ξανοιγόταν κυρίως όταν θυμόταν τα χρόνια της ευτυχίας. Όταν στην Αμερική τραγουδούσαν στον Λευκό Οίκο. «Ο Λίντον Τζόνσον μας έδωσε την πράσινη κάρτα». Όταν ακόμη ο Αριστοτέλης Ωνάσης γέμιζε το μπουζούκι του Χιώτη με χιλιάδικα στη «Σπηλιά» ή τότε που η Μαρία Κάλλας την αποκαλούσε «απδονάκι» επειδή ήταν μινιόν και είχε γάρφαρη φωνή. Της ζητούσε πάντα να της τραγουδήσει το «Γκαρσόνι» χωρίς μικρόφωνο. Θαύμαζε την απόμακρη ομορφιά της Γκρέϊς Κέλι που πήγε με τον Ρενιέ να την ακούσουν και καμάρωνε για τη φωτογραφία που είχε με τη Μία Φάροου, «μοντέρνα κοντοκουρεμένες και οι δυο μας».

Στην Ελλάδα της δεκαετίας του '50-'60, το ντουέτο Λίντα - Χιώτης προσέφερε μια λάμψη αισιοδοξίας που προσδοκούσαν οι περισσότεροι μετά τα δύσκολα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου. Όλοι ήθελαν να δουν από κοντά τον «αριστοκράτη του μπουζουκιού» και την μπριόζα τραγουδίστρια στο πλευρό του, πώς έσμιγαν τον λαϊκό ήχο με τη λατινοαμερικανική σπιρτάδα, πώς εκείνη τραγουδούσε κάνοντας ταυτόχρονα μικρά κοφτά βήματα. Όλοι, εκτός



ΦΩΤΟ: ΑΡΧΕΙΟ ΤΑΚΗ ΠΑΝΑΛΩΗ

«**Ήταν** μια επανάσταση το ντουέτο μας για τα μπουζούκια», έλεγε η Μαίρη Λίντα για τη συνεργασία της με τον Χιώτη. Ήταν η μούσα του κι εκείνος ο Πυγμαλίων της. «Του χρωστάω πολλά», παραδεχόταν η ίδια.

από τους παλιούς σκληροπυρηνικούς συνοδοιπόρους του συνθέτη που δεν συμφωνούσαν με τις μουσικές αλλαγές του. Για πολλούς ήταν «αποστάτης».

Οι συνομιλικοί ηθοποιοί και οι χορευτές από τα μπαλέτα των θεάτρων, όταν έσβηναν οι μαρκίζες, ξέδιναν στα μαγαζιά όπου εμφανιζόταν το ζευγάρι, εκεί που αντάμωνε απενοχοποιημένα ο ήχος του σουϊνγκ με το λαϊκό, ο λαός με το Κολωνάκι.

«Από επτά ετών εργαζομαι – ήμασταν μεγάλη οικογένεια με ανάγκες». Ο πατέρας της ήταν φούρναρης, αλλά αρρώστησε από την ασθένεια των δυτών. «Μου έπεσε το βάρος, ήμασταν βλέπετε πολλά παιδιά, αλλά το ήθελα. Κεφάλι κι έξω καρδιά, από παιδικά μου άρεσε να τραγουδάω. Στα οικογενειακά γλέντια έλεγαν “βάρτε τη Μαρούλα να τραγουδήσει!”».

Από τον Λάσκο, στον Χιώτη
Επεισε τους γονείς της να την πάνε στην υπαίθρια αίθουσα - βαριετέ που λειτουργήσει ο σκηνικός της - ποιητής Ορέστης Λάσκος έως το 1951 κοντά στον σταθμό Λαρίσης. Στον διαγωνισμό ξεχώρισε τραγουδώντας μια επιτυχία του Γ. Μπιστάκη και εκείνο το βράδυ ο Λάσκος βάφτισε τη Μαρία Δημητροπούλου, Μαίρη Λίντα.

«Στη ζωή έκανα πολλά χιλιόμετρα στο πάλκο. Δύσκολοι καιροί, αλλά η μητέρα με ακολουθούσε παντού. Με είχε από κοντά, γιατί πήγαινα στη σχολή Μοριάνωβ, έκανα χορό, μάθαινα. Όταν βγήκα να τραγουδήσω ήμουν έτοιμη. Είχα τη σκηνή στην ψυχή μου», μου είχε πει μεταξύ άλλων στις

τελευταίες συνεντεύξεις μας το 2013 και το 2016.

Γνώρισε τον Χιώτη όταν πήγε να εργαστεί στο Pigal's, όπου ήταν μαέστρος. «Εκεί γνωριστήκαμε, εγώ παιδάκι, εκείνος μεγάλος». Τη θάμπωσε το καμπλό παλτό και το βλέμμα του. «Ήταν η εποχή που παντρεύτηκε τη Ζωή Νάχη και έκανε τα δυο παιδιά». Εορμίζαν, όμως, αργότερα.

Αν και παντρεμένος με τη Νάχη, όταν έμπαινε στο καμαρίνι της, της έλεγε γελώντας πως όταν το μπόι της φτάσει μέχρι το στήθος του, θα την παντρευτεί. Εκείνη ήταν ήδη τοιμημένη μαζί του. Ένα βράδυ στο μπαράκι του Μάριου στην οδό Ιώνος 8 όπου μαζεύονταν οι μουσικοί, της ανακοίνωσε ότι χώρισε και αργότερα στο κέντρο «Κομπαρσίτα» της είπε: «Από απόψε μπορώ να είμαι δικός σου και καμιάς άλλης». Τη ζήτησε αμέσως από τον πατέρα της και το 1959 παντρεύτηκαν με ειδικά άδεια επειδή ήταν ανήλικη.

Ο γάμος κράτησε μέχρι το 1966. «Ταιριάζαμε πολύ», είπε στην «Κ». «Ο ένας άκουγε τον άλλον. “Πώς το έκανες, κουτσούνα μου, αλλά, ξαναπές το”, μου έλεγε συχνά. Σχεδιάζαμε κάθε βήμα. Εγώ ραβδίζονταν στον Μαυρόπουλο, τον καλύτερο μόδιτρο της Αθήνας τότε. Τα φουστάνια μου είχαν... μιληθεί. Πήγαιναν οι κυρίες και ζητούσαν να τους ράψει σαν αυτό που φορούσα. Ο Μανώλης ραβόταν στον Θανασάκη. “Θανασό” που λέγανε. Τα κοστούμια του ήταν ένα κι ένα. Σχεδόν όλα μας τα λεφτά εκεί τα τρώγαμε. Σεβόμασταν το κοινό. Οι κυρίες που έρχονταν στο μαγαζί ήταν τέλει-

ες. Πώς να ήμουν εγώ κουρελού;».

Στην Αμερική το ζευγάρι πήγε το 1964 για δεύτερη φορά και έμειναν τέσσερα χρόνια. Εκείνη πικράθηκε για το χρυσό βραχιόλι δώρο στη γιορτή της, το οποίο της ζήτησε να του το επιστρέψει σαν καβγάδισαν, λέγοντάς της ότι το προδίδει για την κόρη του. «Ας μην τη θυμίσουμε την ιστορία, δεν είναι ευχάριστο», έκοψε τη συζήτησή μας το 2013 για να προσθέσει: «Πάντως αυτός ήταν ο χωρισμός μας, μια κακή στιγμή. Αν είχα τη σημερινή εμπειρία, δεν θα το έκανα».

Στον Χιώτη η Λίντα θαύμαζε το ταλέντο, τη φινέτσα του, τη χημεία τους, τη νοικοκυροσύνη του, ότι δεν καταδέχτηκε ποτέ να πάρει τη «χαρτούρα» – τη μοίραζε στους μουσικούς του. Πάνω απ' όλα ότι «όλα τα τραγούδια τότε τα έγραφε για μένα».

«Τον πλήγωσε»

Ο ρεμπέτης Μιχάλης Γενίτσαρης, όπως διαβάζουμε στο βιβλίο που έγραψε ο Αντώνης Κασίτας για τον Μ. Χιώτη «Ο μάγκας που έβαλε κολόνια στο τραγούδι», εκδ. ΚΨΜ, επιρρίπτει τις ευθύνες σε εκείνη για τον χωρισμό τους: «Ο Χιώτης δεν πληγώθηκε από τον κόσμο, από γυναίκα πιο πολύ πληγώθηκε».

Η επιστροφή στην Ελλάδα ήταν δύσκολη και για τους δυο. Εκείνος παντρεύτηκε την Μπέμπα Κυριακίδου, αλλά κανείς τους δεν μπορούσε να προσαρμοστεί στις αλλαγές που έγιναν στη νύχτα. Στο βιβλίο «Αρχισαν τα όργανα» (εκδ. Αμμος), του Ιάσωνα Τριανταφυλλίδη, η Λίντα είχε επισημάνει πολλά,

κυρίως ότι η αξία του καλλιτέχνη πια «μετριόταν με τα πιάτα ή με τις σαμπάνιες». Στις συζητήσεις για το ποια τραγουδίστρια σπκώθηκε πρώτη από την καρέκλα, ήταν κατηγορηματική: «Η Νίνου και εγώ σπκωθήκαμε πρώτες και μετά η Δούκισσα και η Μαρινέλλα». «Για μένα η καρέκλα του πάγκου είχε καρφιά».

Από τον δεύτερο γάμο απέκτησε τη μονάκριβή της, όπως καμάρωνε για την κόρη της, Έυη Θεοχάρη. Εντύπωση προκάλεσε ότι η Μαίρη Λίντα πριν από λίγα χρόνια μίλησε για την κακοποίηση που έζησε σε εκείνο τον γάμο. «Ξύλο καθημερινά», ενώ για τον τρίτο της σύζυγο είπε πως ήταν γλυκός άνθρωπος, αλλά «για όλες τις γυναίκες, όχι μία».

Τι είναι

«Ο Χιώτης στενοχωρήθηκε γιατί πολλές φορές προτίμησα τον Μπιθικώτση από τη Μαίρη Λίντα», έχει πει ο Μίκης Θεοδωράκης στον Παναγιώτη Κουνάδη, αναφέροντας ότι τα «Επιφάνια» του Σεφέρη επρόκειτο να τα ερμηνεύσει εκείνη. Ήταν όλα έτοιμα, «και λέω “παιδιά, θέλω τον Μπιθικώτση”». “Μα είναι δυνατόν, είναι δυνατόν;”. Και να κλαίει η Λίντα και να κλαίει ο Χιώτης. Επρεπε να κάνω τεράστια θυσία για να το πει. Και αν θα δεις, δεν παίζει καλά ο Χιώτης», είχε πει στον σπουδαίο ερευνητή ο κορυφαίος συνθέτης.

Ο Θεοδωράκης όμως θαύμαζε τη φωνή της. Στο βιβλίο του «Μελοποιημένη ποίηση» τονίζει ότι κανείς δεν τραγούδησε το «Ροδόσταμο» όπως εκείνη, στον κύκλο «Αρχιπέλαγος». Εκείνη πάλι, όταν μιλούσε για τη συνεργασία τους με τον Θεοδωράκη, θύμιζε την τρίτη εκτέλεση του «Επιταφίου», αλλά και την υπέροχη «Απαγωγή» του συνθέτη, που της χάρισε το πρώτο βραβείο στο Φεστιβάλ Τραγουδιού το 1961.

Η αγαπημένη ερμηνεύτρια συχνά αναφερόταν στο ανθρώπινο πρόσωπο του μέντορά της. Πώς στάθηκε, για παράδειγμα, στον Γιώργο Ζαμπέτα όταν πήγε και εκείνος στην Αμερική. Ο ίδιος ο Ζαμπέτας είχε πει στην Ιωάννα Κλειάσιου που έγραψε τη βιογραφία του «...και η βρόχα έπιπτε στρέιτ θρου» (εκδ. Ντέφι) ότι τότε ο Χιώτης τον προειδοποίησε για τους ανθρώπους της νύχτας στην Αμερική. Φεύγοντας, μάλιστα, του άφησε όλο το νοικοκυριό που έστησαν με τη Μαίρη Λίντα. Και όταν έφτασε στην Ελλάδα, πήγε στο Αιγάλεω, βρήκε τη Ρούλα Ζαμπέτα και τα παιδιά τους, τους έδωσε παιχνίδια και χρήματα που τάχα έστειλε ο πατέρας τους για όλους.

Για ανάμνηση κρατώ ένα βράδυ στα «Εννέα Ογδοα» της δεκαετίας του '90, με τον Διονύση Σαββόπουλο να τη θαυμάζει στα πρώτα τραπέζια και μια άλλη, που γήννη εικόνα στο τέλος της δεκαετίας που ακολούθησε. Όταν δέχτηκε ένα ανεπίσημο κάλεσμα των Imam Baildi σε ένα κλαμπ της Αθήνας που δεν είχε καμία σχέση με τις λαμπερές αίθουσες των χρόνων του Χιώτη. Βγήκε αγέρωχα ανάμεσα σε 25άρηδες που δεν τη γνώριζαν, τραγουδώντας «πειραγμένες» επιτυχίες της που δοκιμάζονταν σε πιο έντονες ρυθμικές βάσεις.

Χιλιόμετρα στο πάλκο

Στη ζωή έκανα πολλά χιλιόμετρα στο πάλκο. Δύσκολοι καιροί, αλλά η μητέρα με ακολουθούσε παντού. Με είχε από κοντά, γιατί πήγαινα στη σχολή Μοριάνωβ, έκανα χορό, μάθαινα. Όταν βγήκα να τραγουδήσω, ήμουν έτοιμη. Είχα τη σκηνή στην ψυχή μου.

Εμφάνιση στην πένα

Ταιριάζαμε πολύ. Ο ένας άκουγε τον άλλον. «Πώς το έκανες, κουτσούνα μου, αυτό, ξαναπές το», μου έλεγε. Σχεδιάζαμε κάθε βήμα. Εγώ ραβδίζονταν στον Μαυρόπουλο, τον καλύτερο μόδιτρο της Αθήνας τότε. Ο Μανώλης ραβόταν στον Θανασάκη. Τα κοστούμια του ήταν ένα κι ένα.



Η «Οδύσσεια» του Κρίστοφερ Νόλαν ακόμα και πριν καν βγει στους κινηματογράφους είχε συγκεντρώσει πάνω της τα βέλη της κριτικής, κυρίως όσον αφορά την επιλογή του καστ. Από την περασμένη Πέμπτη που έκανε πρεμιέρα, το ζήτημα που κυριαρχεί στη δημόσια σφαίρα είναι ο βαθμός πιστότητας του εγχειρήματος σε σχέση με το ομηρικό έπος.

Τι (δεν) πέτυχε ο Νόλαν

Το κινηματογραφικό έπος δεν έχει ακολουθήσει σε όλα το ομηρικό πρωτότυπο. Τι σημαίνουν οι παραλείψεις; Γιατί λείπουν οι θεοί; Ποιοι είναι οι θηλεημένοι αναχρονισμοί; Τι επιζεί και τι χάνεται από την ποιητική μαγεία του αρχαίου ποιήματος; Εξι απαντήσεις στην «Κ»

Της **ΕΜΙΛΙΑ ΓΟΥΛΙΖΟΝ**

Η **καλοκαιρινή** υπερπαραγωγή του Κρίστοφερ Νόλαν είναι αφορμή για πανηγυρισμούς για όσους νοιάζονται για τη λογοτεχνία και τον πολιτισμό της αρχαίας Ελλάδας. Η ταινία έχει προσελκύσει τεράστιο ενδιαφέρον και συζήτηση σε όλο τον κόσμο, και αντίτυπα της Οδύσσειας, μεταφρασμένα σε πολλές διαφορετικές γλώσσες, εξαφανίζονται από τα ράφια των βιβλιοπωλείων. Είναι υπέροχο να βλέπει κανείς τόσα νέα κοινά να έρχονται σε επαφή με αυτό το θαυμάσιο αρχαίο ποίημα και την ατέρμονα συναρπαστική, γόνιμη ιστορία του, αναπλάσμενη εκ νέου για τη μεγάλη οθόνη.

Μέσα σε όλον αυτόν τον ενθουσιασμό, δεν έλειψαν οι προβλέψιμες επικρίσεις, πολλές από τις οποίες μου φαίνονται λανθασμένες και στενόμυαλες. Ορισμένοι έφεραν αντίρρηση στην επιλογή του Νόλαν να δώσει τους ρόλους σε μια πολυφυλετική ομάδα διάσημων ηθοποιών του Χόλιγουντ, κυρίως Βρετανών ή Αμερικανών, αντί για Έλληνες, και να τουςβάλει όλους να μιλούν με αμερικανική προφορά. Όμως είναι απολύτως θεμιτό να αναπλάθεται η Οδύσσεια για οποιονδήποτε και για κάθε διαφορετικό πολιτισμό του κόσμου. Ως Βρετανίδα, συμπατριώτισσα του Σαίξπηρ, χαίρομαι για τις πολλές νέες, μη βρετανικές δημιουργίες που βασίζονται στα έργα του Βάρδου, από το «Ραν» του Ακίρα Κουροσάβα (βασισμένο στον Βασίλη Δηρ) μέχρι τον «Οθέλλο» του Βέρντι ή την αμερικανική ταινία «Δέκα πράγματα που μισώ σε σένα». Οι δημιουργικές δυνατότητες για καλλιτέχνες κάθε είδους εμπλουτίζονται απεριόριστα από την ευκαιρία να αντλούν, να διασκευάζουν και να επανεπνοούν υπάρχοντα έργα, συμπεριλαμβανομένης της «μετάφρασης» πολιτισμικών αναπαραστάσεων για πολύ διαφορετικές εποχές. Ο Βιργίλιος αναδημιούργησε την Οδύσσεια με όρους διαμορφω-

μένους από τον δικό του πολιτισμό, στη Ρώμη του Αυγούστου· ο Τζέιμς Τζόις έκανε το ίδιο στην Ιρλανδία των αρχών του 20ού αιώνα· ο Κρίστοφερ Νόλαν αναδημιούργησε ξανά τον Ομηρο για τον 21ο αιώνα.

Επιπλέον, η διαρκής επανεπινόηση υπήρξε ανέκαθεν κεντρικό στοιχείο της ελληνικής μυθικής παράδοσης. Η αρχική Οδύσσεια—που συντέθηκε ίσως τον 7ο αιώνα π.Χ. στο ανατολικό τμήμα του αρχαϊκού ελληνικού κόσμου—ήταν ήδη επανεπινόηση μιας μακράς, προϋπάρχουσας προφορικής ποιητικής παράδοσης. Το ομηρικό έπος αναπλάθει παλιές ιστορίες και μια παλιά ποιητική φόρμα, ώστε να ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες ανησυχίες της αρχαϊκής περιόδου: μιας εποχής διασποράς, αποικισμού, τεχνολογικής καινοτομίας, αστικοποίησης και των απαρχών του πανελληνισμού.

Όπως πολλοί άλλοι δημιουργοί πριν από αυτόν, ο Κρίστοφερ Νόλαν έχει ξαναπλάσει την Οδύσσεια κατ' εικόνα του και σύμφωνα με τις ανησυχίες της εποχής του. Η ταινία είναι ένα εντυπωσιακό οπτικοακουστικό θέαμα, γεμάτο δράση και ριμπνευμένο από λαμπρούς ηθοποιούς, και ο Νόλαν καταφέρνει ευφυώς να χωρέσει πάρα πολλές από τις πιο διάσημες σκηνές του αρχικού έπους, συν το επεισόδιο του Δούρειου Ίππου από το δεύτερο βιβλίο της Αινειάδας του Βιργιλίου, στη διάρκεια των περίπου τριών ωρών της ταινίας.

Η ταινία συχνά μοιάζει με επισκόπηση θεμάτων γνώριμων από πολλές άλλες ταινίες του Νόλαν. Είναι, και πάλι, μια ταινία για τον χρόνο, τη μνήμη και τη μαγεία. Υπάρχουν, και πάλι, σκηνές παρ' ολίγον πνιγμού και άνδρες με μάσκες. Είναι, και πάλι, η ιστορία ενός άνδρα που αναζητά να ανακτήσει και να εκδικηθεί για ένα γυναικείο αντικείμενο του έρωτά του. Όπως η «Δουνκέρκη», μιλά-

Το έπος της αένας ανάπλασης

ει για μια επιβίωση που γίνεται θρίαμβος. Όπως ο «Οπενχάιμερ», μιλάει για έναν άνδρα που βασανίζεται από εννοχές για όσα προκάλεσε η τεχνολογική του επινόηση. Όπως οι ταινίες «Μπάτμαν», μιλάει για έναν απρόθυμο ήρωα που πρέπει να αντιμετωπίσει τους δαίμονές του. Όπως το «Interstellar» και το «Inception», μιλάει για ένα ταξίδι επιστροφής στο σπίτι που είναι ταυτόχρονα ταξίδι πίσω στον χρόνο. Όπως στο «The Prestige», υπάρχει ανδρική αντιζήλια, και ό,τι μοιάζει με μαγεία ή θεϊκή παρέμβαση μπορεί να είναι ως επί το πλείστον έργο ανθρώπων: ο Νόλαν αφαιρεί τους θεούς από τον Ομηρο σχεδόν εντελώς. Όπως σε κάθε ταινία του Νόλαν, υπάρχουν ανατροπές στην αφήγηση, ιστορίες μέσα σε ιστορίες, και έξυπνες αποκαλύψεις παρεξηγήσεων και διπλών νοημάτων (τις οποίες δεν θα αποκαλύψω, αλλά στοιχηματίζω ότι θα τις δείτε να έρχονται από μακριά).

Πολλά από αυτά τα θέματα συνηχούν όμορφα με εκείνα του αρχικού αρχαίου έπους, που κι αυτό ασχολείται με τον χρόνο, τη μνήμη και ένα δύσκολο ταξίδι επιστροφής στην πατρίδα. Ο ίδιος ο Νόλαν έχει δηλώσει ότι συνειδητοποιήσει, καθυστερημένα, πως γύριζε την «Οδύσσεια» επί πολλά χρόνια χωρίς να το ξέρει καλά καλά μέχρι τώρα—σαν έναν από τους δικούς του ήρωες, που επανερμηνεύουν την αναζητήσή τους ενόσω τη ζουν. Η γοητεία που ασκεί στον Νόλαν το πρωτότυπο υλικό είναι αναμφισβήτητη, και η δική του εκδοχή της Οδύσσειας είναι έξυπνη, πολυεπίπεδη και ενδιαφέρουσα.

Κι όμως, για μένα, η ταινία ήταν

ενδιαφέρουσα και διασκεδαστική, αλλά ποτέ βαθιά συγκινητική. Το πρόβλημα βρίσκεται κυρίως στη γραφή. Η αρχική Οδύσσεια συντίθεται σε όμορφους, έμμετρους, προϊόν αιώνων προφορικής ποιητικής αφήγησης. Οι χαρακτήρες μιλούν με στυλιζαρισμένους, ποιητικούς τρόπους· κι όμως είναι πλήρως διαμορφωμένοι χαρακτήρες, των οποίων τα συναισθήματα και οι οπτικές γωνίες ακούγονται και διαβάρονται μέσα από τους λόγους, τις χειρονομίες και τις πράξεις τους. Η ταινία του Νόλαν έχει αισθητά αδέξιους διαλόγους, που καθιστούν αδύνατο να πιστέψει κανείς στην αλήθεια οποιουδήποτε χαρακτήρα, όσο καλοί κι αν είναι οι ηθοποιοί. Είτε τρέχουν από το ένα επικίνδυνο νησί στο άλλο, είτε θρηνούν για την επικείμενη πτώση του «Πολιτισμού της Εποχής του Χαλκού», όπως κάνουν συχνά, οι χαρακτήρες του Νόλαν καλούνται διαρκώς να αναλύουν την πλοκή και τα θέματα της ταινίας· δεν έχουν καμία ιδιαιτερότητα ως άνθρωποι. Η κεντρική αφήγηση της Οδύσσειας κινείται προς την επανένωση του συζύγου και της συζύγου, του Οδυσσέα και της Πηνελόπης, όπως και η ταινία του Νόλαν. Κι όμως, σε αυτή την ταινία, είναι δύσκολο να νοιαστεί κανείς ιδιαίτερα για το αν το ζευγάρι θα επανενωθεί, αφού ο Νόλαν δεν κάνει τίποτα για να θεμελιώσει τον δεσμό μεταξύ τους, ή για να δώσει σάρκα και οστά σε αυτές ή σε οποιεσδήποτε άλλες προσωπικότητες. Το πρόβλημα δεν αφορά μόνο τους γυναικείους χαρακτήρες (αν και ίσως εκεί είναι πιο εμφανές), αλλά τους χαρακτήρες γενικά. Για παράδειγμα, ο χοιροβοσκός του Οδυσσέα, ο Εύμαιος—ένας

πλούσιος σμιλεμένος χαρακτήρας στο ποίημα—γίνεται ένας στερεοτυπικός πιστός «υπηρέτης» (όχι δούλος), χωρίς καμία ιδιαίτερη προσωπικότητα ή δικές του επιθυμίες.

Επιπλέον, η ιστορία που επιχειρεί να αφηγηθεί ο Νόλαν πάσχει από έναν σοβαρό περιορισμό οράματος. Η ταινία εστιάζει σε έναν ήρωα πολέμου, τραυματισμένο ψυχικά και γεμάτο εννοχές για τα δικά του εγκλήματα πολέμου· κι όμως, δεν βλέπουμε ποτέ αυτά τα εγκλήματα ως εγκλήματα, επειδή τα θέματα του Οδυσσέα είναι είτε ανώνυμα και μασκοφορεμένα (οι Τρώες), είτε τερατώδεις μαριονέτες (ο Πολύφημος), είτε καρικατούρες κακών (οι μνηστήρες). Είναι διασκεδαστικό να βλέπεις τον Ρόμπερτ Πάτινσον να υπερβάλλει απολαυστικά ως ο επικεφαλής των μνηστήρων, ο Αντίνοος· αλλά είναι επίσης ενοχλητικό να βλέπεις την ταινία να υπονοεί ταυτόχρονα ότι οι σφαγές είναι κάτι πολύ κακό (όταν συμβαίνουν μακριά, στην Τροία) και κάτι πραγματικά διασκεδαστικό (όταν συμβαίνουν στο σπίτι, στην Ιθάκη). Δεν υπάρχει χώρος σε αυτή την ταινία για την ευρύχωρη συμπόνια των αρχικού ομηρικού έπους, στο οποίο μας παρουσιάζεται τόσο η καταχρηστική υπέρβαση των ορίων από τους μνηστήρες της Πηνελόπης, όσο και η θλίψη των πατεράδων τους όταν σκοτώνονται.

Η σοβαρότερη ηθική ανησυχία σχετικά με την ταινία δεν αφορά το σενάριο, αλλά τις επιλογές που έγιναν κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων. Για μία από τις πολυάριθμες τοποθεσίες αυτής της ακριβοπληρωμένης παραγωγής, ο Κρίστοφερ Νόλαν και το συνεργείο του πέρασαν τέσσερις ημέρες γυρισμάτων στη Δυτική Σαχάρα υπό μαροκινή κατοχή, νομιμοποιώντας έτσι εμμέσως την κατοχή αυτού του αυτόχθονος εδάφους και την κατοχική χειρουργία του λαού των Σαχράουι. Ακτιβιστές Σαχράουι έχουν δια-

μαρτυρηθεί για τη χρήση της πατρίδας τους ως «αποστειρωμένου σκηνικού για δυτικά έθνη». Υπάρχουν κι άλλα ερμητικά τοπία στον κόσμο· η επιλογή να χρησιμοποιηθεί αυτό συγκεκριμένα για αυτή την ταινία μαρτυρεί μια αρκετά σοκαριστική έλλειψη σεβασμού προς τις ανάγκες και τα δικαιώματα του ντόπιου πληθυσμού. Πήγα στην ταινία πριν διαβάσω για αυτή τη διαμάχη—και τώρα νιώθω κάπως απδιασμένη.

Για τον λόγο αυτό, προτείνω σε όσους σκοπεύουν να πάνε στην ταινία του Νόλαν να σκεφτούν μήπως δουν αντ' αυτής μια άλλη κινηματογραφική διασκευή της Οδύσσειας. Θα συνιστούσα την πρόσφατη ταινία χαμπλού προϋπολογισμού «The Return» (2024, «Η επιστροφή»), με πρωταγωνιστή έναν σχεδόν γυμνό, σηματοδεδιασμένο, βασανισμένο Ρέιφ Φάινς και μια συγκλονιστικά βυθισμένη στη θλίψη Ζιλιέτ Μπινός, γυρισμένη κυρίως στην Κορσική. Σε αντίθεση με την ταινία των 250 εκατ. δολαρίων του Νόλαν, η ταινία του Ουμπέρτο Παζζολίνι διακρίνεται από μεγάλη αυτοπειθαρχία: επανεπινοεί την ομηρική αφήγηση περί τιμής ως ιστορία βίας και απόγνωσης. Σε αντίθεση με τον νωθρό, βαρύ Οδυσσέα του Ματ Ντέιμον, ο Φάινς είναι πειστικά πανούργος όσο και τραυματισμένος.

Ή ίσως, αντ'ι να δείτε οποιαδήποτε από τις δύο ταινίες, θα ήταν καλύτερο να επιστρέψετε στο ίδιο το ποίημα, είτε στο πρωτότυπο είτε σε οποιαδήποτε σύγχρονη μετάφραση. Είναι ωραίο να πηγαίνεις σινεμά, να τρως ποπ-κορν και να βλέπεις σπουδαίους ηθοποιούς να ερμηνεύουν. Αλλά, όπως συμβαίνει τόσο συχνά, το βιβλίο είναι πολύ καλύτερο από οποιαδήποτε ταινία.

Η Κ. Εμίλι Γουίλσον είναι επικεφαλής του Τμήματος Κλασικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Πενσιλβάνια. Είναι η πρώτη γυναίκα που μετέφρασε στα αγγλικά τα ομηρικά έπη.



Απόδοση με εύγλωπτες παραλείψεις

Του **ΑΓΓΕΛΟΥ ΧΑΝΙΩΤΗ**

Η «**Οδύσσεια**» του Νόλαν δεν είναι πιστή κινηματογραφική απόδοση του ομηρικού έπους. Άλλοτε ακολουθεί χαλαρά την πλοκή του, άλλοτε παραλείπει κεντρικά επεισόδια (το νησί των Φαίακων) και άλλοτε αναδεικνύει ή επινοεί δευτερεύοντες χαρακτήρες και συγκρούσεις. Κι όμως στη δομή της η ταινία μοιάζει με το έπος. Όπως ο κόσμος του ομηρικού Οδυσσέα δεν αντιστοιχεί σε συγκεκριμένη ιστορική εποχή, έτσι και στην ταινία ο μυκνηαϊκός θρόνος συνυπάρχει με αρχαϊκά κράνη και καλύβδινες πανοπλίες. Στην Οδύσσεια, τις περιπέτειες με τα φανταστικά τέρατα δεν τις αφηγείται η Μούσα μέσω του ποιητή, αλλά ο ίδιος ο Οδυσσέας στο νησί των Φαίακων. Στην «Οδύσσεια» του Νόλαν τις αφηγείται στην Καλυψώ, καθώς παλεύει να ανακτήσει τη μνήμη του.

Δεν ξέρω αν ο σκηνοθέτης γνώριζε τους στίχους του Καβάφη: «Τους Λαιστρυγόνας και τους Κύκλωπας, | τον άγριο Ποσειδώνα δεν θα συναντήσεις, | αν δεν τους κουβανείς μες στην ψυχή σου, | αν η ψυχή σου δεν τους στήνει εμπρός σου». Βαριά η ψυχή του Οδυσσέα από την ενοχή για τη σφαγή στην Τροία και τον χαμό των συντρόφων του, κουβαλά τα τέρατα που σημάδεψαν τον νόστο του.

Η ταινία –με υποβλητική μουσική και εικόνες και τοπία που καθλώνουν– αντανακλά αξίες και προβληματισμούς του σήμερα. Η συνεχής αναφορά στον «νόμο του Δία» αντιστοιχεί σε σύγχρονες αντιλήψεις για το διεθνές δίκαιο και τις καταστροφικές συνέπειες της καταπάτησής του. Κι όπως σύγχρονοι βετεράνοι αναζητούν παρηγοριά στην ηρωίνη, βάλαμο του ήρωα του Νόλαν για επτά χρόνια στο νησί της Καλυψώς είναι ο λωτός που αφανίζει τη μνήμη. Οι ευρηματικές ιδέες που κάνουν την «Οδύσσεια» του Νόλαν επίκαιρη, την καθιστούν αναπόφευκτα αναχρονιστική. Κι ενώ ο Νόλαν κτίζει μια κριτική απόσταση ανάμεσα στον ήρωα και το πολυτραγουδιαμένο του κατόρθωμα, τον Δούρειο Ιππο, παραδόξως παραλείπει εκείνη ακριβώς τη σκηνή της Οδύσσειας που αποδομεί το ηρωικό ιδανικό της Ιλιάδας. Στην ταινία, από τη συνάντηση του Οδυσσέα με τους νεκρούς απουσιάζει ο Αχιλλέας. Αντίθετα, ο ποιητής της Οδύσσειας παρουσιάζει τη σκιά του νεκρού πολεμιστή να προχωρεί σε μια απρόσμενη αποκάλυψη: καλύτερα ζωντανός στη δουλειά άκληρου γεωργού παρά άρχοντας στον κάτω κόσμο.

Ο κ. Αγγελος Χανιώτης είναι καθηγητής Αρχαίας Ιστορίας στο Ινστιτούτο Προηγμένων Μελετών στο Πρίνστον.



Από τον πολυμήχανο στον βετεράνο

Του **ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Π. ΒΕΡΤΟΥΔΑΚΗ**

«**Ο καθένas** βρήκε στους Αρχαίους αυτό που ήθελε ή χρειαζόταν, κυρίως τον εαυτό του». Αυτά έγραφε το 1798 στο περιοδικό Athenaeum ο φιλόσοφος Φρίντριχ Σλέγκελ, ένας από



Ο Ματ Ντέιμον ενσαρκώνει τον Οδυσσέα στην επική ταινία του Κρίστοφερ Νόλαν. Ο Οδυσσέας του Νόλαν, όμως, δεν είναι ο πολύτροπος άνθρωπος της ευφυΐας και της επινοητικότητας. Είναι ένας παλαίμαχος που επιστρέφει από τον πόλεμο τραυματισμένος, κουβαλώντας την ενοχή και το βάρος της μνήμης.

τους κύριους εκπροσώπους του γερμανικού ρομαντισμού. Αυτό είναι το πρίσμα μέσα από το οποίο πρέπει να θεωρείται κάθε δημιουργία που προσλαμβάνει ένα έργο της κλασικής αρχαιότητας.

Κάθε νέα μεταφορά της Οδύσσειας γεννά το ίδιο ερώτημα: Πόσο πιστή είναι στον Ομηρο; Το ερώτημα όμως είναι παραπλανητικό. Κανένα μεγάλο έργο δεν επιβιώνει επειδή αναπαράγεται μηχανικά· επιβιώνει επειδή κάθε εποχή το ξαναδιαβάζει μέσα από τις δικές της αγωνίες. Ο Νόλαν δεν επιχειρεί να εικονογραφήσει τον Ομηρο. Προτείνει τη δική του ανάγνωση της Οδύσσειας. Και γι' αυτό η ταινία του αξίζει να κριθεί όχι με γνώμονα την απόλυτη πιστότητα, αλλά με το κατά πόσον διαλέγεται δημιουργικά με το ομηρικό έπος. Κατά τη γνώμη μου, το καταφέρνει ικανοποιητικά.

Ως προς την αφηγηματική δομή της ταινίας ο Νόλαν ανασυνθέτει το ταξίδι του Οδυσσέα μέσα από συνεχείς χρονικές μετατοπίσεις, παραμένοντας πιστός στον πρώτο διδάξαντα της μη γραμμικής αφήγησης που δεν είναι άλλος από τον επικό ποιητή. Η Οδύσσεια αρχίζει in medias res και τα σημαντικότερα επεισόδια του νόστου αποκαλύπτονται αναδρομικά, μέσα από την αφήγηση του ίδιου του ήρωα στους Φαίακες.

Νηοί των Φαίακων, βέβαια, δεν υπάρχει στην ταινία, έτσι χάνεται και η συνάντηση του Οδυσσέα με τη Ναυσικά· μια σκηνή με διάχυτο ερωτισμό. Δεν ακούμε, επίσης, την περίφημη απάντηση «Οὐτίς» στον Κύκλωπα. Οι σχολαστικοί παρατηρητές βρήκαν ήδη και άλλες πολλές «αποκλίσεις».

Η ουσιαστικότερη, ωστόσο, μετατόπιση αφορά τον ίδιο τον ήρωα. Ο Οδυσσέας του Νόλαν δεν είναι πρωτίστως ο πολύτροπος άνθρωπος της ευφυΐας και της επινοητικότητας. Είναι ένας παλαίμαχος που επιστρέ-

φει από τον πόλεμο τραυματισμένος, κουβαλώντας την ενοχή και το βάρος της μνήμης. Ίσως αυτή να είναι τελικά και η ουσία της ταινίας. Ο Νόλαν δεν επιχειρεί να ανασυνστήσει πιστά τον ομηρικό κόσμο· τον μεταφράζει στη γλώσσα του 21ου αιώνα. Και αυτή είναι, άλλωστε, η μοίρα όλων των μεγάλων κλασικών έργων: να παραμένουν αιώνια, ακριβώς επειδή επιτρέπουν σε κάθε εποχή να τα διαβάσει διαφορετικά.

Ο κ. Βασίλειος Π. Βερτουδάκης είναι καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο ΕΚΠΑ.



Μύθος, ιστορία, φантаσμαγορία

Του **ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Ν. ΧΑΤΖΗ**

Ένας καλλιτέχνης του διαμετρήματος του Κρίστοφερ Νόλαν δικαιούται να παρουσιάσει τη δική του εκδοχή ενός έργου όπως είναι η Οδύσσεια. Το αποτέλεσμα είναι, χωρίς υπερβολή, ένα αριστούργημα. Η επιτυχία του, νομίζω, οφείλεται σε δύο παράγοντες:

Ο πρώτος έχει να κάνει με την προσπάθειά του να «ιστοριοκοιπήσει» την Οδύσσεια, αλλά ταυτόχρονα να την ανανοηματοδοτήσει. Την εντάσσει στο ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο της Υστερης Εποχής του Χαλκού και του πρώιμου ελληνικού κόσμου, επιχειρεί να ερμηνεύσει τους μύθους ως προϊόν συγκεκριμένων ιστορικών συνθηκών, απομυθοποιεί υπερφυσικά στοιχεία, παρουσιάζοντάς τα

ως γεγονότα που μπορούν να εξηγηθούν ιστορικά ή ανθρωπολογικά. Σε κάποιες περιπτώσεις το κάνει αναχρονιστικά (π.χ. οι άνθρωποι της Εποχής του Χαλκού δεν έχουν αισθησιολογία), αλλά το σύνολο λειτουργεί ακόμα και όταν η ιστοριοποίηση συνδυάζεται με σύγχρονους προβληματισμούς. Μια εντυπωσιακή ιδέα ήταν η ταύτιση των Ελλήνων που επιστρέφουν με τους επιδρόμους «λαούς της θάλασσας». Η σκηνή κατά την οποία οι σύντροφοι του Οδυσσέα αδυνατούν να καταλάβουν τα σύγχρονα ελληνικά ενός από τα θύματα των επιδρομών τους είναι χαρακτηριστική. Αισθάνεσαι ότι ο Νόλαν τους βλέπει ως εγκλωβισμένους στον χωροχρόνο όπως οι ήρωες στο «Interstellar».

Ο δεύτερος παράγοντας επιτυχίας έχει να κάνει με την κινηματογραφική γλώσσα. Ο κινηματογράφος έχει νόημα όταν η κινηματογραφική γραφή πετυχαίνει να σου δώσει εμπειρίες που δεν μπορεί να σου προσφέρει κανένα άλλο μέσο. Ο Νόλαν το πέτυχε αυτό μεγαλειωδώς ήδη από το «Inception», αλλά εδώ προσφέρει μοναδικές σκηνές που σε κάνουν, σχεδόν, μέτοχο μιας ιστορικής εμπειρίας (αν και βρισκόμαστε στον χώρο της μυθολογίας): οι σκηνές άλωσης και καταστροφής της Τροίας, η εκτέλεση των μνηστώρων, οι φοβερές σκηνές τρικυμίας, το ουρλιαχτό του Πολύφημου, αλλά κυρίως αυτή η μεγαλοφυής ιδέα να μας παρουσιάσει το εσωτερικό του Δούρειου Ιππου και τις συνθήκες μέσα σ' αυτόν. Αν προσθέσουμε και το πλήθος κινηματογραφικών αναφορών, όπως στο «Spirited Away» του Χαγιάο Μιγιαζάκι στη φοβερή σκηνή μετατροπής των συντρόφων σε γουρούνια από την Κίρκη ή στον «Πλανήτη των Πιθήκων» του Φράνκλιν Σάφνερ στη σκηνή που η περίπολος των Τρώων

ανακαλύπτει τον Δούρειο Ιππο βυθισμένο στην άμμο.

Ο Νόλαν καταφέρνει να κάνει κάτι ακόμα, θεωρώ πολύ σημαντικό. Να γνωρίσει στο μεγάλο διεθνές κοινό το σημαντικότερο έργο της παγκόσμιας γραμματείας και έτσι να του δώσει το κίνητρο να το προσεγγίσει.

Ο κ. Αριστείδης Ν. Χατζής είναι καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου και Θεωρίας Θεσμών και Διευθυντής του Εργαστηρίου Πολιτικής και Θεσμικής Θεωρίας και Ιστορίας των Ιδεών στο ΕΚΠΑ.



Σε δύο παράλληλα σύμπαντα

Του **ΖΑΧΑΡΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ**

Κάθε αφήγηση που ανατρέχει στο παρελθόν, ιστορικό ή μυθολογικό, μιλάει πρωτίστως για το παρόν στο οποίο παράγεται. Αν η συζήτηση για το καστ της «Οδύσσειας» αφορούσε πραγματικά την ιστορική ακρίβεια, πλάι στις ενστάσεις για την καταγωγή της Ελένης θα εγείρονταν εξίσου φλογερές διαμαρτυρίες και για την αγγλοσαξονική καταγωγή του Οδυσσέα. Το πραγματικό διακύβευμα είναι το θέμα των ταυτοτήτων, ένα ζήτημα καθ' όλα σημερινό.

Προσωπικά πήγα να δω την «Οδύσσεια» γεμάτος περιέργεια για το πώς διαχειρίστηκε ο Νόλαν την έννοια του χρόνου, κάτι που αποτελεί καταλυτικής σημασίας δημιουργικό υλικό πολλών ταινιών του, τόσο ως θεματική όσο και ως αφηγηματική δομή («Memento», «Inception», «Interstellar», «Δουνκέρκ», «Tenet», «Οπενχάιμερ»).

Η «Οδύσσεια» συγκροτείται γύρω από τη σύγκρουση δύο χρονικοτήτων, σαν δύο παράλληλα σύμπαντα. Από τη μία βρίσκεται ο ταξιδευτής που περιπλανάται ανά τον κόσμο, σε μια διαρκή εναλλαγή τόπων και συναναστροφών. Από την άλλη βρίσκονται όσοι και όσες περιμένουν να επιστρέψει, εγκλωβισμένοι σε έναν στατικό χωροχρόνο αναμονής. Ο αδράτος άξονας που ενώνει τους δύο πόλους είναι η επιθυμία της επανασύνδεσης. Μια επανασύνδεση που δεν αποτελεί αμιγώς χαρμόσυνο γεγονός, καθώς μοιραία ενέχει και την αναγνώριση της αποξένωσης που επέφερε το ταξίδι.

Μια άκρως συγκινητική εκδοχή της αποξένωσης μεταξύ πατρίδας και ταξιδευτή διαπραγματεύεται ο Νόλαν στο «Interstellar». Στην «Οδύσσεια» όμως οι σκηνές της επανασύνδεσης είναι σχετικά διεκπεραιωτικές και χωρίς αντιφάσεις. Καθόλου τυχαία δε απουσιάζει πλήρως η συνάντηση με τη νεκρή μητέρα του Οδυσσέα στον κάτω κόσμο, μια από τις πιο σπαρακτικές στιγμές του έπους που αναδεικνύει το τίμημα της απουσίας.

Στην «Οδύσσεια» του Νόλαν το υπαρξιακό βάρος της αποξένωσης επισκιάζεται από την αναπαράσταση του Τρωικού Πολέμου ως αλληγορία για τη σημερινή κατάσταση της Δύσης, τρομοκρατημένη από έναν εκ θαλάσσης εχθρό που δεν είναι άλλος από τον ίδιο της τον εαυτό. Αυτή την ερμηνεία υπηρετεί με μαεστρία ο σκηνοθέτης, αξιοποιώντας τη μεγαλειώδη ικανότητα του ομηρικού έπους να συνδιαλέγεται με τα ανθρώπινα πάθη διαφορετικών εποχών.

Ο κ. Ζαχαρίας Μαυροειδής είναι σκηνοθέτης και συγγραφέας. Η συλλογή διηγημάτων του «Θεριστές» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Μεταίχμιο.



Μέρι Μπριντ, μέλος του Δ.Σ. του Βρετανικού Μουσείου

Μου έλειψε το χιούμορ τού πρωτοτύπου

Της άρεσαν τα οπτικά εφέ, της έλειψε το χιούμορ. Η θρυλική Βρετανίδα κλασικίστρια Μέρι Μπριντ, μέλος του Δ.Σ. του Βρετανικού Μουσείου και πρώην καθηγήτρια στο Κέμπριτζ, τακτική συνεργάτις του λογοτεχνικού ενθέτου των Τάιμς του Λονδίνου ΤLS, είδε την ταινία του Κρίστοφερ Νόλαν και είπε συνοπτικά τη γνώμη της στην «Κ».

– **Ποια ήταν η μεγαλύτερη παραλείψη του Νόλαν από το έργο του Ομήρου;**

– Κοιτάζτε, ο Νόλαν γύρισε μια ταινία τριών ωρών, είναι αδύνατο να συμπεριλάβει τα πάντα. Εκείνοι που αναλαμβάνουν να μετατρέψουν ένα έργο σε σενάριο αλλάζουν και παραλείπουν πράγματα, είναι μέρος της δουλειάς τους. Το ερώτημα είναι ποια διαφορά κάνουν αυτές οι αλλαγές-παραλείψεις. Τι χάνεται με αυτές; Νομίζω ότι η παραλείψη του νησιού των Φαίακων αφαίρεσε από την πλοκή δύο βασικές γυναίκες (σ.σ.: τη Ναυσικά και την Αρήτη).

– **Τι δεν σας άρεσε;**

– Η σύγχρονη ηθικολογία που επιβάλλεται στην πλοκή. Μου έλειψαν η σπιρτάδα και το χιούμορ του πρωτοτύπου. Επίσης, όλες αυτές οι μάχες δεν απηχούν την ατμόσφαιρα οικογενειακής θालπωρίας σε μεγάλο μέρος του ποιήματος.

– **Τι σας άρεσε;**

– Λάτρεψα μερικά έξυπνα οπτικά εφέ. Το γεγονός ότι βάσισε την απεικόνιση του Πολύφημου στην τερατώδη μορφή του Κρόνου διά χειρός Γκόγια (σ.σ.: αναφέρεται στο «Ο Κρόνος καταβροχθίζει τον γιο του» από τους Μαύρους Πίνακες του Ισπανού (ζωγράφου) ήταν ιδιοφυές. Η σκηνή της μεταμόρφωσης των ανδρών του σε γουρούνια από την Κίρκη ήταν επίσης εξαιρετική.

– **Πιστεύετε ότι θα οδηγήσει η ταινία περισσότερους ανθρώπους να διαβάσουν την Οδύσσεια;**

– Έχει ήδη συμβεί, χαιρόμαι που το λέω.

– **Γιατί εξακολουθεί να είναι επίκαιρη η Οδύσσεια;**
– Τα θέματα της παλιννήστησης, της ανδρώσης και του τι συνιστά πολιτισμό είναι πάντοτε επίκαιρα.

– **Πολλοί στην Ελλάδα απέρριψαν την ταινία ως woke και διδακτική. Τι λέτε;**

– Είναι λίγο ηθικοπλαστική – ενώ η πρωτότυπη Οδύσσεια δεν είναι! Πάντως, στην πλειονότητά της η γκρίνια περί wokeness είναι σαχλή.

ΞΕΝΙΑ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ



Ενα όμορφο τέλος

Κάθε ανολοκλήρωτος αποκαιρετισμός κρύβει μέσα του μια μικρή αιωνιότητα. Τα λόγια –και οι σιωπές– παγώνουν στον χρόνο και άντε μετά να τα κατεργαστείς. Ισως έτσι να ένωσε ο Γαλλομαροκινός σκηνοθέτης Μοχάμεντ ελ Χατίμ τη μέρα που η νοσηλευόμενη μητέρα του εκμυστηρεύθηκε ότι φοβάται πως πεθαίνει και εκείνος θέλησε να την καθησυχάσει, αλλάζοντας θέμα. Τελικά επανήλθε, στο μέτρο του δυνατού, με την παράσταση «Ending in Beauty» και το ντοκιμαντέρ «Renault 12» που είδαμε στο Φεστιβάλ Αθηνών: ο Χατίμ ανασύνθεσε επεισόδια μιας ολόκληρης οικογενειακής ιστορίας, γεμάτα πλέον με τον πόνο του ορφανού και εξόριστου γιου, αλλά και με την ποίηση των μικρών καθημερινών στιγμών και την τρυφερή ή και αστεία πλευρά της απώλειας και του πένθους.

Ν. Ζ.



Ημισυ του παντός

Για να προωθήσουν την παράστασή τους, τα μέλη μιας ερασιτεχνικής θεατρικής ομάδας έφτιαξαν με μεράκι την αφίσα τους. Την είχα πετύχει σε διάφορα σημεία του κέντρου και εσχάτως, στο νυχτερινό 608, ως αυτοκόλλητο στη φυσούνα. Βλέποντάς το στο ολοκαίνουργιο λεωφορείο της γραμμής, το οποίο για την ώρα δεν έχει άλλο σημείο βανδαλισμού, σκέφτηκα ότι η θέα του και μόνο θα ανοίξει τον δρόμο και για άλλους να κολλήσουν το δεύτερο και το τρίτο, και ποιος ξέρει πόσο γρήγορα θα γεμίσει με μουντζούρες. Οσο καλές και αν είναι οι προθέσεις, είναι η αρχή μιας εικόνας που όλοι ξέρουμε πώς καταλήγει στην Αθήνα.

Π. ΤΣ.



Τα μαύρα βαν ξαναχτυπούν

Δεν υπάρχει οδηγός Ι.Χ. στην Αθήνα και στα νησιά που δεν τα ξέρει· και δεν τα τρέμει. Δερμάτινα σαλόνια, φιμέ τζάμια, αυτόματος κλιματισμός και επαγγελματίες στο τιμόνι που κάνουν σφήνες μέσα στο χάος της κυκλοφορίας, τρέχουν και δεν φτάνουν για να εξυπηρετήσουν VIP τουρίστες σε ιδιωτικές εκδρομές και ομαδικές μετακινήσεις. Μικρά σμήνη σφηκίων μάς αναγκάζουν να κάνουμε άκρη όταν περνούν, την ίδια ώρα που στο μυαλό έρχονται εικόνες ταινιών δράσης: κι αν πεταχτούν από μέσα πράκτορες της CIA με 9άρια πιστόλια;

Μ. Β.



Ανεπιθύμητοι «περαστικοί»

Η Γεωργίου Ολυμπίου στο Κουκάκι παραμένει ένας από τους πιο όμορφους πεζοδρόμους της Αθήνας. Τα μικρά μπαρ, τα μεζεδοπωλεία, τα thrift shops, που στολίζουν τον δρόμο, οι φοιτητές του Παντείου που σουλατσάρον και η βόλτα των κατοίκων με τους σκύλους τους δίνουν την αίσθηση ότι η πόλη εξακολουθεί να έχει αυθεντικό παλμό. Μόνο που σε αυτή τη στριμωγμένη περατζάδα υπάρχουν και κάποιοι ανεπιθύμητοι «περαστικοί»: τα μηχανάκια που διασχίζουν τον πεζόδρομο σαν να πρόκειται για αυτοκινητόδρομο. Κορνάρουν στους πεζούς να κάνουν στην άκρη και μετατρέπουν μια από τις πιο ανθρώπινες γωνιές της Αθήνας σε μικρογραφία της γνωστής οδηγικής αγένειας.

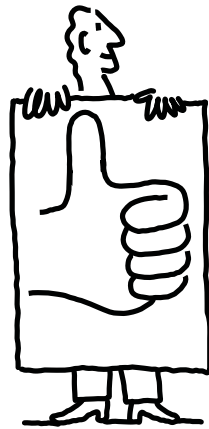
Ε. Σ.



Πάρε το μηδέν

Πριν από περίπου ένα χρόνο, Δήμος Αθηναίων και ΟΤΕ ανακοίνωσαν την έναρξη υλοποίησης κοινού προγράμματος σταδιακής αποξήλωσης καρτοτηλεφώνων που σπάζουν στους δρόμους της Αθήνας. Σοφά πράττοντας, οι ιθύνοντες της πρωτοβουλίας δεν είχαν ανακοινώσει κάποιο λεπτομερές χρονοδιάγραμμα. Δημοσιοποίησαν κάποιους ενδεικτικούς αριθμούς των θαλάμων που επρόκειτο να απομακρύνουν τους επόμενους μήνες και πέραν τούτου ουδέν. Τα διαλυμένα καρτοτηλέφωνα, εστίες οπτικής και κανονικής ρύπανσης, συνεχίζουν να «στολίζουν» τις πόλεις μας. Εμείς φταίμε: δεν είχαμε δώσει την πρόσουσα σημασία στο επίθετο («σταδιακή», πολύ σταδιακή, μεταξύ μας).

Δ. Ρ.



Αναμονές κυκλαδίτικης ανάπτυξης

Στην είσοδο του Μουσείου Μαρμαροτεχνίας στην Τήνο σάς υποδέχεται ένα κασικάκι. Δεν στέκεται όμως σε γκρεμούς, ισορροπεί πάνω σε τέσσερις μπετόβέργες. Ο γλύπτης Αργύρης Ραλλιάς ονομάζει αυτό το έργο «Αναμονή», αφού το έργο στηρίζεται στις λεγόμενες αναμονές που προεξέχουν από τις ταράτσες ημιτελών κατοικιών. Πολλά από τα έργα που παρουσιάζει στην έκθεση «Αιτανεία» (έως 30/11), όπως το ομότιτλο έργο ή η «Τελευταία βουτιά», μιλούν για την αλλοίωση του τοπίου στις Κυκλάδες, απόρροια της κλιματικής αλλαγής, της υπερδόμησης και του μαζικού τουρισμού. Αφετηρία για αυτά τα έργα αποτέλεσε το νησί του, η Κύθος, όμως σχεδόν όλα συνομιλούν με μια πραγματικότητα κοινή για πολλά Κυκλαδονήσια.

Ξ. Γ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

«...με συγκλόνισε τρόμος χλωρός...»

Ο κύριος Γκρι περίμενε με αδημονία την κινηματογραφική αποτύπωση της Ραψωδίας λ της «Οδύσσειας», της πασίγνωστης Νέκυας, στην «Οδύσσεια» του Νόλαν. Δεν θέλει όμως να σχολιάσει τη σκηνή στην ταινία αλλά να σταθεί σε αυτή την κορυφαία στιγμή της ομηρικής οδύσσειας, έχοντας οδηγό του εδώ τον μεγάλο Ζαν-Πιερ Βερνάν, ο οποίος γράφει στο «Πανδώρα - Οδυσσέας - Περσέας. Τρεις διαλέξεις» (μτφρ.: Ανθή Ξενάκη, εκδ. Ωκεανίδα, 2008): «...ο Οδυσσέας και το πλοίο του θα βρεθούν σ' έναν κόσμο φαντασμαγορίας, όπου δεν υπάρχουν πια άνθρωποι με την κυριολεκτική έννοια της λέξης».

Πουθενά δεν γίνεται πιο απτό αυτό από ό,τι στη σκηνή της Νέ-

κυας. Στο απόκοσμο τοπίο, πέρα από τα όρια του ποταμού Ωκεανού, ο οποίος «κινείται κυκλικά, που τα νερά του κάνουν ολόκληρο τον γύρο του κόσμου», η μάγισσα Κίρκη στέλνει τον Οδυσσέα και τους συντρόφους του. Τους καλεί να γίνουν νεκρομάντις: οι νεκροί αποκαλύπτουν μυστικά στους ζωντανούς, αρκεί να ακολουθηθεί μια συγκεκριμένη τελετουργία.

Οι πρώτοι νεκρομάντις άνοιγαν πτώματα ανθρώπων και ζώων προκειμένου να «διαβάσουν» τα όργανά τους και να προφητεύσουν το μέλλον. Ήταν ένα είδος αλχημικής ιατροδικαστικής σε μια εποχή όπου μύθος και γεγονός απείχαν ελάχιστα.

Οι νεκρομάντις επικαλούνταν όμως και τις ψυχές των νεκρών



Ο Ελιοτ Πέντζ ως νεκρός «Σίνων» στον Αδη, όπου ο Οδυσσέας κατέβηκε για να ρωτήσει τον Τειρεσία πώς θα επιστρέψει στην Ιθάκη.

θέτοντάς τους ερωτήματα. Αυτό κάνει ο Οδυσσέας, καλώντας τον νεκρό μάντη Τειρεσία να του πει πώς θα επιστρέψει στην Ιθάκη.

Αλλά δεν θα εμφανιστεί μονάχα ο Τειρεσίας. Εκεί, πέρα από τον Ωκεανό, «στα σύνορα του ανθρώπινου κόσμου», στη χώρα των Κιμμεριών, «όπου η νύχτα είναι αδιάκοπη, χωρίς την παραμικρή ακτίνα ήλιου σε καμία εποχή, χώρα του ερέβους, του ζόφου και της λησμονιάς», μέσω της θυσίας ζώων που το αίμα τους χύνεται μέσα σ' ένα λάκκο, «όλοι οι νεκροί ανεβαίνουν» για να πουν από το αίμα των ζώων.

Λέει ο Οδυσσέας: «Αυτοί λοιπόν, τόσοι και τόσοι, γύρω στον λάκκο συναθροίστηκαν, καθένας κι απ' αλλού, σηκώνοντας

ανήκουστη βοή· κι εμένα με συγκλόνισε τρόμος χλωρός» (μτφρ.: Δ. Ν. Μαρωνίτης, εκδ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών). Οντως ο Οδυσσέας θα λάβει από τον Τειρεσία πολύτιμες, πρακτικές πληροφορίες. Όπως επίσης θα λάβει την τρομακτική απόκριση της σκιάς του Αχιλλέα: «Θα προτιμούσα πάνω στη γη να ζούσα, κι ως ξενοδούλευα σε κάποιον, άκληρο πια που να μην έχει και μεγάλο βιος, παρά να είμαι ο άρχοντας στον κάτω κόσμο των νεκρών».

Το σημερινό «Αλίμονο σε αυτόν που φεύγει» έχει ήδη ειπωθεί από τον Όμηρο με τρόπο συγκλονιστικό.

Ο Οδυσσέας αντικρίζει και τη νεκρή μητέρα του. Τρεις φορές σπεύδει να την αγκαλιάσει «και

τρεις φορές μέσα απ' τα χέρια, σαν τη σκιά, σαν όνειρο, μου πέταξε». Το πιο δύσκολο ταξίδι απ' όλα: να γυρίσεις σπίτι σου...

Ο Οδυσσέας θα φύγει τρέχοντας. Οχι όμως επειδή τους καταδιώκουν σαν ζόμπι οι νεκροί, όπως τόσο χαζά μας δείχνει ο Νόλαν, αλλά επειδή όλο αυτό ΔΕΝ αντέχεται.

Οντως τα σμήνη των νεκρών συγκεντρώνονται γύρω του, αλλά αυτό που τρέμει είναι μην τυχόν και η Περσεφόνη του στείλει το κεφάλι της Γοργώς που πετρώνει τα πάντα.

Ο Βερνάν έχει γράψει ένα εκπληκτικό βιβλίο για το φρικτό βλέμμα της Γοργώς και ο κύριος Γκρι θέλει να επανέλθουμε σε αυτό την άλλη εβδομάδα.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Τερτίπια με τη Λερναία Υδρα

Πάσχετε από ανία, άγχος, κατάθλιψη, κρίσεις πανικού, ενοχή, επίμονες, βασανιστικές σκέψεις, αίσθημα ανικανοποίητου; Υπάρχει λύση. Οι θαυματουργές λέσχες «Inspire & Elevate», διάσπαρτες στην επικράτεια, προσφέρουν επιτά δωμάτια ίασης, όπου κορηνγείται στους πάσχοντες ένα μείγμα επιτά αποσταγμάτων, η παρασκευή των οποίων παραμένει επτασφράγιστο μυστικό. Οι λέσχες αυτές συνιστούν την κορωνίδα του επιχειρηματικού κολοσσού της οικογένειας Τσέμπαλου, απηχώντας τον βασικό κανή της εποχής, την ιδεοληψία της ευτυχίας. Στο μυθιστόρημα του Γιάννη Μπαλαμπανιδή, το όνομα Τσέμπαλος, που κουδουνίζει σαν κύμβαλο αλαλάζον, συγκεντρώνει όλη τη φαυλότητα και την αχρειότητα, που εκκολάπτει ο καπιταλισμός. Οι γόννοι των Τσέμπαλων έχουν κληρονομήσει στο ακέραιο τον αμοραλισμό των προπατόρων και έχουν βαλθεί να τον διαιωνίσουν.

Ο Μπαλαμπανιδής οπωσδήποτε κατέβαλε πολύ μόχθο για να γράψει ένα μεταμοντέρνο πολιτικό μυθιστόρημα. Από τη ραχοκοκαλιά της μυθοπλασίας ξεπετάγεται πλήθος από παρακλάδια, που παρωθούν τα άηη της κεφαλαιοκρατίας. Υπάρχουν οραματικές σκηνές, ανάμεσα στις οποίες και μια μίνι αρχαία τραγώδεια, ένθετα κείμενα γύρω από το κόνσεπτ της ευτυχίας, άλλα κείμενα που εκθέτουν διαικτυακά έκτροπα και έξεις, πολύ σεξ, πολλή μουσική, η οποία ενορκποστρώνει τους οργασμούς και τις πτώσεις των ηρώων, υπάρχει επίσης διασπασμένη σε ελλειπτικές αναφορές η χαρομένη ελληνική ιστορία, με το μεγάλο πάρτι που εγκαινίασε το ΠΑΣΟΚ, για να ακολουθήσουν μερικές δυστυχιμένες στιγμές, όπως το φιάσκο του χρηματιστηρίου. Αλλά η δυστυχία δεν κράτησε πολύ. Κάποτε ήρθε ο εθνικός θρίαμβος του 2004, επιφέροντας συλλογική ανάταση. Αλλά ούτε η ευτυχία διαρκεί. Κάποτε ο Γιώργος Παπανδρέου πήγε στο Κατελλόριζο και όλοι μαραζώσαμε.

Παρά τις επάλληλες παρεκβάσεις της αφήγησης, το σκόρπισμά της σε ετερογενείς σκέψεις και εμπνεύσεις, διακρίνονται καλά σχηματισμένοι χαρακτήρες. Ξεχωρίζει ο Μάνος Ιατρίδης, ένας δικηγόρος ταπεινής καταγωγής, από τις δυτικές συνοικίες της Θεσσαλονίκης. Μέσα από τη σχέση του με τη Λουκία, κόρη του πατριάρχη Τσέμπαλου, ελπίζει πως θα στιλβώσει αρκετά τον κυνισμό του έτσι ώστε να εγκατασταθεί στην κορυφή της ηγεμονίας. Σύμφωνα με την ερωμένη του, ίδια η Λαίδη Μακμπέθ, διέθετε μια ακαταμάχητη κινητηρία δύναμη, το μάτι του γυάλιζε από αδηφαγία. Ηθελε χρήμα: «η ύπαρξη του ανθρώπου ολοκληρώνεται με το να έχει λεφτά, αν δεν έχεις λεφτά, είσαι υπάνθρωπος, είσαι καταδικασμένος σε μία αέναη προσπάθεια χωρίς διέξοδο, ο πλούτος είναι εξάισιο πράγμα, γαμώτο».

Η Μαργαρίτα, μεσαίο στέλεχος της επιχείρησης, ενθαρρύνει τους συναδέλφους της να κοφιντώνουν στον τέταρτο τοίχο του

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΛΑΜΠΑΝΙΔΗΣ
«Το τραγούδι των κληρονόμων»
εκδ. Πόλις, 2026, σελ. 336



γραφείου της συνθήματα για την ευτυχία. Τα πολύχρωμα post-it συνθέτουν σταδιακά μια χάρτινη κουρελού, που σκεπάζει ένα κομμάτι φελλό. Όλα αυτά τα καρτάκια έμοιαζαν «με τους νευρώνες και τις συνάψεις ενός εγκεφάλου φτιαγμένου από καρτοπολτό, που ήταν ο δικός τους συλλογικός εγκέφαλος, που έκλεινε μέσα του όλη τη διάνοια και όλη τη βλακεία του είδους μας».

Ο χαμπλότονος Άγγελος, υπάλληλος και αυτός στην εταιρεία, διαπρέπει ως κειμενογράφος σε σύντομα δοκίμια περί ευεξίας και αυτοβελτίωσης. Απολαυστικό είναι το κείμενο για την επιτακτική απαλλαγή από το καθήκον της ευτυχίας. Μιλώντας σαν γκουρού της δυστυχίας, παροτρύνει τους αναγνώστες του να αφήσουν στην άκρη τις κοπιαστικές μεθόδους της ευζωίας και να αφεθούν να καταρρεύσουν. «Η αλήθεια είναι ότι χρειάστηκαν πολλές προσπάθειες. Αποτύχανα συνεχώς, αλλά πιστέψτε με, κάθε φορά που ση-

κωνόμουν και ένιωθα καλά, κατάφερνα πολύ γρήγορα να ξαναπέσω. Είκα ανακαλύψει τον μηχανισμό της δυστυχίας, της απόλυτης, εσωτερικής ανισορροπίας». Θα είχε ενδιαφέρον να μεγέθυνε ο Μπαλαμπανιδής την ειρωνική συνήκη του Άγγελου σε μυθιστόρημα.

Ο πιο σπαρταριστός χαρακτήρας είναι ο εξαδελφος Αλκιβιάδης, ένα εξαμβλώμα της οικογένειας των Τσέμπαλων, ο άσωτος κληρονόμος. Ηλίθιος, χαραιοφάνς, σκαιός και υπερφίλος, δεν χάνει ποτέ το κέφι του, αρκεί να μαζεύει τα ψικουλα από το τραπέζι των Τσέμπαλων, που του φτάνουν για πολλές ζωές. Όσοι δεν ανήκουν στη δυναστεία, όπως ο Μάνος, ο Άγγελος και η Μαργαρίτα, αναγκάζονται να αποδεχθούν την πικρή αλήθεια ότι οι περισσότεροι «είμαστε φτιαγμένοι από αυτό το στραβό κι αβέβαιο υλικό που μας κάνει να επιθυμούμε την ευτυχία περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, όμως τελικά να δυστυχούμε». Ήταν τα καλοαναθρεμμένα παιδιά της μεσαίας τάξης, μορφώματα της δεκαετίας του '90, που βρέθηκαν στη λάθος πλευρά του καπιταλισμού.

Αναμφισβήτητα ο Μπαλαμπανιδής έχει δουλέψει εξαντλητικά την οργάνωση του μυθιστορηματος, αξιοποιώντας ανομοιογενή υλικά, ενώ επίσης χειρίζεται επιδέξια τόσο τα διαλογικά μέρη όσο και τον μακροπερίοδο λόγο. Ωστόσο, οι αλληπάλληλες υφολογικές και θεματολογικές διαφοροποιήσεις υπονομεύουν την αφηγηματική συνοχή. Δεν υπάρχει κεντρική εστίαση, αλλά διάχυση της οπτικής σε εναλλασσόμενα μοτίβα φαυλότητας, η συναρμογή των οποίων φανερώνει τη Λερναία Υδρα του καπιταλισμού.

Τα μεταμοντέρνα παιχνίδια δίνουν την εντύπωση της υπερπροσπάθειας, σαν να πασχίζει ο συγγραφέας να μας πείσει για την αξιοσύνη του. Δεν χρειάζονται τόσα τερτίπια, με πολύ λιγότερα θα μας έπειθε ότι πράγματι έγραψε ένα καλό μυθιστόρημα.



ΠΡΩΤΑ ΣΕ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Μυθιστόρημα



1 **«Η κερσόνησος με τα άδεια σπύτια»**, του Νταβίντ Ουκλές (Μεταίχμιο).

2 **«Η Ζωή μπροστά»**, του Ρομαίν Γκαρύ (Δώμα).

3 **«Σύλβια»**, του Χάουαρντ Φαστ (Πόλις).

4 **«Ο μπάριαν του Ritz»**, του Φιλίν Κολέν (Πατάκης).

5 **«Ενας μύθος»**, του Ουίλιαμ Φόκνερ (Gutenberg).

Δοκίμιο



1 **«Η τελευταία μπλόφα»**, των Ελ. Βαρβισιώτη - Β. Δενδρινού (Πατάκης).

2 **«Αρχαία ελληνική τεχνολογία»**, του Θ. Π. Τάσιου (ΠΕΚ).

3 **«Η ώρα της καρδιάς»**, του Ιρβιν Γιάλομ (Άγρα).

4 **«Άλλοι κόσμοι»**, της Μάργκαρετ Ατγουντ (ΠΕΚ).

5 **«Μουντιάλ. Ιστορίες πίσω από το τρόπαιο»**, των Χρ. Σωτηρακόπουλου, Φ. Τσοκανά (Τόπος).

Τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο Adagio II (Νότη Μπότσαρη 10, Ναύπακτος).

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ**

Η σκόρπια ροή των χάικου

Μπορεί τα ιαπωνικά να μην έχουν κεφαλαία, «έχουν όμως συλλαβές ποιητικές στίξης». Αλλιώςτε «όλα είναι μια σκόρπια ροή» στον εξωτικό κόσμο των ιδεογραμμάτων, του μινιμαλισμού, της υψηλής αισθητικής, των βαθιών συνδέσεων που προκαλούν τα χάικου στην/στον αναγνώστριά/η, αποτυπώνοντας εικόνες φαινομενικά απλές, ανώδυνες. Πλήθος γνώσεων και επιγνώσεων θα συνοδεύσουν την ανάγωση του υπό συζήτηση δοκιμίου. Είναι ένα πονηρό βιβλίο. Περιλαμβάνει, τάχα, προπάντων δοκιμακό λόγο γύρω από τη μετάφραση των ιαπωνικών ποιημάτων στα ελληνικά από έναν καταξιωμένο μεταφραστή, που δεν εξέδωσε όμως στη γλώσσα μας ιαπωνική ποίηση. Κατά τούτο, το βιβλίο αποτελεί «coming out», μας λέει ο Ευαγγελίδης, δόκιμος, επίσης, συγγραφέας και σεναριογράφος. Το πραγματικό «coming out» οφείλεται, βέβαια, στα ίδια τα ποιήματα, που βγαίνουν από την ντουλάπα του διανθίζοντας σε αφθονία το κείμενο.

Χωρίς ίχνος λογιολατρισμού, ο δοκιμογράφος μιλάει με ταπεινότητα για ένα θέμα που, όπως προκύπτει, το ελέγχει καλά, κωνεμένα. Οι βιωματικές, ιδιωτικού χαρακτήρα αναφορές είναι ελάχιστες, σχεδόν αδιόρατες, αφήνοντας ένα ύφος προσωπικής

εξομολόγησης να λανθάνει τόσο μονάχα, όσο χρειάζεται για να μαλακώσει και να γίνει ακόμη δεκτικότερη/ος η/ο αναγνώστρια/ης.

Ιαπωνική κομπόττητα

Είτε, τώρα, μας μιλάει για ζητήματα τεχνικά, όπως είναι οι συλλαβές και οι λέξεις που παρεμβάλλονται ως στίξη, αλλάζοντας το νόημα αλλά και παρέχοντας περισσότερες από μία εναλλακτικές: είτε μας υποβάλλει διακριτικά, σχεδόν σαν να την αρνείται σε ένα πρώτο επίπεδο (με ένα κόλπο, άρα, της ρητορικής), τη σταθερή πεποίθηση ότι δικως καλή γνώση των επιμέρους συγγραφέων και της ιστορικής πλαισίωσης θα χάσουμε τον μπουσούλα σε ό,τι μοιάζει απλοϊκό μα είναι σύνθετο όσο η ίδια η ύπαρξη: είτε, τέλος, ανατέμνει ζητήματα ποιητικής του χάικου, που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν και σε κάθε προσπάθεια ενός σμηρινού δημιουργικού υποκειμένου, διατηρεί το ύφος ανάλαφρο. Μοιάζει να λέει: να σας πω και τούτο ακόμα που σκέφθηκα, μια και το έφερε η συζήτηση: επιτρέψτε μου να μοιραστώ μαζί σας μια ιδέα, αν και δεν είμαι ειδικός... Κι ύστερα, «βρέχει» κυριολεκτικά γνώση, πληροφορία, κριτική προσέγγιση. Αυτή η στάση μοιάζει ίσως και η ίδια,

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ
Η μετάφραση της ιαπωνικής ποίησης
ή Τα ιαπωνικά δεν έχουν κεφαλαία
εκδ. Άγρα, 2026, σελ. 64



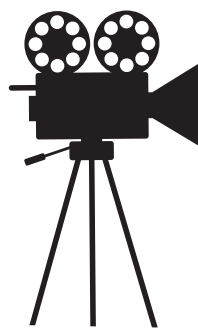
με τη σειρά της, με μια κομψή γιαπωνέζικη πόζα. Ιδίως αν σε αυτόν τον ευχάριστο τρόπο του τάχα μη ειδικού προστεθεί και το «ψαχνό» που προαναφέραμε, δηλαδή τα ίδια τα ποιήματα, που παρεμβάλλονται κάθε τόσο ως παραδείγματα ή ως σημειώσεις περιωρίου, καθώς ο δοκιμογράφος ξετυλίγει τη σκέψη του.

Δεν περισσεύει λέξη

Στοιχηματίζω πως ούτε μια/ένας αναγνώστρια/της δεν θα ξεχάσει πια το χάικου που από μνήμης παραθέτει ο Ευαγγελίδης, ως το αρχικό έναυσμα για τη δική του ενασχόληση με το θέμα: «Λεπτό, φρεσκοκομμένο κρεμμύδι, αίσθηση ψυχρού». Το σχολίο του απηχεί και τη δική μας σκέψη: «Χωρίς να ξέρω γιατί, μούδισα, καθλώθηκα, υπνωτίστηκα, φωτίστηκα – όλα ακούγονται πομπώδη... [...] Μια κούνια κι ένα νανούρισμα μαζί: ο ύπνος και ο έξηπνος: το όνειρο και η περισυλλογή σε ένα. Σαν να μην υπήρχε τίποτε άλλο να ειπωθεί». Αυτά, βέβαια, είναι οι χρυσοί κανόνες όλης της ποίησης και κάθε κειμένου που σέβεται τις/τους αναγνώστρες/τες: να μην περισσεύει ούτε μία λέξη, και το κείμενο να σφετερίζεται κατά το δυνατόν την πυκνότητα, την υλικότητα του αντικειμένου, την απτή του διάσταση.

Ταυτόχρονα, οι αρχές που διατυπώνονται με αφορμή την ιαπωνική ποίηση μοιάζει να μεταφέρονται ανεπαίσθητα αλλά πολύ πειστικά στο σύνολο του βίου: «μην εγωική ματιά, μονακτικότητα, ευγνώμων αποδοχή, άφατο των πραγμάτων, άρνηση του νοήματος, αντιφατικότητα, χιούμορ, ελευθερία, μη ηθικολογικό βλέμμα, απλότητα, υλικότητα, αγάπη, κουράγιο». Αραγε επιδεικνυόντάς τα αυτά γινόμαστε άξιες/οι ενός χάικου; Ή έρχεται το χάικου και μας τα χαρίζει; Μήπως και τα δυο, αφού «όπως και να 'χει, εμπιστέψου τον ουρανό, τέλος του έτους» (Ισσα). «Το χάικου», μας λέει ο Ευαγγελίδης, «αφαιρεί όσο περισσότερες λέξεις γίνεται ανάμεσα στο πράγμα καθαυτό και στον αναγνώστη»: «κοιτάζοντας, μονακικά, τ' αστέρια αχ η ιτιά».

Μαζί με τον συγγραφέα, ευχαριστούμε κι εμείς τον Παναγιώτη Ιωαννίδη που εδώ και κάμποσα χρόνια επιμελείται όσκα της ποιητικές εκδηλώσεις με τίτλο «Με τα λόγια γίνεται» – εκεί παρουσιάστηκε το 2020 μια πρώτη εκδοχή του υπό συζήτηση δοκιμίου, ως ομιλία. Οι εκδόσεις Άγρα, ο Ιωαννίδης και ο Ευαγγελίδης συνέβαλαν στην ευτυχή συνήκη γέννησης ενός βιβλίου, που θα συμπεριληφθεί με αξιώσεις στη βιβλιογραφία του χάικου.



Ένα νέο μοντέλο κινηματογραφικής εμπειρίας προτείνουν οι τέσσερις νέες αίθουσες του «Αθήναιον». Οι πιο τολμηροί από τους αιθουσάρχες πιστεύουν ότι το σινεμά μπορεί να καταστεί πλήρως ανταγωνιστικό μόνο ως σοβαρή εναλλακτική «κανονικής» βραδινής εξόδου.

Το σινεμά πέθανε. Ζήτω το υβριδικό σινεμά

Πώς αντιστέκονται οι κινηματογραφικές αίθουσες στη νομοτέλεια της επικράτησης της οικιακής –διαδικτυακής– θέασης; Μετατρέπονται οι ίδιες σε «προορισμούς» διασκέδασης –με πολυθρόνες, φαγητό και ποτό– αλλά και σε φεστιβαλικές εστίες. Τρεις επιχειρηματίες του χώρου εξηγούν

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**

Πώς τα βγάζει πέρα ένας κινηματογράφος το 2026; Να μία ερώτηση που αποφεύγουμε να κάνουμε – παρά μόνο όταν καταφθάσουν κακά μαντάτα για τη μία ή την άλλη αίθουσα. Έχει επικρατήσει στη χώρα μας ένα κλίμα μοιρολατρίας και πτοπαθείας – όχι πάντα και χωρίς τη δική μας βοήθεια, εμάς των δημοσιογράφων. Έχουμε συνθηκολογήσει με τη μισή αλήθεια (ή το μισό ψέμα) ότι «η εποχή δεν σπκώνει την κινηματογραφική αίθουσα» και ότι το μέλλον βρίσκεται στις πλατφόρμες streaming και στην κατ' οίκον ψυχαγωγία. Όμως η πραγματικότητα αποδεικνύεται, όπως συνήθως, λίγο πιο σύνθετη.

«Η μονή αίθουσα είναι πολύ δύσκολα βιώσιμη σήμερα, αυτή είναι η αλήθεια», μας λέει ο ιδιοκτήτης του «Αθήναιον» Δημήτρης Γάκας. «Εκτός των άλλων, σε περιορίζει ως προς την ποικιλία των επιλογών που δίνεις στον πελάτη σου», συμπληρώνει. Απευθυνόμαστε πρώτα στον κ. Γάκα γιατί τη σεζόν που μας πέρασε ο ίδιος και οι συνεργάτες του πήραν το οικονομικό ρίσκο μιας θεαματικής ανακαίνισης που άγγιξε τα 2 εκατ. ευρώ. Οι δύο αίθουσες του κλασικού κινηματογράφου των Αμπελοκήπων έγιναν τέσσερις, προτείνοντας στους θεατές μια εντυπωσιακά αναβαθμισμένη εμπειρία που περιλαμβάνει υπερσύγχρονες μηχανές προβολής, πρωτοποριακά συστήματα ήχου, ανακλινόμενες πολυθρόνες, πληθωρικά μπαρ με προτάσεις

και για πρόχειρο φαγητό, μικρές ροτόντες και καναπέδες που παραπέμπουν σε ιδανικές συνθήκες οικιακής ψυχαγωγίας.

Πακέτο βραδινής εξόδου

Μάλιστα το αναβατισμένο «Αθήναιον» δεν πρόκειται να κλείσει καθόλου για το καλοκαίρι, καθώς υπάρχει ανταπόκριση του κόσμου στο φετινό θερινό «πείραμα» των τολμηρών ιδιοκτητών του.

«Αυτό που εισπράττω είναι ότι οι πλατφόρμες έκαναν τον κύκλο τους και ότι η ζήτηση για την εμπειρία του σινεμά ανακάμπτει. Ο κόσμος βαρέθηκε το “μέσα”, λέει ο Δημήτρης Γάκας του «Αθήναιον».

«Ξέρετε, υπάρχει ένας κόσμος που ειδικά το καλοκαίρι αναζητάει εναγωνίως την κλιματιζόμενη αίθουσα, αλλά δεν είχε πού να πάει πέρα από κάποια multiplex. Σε αυτό το κοινό που είναι εκεί έξω οφείλεις να προτείνεις ένα προϊόν αντίστοιχων προσδοκιών του. Μόνο έτσι θα έρθει ξανά και ξανά στην αίθουσα σου, παραβλέποντας και το υψηλότερο αντίτιμο που θα πληρώσει, γιατί γνωρίζει ότι του έχεις προσφέρει ένα πλήρες πακέτο ποιοτικής βραδινής εξόδου». Ακούω τον ιδιοκτήτη του «Αθήναι-

ον» και αναλογίζομαι πόσο δίκιο έχει. Κι αυτό που μου αρέσει ακόμα περισσότερο; Δεν πιστεύει ότι «ξεμπερδέψαμε» με το σινεμά. Πιο συγκεκριμένα, είναι σίγουρος για το ακριβώς αντίθετο. «Εγώ αυτό που εισπράττω είναι ότι οι πλατφόρμες έκαναν τον κύκλο τους και ότι η ζήτηση για την εμπειρία του σινεμά ανακάμπτει. Ο κόσμος βαρέθηκε το “μέσα”, θέλει να βγει έξω και να περάσει καλά». Αυτός είναι ο λόγος που ο ίδιος και η οικογένειά του προχώρησαν σε μια τόσο μεγάλη επένδυση. Με την ευκαιρία ο κ. Γάκας σπεύδει να μου αναλύσει τους λόγους της κακής της ελληνικής αίθουσας, αξιοποιώντας εμπειρία τεσσάρων γεμάτων δεκαετιών: «Δυστυχώς οι περισσότεροι διαχειριστές των κινηματογράφων δεν είναι και ιδιοκτήτες. Συνήθως τα μισθώματα είναι πολύ χαμηλά εξαιτίας του ενοικιοστασίου, επομένως ο μισθωτής δεν έχει το παραμικρό κίνητρο να βάλει χρήματα στην αίθουσα. Κάπως έτσι συντηρείται ένας φαύλος κύκλος: το προϊόν υποβαθμίζεται και μετά λέμε γιατί δεν πάει ο κόσμος σινεμά. Όσο για τις τιμές των εισιτηρίων που στη νέα εποχή του «Αθήναιον» κυμαίνονται από 10 έως 16 ευρώ (ανάλογα με την αίθουσα και την ημέρα), αντί άλλης απάντησης ο Δημήτρης Γάκας επιλέγει την ευγνωμία των αριθμών: με τον νέο, ακριβότερο τιμοκατάλογο, η επιπλέον τιμή που πληρώνει κατά τουλάχιστον 30%. «Το σινεμά έχει μέλλον μόνο όταν επανασυσταθεί ως ποιοτική και ολοκληρωμένη

πρόταση εξόδου», είναι η κατακλείδα του.

Ο Ηλίας Γεωργιόπουλος του «Δαναού» εκπροσωπεί μια νέα γενιά αιθουσάρχων, αν και βρίσκεται στο τιμόνι της οικογενειακής επιχείρησης από τη δεκαετία του 1990. «Ως ιδιοκτήτης αυτό που θέλω να πω είναι ότι δεν πρέπει να εφησυχάζεις ποτέ. Θα σας δώσω δύο παραδείγματα: τα καθίσματά μας ήταν καλής ποιότητας αλλά νιώθαμε ότι έχρηζαν βελτίωσης. Δεν τα αλλάξαμε, αλλά είναι σαν να βάλαμε καινούργια. Έμεινε μόνο ο σκελετός. Και τώρα ανακαινίζουμε τις τουαλέτες. Αν με ρωτήσετε “τι είχαν οι τουαλέτες”, θα σας πω ότι ήταν μια χαρά. Αλλά εμείς νιώθαμε ότι μπορούμε να προσφέρουμε στους πελάτες μας κάτι ακόμα καλύτερο».

Κάθε χρόνο και καλύτεροι

Και ο Ηλίας Γεωργιόπουλος πιστεύει ότι το σινεμά ως συνήθεια επιστρέφει στην καθημερινότητα των Ελλήνων. «Δεν έχουμε φτάσει στα εισιτήρια που κόβαμε προ πανδημίας, αλλά είμαστε στο 90%, που είναι ενθαρρυντικό». Μια αλλαγή που παρατηρεί τα τελευταία χρόνια είναι η καλύτερη «διάθεση για την ελληνική ταινία», όπως λέει χαρακτηριστικά. «Χρειαζόμαστε κάθε σεζόν δύο-τρεις δυνατές εμπορικά ελληνικές παραγωγές, όπως συνέβη φέτος, γιατί μόνο έτσι θα φέρεις κι έναν κόσμο που δεν πηγαίνει πια σινεμά. Κι αν δείτε τα box office άλλων μεσογειακών χωρών με καλές επισκεψιμότητες, θα παρατηρήσετε ότι πάντα στο Top

10 της χρονιάς υπάρχουν τουλάχιστον τρεις εγχώριες παραγωγές». Από κει και πέρα, ο Ηλίας Γεωργιόπουλος υποστηρίζει ότι ο αιθουσάρχης οφείλει να κατεβάσει ιδέες και να δημιουργεί από το πουθενά «γεγονότα» που θα τραβήξουν την προσοχή του κοινού: ειδικά αφιερώματα, φεστιβάλ, ντοκιμαντέρ. «Σαν αυτό που κάναμε τον Μάιο με αφορμή τις προβολές του ντοκιμαντέρ του Βιμ Βέντερς

«Χρειαζόμαστε κάθε σεζόν δύο-τρεις δυνατές εμπορικά ελληνικές παραγωγές, γιατί μόνο έτσι θα φέρεις κι έναν κόσμο που δεν πηγαίνει πια σινεμά», σημειώνει ο Ηλίας Γεωργιόπουλος του «Δαναού».

“Pina”, όταν το κοινό είχε την ευκαιρία για δύο βραδιές να παρακολουθήσει μια performance χορού από την Αθανασία Κανελλοπούλου εμπνευσμένη από το χορογραφικό σύμπαν της Πίνα Μπάους».

Και στο βάθος: «Οπερα 3»

Αισιόδοξα ή μάλλον κάτι περισσότερο από αισιόδοξα είναι τα μηνύματα από το μέτωπο της Cinobo, της πρώτης ελληνικής streaming πλατφόρμας που τα τελευταία χρόνια μισθώνει αίθουσες και τις επανασυστίνει στο

κοινό της Αθήνας. Η αρχή έγινε με την «Οπερα» στην Ακαδημίας, ακολούθησε η θριαμβευτική επανελειτουργία του «Σινέ Παρί» στην Πλάκα, η πάλη ποτέ «Αλεξάνδρα» στην Πατισίων και μόλις την περασμένη εβδομάδα υπέγραψε τη διάσωση του θερινού «Σινέ Μασκότ» στον Ταύρο με ένα 100% σινεφίλ πρόγραμμα, στα χνάρια του προφίλ που έχει καλλιεργήσει στο Cinobo Πατισίων με την επιμέλεια του Άκη Καπράνου.

Κάνοντας έναν πρώτο απολογισμό, η ιδρύτρια του Cinobo Δάφνη Μπεχτοστή δεν μπορεί να ακουστεί περισσότερο ικανοποιημένη. «Έχουμε καταφέρει να πενταπλασιάσουμε το κοινό και στις δύο χειμερινές μας αίθουσες, έχοντας καλλιεργήσει διαφορετικές ταυτότητες για την καθεμία. Η “Οπερα” παίζει τις καλύτερες ταινίες της σεζόν με εξαντλητικό rotation, ενώ στην Πατισίων έχει καθιερωθεί ένας πιο φεστιβαλικός χαρακτήρας». Αν και ακούγονται όλα ρόδινα, η Δάφνη Μπεχτοστή εξηγεί με κάποια απογοήτευση ότι δεν υπάρχει στήριξη από πουθενά. Όσο για την υπόθεση «αιθουσάρχης στην Ελλάδα», η εμπειρία της λέει ότι «χωρίς αγάπη, μεράκι και πάθος δεν πας πουθενά». Αλλά το καλύτερο η νέα γυναίκα πίσω από το success story του Cinobo το αφήνει για το τέλος. Με τη νέα σεζόν η «Οπερα» θα αποκτήσει και τρίτη αίθουσα, με ένα εντελώς νέο concept για τα κινηματογραφικά ήθη της χώρας: ετοιμαστείτε για το πρώτο σινεμά-μπαρ της πόλης. Ραντεβού τον Σεπτέμβριο.

Μπρόντγουαιν

Πατισίων και Αγίου Μελετίου



Σελέκτ

Πατισίων 295, Άγιος Λουκάς



Άστρον

Κηφισίας 37, Αμπελόκηποι



Άλεξ

Παπαδιαμαντοπούλου 57 και Ξενίας, Ιλίσια



Οι παλιοί κινηματογράφοι που χαρτογράφησε η «Κ» είτε έχουν απομείνει ερείπια στο κέντρο της πόλης είτε στεγάζουν σούπερ μάρκετ. Η παλιά μαρκίζα έχει αφαιρεθεί να «συμβιώνει» με την επιγραφή της νέας χρήσης.



Άλκουινς
Ιουλιανού 42-46

Παλάς
Υμηπτού 109, Παγκράτι

ΦΟΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΒΑΓΓΕΤΗΣ ΖΑΒΟΥ

Star

Αγίου
Κωνσταντίνου 10,
Ομόνοια



Του **ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Πολλά σινεμά της Αθήνας τα έσβησε ο χρόνος. Λίγοι τα θυμούνται, αλλά είναι αρκετοί ενδεχομένως όσοι νοσταλγούν την αστική κουλτούρα των παλιών κινηματογράφων ή όσοι επιθυμούν έστω και νοερά να ζήσουν ξανά μια Αθήνα με φωτεινές μαρκίζες. Να είναι ουτοπία ή είναι απλώς ρεαλισμός να αποδεχούμε ότι ο κινηματογράφος ως επιλογή βραδινής εξόδου αφορά λιγότερους σε σύγκριση με το 2010, πολύ λιγότερους σε σύγκριση με το 1990 και δραματικά λιγότερους σε σύγκριση με το 1970; Σε αυτούς τους κύκλους του χρόνου, η γεωγραφία των αθηναϊκών κινηματογράφων μάς δείχνει τις κινήσεις μέσα στο σώμα της πόλης και επιπλέον μας οδηγεί στις πολλές ποιότητες και αποχρώσεις των χώρων θεαμάτων στην πρωτεύουσα.

Η πρόσφατη είδηση για την αναγέννηση του παλιού σινεμά «Μπρόντγουαιν» στην Πατισίων και τη μετατροπή του σε θεατρική σκηνή επαναφέρει τη συζήτηση εκεί που την είχαμε αφήσει. Στη γραμμή των κινηματογραφικών αιθουσών που στην καλύτερη περίπτωση έγιναν θέατρα, παραμένοντας στο τοπίο του θεάματος. Στη χειρότερη περίπτωση, όμως, πολλά σινεμά έκλεισαν, εγκαταλείφθηκαν, γκρεμίστηκαν, απέκτησαν εμπορική χρήση... και συχνά εκεί που βλέπαμε μια χολιγουντιανή παραγωγή, τον επόμενο χρόνο σέρναμε ένα καρότσι του σούπερ μάρκετ. Είναι παλιά ιστορία... Ο χάρτης των κινηματογραφικών αιθουσών περιορίζεται διαρκώς ήδη από τη δεκαετία του 1970 και η γραμμή του χρόνου πολλά έχει να μας πει για το πώς ανταποκρίνεται η πόλη στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές μεταβολές. Μια αίθουσα κινηματογράφου γίνεται αίφνης και οθόνη παρέλασης των γενεών.

Παρότι μεμονωμένες επενδύσεις έχουν γίνει και σε ορισμένες παλιές κινηματογραφικές αίθουσες σε κεντρικά σημεία της Αθήνας (Αθήναιον, Όπερα, Αλεξάνδρα), η αλήθεια είναι ότι η ευτυχής άνοδος του θεάτρου δείχνει την αδύναμη θέση του σι-

νεμά. Και πάλι, όμως, όλοι έχουμε βρεθεί σε κινηματογραφικές αίθουσες κατάμεστες. Ιδίως τώρα το καλοκαίρι το βιώνουμε συχνά και το χαιρόμαστε. Αν υπήρχε μια συστηματική προβολή της πολιτισμικής αξίας των αιθουσών, αν υπήρχε μια κουλτούρα αστικής ζωής με περισσότερο συνειδητή στάση απέναντι σε όσα έχουν νόημα και αξία, ίσως το τοπίο να ήταν καλύτερο.

Πολιτισμική μεταβολή

Η αλήθεια όμως είναι ότι οι σαρωτικές αλλαγές της καθημερινότητας και της συμπεριφοράς μοιάζουν αναπόδραστες και αγ-

Η λαϊκή, προσιτή και δημοφιλής ψυχαγωγία του σινεμά γνώρισε παντοδυναμία έως περίπου το 1970-75, όταν πλέον όλο και πιο πολλοί αποκτούσαν τηλεόραση.

γίζουν βαθιά τη λειτουργία των πόλεων. Στην Ελλάδα και διεθνώς. Μιλάμε για μια πολιτισμική μεταβολή βραδείας καύσεως αρχικά (1990-2005) και ταχύτατης εξάπλωσης την τελευταία 20ετία. Μοιάζει με αλλαγή υποδείγματος και απομάκρυνση από την κληρονομιά του 20ού αιώνα μαζί με όσα εγκατέστησε στη συνείδησή μας ως κοινωνικό αυτοματισμό. Τα τελευταία χρόνια η συρρίκνωση του κινηματογραφικού

τοπίου στην Αθήνα συμβαίνει παράλληλα με όλα όσα αντιφατικά σπέρνει στις δυτικές κοινωνίες η μετάβαση των κοινωνιών μας σε κάτι ακόμη απροσδιόριστο και ρευστό ως σχήμα και σκοπό. Η απειλή σφραγίσματος μιας κινηματογραφικής αίθουσας με ιστορία και αποτύπωμα στην ταυτότητα της πόλης ενεργοποιεί τα αντανακλαστικά ετερόκλητων κοινωνικών ομάδων που δημιουργούν περιστασιακές συσπειρώσεις διαμαρτυρίας οργανωμένες κατά βάση ενός ανώνυμου εχθρού που ταυτίζεται με το υλικό κέρδος και τον ισοπεδωτικό κυνισμό. Αυτές οι συσπειρώσεις διαμαρτυρίας (θρήνου και οργής) και οι περιστασιακές συμμαχίες εστιάζουν συχνά γύρω από την περίπτωση διάσωσης μιας απειλούμενης αίθουσας, όπως είδαμε στις περιπτώσεις του «Ιντεάλ» στην Πανεπιστημίου και του «Παλάς» στο Παγκράτι.

Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει εγγενής αγωνία για την τύχη της πόλης. Απλώς κάθε μαζική διαμαρτυρία στις αστικές κοινωνίες έχει πολλές αφετηρίες και ποικίλες στοχεύσεις. Γι' αυτό και λόγω της αντιφατικότητας, κοινωνικά και ιδεολογικά, σύνθεσης αυτών των κινημάτων διαμαρτυρίας παρατηρούμε τη σταδιακή αποδυνάμωσή τους.

Ο «Ορφέας» στον Αδη

Ας θυμηθούμε την περίπτωση του κινηματογράφου «Ορφέας», που κατεδαφίστηκε το 1988. Βρισκόταν στην οδό Σταδίου, και με την κατεδάφισή του απελευθέ-

ρωσε χώρο για να δημιουργηθεί αργότερα η Στοά του Βιβλίου στο συγκρότημα της Φιλεκαπιδευτικής Εταιρείας. Ήταν ένα σινεμά «περιωπής», αγαπητό στη μεσοαστική τάξη, με συναυλίες κλασικής μουσικής τα κυριακάτικα πρωινά, με βελούδινα καθίσματα και αέρα Κεντρικής Ευρώπης. Παρότι υπήρξαν διαμαρτυρίες όταν κατεδαφίστηκε, αυτές ατόνησαν γρήγορα και σήμερα ελάχιστοι θυμούνται την ύπαρξη αυτού του κινηματογράφου.

Οι μεγάλες και πολλές μεταβολές στον χάρτη των κινηματογραφικών αιθουσών παρακολουθούν ως παράλληλη βιογραφία την αλλαγή της ίδιας της Αθήνας. Της Αθήνας αλλά και της τεχνολογίας της επικοινωνίας, καθώς παράλληλα κινήθηκε ο εξαστισμός μεγάλων στρωμάτων της κοινωνίας με τη διάχυση των αιθουσών και των μέσων πρόσβασης και αναπαραγωγής. Αν η μετάβαση από τον βωβό κινηματογράφο στον ομιλούντα ήταν η μεγάλη τομή του 1927-29, η επανάσταση ήρθε μετά το 1950 με τον πολλαπλασιασμό των κινηματογραφικών αιθουσών, που στην Αθήνα εξαπλώθηκαν λίγο λίγο σε κάθε συνοικία και σε κάθε προάστιο.

Η λαϊκή, προσιτή και δημοφιλής ψυχαγωγία του κινηματογράφου γνώρισε στην Ελλάδα παντοδυναμία έως περίπου το 1970-75, όταν πλέον όλο και πιο πολλοί αποκτούσαν τηλεόραση. Αλλά οι αίθουσες άναβαν τα φώτα τους κάθε βράδυ και άντεζαν με σχετική επιτυχία ακόμη και τη διάδοση των βιντεοκλάμπ μετά το 1982.

Εχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να αναλογιστούμε το πώς χτίστηκε η Αθήνα την εποχή ακμής των αιθουσών. Αν πάμε αρκετά πιο πίσω στον χρόνο, θα σταθούμε στη μοναδικότητα του «Ρεξ», που εγκαινιάστηκε ως παλάτσο θεαμάτων τον Ιανουάριο του 1937. Ήταν η μεγαλύτερη ιδιωτική επένδυση στον χώρο του θεάματος, που προσάρμοσε τη μελλοντολογία του νεοουρκέζικου ουρανοξύστη στην κλίμακα της οδού Πανεπιστημίου, υποθετώντας το διεθνές πρότυπο της αρ ντεκό φαντασμαγορίας. Και πιο πριν, στα χρόνια του βωβού, υπήρχε ανάμεσα σε άλλα το «Αττικόν», το «(Σαλόν) Ιντεάλ»

Το «Ράδιο Σίτυ» στην Πατισίων είχε φέρει την τεχνολογία Cinerama και γνώριζε δόξες έως και πρεμιέρα με παρούσα την Ελίζαμπεθ Τέιλορ, το 1958.

αλλά και το βραχύβιο «Παλλάς», που είχε χτιστεί στην οδό Σταδίου 23 το 1913, για να δώσει τη θέση του μία δεκαετία μετά στο Μέγαρο Εφρεσίου. Το άλλο «Παλλάς», η αριστοκρατική αίθουσα της οδού Βουκουρεστίου, λειτουργούσε ως κινηματογράφος για πολλές δεκαετίες.

Όσοι θυμούνται τη χρυσή εποχή των κινηματογράφων θα σταθούν στις δεκαετίες 1950 και 1960. Η Σταδίου, η Πανεπιστημίου (με-

τά την Ιπποκράτους προς Ομόνοια), η Πατισίων είχαν τις περισσότερες αίθουσες. Αίθουσες για καλές ταινίες πρώτης διαλογής, αίθουσες για πιο δεύτερες ταινίες, αίθουσες «όχι για οικογένειες», όλα συνυπήρχαν, ιδίως κοντά στην Ομόνοια. Στην περίοδο της ανοικοδόμησης μετά το 1955, πολλές νέες αίθουσες σχεδιάστηκαν εξαρχής σε νεόδμητες πολυκατοικίες και τα παραδείγματα είναι πάμπολλα: «Αλεξάνδρα», «Ελλην», «Νιρβάνα», «Αθηνά», «Μπρόντγουαιν», «Αχιλλεύς», «Εμπασσ», «Στούντιο», «Αρζεντίνα», «Πτι Παλαί», «Πλάζα», «Φιλίπ», «Κνωσσός», «Αλκυονίς», «Πιγκάλ» και πολλά ακόμη σε όλες τις συνοικίες.

Χολιγουντ και Πατισίων

Τα αυτόνομα κτίρια κινηματογράφων ήταν η πεμπτουσία της ακμής των αθηναϊκών σινεμά, με πιο χαρακτηριστική περίπτωση το «Ράδιο Σίτυ» στην Πατισίων, που είχε φέρει την τεχνολογία Cinerama και γνώριζε δόξες (ως και πρεμιέρα με την Ελίζαμπεθ Τέιλορ). Αυτόνομα κτίρια κινηματογράφων ήταν ακόμη το «Αελλώ» (που υπάρχει ακόμη), το «Αττικά», η «Αθίς», το «Κοτοπούλη», η «Τιτάνια», το «Μίτσι», η «Μαργαρίτα», το «Σταρ», το «Μετροπόλιταν», το «Άστρον», η «Ανεσίς», η «Αντζελο», το «Σελέκτ», η «Γρανάδα» (νυν Θέατρο Λαμπέτη) και πολλά ακόμη σε όλες τις γειτονιές.

Η βιογραφία των αθηναϊκών σινεμά συνιστά μια εναλλακτική και παράλληλη βιογραφία της Αθήνας και της κοινωνικής ζωής της. Συνδέεται με την αστικοποίηση, τη λατρεία των σταρ στα «χρυσά» χρόνια του κινηματογράφου (1920-1980), την αρχιτεκτονική του θεάματος, την αλυσίδα των επαγγελμάτων από τους διανομείς ως την ταξιδέτρια, τα μπαρ και τα προσφερόμενα είδη, τις κοινωνικές σχέσεις, την οργάνωση των συνοικιών και τη διάκριση (στην Ελλάδα) ανάμεσα στις χειμερινές αίθουσες και στα θερινά σινεμά. Το βαθύ πολιτισμικό και κοινωνικό ίχνος των κινηματογραφικών αιθουσών διαμόρφωσε έναν τρόπο να βλέπουμε τη ζωή...

Του ΘΟΔΩΡΗ ΛΕΝΝΑ

Στις αρχές της δεκαετίας του 1950, ο Ορσον Γουέλς επισκέπτεται με την έφηβη κόρη του, Κρις, τα βουνά της Λα Μάντσα στην Ισπανία. Όταν η νεαρά Γουέλς παρατηρεί τους επιβλητικούς ανεμόμυλους, ρωτά τον μπαμπά της τι είναι αυτοί οι παράξενοι περιστρεφόμενοι μηχανισμοί στον ορίζοντα. Ο Γουέλς της μιλάει για τον Δον Κιχώτη – τον ρομαντικό ιππότη που «πολεμούσε» ανεμόμυλους και κυνηγούσε χίμαιρες έχοντας στο πλευρό του τον πιστό σύντροφο, Σάντσο Πάντσα. Δεν αφηγήθηκε, όμως, μόνο την ιστορία του Θερβάντες. Έδωσε και μια υπόσχεση: μια μέρα, να γυρίσει μια ταινία για τον Δον Κιχώτη.

Ο Γουέλς τήρησε εν μέρει την υπόσχεση που έδωσε στη μικρή Κρις. Από το 1955 μέχρι και σχεδόν το τέλος της ζωής του το 1985 γύριζε και ξαναγύριζε, έγραφε και διόρθωνε σκηνές, μόνταρε, ντοϋμπλαρε και αναπροσάρμοζε το δικό του όραμα για τον «Δον Κιχώτη» – ένα όραμα που δεν ολοκληρώθηκε ποτέ. Μέχρι σήμερα, που τρεις ταινιοθήκες –η ισπανική, η ιταλική και η γαλλική– σε συνεργασία με το κινηματογραφικό μουσείο του Μονάχου, αναλαμβάνουν το έργο αποκατάστασης και ανασύνθεσης του υλικού που άφησε πίσω του ο Γουέλς όταν έφυγε από τη ζωή πριν από 40 χρόνια.

Επικεφαλής αυτής της προσπάθειας ο Εστέβε Ριαμπάου, ιστορικός του σινεμά, συγγραφέας και ένας από τους πιο αναγνωρισμένους ερευνητές του έργου του Γουέλς. Λίγες ημέρες αφότου το πρότζεκτ ανακοινώθηκε επίσημα στο Il Cinema Ritrovato στην Μπολόνια, ο Ριαμπάου μίλησε στην «Κ» για τη φιλόδοξη «επιχείρηση» ολοκλήρωσης της ταινίας και για το όραμα ενός μύθου της 7ης Τέχνης που μετασχηματιζόταν και ανατρεπόταν κάθε φορά που το «ξανασκάλιζε». Παράλληλα, απαντά στο ερώτημα σχετικά με το πότε θα ολοκληρωθεί η ταινία, επικαλούμενος μια περιπαικτική ατάκα του ίδιου του Ορσον Γουέλς.

Στα χνάρια του μύθου

Πριν φτάσουμε όμως εκεί, ρωτάμε τον Ριαμπάου πότε και πώς ξεκίνησε αυτή η προσπάθεια. Επιστροφή στην Μπολόνια, δύο χρόνια πριν. Μετά την προβολή μιας αποκατεστημένης, πολύωρης εκδοχής του «Ναπολέοντα» του Αμπέλ Γκανς, ο Ριαμπάου θα έριχνε την ιδέα στο τραπέζι: «Και γιατί να μη γίνει τώρα ο “Δον Κιχώτης”;». Αυτή θα ήταν η άτυπη –αλλά ενθουσιώδης– αφετηρία του συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων.

Ο ίδιος γνωρίζει καλά το μέγεθος της πρόκλησης. Ίσως επειδή όσο κανείς βαθαινει την αναζήτηση στη βιβλιογραφία γύρω από τον φιλικό «Δον Κιχώτη», αισθάνεται σαν τον Ιππότη της Λα Μάντσα: η έρευνα μπορεί να διαρκέσει αενάως, να προκύπτουν πάντα νέα δεδομένα που ανατρέπουν τα προηγούμενα – εκδοχές και διαπιστώσεις αντιφατικές γύρω από ένα «bigger than life» όραμα μιας κινηματογραφικής διάνοιας ή γύρω από ένα ακόμη trick του «ταχυδακτυλουργού» Γουέλς;

Ζητάω από τον Ριαμπάου να βάλει τα πράγματα σε μια σειρά. Οι πρώτες δοκιμές έγιναν το 1955 και τα γυρίσματα ξεκίνησαν στο Μεξικό το 1957, λέει. Μετά το Μεξικό, ο Γουέλς συνέχισε στην Ιταλία και έως περίπου τα μέσα της δεκαετίας του 1960 στην Ισπανία. Θα συνέχιζε να γυρίζει σκηνές

από το 1969 έως και το 1972, παρότι ο πρωταγωνιστής του, Φρανσίσκο Ρεϊγκέρα, είχε πλέον φύγει από τη ζωή. Το 1972 θα πέθαινε και ο Ακίμ Ταμίροφ (Πάντσα), αγαπημένος συνεργάτης του Γουέλς.

Ο Ριαμπάου παρατηρεί ότι κατά τη δεκαετία του 1960, ο Γουέλς αρχίζει και τροποποιεί την προσέγγισή του. Απομακρύνεται από την προοπτική μιας σχετικά πιστής διασκευής του έργου του Θερβάντες και προσανατολίζεται σε ένα είδος κινηματογραφικού δοκιμίου που, κατά τον Ριαμπάου, πλησιάζει αισθητικά και υφολογικά το «F For Fake», φίλμ στο οποίο ο Γουέλς πραγματεύεται την έννοια της αλήθειας, του ψέματος, της απάτης – αλλά και του απατεώνα, του πλαστογράφου, του ίδιου του του εαυτού.

Ο Δον Κιχώτης δεν ήταν απατεώνας, αλλά ένας ήρωας βουτηγμένος στην πλάνη, στις φαντασιώσεις, σε έναν ρομαντισμό υπέρβασης των περιορισμών που θέτει η πραγματικότητα. Αυτό είναι το σημείο συνάντησής του με τον Γουέλς. «Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ταυτίζεται μαζί του. Κυ-



Ενας μύθος

«Ο Δον Κιχώτης είναι ένα κρυμμένο διαμάντι, ένας μύθος που συνέλαβε το μυαλό ενός μεγαλειώδους δημιουργού, ενός σπουδαίου γραφιά, ενός πραγματικού ταχυδακτυλουργού».

Εστέβε Ριαμπάου

Ιστορικός του σινεμά, συγγραφέας, μελετητής του έργου του Γουέλς



Το ψηφιδωτό ενός ημιτελούς αριστουργήματος

Ο Ορσον Γουέλς δούλεψε επί 30 χρόνια μια ταινία με θέμα τον Δον Κιχώτη. Τώρα μια ομάδα ειδικών θα επιχειρήσει να ανασυνθέσει το υλικό που άφησε πίσω του. Ο επικεφαλής του παράτολμου εγχειρήματος μίλησε στην «Κ»

Ο Ορσον Γουέλς διαβάζει καπνίζοντας το πούρο του. Το φίλμ για τον Δον Κιχώτη άρχισε να γυρίζεται το 1955 και δεν ολοκληρώθηκε ποτέ. «Σκέφτομαι να αλλάξω τον τίτλο της ταινίας και να τον κάνω: “Πότε θα ολοκληρώσω τον Δον Κιχώτη;”,» είχε απαντήσει ο ίδιος σε σχετικό ερώτημα.

νηγάει χίμαιρες, είναι ιδεαλιστής αλλά δικάζεται. Είναι ταυτόχρονα και Δον Κιχώτης και Σάντσο. Με τον Σάντσο στην ταινία να φέρνει στον νου τον κινηματογραφικό Φάλοπαφ του Γουέλς», παρατηρεί ο Ριαμπάου. Ως προς αυτή την προσωπική σύνδεση, ο κριτικός κινηματογράφου Τζόναθαν Ροζενμπάουμ είχε εκφράσει την εκτίμηση ότι ο Γουέλς δεν ολοκλήρωσε τον «Δον Κιχώτη», πιθανώς επειδή δεν θα άντεχε να δει τον ήρωα να πεθαίνει, εγκαταλείποντας τις φαντασιώσεις του.

Ο άθλος της ανασύνθεσης

Οποια κι αν είναι η αλήθεια, σήμερα, 40 χρόνια μετά τον θάνατό του, μια απόπειρα ανακατασκευής της ταινίας εκ των πραγμάτων δεν θα σηματοδοτεί ένα πλήρες «τέλος». Ο Ριαμπάου έχει συγκεντρώσει, μελετά και προσπαθεί να ανασυνθέσει και να οργανώσει σε μια ενιαία φόρμα ταινίας πάνω από 2.000 σελίδες σεναρίου. Όπως λέει, υπάρχουν σκηνές που έχουν γραφτεί, αλλά δεν γυρίστηκαν ποτέ. «Φιλοδοξούμε να παρουσιάσουμε το υλικό που διασώθηκε και την ιδέα που είχε ο Γουέλς στο μυαλό του», τονίζει, ξεκαθαρίζοντας πως «δεν θα ξεπεράσουμε κόκκινες γραμμές» και «δεν πρόκειται ούτε

να γυριστούν νέες σκηνές, ούτε να χρησιμοποιηθεί η τεχνητή νοημοσύνη για να καλυφθούν αφηγηματικά κενά του πρωτογενούς υλικού».

Το πρώτο και μεγαλύτερο στοίχημα ήταν ακριβώς η συγκέντρωση του πλήρους υλικού, το οποίο βρισκόταν για δεκαετίες διεσπαρμένο σε διάφορες ταινιοθήκες ανά τον κόσμο. Όπως αφηγείται ο Ριαμπάου, πριν από έξι χρόνια, η Ογία Κοντάρ, συνεργάτης και τελευταία σύντροφος του Γουέλς, του είχε πει πως τελευταία επιθυμία της είναι να μαζευτεί το σύνολο του υλικού του «Δον Κιχώτη» στην Ισπανία. Ηδη η ίδια είχε εξασφαλίσει το υλικό της ταινίας που βρισκόταν στην Ιταλία, «σημείο-κλειδί», όπως λέει ο Ριαμπάου, στην πορεία εξέλιξης του εγχειρήματος. Η μάχη με τη γραφειοκρατία τα τελευταία δύο χρόνια δεν θα μπορούσε να πτοήσει τους συντελεστές. «Ο Δον Κιχώτης είναι ένα κρυμμένο διαμάντι, ένας μύθος που συνέλαβε το μυαλό ενός μεγαλειώδους δημιουργού, ενός σπουδαίου γραφιά, ενός πραγματικού ταχυδακτυλουργού», εξηγεί ο συντονιστής του πρότζεκτ.

Δεν είναι, πάντως, η πρώτη φορά που κάποιος προσπαθεί να ανασυνθέσει τα κομμάτια της ταινίας. Πιο γνωστή –και κατά γενική ομολογία αποτυχημένη– περίπτωση ήταν εκείνη που παρουσίασε το 1992 ο άλλοτε συνεργάτης του Γουέλς, Χεσούς Φράνκο. Σημεία της ταινίας του 1992, καθώς και άλλα φιλικά σπαράγματα που διασώζονται, καταμαρτυρούν το μεγαλείο της σύλληψης του Γουέλς. Χαρακτηριστική, η σκηνή όπου ο Σάντσο και ο Δον Κιχώτης «προσγειώνονται» σε μια κινηματογραφική αίθουσα. Ο Σάντσο δεν βρίσκει τον συνοδοιπόρο του και τελικά κάθεται δίπλα σε ένα μικρό κορίτσι που του προσφέρει ένα γλειφιτζούρι. Μερικές θέσεις πιο κει, ο Δον Κιχώτης ενώ παρακολουθεί καθηλωμένος την ταινία εποχής με ιππότες και μάχες που προβάλλεται, σηκώνεται, βγάζει το σπαθί του και επιτίθεται στη μεγάλη οθόνη. Θέλει να μπει και ο ίδιος στη μάχη. Eis μάτην. Το μόνο που καταφέρνει είναι να καταστρέψει το πανί, όσο τα παιδιά της γαλαρίας ζητωκραυγάζουν – πλην του μικρού κοριτσιού με το γλειφιτζούρι που κοιτάζει απογοητευμένο τον ήρωα. Ο φιλόσοφος Τζόρτζιο Αγκαμπέν είχε γράψει για αυτά «τα σπουδαιότερα έξι λεπτά της ιστορίας του σινεμά» ότι ο Δον Κιχώτης δείχνει πως πρέπει να αγαπήσουμε τις φαντασιώσεις μας, ακόμη κι αν οδηγούν στην καταστροφή, ακόμη κι αν η Δουλτσινέα που νομίζουμε ότι σώσαμε δεν θα μας αγαπήσει ποτέ.

70.000 μέτρα φίλμ

Εχει έρθει η ώρα για το τελευταίο, μεγάλο ερώτημα προς τον Ριαμπάου: Τελικά πότε θα δούμε το έργο να ολοκληρώνεται; Αυτή τη στιγμή, οι ταινιοθήκες είναι στη διαδικασία ψηφιοποίησης του υλικού –περίπου 70.000 μέτρων φίλμ– ενώ ο ίδιος εργάζεται πάνω στο σενάριο, απαντά. «Το 2027 θα ακολουθήσει η αντιστοίχιση του ψηφιακού υλικού με το σενάριο και το τελικό μοντάζ προγραμματίζεται για το 2028», συμπληρώνει. Σε αντίθεση με το «The Other Side of the Wind» –μια άλλη ανολοκλήρωτη ταινία του Γουέλς που ανασυνέθεσε πριν από μερικά χρόνια το Netflix– ο στόχος του Ριαμπάου και των συνεργατών του στις δημόσιες ταινιοθήκες δεν είναι εμπορικός.

Τον φοβίζει άραγε η «κατάρα» που καταρύχεται το έργο με το οποίο καταπνέεται; «Νιώθω μεγάλη χαρά και μεγάλη ευθύνη. Όμως είμαι ήρεμος γιατί ξέρω ότι στην πραγματικότητα δεν θα ολοκληρώσουμε αυτό που δεν ολοκληρώθηκε ποτέ», απαντά με χιούμορ. Αλλωστε, όπως συμπληρώνει, και ο ίδιος ο Γουέλς, όταν κάποτε είχε δεχτεί το ίδιο ερώτημα, είχε πει: «Σκέφτομαι να αλλάξω τον τίτλο της ταινίας και να τον κάνω: “Πότε θα ολοκληρώσω τον Δον Κιχώτη;”».

Αγαπήστε το όνειρό σας

Ο φιλόσοφος Τζόρτζιο Αγκαμπέν είχε γράψει για αυτά «τα σπουδαιότερα έξι λεπτά της ιστορίας του σινεμά» ότι ο Δον Κιχώτης δείχνει πως πρέπει να αγαπήσουμε τις φαντασιώσεις μας, ακόμη κι αν οδηγούν στην καταστροφή, ακόμη κι αν η Δουλτσινέα που νομίζουμε ότι σώσαμε δεν θα μας αγαπήσει ποτέ.

*



Αρίσος της ταινίας «Δον Κιχώτης» που παρουσιάσε το 1992 ο συνεργάτης του Γουέλς, Χεσούς Φράνκο.

Σκέψη που χτυπιέται στα τείχη της γλώσσας

Του ΝΙΚΗΤΑ ΣΙΝΙΟΣΟΓΛΟΥ

Θα 'λεγες ότι ο Τζορτζ Στάινερ έγραψε τους «Δέκα (πιθανούς) λόγους για τη μελαγχολία της σκέψης» έχοντας κατά νουν όσους κουράστηκαν ν' ακούν πως «σκέφτονται πάρα πολύ», ότι «υπεραναλύουν τα πράγματα», ότι «έχουν ένα μηχανάκι στο κεφάλι που δεν σταματάει να δουλεύει», κοινώς: για όλους εμάς, που όσο περισσότερο σκεφτόμαστε, τόσο περισσότερο μελαγχολούμε. Η σκέψη, γράφει ο Στάινερ, προσκρούει σε «ανυποχώρητα γλωσσικά τείχη». Όσο παλεύουμε με τη σκέψη, τόσο αντιστέκεται η γλώσσα που την εκφράζει. Η αμφισημία είναι εγγενής στις λέξεις, αθεράπευτη. Και οποία πλάνη, ότι οι σκέψεις μας είναι εντελώς δικές μας! Μπανάλ και μηχανικές σαν την αναπνοή, συνιστούν μια αβυσσάλεα σπατάλη. Μήπως, τουλάχιστον, βοηθούν να γνωρίσουμε ο ένας τον άλλον; Αμφίβολο· πιο πολύ μας προδίδουν οι σποραδικές εκρήξεις θυμού, φόβου, μίσους... Επειτα, η πραγματικότητα ματαιώνει τις προσδοκίες της αληθινά ευεπίφορης σκέψης: «Δεν υπάρχει δημοκρατία για την ιδιοφυΐα, μόνο μια τρομερή αδικία κι ένα θανάσιμο βάρος». Ακατάπαυστα η πραγματικότητα μαστιγώνει τους πιστούς της σκέψης. Θυμάμαι την ωραία γερμανική λέξη Weltschmerz: «το άλγος του κόσμου», η θλίψη που γεννιέται από την απόκλιση στοχασμού και Ιστορίας...

Παιγνιώδες, το δοκίμιο του Στάινερ αρθρώνεται σε δέκα κεφάλαια, ανάπτυγμα μιας αράδας του Σέλιγκ. Κύρια αναφορά ο γερμανικός ρομαντισμός. Διαβάζοντας, όμως, αναδεικνύεται η πολιτική ποιότητα της μελαγχολικής

σκέψης, η οποία έχει και ορισμένα καλά! Αυτά σημείωσε, μάλλον απρόθυμα, ο ιστορικός των ιδεών Ντέιβιντ Γκρος σ' ένα δοκίμιο του 1985, που πιθανόν γνώριζε ο Στάινερ, με τίτλο «Αριστερή μελαγχολία» (η πατρότητα του όρου ανήκει –αλίμονο!– στον Βάλτερ Μπένγιαμιν).

Μονίμως ανικανοποίητος, ο μελαγχολικός που παλαιόθεν του καταλογίζουν γκρίνια, μιζέρια, καχυποψία, μισανθρωπία, ερμημία, εμμονές, ζόφο, αυτός ο αλκοολικός του παρελθόντος και φαντασιοκόπος του μέλλοντος· ο μαγκούφης, που ρέπει στην περιττή σχολαστικότητα και στην ακατάσχετη θεωρητικολογία, όταν δεν τον καταπίνει η ψυχική παράλυση –το χειρότερο!– και η αναστολή της πράξης· λοιπόν, ο ανικανοποίητος αυτός άνθρωπος είναι πολιτικά ύποπτος, απρόβλεπτος. Από τη βαρυθυμία αναπτύσσει ανοσία στην κολακεία. Δύσκολα τον εξαγοράζεις ούτε εντάσσεται σε αλλοτριωτικές ιεραρχίες. Παντού, οι στενάχωρες σκέψεις τον μετατρέπουν σ' εξόριστο. Κι αυτή είναι η δύναμή του. Ποιος ξέρει, σκέφτομαι, ίσως η μόνη αρετή της Αριστεράς που παραμένει σήμερα αλώβητη, να 'ναι η μελαγχολία της...

Όσο για την εξορία, ο Στάινερ παραθέτει τον χασιδιστή σοφό Μπαάλ Σεμ Τοβ: «Η αλήθεια είναι μονίμως εξόριστη». Η αλήθεια ενοικεί την εξορία! Αλλά, πώς;

Τρεις «δραπέτες»

Απαντήσεις βρίσκει κανείς στο δεξιотехνικό δοκίμιο «Τρία δαχτυλίδια» του Ντάνιελ Μέντελσον.

Εβραϊκής καταγωγής, όπως ο Στάινερ, κορυφαίος κριτικός λογοτεχνίας και αυτός, αφιερώνει από ένα κεφάλαιο σε τρεις φαινομενι-



ΤΖΟΡΤΖ ΣΤΑΪΝΕΡ
Δέκα (πιθανοί) λόγοι για τη μελαγχολία της σκέψης
μτφρ.: Σ. Βελέντζας
εκδ. Κυψέλη, 2025, σελ. 82



ΝΤΑΝΙΕΛ ΜΕΝΤΕΛΣΟΝ
Τρία δαχτυλίδια: Μια ιστορία για την εξορία, την αφήγηση και τη μοίρα
μτφρ.: Μ. Ζαχαριάδου
εκδ. Πατάκη, 2024, σελ. 176

κά ασυσχέτιστους συγγραφείς, οι οποίοι δραπέτευσαν από την εποχή και τον τόπο τους.

Πρώτος, ο Γερμανοεβραίος φιλόλογος Ερικ Αουερμπαχ (1892-1957), ο οποίος κατέληξε στην Κωνσταντινούπολη για να ξεφύγει από τους ναζί· κι εκεί, στο μεταίχμιο Ανατολής και Δύσης, έγραψε το σπουδαίο έργο του για την έννοια της μίμησης και της αναπαράστασης, αντιπαραθέτοντας τη βιβλική αφήγηση στην

κυκλική σύνθεση του Ομήρου. Δεύτερος, ο Γάλλος καθολικός ιερέας Φρανσουά Φενελόν, ο οποίος άσκησε συγκαλυμμένη κριτική στην εξουσία δημοσιεύοντας ένα ψευδο-οδυσσεϊκό μυθιστόρημα, τις «Περιπέτειες του Τηλέμαχου» (1699)· βιβλίο, που ο μεν Φενελόν πλήρωσε με μια ωραία εξορία extremi hominum (στ' άκρα της ανθρωπίνης κατοίκησης, όπως το έθεσε παραθέτοντας Βιργίλιο για να περιγράψει κάποιον τόπο «πιο πολύ Γερμανία παρά Γαλλία»), αγαπήθηκε δε από τον Ρουσσώ, τον Βολταίρο και τον Τόμας Τζέφερσον. Τρίτος, ο σπουδαίος Γερμανός συγγραφέας Μαξ Ζέμπαλντ, γεννημένος το 1944 στη Γερμανία των ερειπίων, ο οποίος αυτοεξορίστηκε στην Αγγλία γράφοντας ελικοειδή, υβριδικά έργα για τον ξεριζωμό, την περιπλάνηση, την απώλεια. Ανέστιοι κι ανόμοιοι, θέτουν κι οι τρεις το ερώτημα: Τι κάνεις, καθώς ο κόσμος σου καταρρέει; Πώς κινείσαι, όταν η Ιστορία σε ξερνάει, όταν σε στριμώνει στη γωνία, άπατρις θα 'λεγες, εκτοπισμένος, εξόριστος, κυνηγημένος, περιπλανώμενος...

«Φτιάδε τη μακέτα του κόσμου που χάνεις!», μοιάζει να 'ναι η απάντηση του Μέντελσον – στα χνάρια του ερασιτέχνη μακετίστα σ' εκείνη την ιστορία του Ζέμπαλντ, ο οποίος αφιερώθηκε στην κατασκευή μιας τεράστιας, μονίμως απεράτωτης ρέπλικας του Ναού της Ιερουσαλήμ. Κάθε αναπαράσταση αποδεικνύεται ματαιοπονία· ωστόσο, η διαδικασία της κατασκευής φέρνει στο φως έναν προηγούμενος αθέατο κόσμο από παρακάμψεις και λοξές συμπτώσεις με οδοιπόρους και φυγάδες διάσπαρτων εποχών και τόπων. Χάνοντας την εστία, κερδίζει την

περιδίνηση του Οδυσσέα. Αυτή μετατρέπει την εξορία –γεωγραφική, ψυχική, συναισθηματική– σε διάνυσμα, που ενώνει τον κατακερματισμένο χρόνο των άλλων.

Το βιβλίο καταφέρνει το εξής αξιοζήλευτο· συνιστά την πειραματική απόδειξη της θεωρίας που διατυπώνει. Με την άνεση ταχυδακτυλουργού, ο Μέντελσον αναδεικνύει απίθανες συμπτώσεις μεταξύ βίων που εκ πρώτης μοιάζουν απομερισμένοι, μελαγχολικοί, έρμητοι. Το γραπτό τρέπεται σ' ένα συγκαλυμμένο εγκώμιο στην παρέκβαση, στη σύνδεση, στην εσωτερική ιστορία (όπως είναι μια έκφραση του Αουερμπαχ): «Είναι άκρως πιθανό η περιπλοκή ιστορία του κόσμου να γράφεται από τους κυνηγημένους – ή τουλάχιστον από τους κυνηγημένους που κρύβονται επιτυχώς».

Κι αν ο Αουερμπαχ διέκρινε την εβραϊκή από την ελληνική αφηγηματικότητα –ελλειπτική η πρώτη, ερεβώδης, ενσωματώνει χάσματα· διαφυλάσσει το απρόσβατο, ανείπωτο και μη αναπαραστάσιμο–, ο Μέντελσον αποκαλύπτει τη βαθύτερη συνύφανση εβραϊκής ανεσιτότητας και οδυσσεϊκής ελληνικότητας.

Επαίνοντες και αδαείς

Κριτικός και μεσίτης δηλώνει οποιοσδήποτε. Ευτυχώς, δοκίμια σαν του Στάινερ και του Μέντελσον αποκαθιστούν την κριτική ως λογοτεχνία. Επιβεβαιώνουν τον Βάλτερ Μπένγιαμιν: η κριτική δεν διατυπώνει εφήμερες υποκειμενικές κρίσεις για έργα· τα ολοκληρώνει, φέρνοντας στο φως απόκρυφα νήματα.

Ο κ. Νικήτας Σινιόσoglou είναι συγγραφέας.

Εξω από την Ιστορία

Τι κάνεις, καθώς ο κόσμος σου καταρρέει; Πώς κινείσαι όταν η Ιστορία σε ξερνάει, όταν σε στριμώνει στη γωνία, άπατρις θα 'λεγες, εξόριστος, περιπλανώμενος...

Το άλγος του κόσμου

Θυμάμαι την ωραία γερμανική λέξη Weltschmerz: «το άλγος του κόσμου», η θλίψη που γεννιέται από την απόκλιση στοχασμού και Ιστορίας...

SUMMER TOUR

18/7 11:00-13:00

NUSA BEACH BAR, ΛΑΡΝΑΚΑ

19/7 11:00-13:00

SIKO SEASIDE, ΠΑΡΑΛΙΜΝΙ

26/7 11:00-13:00 & 14:00 - 17:00 AFTER PARTY

SANDY BEACH, ΠΑΦΟΣ

2/8 11:00-13:00

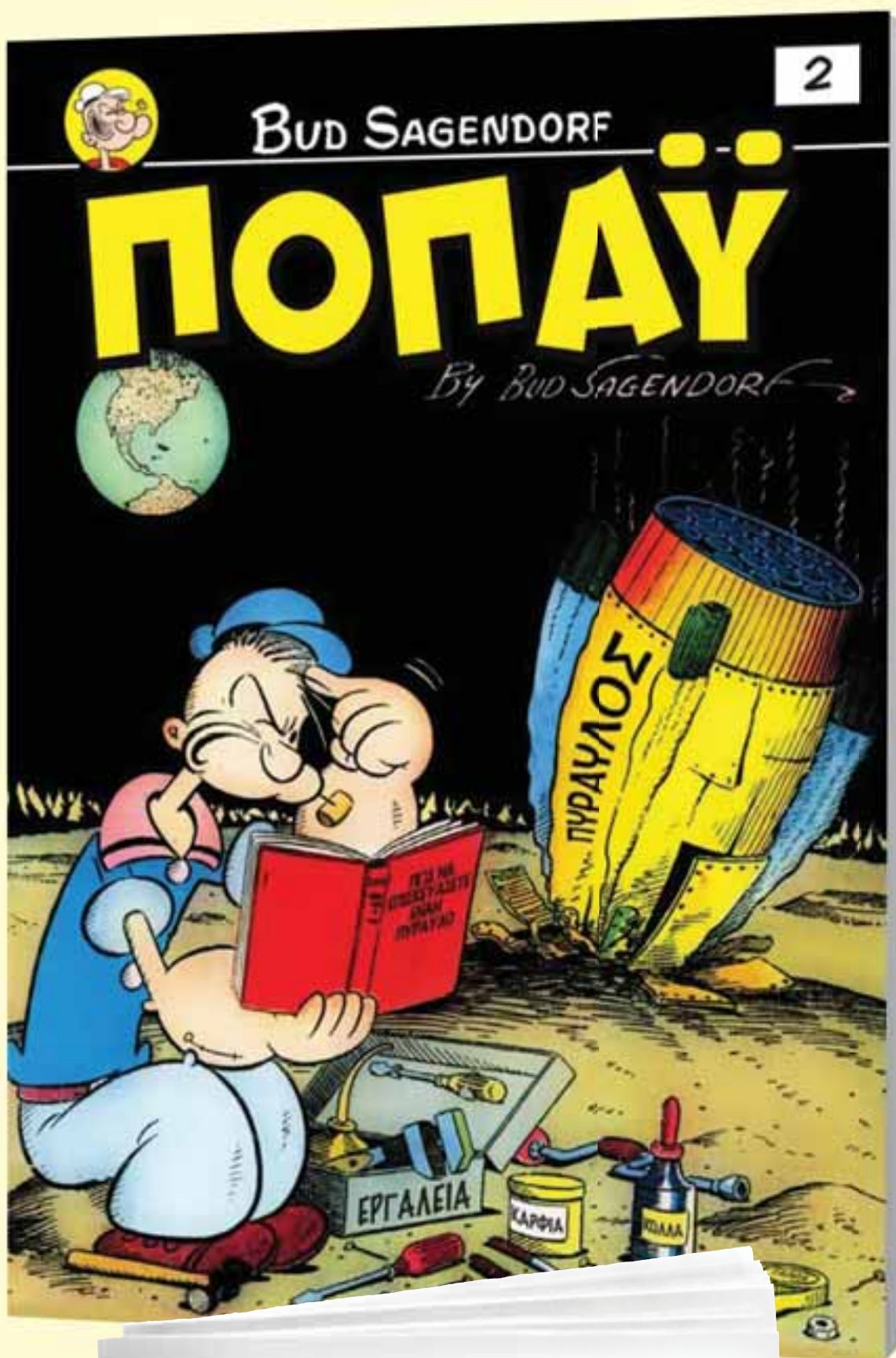
PALM BEACH, GOVERNOR'S BEACH

9/8 11:00-13:00 & 13:00-17:00 AFTER PARTY

NISSI BEACH, ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ

Δύο συλλεκτικοί τόμοι ΠΟΠΑΪ με την «Καθημερινή»

Στο 2ο τεύχος θα διαβάσετε
την ιστορία «Φεγγάρο-Γκουν» σε σενάριο
και σχέδιο του Bud Sagendorf.



Μην χάσετε το 2ο και τελευταίο τεύχος την Κυριακή 2/8